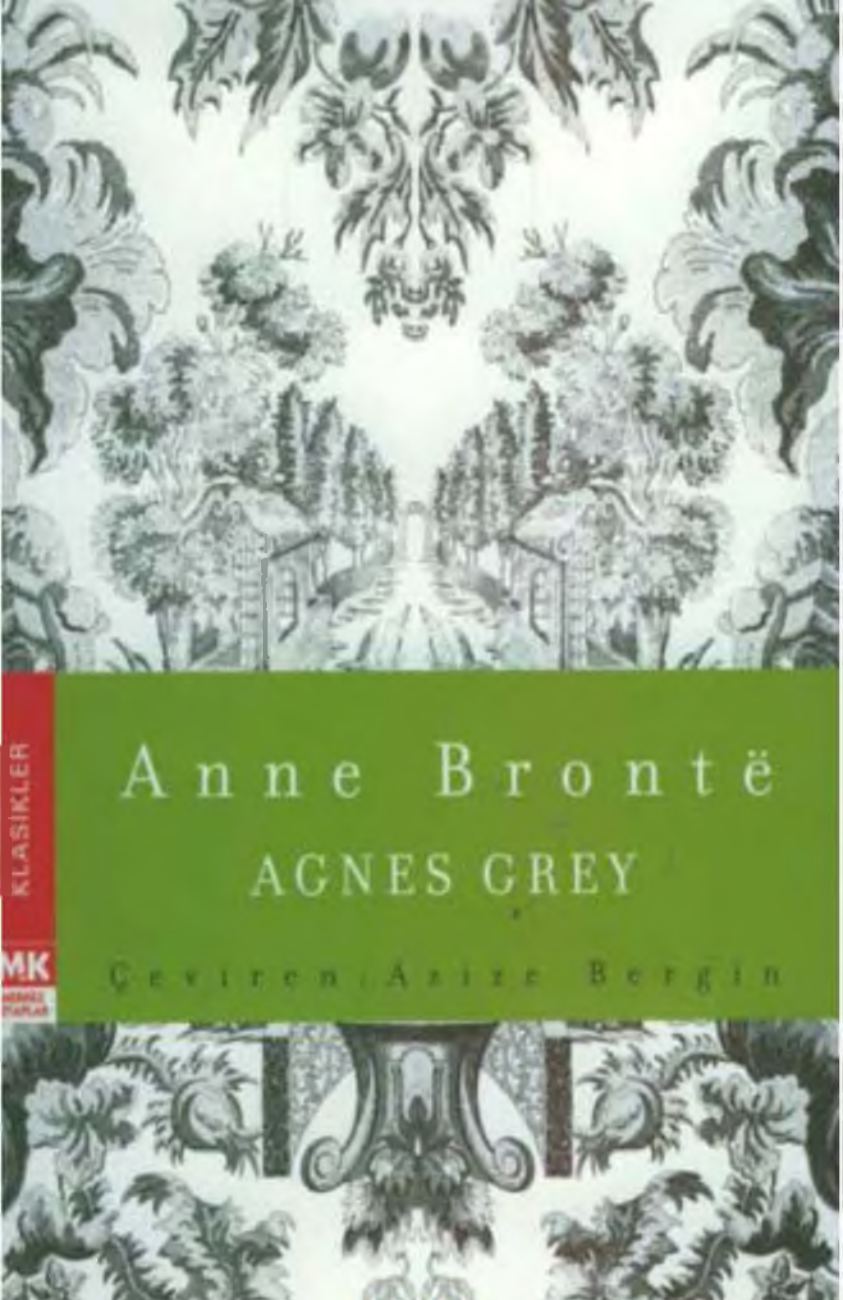

KLASİKLER

MK

Anne Brontë

AGNES GREY

Çeviren: Azize Bergin

ANNE BRONTË

1820'de Yorkshire, İngiltere'de doğdu. Kardeşleri Charlotte ve Emily gibi romanlar ve şiirler yazmıştır. Aile evinde ablası Charlotte tarafından yetiştirildi, daha sonra başka ailelerin evlerinde mürebbiyelik yaptı. 1845'te yine aile evine döndükten sonra, 1846'da ablaları ile birlikte önce *Poems by Currer, Ellis and Acton Bell* adı altında şiirlerini yayımladılar, sonra da Emily'nin *Uğultulu Tepeler* romanıyla aynı ciltte *Agnes Grey*'i yayımladı. 1848'de ikinci romanı *The Tenant of Wildfell Hall (Şatodaki Kadın)* adlı üç ciltlik romanı yayımlandıktan bir sene sonra, Yorkshire'da veremden öldü.

AZİZE BERGİN

11 Eylül 1932'de İstanbul'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da tamamladı, lise öğrenimini Arnavutköy Kız Koleji'nde yaptı. Kolejden ayrılınca gazeteci olmaya karar verdi. 1950-2007 yılları arasında gazetecilik ve çevirmenlik yaptı. Röportajları ve çevirileriyle isim yaptı. Uzun yıllar mesleğini sürdürmesi ona çeşitli kuruluşlardan ödüller kazandırdı. İki yüze yakın kitap çevirmiş olan Azize Bergin'in *Babıali'de Topuk Tıkırtıları* adında bir anı kitabı var. Özellikle İngiliz klasiklerinden Charles Dickens ve Brontë kardeşlerin romanlarını çevirmekte sağladığı başarıyla tanınıyor. Gazetecilik kariyerine son veren Bergin, çeviri çalışmalarına ağırlık verecektir.

I. Papaz Evi

Gerçek hikâyelerin hepsinde öğüt vardır; yalnız, kimisinde hazineyi bulmak zor olur, bulunduğu zaman da o kadar önemsiz olduğu görülür ki, içindeki o kurumuş, büzülmüş taneciği almak için cevizin sert kabuğunu kırmaya uğraştığınıza değmez. Benim hikâyemin de durumu böyle mi, değil mi, işte onu takdir etmeye pek yetkili değilim. Zaman zaman hikâyemin kimisi için yararlı, kimisi için de eğlendirici olabileceğini düşünüyorum; yalnız, bunu dünya kendi kendine takdir etsin daha iyi. Silik kişiliğime, aradan yılların geçmiş olmasına, birkaç uydurma adın kanadı altına sığındığım için bu cüreti göstermekten korkmuyorum. En yakın arkadaşıma bile açıklamaktan çekineceğimi bildiğim şeyleri açık açık gözler önüne sereceğim.

Babam, Kuzey İngiltere bölgesinde görev almış bir papazdı, kendisini tanıyan herkesin haklı olarak saygısını kazanmıştı. Gençlik günlerinde de, aldığı ücretle kendi küçük gelirini birleştirerek, oldukça rahat yaşamıştı. Yakınlarının isteklerine karşı koyarak onunla evlenen annem de varlıklı bir adamın kızıydı, pek duygulu bir insandı. Fakir bir papazın karısı olursa arabasını, hizmetçisini, yaşamak için gerekli ihtiyaç maddeleri kadar gözünde önem taşıyan bütün öteki imkânlarını kaybedeceği kendisine anlatıldı. Bir arabayla oda hizmetçisi gerçekten büyük kolaylık sağlardı, ama Tanrıya şükür, yürümesini sağlayacak ayakları, kendi işlerini yapmasına yarayacak elleri vardı. Güzel, varlıklı bir ev elbette küçümsenemezdi, ama annem yeryüzündeki başka herhangi bir erkekle bir sarayda yaşamaktansa, Richard Grey ile birlikte bir kulübede yaşamayı tercih ediyordu.

Annemin babası tartışmanın bir yarar sağlamadığını anlayınca sevgililere isterlerse evlenebileceklerini söyledi; yalnız, kızına elindeki servetin tek kuruşunun bile kalmayacağını da belirtti. Bu açıklamanın ikisinin hevesini biraz söndüreceğini ummuştu, ama bunda yanılmıştı. Babam, annemin üstün değerini pek iyi takdir etmişti, onun başlı başına bir servet sayılacağını biliyordu; annem kendisinin o yoksul barınağını süslemeyi kabul edecek olursa, her şeye rağmen onunla evlenmek babamı mutluluğa kavuşturacaktı. Öte yandan, annem de, kendi hesabına, sevdiği erkekten, yani mutlu oluşundan sevinç duyduğu, kalbini, ruhunu verdiği erkekten ayrılmaktansa ellerini çalıştırıp iş yapmayı tercih etmişti. Böylece, annemin payına düşecek servet de kendisinden daha akıllı, Hindistan'da yaşamış bir İngiliz'le evli kız kardeşine gitmiş, onun kesesini biraz daha şişirmeye yaramıştı. Annem de şu tepelerin arasındaki küçük köyün papaz evine gömülerek kendisini tanıyan herkesi hem şaşırtmış, hem de pek üzmüştü. Yalnız, bütün bunlara, annemin heyecanlı olmasına, babamın saçma esintilerine rağmen, öyle sanıyorum ki, İngiltere'yi baştan başa arayıp tarasanız onlardan daha mutlu bir çift bulamazdınız.

Dünyaya gelen altı çocuktan bebekliğin, küçük çocukluk çağının tehlikelerini atlatabilenler yalnız ablam Mary ile ben olmuştum. Ben Mary'den beş-altı yaş küçüktüm, bu yüzden de hep evin 'çocuğu', ailenin sevgilisi olarak kalmıştım; babam, annem ve ablam beni şımartmak için el birliğiyle uğraşıyorlardı. Yalnız, şımartmak dedimse, beni, saçma bir düşkünlükle, huysuz, ele avuca sığmaz bir hale getirmeye değil de, hiç bitmek tükenmek bilmeyen bir şefkat duygusu içinde, gerektiğinden beceriksiz, asalak, hayatın gereklerine, güçlüklerine karşı koymaya hiç de gücü yetmeyecek bir kimse olarak yetiştirmeye bakıyorlardı.

Mary ile ben pek sıkı bir yalnızlık içinde büyütüldük. Pek becerikli, bilgili bir kadın olan annem bizi yetiştirme görevini seve seve üzerine almış, Latince dışında, öğrenimimizi de kendisi üstlenmişti. Latinceyi de babam öğretiyordu, bu yüzden

e biz hiç okula gitmedik. Çevremizde bir toplum faaliyeti de lmadığından dünya ile ilişkimiz zaman zaman o bölgenin elli başlı çiftçilerine, tüccarlarına verilen çay ziyafetlerinden, ılda bir kere dedemizin –babamızın babasının– evine yaptığı-ız ziyaretlerden ibaret kalıyordu. Burada da dedemizden, iyi alpli ninemizden, hiç evlenmemiş bir haladan, yaşlı iki-üç ha-ımdan başka kimsecikleri görmüyorduk. Kimi vakit annem izi gençlik günlerinin hikâyeleriyle, fıkralarıyla eğlendirme-e çalışırdı. Bunlar bizi pek eğlendirmekle birlikte benim içim-e gizli gizli dünyayı biraz daha fazla tanıma arzusunu uyan-ırmaktaydı.

Annemin eskiden çok mutlu olduğunu sanıyordum. Yal-ız, geçmiş günlerine hiç özlem duymuyordu. Babam, pek sa-kin, ya da neşeli yaradılışta bir adam değildi, çoğu zaman, sev-gili karısının kendisi uğruna katlandığı fedakârlıkları düşüne-rek, kendini boş yere üzüp sinirlendiriyordu. Bir de annemle bizim iyiliğimiz için o küçücük gelirini artırmak uğruna bit-mek tükenmek bilmeyen tasarılarla zihnini yoruyordu. An-em durumundan memnun olduğunu anlatmak için boşuna ğraşıyordu. Çocuklar için bir yana birazcık para koyabilsey-i, hepimize, içinde bulunduğumuz günlerde de, ilerisi için de yetecek kadar bol paramız olacaktı. Gelgelelim, para biriktir-mek babamın harcı değildi. Babam borca girmezdi, annem hiç değilse bunu sağlamıştı, ama parası oldu mu, mutlaka harca-malıydı. Evinin rahat olmasını, karısının, kızlarının güzel gi-yinmelerini, iyi bakılmalarını isterdi. İyilik yapmayı da sevdi-ği için elinden geldiği kadar –hatta kimine göre daha da fazla– fakirlere yardım ederdi.

Derken, iyi yürekli bir dost, babama özel servetini bir çırpı-da iki katına çıkarması için bir teklifte bulundu. Bu sayede ba-bamın serveti ileride kim bilir ne kadar daha artacaktı! Bu adam tüccardı. İşini bilen, kabiliyeti hiç şüphe götürmez bir kimseydi. Sermaye azlığından ötürü işleri biraz bozulmuş gi-biydi, ama babam ona güvenip elindeki parayı kendisine tes-lim ederse o da kazancını eşit bir şekilde babamla paylaşacak-

tı. Üstelik babam onun eline ne kadar para verirse, bunun karşılığını da kuruşu kuruşuna alabilecekti, adam buna söz veriyordu. Babadan miras kalan yer çarçabuk satıldı, alınan paranın hepsi de dost tüccarın eline verildi. O da hemen malını gemiye yükleyip yolculuk hazırlığına girişti.

Durumumuzun düzelmesine babam kadar biz de çok sevindik. Evet, şimdilik sadece papaz aylığıyla kıt kanaat geçinmek zorundaydık, ama babam geçimimizi bu paraya göre ayarlamamızı gereksiz buluyordu. Onun için önce Bay Jackson'a, daha sonra Bay Smith'e, üçüncü olarak da Bay Hobson'a borçlanarak eskisinden bile daha rahat yaşamaya başladık. Annem ise ölçülü yaşamamız gerektiğini, varlıklı oluşumuzun şimdilik sadece bir düşten ibaret bulunduğunu ısrarla söylüyordu, eğer babam her şeyin idaresini anneme bırakırsa hiç de kendini kontrol altına alınmış gibi görmemeliydi, ama babamı yola getirmek imkânsızdı.

Mary ile birlikte ocağın başında oturup iş işlerken, ya da çiçekli bayırlarda gezinip, bahçedeki tek ağaç olan salkım söğüdün altında tembel tembel otururken bizim, annemle babamızın gelecekteki mutluluğu, neler yapacağımız, nelere sahip olacağımız hakkında konuşa konuşa ne tatlı saatler geçirmiştik! Bütün bu konuşmalarımız da bu değerli tüccarın parlak girişimlerinin başarısından daha sağlam temellere dayanmıyordu. Babamız da bizim kadar kötü durumdaydı; yalnız, o işi bizim kadar ciddiye almıyordu. Benim her zaman pek hoşuma giden davranışlarla, oyunlarla parlak umutlarını, mutlaka gerçekleşecek olan hayallerini anlatmaya çalışıyordu. Annem de onu böylesine umut dolu, mutlu gördükçe sevinçle gülüyordu. Gene de kadıncağız babamın bu işe pek bel bağlamış olmasından korkmaktaydı. Bir keresinde de annemin odadan çıkarken, "Tanrı acısa da hayal kırıklığına uğramasa bari," diye fısıldadığını duydum. "Öyle bir şey olursa ne yapar bilemem!" diyordu.

Babam hayal kırıklığına uğramasına uğradı, hem de pek acı bir şekilde. Bizim varımızın yoğumuzun bulunduğu gemi-

nin, içindeki mallarla, gemide çalışanlardan birkaç kişiyle, talihsiz tüccarla birlikte denizin dibini boyladığı haberi hepimizin üzerine bir yıldırım gibi indi. Babama çok üzüldüm; havaya kurduğumuz şatoların hepsinin birden yıkılıvermesine çok üzüldüm. Yalnız, gençliğin verdiği çeviklikle, çok geçmeden bu darbenin etkisinden kurtuldum.

Benim gibi tecrübesiz bir kız için varlıklı olmanın hoş yönleri vardı, ama sefaletin de dehşet verici bir yönü yoktu. Gerçekten de, doğrusunu söylemek gerekirse, fakir düşüp kendi kaynaklarımızla geçinmek düşüncesinde heyecan verici bir şey buluyordum. Ancak, babamın, annemin, Mary'nin de benimle aynı düşüncede olmalarını istiyordum. Ondan sonra da, gelip geçmiş felaketlere üzülecek yerde, hep birden oturup neşe içinde durumu düzeltmeye çalışırdık. Güçlükler ne kadar çok olursa, içinde bulunduğumuz durum ne kadar kötü olursa, bunlara karşı koyabilmek için neşemiz, gücümüz de o derece büyük olmalıydı.

Mary yas tutmadı, ama hiç durmadan talihsizliğinden yakınmaya başladı, her şeye küstü; bütün çabalarıma rağmen onu bu huyundan vazgeçiremedim. Onun da benim gibi işin hoş yanını görmesini sağlayamıyordum. Gerçekten de parlak düşüncelerimden, neşe verecek tasarılarımdan ötürü çocuksu olmakla suçlanmaktan korktuğum, bunların anlayış görmeyeceğini de bildiğim için çoğunu içimde saklamaktaydım.

Annem yalnız babamı avutmayı, borçlarımızı ödemeyi, masraflarımızı elinden geldiği kadar kısmayı düşünüyordu. Babam ise bu felaketle tam bir bozguna uğramıştı. Sağlığı, gücü kuvveti, morali bu darbenin altında gittikçe ezilmekteydi. Annem, babamın dindarlığını, cesaretini, kendisine, bize beslediği sevgiyi ileri sürerek, onu neşelendirmek için boşuna uğraştı. Aslında babamın bizlere olan sevgisi başlıca işkence kaynağıydı! Servetini artırmayı bizim için istemişti; onun bu derece parlak umutlara kapılması da, şimdi içinde bulunduğu üzüntülü durumdan bu derece acı duyması da hep bizim yüzümüzdendi. Şimdi de annemin öğütlerini dinlememiş olmak-

tan ötürü pişmanlık duyarak kendine işkence ediyordu. Annemi dinleseydi hiç değilse daha fazla borç yükü altına girmekten kurtulacaktı. Babam üzüntü içinde, annemi şerefinden, rahatından, daha önceki lüks hayatından yoksun ettiğinden, onu kendisiyle birlikte sefalet içinde bocalamak zorunda bıraktığından ötürü kendisini suçlamaktaydı. Bir zamanlar el üstünde tutulan, hayranlık uyandıran eşsiz kadının dur durak bilmeyen, elleri boyuna ev işleriyle meşgul olan bir ev kadını haline gelmesi babamı üzüntüden kahrediyordu. Annemin görevlerini neşe içinde yapışı, babama en küçük bir suçluluk dahi yüklemekten çekinmesi bu akılsız, kendine hayatı zindan eden adamın acılarını artırmaktan, daha da üzülmesine yol açmaktan başka bir işe yaramıyordu. İşte, böylece, zihin vücudu hırpalamaya başladı, sinir düzenini altüst etti, sinirler de buna karşılık zihnin üzüntülerini artırdılar; şu, bu derken babamın sağlığı ciddi bir şekilde bozuldu. İçimizden hiç kimse de babamı, durumumuzun onun düşündüğünün yarısı kadar bile bunaltıcı, umutsuz olmadığına inandıramadı.

O yararlı at arabası da besili midilliyle birlikte satıldı. Oysa hayvancağızın, hayatının son günlerini huzur içinde geçirmesini, elimizden hiç çıkmamasını kararlaştırmıştık. Küçük arabalık, ahır kiraya verilmişti. Uşak çocukla iki hizmetçiden biri –daha çok işe yaradığı için daha çok ücret alanı– işten çıkarıldı. Giyeceklerimiz onarılıyor, artık iyice dökük hale gelinceye kadar, yamalı mamalı, bunları giymek zorunda kalıyorduk. Zaten her zaman pek hafif olan yiyeceklerimiz de iyice yavanlaştırılmıştı; yalnız babamın sevdiği yemeklerde bir değişiklik yoktu. Kömürümüz, mumlarımız da pek azaltılmıştı: Çift mum teke indirilmişti, bu da pek dikkatli kullanılıyordu; kömürler yarısı boş duran ocağa büyük bir dikkatle diziliyordu. Babam kiliseyle ilgili işlerini yapmak için sokağa gittiği, ya da hastalığı yüzünden yatağından dışarı çıkamadığı zamanlar, ayaklarımızı ocağın demirine dayayıp oturuyor, sönmeye yüz tutmuş korları durmadan karıştırıp arada sırada biraz kömür tozuyla kömür parçası atarak ateşin sönmemesini sağlıyorduk.

Halılarımıza gelince, onlar da zamanla lime lime oldular, elbiselerimizden daha da berbat bir şekilde yamalandılar. Bahçıvan masrafını kaldırmak için Mary ile birlikte bahçenin bakımını üzerimize aldık. Tek bir hizmetçinin yapmasına imkân olmayan ev işlerini, yemek pişirmeyi annem ablamın yardımıyla yapmaya çalışıyordu, arada ben de onlara yardım ediyordum. *Arada* diyorum, çünkü kendi kafama göre kocaman bir hanım olduğum halde onların gözünde ben hâlâ çocuktum. Canlı, idareci kadınların çoğu gibi, annemin de kızları pek becerikli kızlar değillerdi; bundan dolayı –yani kendisi çok akıllı, becerikli olduğu için– işlerini asla bir yabancıya bırakmıyor, tam tersine, başkalarının yerine kendisi çalışıp düşünmeye gönüllü görünüyordu. Elindeki iş ne olursa olsun, bunu bir başkasının kendisi kadar iyi yapamayacağını düşünürdü. Onun için, ne zaman anneme yardım teklifinde bulunsam, hep şöyle karşılıklar alıyordum:

"Hayır, şekerim, gerçekten yapamazsın... Burada sana göre iş yok. Git, ablana yardım et, ya da onu seninle gezintiye çıkmaya zorlayıver. Bu kadar çok evde oturmamasını söyle ona, yoksa onu herkes pek zayıf, pek üzgün görür."

"Mary, annem sana yardım etmemi söylüyor; ya da seni gezintiye çıkaracakmışım. Evin içinde bu kadar çok otururşan, zayıflayıp üzgün görünebilirmişsin."

"Bana yardım edemezsin, Agnes. Seninle dışarıya da çıkamam... İşim başımdan aşkın."

"Öyleyse, bırak da sana yardım edeyim."

"Gerçekten yardım edemezsin, yavrucağızım. Sen git müzik çal, ya da kediyle oyna."

Evde bir sürü dikiş oluyordu, ama bir tek elbise biçmeyi bile öğrenememiştim; basit dikişlerden başka bu alanda yapabileceğim pek bir şey yoktu, çünkü ikisi de işi bana öğretmektense kendilerinin yapmasının çok daha kolay olduğuna inanmışlardı. Hem zaten benim ders çalıştığımı, ya da kendimi oyaladığımı görmek ikisinin de hoşuna gidiyordu. Sevgili küçük kedim yaşlı, yerinden kalkmaz bir kedi olunca benim de ağırbaşlı bir

hanım gibi iş yapmaya koyulmam gerekecekti. Bu durumda, birçok bakımlardan küçük kedi yavrusundan daha yararlı olamıyorsam da aylaklığım bütün bütün bahanesiz değildi.

Bütün bu dertler arasında annemin bir kere olsun parasızlığımızdan yakındığını duymadım. Yaz sona ermek üzereyken annem Mary ile bana, "Babanız şöyle deniz kıyısı bir yerde bir-iki hafta geçirebilseydi ne iyi olurdu!" dedi. "Deniz havasının, çevre değiştirmenin ona çok yarayacağına eminim. Yalnız, biliyorsunuz ya, hiç paramız yok." Annem sözlerinin bu son kısmını söylerken derin derin içini çekti. İkimiz de bunun yapılabilmesini çok istedik, yapılamayacağına da pek üzüldük. Annem, "Yok, canım," dedi, "yakınmanın bir faydası yok. Hem belki de bu tasarıyı gerçekleştirmenin bir yolu bulunur. Mary, sen iyi resim yaparsın. Şöyle güzel birkaç tablo yapsan da bunları çerçeveletip suluboya resimlerle birlikte resimden anlayan bir tablo satıcısına göstersen nasıl olur dersin?"

"Ah anne, onların satılabileceğini düşünüyorsan ben buna pek sevinirim! Kaça olursa olsun; yeter ki satıldığına değsin."

"Her şeye rağmen bunu bir kere denemeye değer, yavrucağızım. Sen tablolarını yap, ben de alıcı bulmaya çalışayım."

"Keşke ben de bir şey yapabilseydim!" dedim.

"Sen mi, Agnes! E, kim bilir! Sen de oldukça güzel resim yapıyorsun: Kendine basit bir resim konusu seçersen hepimizin övünebileceği bir eser ortaya çıkaracağına eminim."

"Benim kafamda başka bir tasarı var, anne. Bunu çoktandır düşünüyorum, ama açmak istemedim."

"Sahi mi? E, söyle bakalım neymiş tasarın?"

"Ben mürebbiye olmak istiyorum."

Annem şaşkınlıktan bir çığlık atarak güldü. Ablam da, şaşırarak, elindeki işi bıraktı, "Sen mi mürebbiye olacaksın, Agnes?" diye haykırdı. "Daha ne hayaller kurdun bakalım!"

"Ben bunda pek de o kadar şaşılacak bir şey göremiyorum. Büyük kızlara ders verebileceğimi sanmam, ama küçüklere pekâlâ ders verebilirim. Bunu çok da istiyorum. Çocukları o kadar çok seviyorum ki! N'olur, izin ver, anne!"

"İyi, ama yavrum, sen daha kendine bakmasını bilmiyorsun ki. Sonra, küçük çocukları idare etmek, büyüklere karşı gerekenden daha çok anlayış, tecrübe ister."

"Ama anne, on sekizimi geçtim ben. Kendime de, başkalarına da bakabilecek durumdayım. Hiç denenmediğim için, benim zekâmın da, kabiliyetimin de yarısından bile haberin yok."

"Şöyle bir düşün," dedi Mary, "yabancılarla dolu bir evde, annem ya da ben senin yerine konuşup iş görmek için yanında yokken, sen ne yaparsın? Kendinden başka bir yığın çocuğun bakımı da üzerine yüklenirse, akıl alacak bir kimse de bulamazsan, senin halin ne olur? Ne giyeceğini bile bilemezsin."

"Her zaman senin dediklerini yaptığım için kendi kendime karar verememem sanıyorsun. Yalnız, sen beni bir dene bakalım; benim tek isteğim bu. Neler yapabileceğimi o zaman göreceksin."

Bu sırada babam içeri girdi, tartışma konumuz ona da açıklandı.

Babam da, "Ne! Benim Agnes'çiğim mi mürebbiye olacakmış?" diye haykırdı, üzüntüsüne rağmen bu tasarıya güldü.

"Evet, baba, itiraz etme. Bunu çok istiyorum, o işi pek güzel yapabileceğime de eminim."

"İyi, ama şekerim, sana kıyamayız biz." Babam bunları söylerken gözünde bir yaş parıldadı. "Hayır, hayır, durumumuz çok kötüyse de daha o hale gelmedik."

Annem de, "Yo, hayır," dedi, "böyle bir adım atmaya gerek yok. Bu, ancak onun kafasından çıkma bir esinti. Sen de artık dilini tutmalısın, yaramaz kız. Sen bizden ayrılmaya ne kadar hevesli olursan ol, bizim senden kolay kolay ayrılamayacağımızı biliyorsun."

O gün, daha sonra da birçok günler zorla susturuldum, ama gene de değerli tasarımdan bütün bütün caymış değildim. Mary, resim malzemesini alıp hararetle çalışmaya koyuldu. Ben de kendiminkileri almıştım, ama resim yaparken hep başka şeyler düşünüyordum. Mürebbiyelik yapmak ne hoş olacaktı! Çıkıp dünyayı görmek; yeni bir hayata başlamak;

kendi bildiğim gibi davranabilmek; hiç yararlanılmamış yeteneklerimi geliştirmek; gizli kalmış kuvvetlerimi denemek; kendi geçimimi sağlayabilmek; babamı, annemi, ablamı benim yiyecek, giyecek masrafımdan kurtardıktan sonra rahata kavuşturup onlara yardımcı olabilmek; babama Agnes'çiğinin neler yapabileceğini göstermek; annemi, Mary'yi onların düşündükleri kadar beceriksiz, akılsız bir yaratık olmadığıma inandırmak. Üstelik çocukların bakımının, eğitiminin güvenle bana bırakılması da ne hoş bir şeydi! Başkaları ne derlerse desinler, ben bu işi yapmaya yetenekli olduğumu seziyordum. Çocukluğumun erken çağındaki düşüncelerim bana en olgun öğütçünün öğreteceklerinden daha güven verici bir kılavuz olacaktı. Yapacağım iş de küçük öğrencilerimin karşısında onların yaşındaki halime dönmekten ibaret olacaktı; o zaman da onların güvenini, sevgisini nasıl kazanabileceğimi hemen anlayacaktım. Kabahat işledikten sonra tövbe etme isteğini nasıl uyandıracağımı bilecektim. Ürkeklere nasıl cesaret vereceğimi, dertlileri nasıl yatıştıracağımı bilecektim. Erdemi işe yarar, öğrenimi istenir, dini de sevimli, anlaşılır hale getirmesini bilecektim.

... Ne güzel iş
ateş etmesini öğretmek gençlere!

Körpe bitkileri yetiştirmek, tomurcuklarının her gün biraz daha gelişip açıldığını görmek!

Bir sürü kandırıcı nedenin etkisine rağmen tasarımdan caymamayı kararlaştırdım, ama annemin canını sıkmak, ya da babamın duygularını incitmek korkusu birkaç gün daha bu konudan söz açmamı önledi. En sonunda bir gün, annemle yalnızken, bu meseleyi yeniden açtım, bana yardım edeceğine, elinden geleni yapacağına dair kendisinden zorlukla söz aldım. Bundan sonra babamdan da, istemeye istemeye de olsa, izin alındı. Sonra da, Mary hâlâ bunu doğru bulmadığını iç çekmeleriyle anlatmaya çalışırken, iyi kalpli anneciğim bana iş

aramaya koyuldu. Babamın akrabalarına yazdı, gazete ilanlarını araştırdı. Akrabalarıyla mektuplaşmayı çoktan kesmişti; evlendiğinden beri, onlarla ara sıra resmi bir ağızla mektuplaşmaktan başka bir ilgisi kalmamıştı. Hem böyle bir mesele için onlardan dünyada yardım istemezdi. Yalnız, annemle babam dünyadan ellerini eteklerini çekeli öyle çok olmuştu ki, ancak haftalarca sonra bana göre bir yer bulunabildi. Bayan Bloomfield adında bir hanımın çocuklarının idaresini bana bırakmasının kararlaştırıldığını sevinçle öğrendim. Benim biricik Grey Halacığım bu hanımı ilk gençlik günlerinde tanımıştı, çok iyi bir hanım olduğu kanısındaydı. Kadının kocası emekliye ayrılmış, pek varlıklı bir işadamıydı, ama çocuklarının öğretmenine yirmi beş poundun üzerinde aylık vermeye ikna edememişlerdi. Ben, işi geri çevirmektense, şartları kabul etmeyi daha doğru buldum, ev halkı da aynı düşüncedeydi.

Yalnız, birkaç haftayı daha hazırlıklarla geçirmek gerekiyordu. Bu haftalar bana ne kadar uzun, ne kadar yorucu göründü! Gene de bunlar parlak umutlarla, heyecanlı bekleyişlerle dolu mutlu haftalardı. Yeni elbiselerimin yapılmasına, daha sonra da denklerimin hazırlanmasına nasıl da garip bir zevk içinde yardım ettim! Yalnız, eşyamın hazırlanmasına acı bir duygu da karışmıştı. Bu iş bitince, yola çıkmam için her türlü hazırlık tamamlanınca, evde geçireceğim son gece yaklaşınca birden yüreğimi bir acı dağlar gibi oldu. Sevgili yakınlarım öyle yaslı görünüyorlardı, benimle öyle tatlı konuşuyorlardı ki, gözlerimden yaşların boşanmasını zor önleyebiliyordum. Gene de neşeli görünebiliyordum. Mary ile birlikte son defa çayırda dolaşmış, bahçeyi, evin her yanını son defa gezmiştim. Onunla birlikte evcil güvercinlerimize de son defa yem vermiştim... Yemlerini ellerimizden yemeye alıştırdığımız o güzelim yaratıklardı bunlar. Hepsi kucağıma toplanınca hepsinin o ipek gibi sırtlarını son defa okşadım. En çok sevdiğim kar beyazı, yelpaze kuyruklu bir çift güvercinimi de sevgiyle öptüm. Eski piyanoda babama son şarkımı çalıp söyledim. Bunun sonuncu olmasını istemiyordum; ancak uzun bir

süre için son olmasını umuyordum. Hem, kim bilir, belki de bu işleri ileride bir daha yaparken daha değişik duygularla yapacaktım: Şartlar değişebilirdi, bu ev bir daha benim kendi evim olmayabilirdi. Hiç kuşkusuz, benim sevgili küçük dostum yavru kedi değişecekti; daha şimdiden güzel bir kedi olma yolundaydı; yılbaşında şöyle kısa bir ziyaret için buraya döndüğüm zaman bile oyun arkadaşını, neşeli oyunlarını çoktan unutmuş olacaktı. Onunla da son defa zıplayıp oynadım. Hayvancık kucağımda uyumak için bana sürtünüp dururken o yumuşacık parlak tüylerini okşamaya başlayınca, gizlenmesi pek kolay olmayan tasalı bir duyguya kapılmıştım. Sonra, yatma zamanı gelip de Mary ile birlikte sakin küçük odamıza çekilince, çekmecelerimin hepsinin boşaltılmış, kitaplığın bana ait olan bölümünün bomboş durduğunu görünce, Mary'nin, kendi deyimiyle, bundan sonra bomboş duran odada korkunç bir yalnızlık içinde yatıp kalkacağını düşünüp, yüreğim daha da ağırlaştı. Onu yalnız bırakmak konusunda ısrarcı olmam bencillik ve suçluluk sayılacakmış gibime geldi. Küçük karyolamızın yanı başında bir kere daha diz çöküp dua etmeye başladığım zaman ablamın, annemin, babamın mutluluğu için her zamankinden daha büyük bir istekle Tanrı'ya yakardım. Duygularımı gizlemek için yüzümü avuçlarıma gömmüştüm; onlar da çok geçmeden gözyaşlarıyla yıkandılar. Kalktığım zaman ablamın da ağlamış olduğunu anladım, ama ikimiz de bir şey demedik. Sessizce yatağımıza çekildik, yakında ayrılacağımızı bildiğimiz için, birbirimize her zamankinden daha fazla sokulduk.

Sabah umutlara, ruhlara yenilik getirdi. Erkenden yola çıkacaktım; böylece, kasabanın kumaşçısı, bakkalı, çay satıcısı Bay Smith'ten kiralanan arabanın aynı gün geriye dönmesi sağlanacaktı. Kalktım, yıkandım, giyindim, telaşla bir-iki lokma bir şey atıştırdım. Babamla, annemle, ablamla sevgiyle kucaklaştım. Kediyi öptüm; bu da, hizmetçi Sally'yi pek şaşırttı. Onunla da tokalaştım. Arabaya bindim, yüzümün tülünü örttüm, ondan sonra da –daha önce değil– gözlerimden sel gibi

yaş boşandı. Araba yola koyuldu. Arkama baktım, sevgili annemle ablam hâlâ kapıda duruyor, bana el sallıyorlardı. Onların selamlarına karşılık verdim, yüreğimden kopan dualarla Tanrı'ya onlara yardımcı olması için yakardım. Tepeyi tırmanmıştık, artık onları göremiyordum.

"Sizin için soğukça bir sabah, Bayan Agnes," dedi Smith. "Biraz da karanlık sayılır; ama, biz ola ki, yağmur iyice boşanmadan gideceğimiz yere varırız evvel Allah."

Elimden geldiği kadar sakin olmaya çalışarak, "Evet, inşallah," dedim.

"Dün gece de sahiden yağacak gibiydi ha!"

"Evet."

"Ama bu soğuk rüzgâr ola ki yağmuru uzak tutar."

"Belki de."

Konuşmamız burada sona erdi. Vadiyi geçtik, karşıdaki tepeyi tırmanmaya başladık. Zorlukla yukarı çıkarken gene arkama baktım: İşte kasabanın kulesi, ardındaki eski, kurşuni papaz evi eğrilemesine gelen güneş ışığı altında ısınır gibi duruyordu. Bu pek soluk bir ışıktı; kasaba da, çevresini saran tepeler de durgun bir gölgenin altındaydılar. Süzülen güneş ışığını evim için iyi bir işaret olarak tanımladım. Ellerimi bitiştirerek, bizim evde yaşayanlara Tanrı'nın iyilik vermesi için dua ettim. Sonra telaşla başımı çevirdim; çünkü güneş ışığının oradan uzaklaştığını görmüştüm. Evi de yaslı bir gölge kaplar korkusuyla, bir daha o yana bakmamaya dikkat ettim.

II. Öğretme Sanatında İlk Dersler

Yolda yeniden neşelendim, başlamak üzere olduğum yeni hayatı zevk içinde düşünmeye koyuldum. Eylül ortasını daha pek geçmemiştik, ama ağır bulutlar, kuzeydoğudan esen rüzgârla birlikte, günü pek soğuk, ürperti verici bir hale getirmişti. Smith'in de belirttiği gibi, yollar 'pek ağır' olduğu için yolculuğumuz pek uzun süreceğe benziyordu. Ayrıca Smith'in atının da pek ağır olduğuna şüphe yoktu: Tepeleri zar zor tırmanıyor, inerken de sürünür gibi gidiyordu; ancak yol dümdüz, ya da hafif eğimliyse, gövdesini iki yana sallayarak, tırıs gitmeye başlıyordu, ama bu engebeli bölgelerde de öyle düz yol pek azdı. İşte bu yüzden gideceğimiz yere varmadan saat bir oldu bile. En sonunda demir bahçe kapısından geçip de iki yanı çimenli, çimenlikte de fidanlar dikili, iyi düzenlenmiş araba yolundan ağır ağır giderek kavakların arasındaki yeni, gösterişli Wellwood Malikânesi'ne yaklaşırken kalbim beni yarı yolda bıraktı, gideceğimiz yerin hiç değilse birkaç kilometre daha uzakta olmasını istedim. Hayatımda ilk defa tek başıma ayakta durmak zorundaydım: Artık geriye dönüş yoktu. Şu evden içeri girip evin benim için yabancı olan insanlarına kendimi tanıtmalıydım. Yalnız, bu işi nasıl yapacaktım? Doğru, on dokuz yaşına gelmiştim, ama o içine kapanık yaşayışım, annemle ablamın koruyucu bakımı yüzünden, on beş yaşındakilerin, hatta daha küçüklerin bile benden çok daha rahat, bilgiç bir tavırla, kadınca konuşmayı becerdiklerini iyi biliyordum. Ne var ki, Bayan Bloomfield iyi yürekli, ana şefkati taşıyan bir hanımsa, pekâlâ başarılı olabilirdim. Çocuklara gelince, çok geçmeden onların yanında da rahat edebilecektim

elbette. Bay Bloomfield ile de pek az alışverişim olacağını umuyordum.

İçimden, "Ne olursa olsun, sakin dur, sakin dur!" diye söylendim. Gerçekten de bu emre öyle uydum, sinirlerimi gevşetmeye, yüreğimin o isyancı kabarışlarını dindirmeye çalışmak beni öyle oyalamıştı ki, salona alınıp da Bayan Bloomfield'in karşısına çıktığım zaman hanımın kibarca selamına karşılık vermeyi de neredeyse unutacaktım. Daha sonra da ağzımdan çıkan o bir-iki sözün bile yarı ölü ya da yarı uykulu bir sesle söylendiğini fark ettim. Biraz düşünmeye fırsat bulunca hanımın davranışlarının da enikonu soğuk olduğunu anlamıştım. Uzun boylu, iri, sık siyah saçlı, soğuk kurşuni gözlü, pek sarı benizli bir kadındı.

Kadıncağız, besbelli kibarlık uğruna, bana yatak odamı gösterdi, biraz dinleneyim diye beni orada bıraktı. Aynaya bakınca dış görünüşüm biraz canımı sıktı: Soğuk rüzgâr ellerimi şişirip kızartmıştı; saçlarımın biçimini bozmuş, dağıtmıştı; yüzümü de soluk pembeye boyamıştı. Bunlar yetmiyormuş gibi, yakam pek feci bir şekilde buruşmuştu, elbisem çamur içindeydi, ayaklarım da kocaman yeni çizmelerin içine hapsedilmişti, bavullarım yukarı getirilmediği için de çare yoktu. Onun için, saçlarımı elimden geldiği kadar düzeltip, hiç durmadan, inatçı yakamı biçime sokmaya çalışarak iki kat merdiveni inmeye başladım. Aşağıya inerken de durumumu düşünmekteydim. Bayan Bloomfield'in beni beklediği odayı bulmam biraz zor oldu.

Hanım beni yemek odasına götürdü. Ev halkı sofradaydı. Benim tabağıma birkaç parça biftekle yarı soğumuş patates konmuştu. Ben bunlarla karnımı doyururken hanım da karşımda oturup --öyle sanıyorum ki– beni seyretti, soğuk bir ciddiyet içinde havadan sudan konuşmaya çalıştı. Yalnız, bunda ondan çok benim suçum vardı, çünkü gerçekten konuşamıyordum. Ayrıca, bütün dikkatimi yemeğime vermiştim: İştahımın çokluğundan değil de, etlerin sertliğinin verdiği sıkıntıdan, ellerim-

deki uyuşukluktan. Bana kalsa, seve seve eti bırakıp yalnız patatesleri yerdim, ama tabağımda büyücek bir parça et bulunduğu için bunu yemeden bırakmak nezaketsizliğini gösteremezdim. Bu yüzden, eti bıçakla kesmek, ya da çatalla ikiye ayırmak için acemice, beceriksizce uğraştıktan sonra, o berbat hanımın bunlara seyirci olduğunu da bildiğimden, çaresiz bir halde, iki yaşında bir çocuk gibi, çatalımla bıçağa sıkı sıkı sarıldım, olanca gücümle işe girişttim. Ne var ki bunun için de biraz özür dilemek gerekiyordu. Hafifçe gülümsemeye çalışarak, "Soğuktan ellerim öyle bir uyuşmuş ki," dedim, "bıçağımla çatalımı kullanmakta zorluk çekiyorum."

Hanım hiç de beni inandırıcı bir hava taşımayan soğuk, değişmez bir ciddiyet içinde: "Havayı soğuk bulduğunuzu söyleyebilirim," dedi.

Tören bittikten sonra hanım beni gene oturma odasına aldı, çıngırağı çalıp çocuklarını çağırttı. "Çocukları eğitimde pek ilerlemiş bulmayacaksınız," dedi, "çünkü onların eğitimleriyle uğraşmaya benim pek az vaktim oldu. Öğretmen tutmak için de şimdiye kadar yaşlarını pek küçük bulduk. Yalnız, bence zeki çocuklardır, öğrenmeye de heveslidirler; hele küçük oğlan: O, bana kalırsa, sürünün gözdesidir. İyi kalpli, yüce ruhlu bir oğlandır, başkalarının önderliğinde yaşamak için değil, kendisi önderlik etmek için yaratılmıştır. Her zaman da doğruyu söylemekte pek ustadır. Aldatılmayı hiç sevmez görünür." İşte bu iyi haberdi. "Yalnız, ablası Mary Ann'e göz kulak olmak gerekir. Genellikle o da çok iyi bir kızdır ya. Artık altı yaşına yaklaştığı için, dadılardan kötü alışkanlıklar kapabilir diye onun çocukların odasından elden geldiği kadar uzak kalmasını istiyorum. Yatağının sizin odanıza taşınmasını emrettim, siz de onun yıkanmasını, giyinmesini, üstüne başına bakmasını gözetiverirsiniz, çocuklara bakan hizmetçiyle hiçbir ilişkisi kalmaz."

Bunu seve seve yapacağımı bildirdim. İşte o sırada da küçük öğrencilerim, iki küçük kız kardeşleriyle birlikte, salona girdiler. Küçükbey, Tom Bloomfield, yedi yaşında, beyaz tenli, hayli

boylu bir çocuktu; oldukça ince bir yapısı, mısır püskülü sarısı saçları, masmavi gözleri, minik, kıvrık bir burnu vardı. Mary Ann de uzun boylu bir kızdı; o, annesi gibi oldukça esmerdi; yüzü yusyuvarlaktı, yanakları renkliydi. İkinci kız kardeş Fanny pek güzel bir kızdı. Bayan Bloomfield onun şaşılacak derecede ince ruhlu bir çocuk olduğunu, kendisine biraz cesaret verilmesi gerektiğini söyledi. Daha bir şey öğrenmemişti, ama birkaç gün sonra dört yaşına basacaktı; ondan sonra da belki alfabeyi öğrenmeye başlar, ders odasına o da alınabilirdi. Geri kalan çocuk da Harriet'ti, iki yaşlarında, biraz geniş yapılı, tombul, neşeli bir kızdı. Onu hepsinden çok benimsemiştim, ama benim bu çocukla hiçbir ilişkim olmayacaktı.

Küçük öğrencilerimle elimden geldiği kadar güzel konuşmaya, onlara hoş görünmeye çalıştım, ama korkarım ki bunda pek az başarı sağlayabildim, çünkü annelerinin varlığı beni can sıkıcı bir baskıya sokuyordu. Bereket versin, çocukların hepsi de utangaçlıktan sıyrılmışlardı. Cesur, canlı çocuklara benziyorlardı, ben de yakında onlarla dostça ilişkiler kurabileceğimi, hele annesinden övgüsünü dinlediğim o küçük oğlanla iyi anlaşabileceğimi umuyordum. Mary Ann'de aptalca bir gülümseme, hep ilgi çekmeye çalışma çabası bulunduğunu üzülerek gördüm. Yalnız, ağabeyi bütün dikkatimi kendisine vermemi istiyordu. Oğlan, elleri arkasında, benimle ocağın arasında durmuş, bir konuşmacı gibi boyuna konuşuyor, kız kardeşleri gürültü yapınca da onları sert bir şekilde azarlamak için sözlerine ara veriyordu.

Annesi, "Ah, Tom, sen ne sevimlisin!" diye bağırdı. "Gel de anneciğini öp bakayım. Sonra, Bayan Grey'e ders odanı, o güzel yeni kitaplarını göstermek istemez misin?"

"Seni öpmem anne, ama Bayan Grey'e ders odamı, o güzel yeni ders kitaplarımı gösteririm."

Mary Ann, "Benim ders odam, benim yeni kitaplarım, Tom!" dedi. "Onlar benim de sayılırlar."

Tom, kesin bir tavırla, "Benim!" dedi. "Buyrun, Bayan Grey, sizi götüreyim."

Kardeşlerin olanca gücümle yatıştırıp önlemeye çalıştığım dalaşmaları arasında, oda da, kitaplar da gösterildikten sonra, Mary Ann bana bebeğini getirdi, bıcır bıcır konuşarak, onun güzel elbiselerinden, yatağından, dolaplarından, daha başka ufak tefeğinden söz etmeye başladı. Tom ona gevezeliği bırakmasını söyledi, çünkü köşesinden zar zor çekerek odanın ortasına getirdiği salıncaklı atını Bayan Grey'in görmesini istiyormuş. Bana da atla ilgilenmemi pek yüksek bir sesle söyledi. Sonra kardeşine dizginleri tutmasını emredip ata bindi, kamçısıyla dizginleri nasıl erkekçe kullandığını göreyim diye beni de on dakika ayakta tuttu. Gene de, bu arada, Mary Ann'in o güzel bebeğini, nesi var, nesi yoksa hepsini beğendiğimi açıklamak fırsatını buldum. Sonra da Beyzade Tom'a usta bir binici olduğunu, yalnız, gerçek bir midilliye bindiği zaman, kamçısıyla dizginleri bu kadar sık kullanmayacağını umduğumu da belirttim.

Tom, bir kat daha ateşlenerek, "A, evet, öyle kullanacağım," dedi. "Ona duman gibi dalacağım. He-hey! Yemin ederim ki öyle olacak. Ama o da bu yüzden terleyecek."

Bu pek şaşırtıcı bir şeydi, ama zamanla çocuğun düşüncelerinde bir yenilik yaratacağımı umuyordum.

Küçük kahraman: "Şimdi başlığınızı giyip şalınıza sarınmalısınız," dedi, "çünkü size bahçemi göstereceğim."

Mary Ann: "Benimkini de," dedi.

Tom, tehdit dolu bir tavırla yumruğunu kaldırdı, kız tiz bir çığlık koparark kaçtı, benim öbür yanıma geldi, oğlana dilini çıkardı.

"Aman, Tom, sanırım ki kardeşini dövmeye kalkışmazsın. Bir daha böyle bir şey yaptığını görmem inşallah."

"Ara sıra göreceksiniz. Onu yola getirmek için ara sıra böyle yapmak zorundayım."

"Ama onu yola getirmek senin işin değil ki, bunu biliyorsun... Yani..."

"E, hadi siz şimdi gidin başlığınızı giyin bakalım."

"Bilmem ki... Hava pek bulutlu, soğuk, yağmur yağacak gibi. Hem, biliyorsun, uzun bir yolculuk yaptım."

Kibirli küçükbey, "Zararı yok... Geleceksiniz! Ben hiç bahane dinlemem!" diye karşılık verdi. Kendisiyle daha o gün tanışmış olduğum için ona boyun eğmeyi doğru buldum. Hava Mary Ann için pek soğuktu, kızcağız annesiyle kaldı; yalnız kendisiyle ilgilenmemi isteyen ağabey ise buna pek sevindi.

Bahçe büyüktü, zevkle düzenlenmişti. Bir sürü güzel yıldızçiçeğinden başka hâlâ açmakta olan bir alay güzel çiçek daha vardı. Arkadaşım onları incelememe zaman bırakmadı. Onunla birlikte ıslak otlardan yürüyüp bahçenin uzak, gizli bir köşesine gitmek zorundaydım, çünkü kendi bahçesi oradaydı. Çeşit çeşit bitkilerle dolu yuvarlak iki tarh vardı. Birinde güzel küçük bir gül ağacı bulunuyordu. Gül goncalarını hayranlıkla seyretmek için durdum.

Tom, küçümser gibi bir tavırla, "Aman, bununla hiç ilgilenmeyin," dedi. "Mary Ann'in bahçesi bu. Bakın, işte şu benim bahçem."

Her çiçeği gördükten, her biriyle ilgili açıklamaları dinledikten sonra oradan ayrılmama izin çıkmıştı. Yalnız, önce, pek böbürlenerek, bir çuhaçiçeği kopardı, sanki büyük bir ikramda bulunuyormuş gibi bana uzattı.

Tom'un bahçesinin hemen yanı başında, otların üzerinde sopalar, ipten yapılmış bir araç gözüme çarptı, bunların ne olduğunu sordum.

"Kuş kapanı."

"Kuşları niye yakalıyorsun?"

"Babam zarar verdiklerini söylüyor."

"Peki, onları yakalayınca ne yapıyorsun?"

"Çeşitli şeyler. Kimi vakit kedilere veririm. Kimi vakit de çakımla parça parça keserim. Yalnız, bundan sonra diri diri kızartmayı düşünüyorum."

"Peki, böyle korkunç bir şey yapmayı düşünmen neden?"

"İki nedeni var bunun. Birincisi, hayvanın ne kadar yaşayacağını görmek, ikincisi de tadının nasıl olacağını öğrenmek."

"İyi, ama böyle şeyler yapmanın çok kötü olduğunu bilmiyor musun? Unutma ki kuşlar da senin gibi hissedebilirler; dü-

şün bakalım, sana aynı şeyi yapsalar hoşuna gider mi?"

"N'olacak yani? Ben kuş değilim. Onlara yaptıklarımı ben hissetmem ki."

"Ama günün birinde hissetmek zorunda kalacaksın, Tom. Kötü ruhlu insanların öldükleri zaman nereye gittiklerini duymuşsundur. Suçsuz kuşlara eziyet etmekten vazgeçmezsen, sen de oraya gidersin. Hayvancıklara çektirdiklerini orada sen de çekersin, unutma bunu."

"Poh! Hiç de çekmem! Babam onlara nasıl davrandığımı biliyor, bundan ötürü de beni hiç suçlamıyor. Çocukken kendisinin de tıpkı böyle yaptığını söylüyor. Geçen yaz bana serçe yavrusu dolu bir yuva vermişti, hayvanların bacaklarını, kanatlarını, başlarını çekip kopardığımı gördü, bir şey demedi. Bunların çok hınzır yaratıklar olduklarını, pantolonumu kirletmelerine meydan vermemem gerektiğini söylemekle yetindi. Robson Dayı da oradaydı, o da güldü, benim iyi bir çocuk olduğumu belirtti."

"Peki, ama annen ne derdi bakalım?"

"A, o aldırmaz. Güzel öten kuşları öldürmekle yazık edildiğini söylüyor, ama yaramaz serçelere, sıçanlara, farelere istediğimi yapabilirim. İşte görüyorsunuz ya, Bayan Grey, bu hiç de kötü bir iş değil."

"Ben gene de öyle düşünmüyorum, Tom. Hem, babanla annen de bunun üzerinde biraz daha düşünseler belki onlar da aynı kanıya varabilirler!" İçimden de, 'Ama onlar ne derlerse desinler, benim önlemeye gücüm yettikçe sen böyle bir şey yapamayacaksın!' diyordum.

Çocuk bundan sonra köstebek tuzaklarını göstermek için beni çimenliğin öbür yanına götürdü. Sonra da sansar tuzaklarını görmeye samanlığa gittik. Bunlardan birinin içinde ölü bir sansarın bulunması onu pek sevindirdi. Ondan sonra ahıra gittik, ama güzel araba atlarını görmeye değil de, küçük huysuz bir tayı görmeye. Bu hayvanın kendisi için bile bile böyle yetiştirildiğini anlattı. Hayvan yeteri kadar eğitim gördükten sonra bununla gezecekmiş. Küçük oğlanı eğlendirmeye, geve-

zeliklerini de elimden geldiği kadar dikkatle dinlemeye çalıştım, çünkü bu çocukta şefkatin zerresi varsa ona sahip çıkmaya kararlıydım. Ondan sonra da zamanla belki davranışlarının kusurlu yönlerini kendisine göstermeyi başarabilecektim. Yalnız, annesinin söz konusu ettiği o iyi kalbi, yüce ruhu da boşuna aradım durdum. Ancak, canı istediği zaman bir dereceye kadar çabuk kavramayı, anlayışlı davranmayı becerdiğini görüyordum.

Eve döndüğümüzde çay saati yaklaşmıştı. Beyzade Tom, babası evde bulunmadığı için, eğlence niyetine kendisinin, benim, Mary'nin anneyle birlikte çay içeceğimizi bildirdi, çünkü böyle zamanlarda anneleri, saat altıda sofraya oturacak yerde, çay saatinde onlarla birlikte karnını doyururmuş. Çaydan hemen sonra Mary Ann yatağına gitti. Tom ise, saat sekize kadar bizi varlığından, sohbetinden yoksun bırakmadı. O gittikten sonra Bayan Bloomfield beni çocuklarının durumu, hünerleri, neler öğrenecekleri, nasıl yönetilecekleri konusunda biraz daha aydınlattı, çocukların kusurlarından da kendisinden başka kimseye söz etmememi öğütledi. Ondan önce de annem, çocukların kusurlarından annelerine elimden geldiği kadar az söz etmemi, çünkü çocuklarının kusurlarından kendilerine söz edilmesini annelerin hiç de iyi karşılamadıklarını söylemişti. Ben de, bu yüzden, bu konuda bütün bütün susmam gerektiği sonucuna vardım. Saat dokuz buçuğa doğru Bayan Bloomfield soğuk etle ekmekten ibaret hafif bir akşam yemeği yemeye davet etti beni. Yemek bitip de hanım yatak odasının şamdanını alıp çekilince bayağı sevindim. Çünkü ondan hoşlanmak istemekle birlikte, kadının varlığı bana pek usandırıcı görünüyordu. Onun soğuk, ciddi, ters bir kadın olduğunu da düşünmekten kendimi alamıyordum. Karşılaşacağımı umduğum o iyi niyetli, sıcak kalpli hanımefendinin tam tersiydi.

III. Birkaç Ders Daha

Uğramış olduğum hayal kırıklıklarına rağmen, ertesi sabah umut dolu bir neşe içinde kalktım. Yalnız, Mary Ann'in gür saçlarının pomatla ıslatılıp üç uzun örgü halinde toplanması gerektiği için onu giydirmenin pek de basit bir iş olmadığını anladım. Benim alışkın olmayan parmaklarıma bu iş pek zor gelmişti. Kız bana dadısının bunu benden yarı yarıya daha çabuk yaptığını söyledi, boyuna kıpırdanarak işimi daha da güçleştirdi. Her şey tamamlandıktan sonra, ders odasına gittik, öbür öğrencimle buluştum. Kahvaltıya inme zamanı gelinceye kadar ikisiyle gevezelik ettim. Kahvaltı bitince, Bayan Bloomfield'le bir-iki kelime konuştuktan sonra, gene ders odasına döndük, günlük işimize başladık. Gerçekten de öğrencilerimi pek geri buldum. Yalnız, Tom, zihin yoracak her şeye karşı gelmekle birlikte hiç de öyle yeteneksiz değildi. Mary Ann bir kelimeyi bile zar zor okuyordu, öyle de dikkatsiz, dalgındı ki ona hemen hiçbir şey yaptıramıyordum. Gene de, adamakıllı uğraşmam, sabırlı davranmam sayesinde, sabah çalışmalarında bir şeyler yaptırabildim. Sonra da küçük emanetlerimi, yemekten önce biraz dinlensin diye, bahçeye çıkardım. Orada enikonu iyi anlaşabildik sayılır. Yalnız, onlarda benimle birlikte gitme düşüncesi yoktu: Kendi canları beni nereye götürmek isterse ben onlarla birlikte gitmek zorundaydım. Artık akıllarına nasıl eserse, ben de koşmak, yürümek ya da ayakta durmak zorundaydım. Bunun işlerin düzenini altüst ettiğini düşündüm. Bu gezimizde de, ötekilerde de çocukların en pis yerleri, en berbat işleri seçmelerini pek can sıkıcı buldum. Yalnız, ne yapabilirdim ki? Ya onların peşinden gide-

cektim, ya da büsbütün ayrı kalıp, görevimi ihmal etmiş olacaktım. O gün de, çimenliğin yanındaki bir kuyuya özel bir ilgi gösterdiler, yarım saat kadar kuyuya durmadan sopalar, çakıl taşları atarak oyalandılar. Anneleri pencereden onları görecek de, ders yapacak yerde, üstlerini başlarını kirletmelerine, ayaklarını, ellerini ıslatmalarına izin verdiğim için beni suçlayacak diye ödüm kopuyordu, ama hiçbir tartışma, emir ya da yalvarma onları kuyunun başından uzaklaştıramadı.

Çocukları anneleri görmediyse bile bir başkası gördü. Bu, at sırtında bahçe kapısından girip yolda ilerlemekte olan bir beydi. Bizden birkaç adım ötede durdu, çocuklara sinirli, insanın içine işleyen bir sesle bağırarak, "Sudan uzak durun!" diye emretti. Sonra bana döndü, "Bayan Grey," dedi. "Sanırım ki, adınız Grey... Çocukların üstlerini başlarını bu şekilde kirletmelerine izin vermenize şaştım. Bayan Mary Ann Bloomfield'in elbisesini nasıl çamurladığını görmüyor musunuz? Bay Tom Bloomfield'in çoraplarının da adamakıllı ıslanmış olduğunu fark etmediniz mi? İkisinin de eldivensiz olduğunu? Eyvah, eyvah! Bir daha sefere onları hiç değilse derli toplu tutmaya çalışmanızı rica etmeme izin verin, lütfen." Adam, böyle dedikten sonra, atını eve doğru sürdü. Bay Bloomfield'di bu. Çocuklarından bay, bayan diye söz etmesine şaşmıştım. Bana, yani çocuklarının dadısına, kendisi için yabancı olan birine böyle kaba sözler söylemesine daha da çok şaşmıştım. Biraz sonra bizi içeri çağıran çıngırak duyuldu. Saat birde ben çocuklarla birlikte yemek yedim, beyle hanımı da yemeklerini aynı masada yediler. Adamın oradaki davranışları da benim gözümdeki değerini pek artırmadı. Orta yapılı bir adamdı: Uzun boylu sayılmazdı, şişmandan çok zayıf sayılırdı. Otuzkırk yaşlarında gösteriyordu. Büyük bir ağzı, soluk, kirli bir teni, donuk mavi gözleri, kendir ipliği renginde saçları vardı. Önünde bir but koyun rostosu vardı. Bayan Bloomfield'e, çocuklara, bana yemeği o dağıttı, benden de çocukların etlerini kesmemi istedi. Sonra eti o yana, bu yana çevirip orasından

burasından inceledikten sonra bunun yenecek gibi olmadığını söyledi, soğuk dana eti istedi.

Hanımı, "Bu etin nesi var, sevgilim?" diye sordu.

"Çok pişmiş. Pişe pişe tadının, tuzunun kalmamış olduğunu anlayamadınız mı, Bayan Bloomfield? O güzelim kırmızı yağın da bütün bütün kurumuş olduğunu fark etmediniz mi?"

"Eh, neyse, dana eti hoşunuza gidecektir sanırım."

Dana eti adamın önüne kondu, o da kesmeye başladı, ama durumundan hiç de memnun olmadığını gösteren en berbat yüz ifadesiyle yapıyordu bunu.

"Dananın nesi var, Bay Bloomfield? Ben bunun çok güzel olduğuna emindim."

Evin beyi, canı sıkkın bir halde, "Gerçekten de öyleymiş. Bundan daha güzel bir parça olmaz. Yalnız, et adamakıllı bozulmuş," diye karşılık verdi.

"Nasıl olur?"

"Nasıl mı olur? Etin nasıl kesildiğini görmüyor musunuz? Aman, aman! Bu gerçekten pek şaşılacak bir şey!"

"Öyleyse eti mutfakta kötü kesmiş olacaklar, çünkü dün burada pek güzel kestiğime eminim."

"Mutfakta yanlış kestiklerine şüphe yok! Yabaniler! Ah, ah! Böyle güzel bir dana etinin bu derece berbat edildiği hiç görülmüş müdür? Şunu da unutma ki, ilerde bu sofradan şöyle derli toplu bir yemek kalkarsa, mutfaktakiler onu ellemeyecekler. Bunu unutmayın, Bayan Bloomfield."

Bey, dana rostosunun dağılmış haline hiç aldırmadan kendine ince birkaç dilim kesmeyi başardı, bunları sessizce yemeye koyuldu. Yeniden konuştuğu zaman sesi daha az kavgacı bir eda ile çıktı. Yiyecek başka ne yemek olduğunu sordu.

Sorusuna aldığı kısa karşılık da: "Hindiyle keklik," oldu.

"Başka ne var?"

"Balık."

"Ne balığı?"

"Bilmiyorum."

Bey sıkıntılı bir tavırla başını tabağından kaldırdı, şaşkın

şaşkın, bıçağıyla çatalını havada tutarak: "Bilmiyor musunuz?" diye bağırdı.

"Hayır. Aşçıya balık almasını söyledim. Herhangi bir balık adı vermedim."

"İşte bu hepsini geçti! Bir hanımefendi bir evin idaresini üzerine alıyor, yemekte hangi cins balık yeneceğini dahi bilmiyor! Balık ısmarlama işini üzerine alıyor, hangi cins balık istediğini bildirmiyor!"

"Belki de ileride yemek siparişini kendiniz verirsiniz, Bay Bloomfield."

Başka bir şey konuşulmadı. Ben de öğrencilerimle birlikte odadan çıkınca bayağı sevindim. Çünkü hiç benim suçum olmadan bu derece huzursuz ve mahcup duruma düştüğümü hatırlamıyordum.

Öğleden sonra gene derse başladık. Sonra gene dışarı çıktık. Daha sonra ders odasında çayımızı içtik. Sonra gidip tatlı yemesi için Mary Ann'i giydirdim. O ağabeyiyle birlikte aşağıya, yemek odasına inince ben de evdeki sevgili dostlarıma mektup yazmaya başlamak fırsatını buldum. Daha ben mektubu yarılamadan çocuklar yukarı geldiler. Saat yedide Mary Ann'i yatırmam gerekti. Sonra sekize kadar Tom'la oyun oynadım. O da gidince mektubumu bitirdim. Daha önce yapmaya fırsat bulamadığım için bundan sonra elbiselerimi bavuldan çıkardım, en sonunda ben de yattım.

Her şeye rağmen bu, günlük yaşayışımızın en hoş örneklerindendi.

Öğrencilerimle ben birbirimizi daha iyi tanıdıkça, mürebbiyelik, gözetmecilik görevim daha kolaylaşacak yerde, daha da zorlaştı. Çok geçmeden öğretmen sıfatının benim için bir şakacıktan ibaret olduğunu anladım. Öğrencilerimdeki söz dinleme yeteneği eğitilmemiş yabani bir taydakinden farklı değildi. Babalarının canı sıkıldığı zaman onlara vereceği cezalardan korkmak bir gelenek halini almış olduğu için çocuklar onun yanında genellikle uslu duruyorlardı. Kızlar biraz annelerinin kızmasından da korkuyorlardı. Oğlan da, kimi vakit, sonunda

bir armağan alma umuduyla, kandırılıp annesinin isteğini yerine getirmeye zorlanabiliyordu. Yalnız, benim verecek armağanım yoktu ki. Cezalandırmaya gelince, bu imtiyazın da ancak anneyle babaya ait olduğu belirtilmişti, ama öğrencilerimi gene de baskı altında tutmamı bekliyorlardı. Başka çocuklar kızdırma korkusuyla, beğenilme isteğiyle yola getirilebilirdi, ama bunların ikisi de bu çocuklar üzerinde bir etki yaratmadı.

Küçükbey idare edilmeyi istememekle yetinmeyip bir başbuğ kişiliğine bürünmüştü; korkunç el ayak işlemleriyle yalnız kız kardeşlerini değil, mürebbiyesini de yola getirmeye kararlıydı. Yaşına göre de uzun boylu, güçlü kuvvetli olduğu için bu kararını gerçekleştirmekte büyük bir güçlükle karşılaşmıyordu. Böyle durumlarda kulağa indirilecek birkaç şamar meseleyi kolayca hallederdi, ama bu durumda da oğlan annesine mutlaka bir hikâye uyduracak, kadıncağız da buna mutlaka inanacaktı, çünkü onun oğluna sarsılmaz bir inancı vardı. Bundan dolayı, savunmak uğruna bile olsa, oğlanı tokatlamaktan sakınmayı kararlaştırdım. Çocuğun en azgın olduğu zamanlarda da başvurabildiğim tek çare onu sırtüstü yatırıp çılgınlığı biraz duruluncaya kadar ellerini, ayaklarını sımsıkı tutmaktı. Onu yapmaması gereken işi yapmaktan alıkoymanın güçlüğüne, yapması gereken işi yaptırmanın güçlüğü de eklenmişti. Çoğu zaman bir şey öğrenmek istemiyor, derslerini tekrarlamıyor, kitabının yüzüne bile bakmak istemiyordu. İşte bu meselede de şöyle güzel bir kızılcık sopası işe yarayabilirdi, ama gücüm öyle sınırlandırılmıştı ki elimdeki kozlarla yetinmek zorundaydım.

Çalışmaya, oyuna belirli bir zaman ayrılmamış olduğu için öğrencilerime şöyle bir parçacık dikkat ederlerse kolayca yapabilecekleri cinsten ödevler vermeyi kararlaştırdım. Ne kadar yorgun olursam olayım, çocuklar ne kadar terslik ederlerse etsinler, ana-baba araya girmedikçe hiçbir kuvvet onların ders odasından çıkmalarına izin vermeye beni zorlamamalıydı. Onları içeride tutabilmek için iskemlemi kapının arkasına dayayıp oturmak zorunda kalsam bile kararımdan caymaya-

caktım. Benim silahlarım sadece sabır, ciddiyet, kararlılıktı. Ben de bunları en iyi şekilde kullanmaya kararlıydım. Tehditlerimi, vaatlerimi hep tam olarak yerine getirmeye karar verdim. Bu nedenle tehdit ederken dikkatli davranmalı, yapamayacağım şeyler için söz vermemeliydim. Ondan sonra da kendi kötü huylarımın bütün o boş can sıkıcılığından, düşkünlüklerinden de dikkatle sıyrılmaya çalışmalıydım. İyi davranışla kötü davranış arasında en büyük ayrımı yapabilmek için onlar iyi davrandıkları zamanlar ben de elimden geldiği kadar yumuşak, iyi davranmaya çalışacaktım. Onlarla pek basit, pek etkileyici bir şekilde tartışacaktım. Çok belirgin bir kusurdan ötürü onları beğenmediğim ya da isteklerini geri çevirdiğim zaman da bunu, öfkeden çok, üzüntüyle yapacaktım. Küçük ilahilerin, dualaların da onların anlayabilecekleri şekilde açık seçik olmalarına dikkat edecektim. Geceleri dualarını okuyup da yaptıkları kötülüklerden ötürü af diledikleri zamanlar, herhangi bir itirafla karşılaşmamak için, onlara üzgün bir tavırla, gene de tam bir şefkat içinde, geçmiş günlerin günahlarını hatırlatacaktım. Acıklı ilahileri yaramazlar, neşelilerini de daha iyiceler söyleyecekti. Onlara öğretmek istediğim her şeyi elimden geldiği kadar oyunla, eğlenceyle öğretmeye çalışacaktım. Böylece, görünüşe göre, onları eğlendirmekten başka bir isteğim olmayacaktı.

Bunların yardımıyla, çocuklara yararlı olabileceğim gibi, annelerinin, babalarının da övgüsünü kazanacağımı umuyordum. Bir de evimdeki dostlarıma onların sandıkları gibi ustalıktan, zekâdan pek de yoksun olmadığımı göstermek istiyordum. Katlanmak zorunda olduğum güçlüklerin pek büyük olduğunu biliyordum. Gene biliyordum ki, yani hiç değilse inanıyordum ki, tükenmeyen sabır, azim bunları yenebilirdi. Gece-gündüz Tanrı'dan bu uğurda bana yardımcı olmasını diliyordum. Yalnız, ya çocuklar pek yola gelmez yaratıklardı, anneleri, babaları da pek anlayışsızdı, ya da ben görüşümde aldanmıştım, düşüncelerimi gerçekleştirme yeteneğinden yoksundum ki, en iyi niyetlerim, harcadığım çabalar çocukları eğ-

lendirmekten, ana-babalarının canını sıkmaktan, bana da işkence yapmaktan başka bir işe yaramadı.

Eğitim işi kafa için olduğu kadar beden için de yorucu bir işti. Öğrencilerimi yakalamak için peşlerinden koşmak, masa başına sürükleyerek getirmek zorundaydım, çoğu kere de ders bitinceye kadar onları sıkı sıkı tutmam gerekiyordu. Sık sık Tom'u bir köşeye sıkıştırıyor, kendim de oğlanın önüne bir iskemle çekip oturuyordum. Elimde de oğlan serbest bırakılmadan önce okunması ya da anlatılması gereken kitap bulunuyordu. Hem beni hem de iskemleyi itecek kadar kuvvetli olmadığı için vücudunu, yüzünü kıvırıp, kımıldamadan duruyordu. Düşüncesiz bir kimse için onun bu hali hiç şüphesiz ki pek gülünç görünebilirdi, ama bana öyle görünmüyordu. O avaz avaz bağırmaların, inildemelerin de bir tek damla gözyaşı dökmeden ağlama yerine geçtiği kesindi. Bunun doğrudan doğruya benim canımı sıkmak için yapıldığını biliyordum. Bu nedenle de, içimden sabırsızlıkla, huzursuzlukla tir tir titresem bile, erkekçe çaba harcayarak, içimden geçenleri dışarıya vurmamaya çalışıyor, sakin bir ilgisizlik içinde oğlanın canının sıkılmasını, bahçeye çıkma hazırlığına girişmesini beklemeye koyuluyordum. Bu hazırlık da kitaba şöyle bir göz atıp söylemesi gereken bir-iki kelimeyi okumak ya da tekrarlamaktan ibaretti. Oğlan, kimi vakit, kötü yazı yazmayı kafasına koyuyordu. Onun bile bile kâğıdını lekelemesini, kâğıda acayip şekiller çizmesini önlemek için elini tutmak zorundaydım. Sık sık da daha iyi yazı yazmazsa ona birkaç sayfa ödev daha vereceğimi söyleyerek korkutmaya çalışıyordum. Ondan sonra Tom, inatla, yazısını yazmaya karar veriyordu; ben de, verdiğim sözü tutmak için, oğlana kalemi zorla tutturup bir satır yazıyı yazdırıncaya kadar kalemi aşağı yukarı gezdiriyordum.

Gene de Tom, bu çocukların en yola gelmezi değildi. Kimi vakit en akıllıca işin ödevini bitirip sonra da, kardeşleriyle ben yanına gelinceye kadar, dilediği gibi oyun oynamaya vakit bulmak olduğunu anlamış görünmesi beni sevindiriyordu. Ne var ki, çoğu kere böyle olmuyordu: Mary Ann onu taklit etme-

ye kalkışmıyordu. Besbelli yerde yuvarlanmayı bütün öbür eğlencelerin hepsinden daha çok seviyordu. Kızcağız, ağır bir yükmüş gibi, kendini yere atıveriyordu. Bunun üzerine ben de, büyük bir güçlükle onu yerden kaldırmak, bir kolumla ayakta tutmaya çalışmak, öbür elimle de kızın okuyacağı ya da imla çalışacağı kitabı tutmak zorunda kalıyordum. Altı yaşında kocaman bir kızın ölü ağırlığını bir kolun taşıması zor olduğu için, sık sık kol değiştiriyordum; iki kolum da yükü taşımaktan yorulmuşsa, çocuğu köşeye taşıyor, ayaklarını kullanmasını öğrenip ayağa kalkabilirse köşeden çıkabileceğini söylüyordum. O ise, kendisini yemekten yoksun bırakamayacağımı bildiği için yemek ya da çay saatinde onu serbest bırakıncaya kadar, orada bir kütük gibi yatmayı tercih ediyordu. Serbest kalınca da, yusyuvarlak yüzünde bir zafer gülümsemesiyle, sürüne sürüne ortaya çıkıyordu. Çoğu kere derste geçen belirli bir zor kelimeyi telaffuz etmek istemezdi. Şimdi onun inatçılığını yenmek için harcadığım çabaya acıyorum. Sanki bu hiç de önemli bir şey değilmiş gibi aldırmayıp geçseydim ikimiz için de boşuna uğraşıp didinmemden daha yararlı olurdu. Yalnız, bu kötü eğilimi daha tomurcuk halindeyken ezmenin benim baş görevim olduğunu düşünmüştüm. Yapabilseydim gerçekten de öyle sayılacaktı. Yapabileceklerim sınırlandırılmış olmasaydı, sözümü dinletebilecektim, ama bu durumda iş ikimiz arasında girişilen bir güç savaşı haline gelmişti, çoğunlukla da savaşı o kazanıyordu. Kazandığı her zafer de onun gücünü artırıyor, ileride yapacağı savaşlarda kazanma imkânını çoğaltıyordu. Boşu boşuna tartışıyor, tatlı dille gönlünü olmaya çalışıyor, yalvarıyor, tehdit ediyor, azarlıyordum. Onu boşu boşuna oyundan alıkoyuyor, dışarıya çıkarmak zorunda kalırsam da onunla oyun oynamak istemiyor, tatlı sözler söylemiyordum; kısacası, onunla hiç ilgilenmiyordum. Ona kendisinden istendiği şekilde davranmasını, buna karşılık da kendisinin seveceğini, iyi muamele göreceğini, bu saçma tersliğinin kötü yanlarını anlatmaya çalışıyordum, ama

hepsi boşuna! Benden bir şey yapmamı isteyince de ona şu karşılığı veriyordum: "Evet, yaparım, Mary Ann, yaparım, ama sen şu kelimeyi bir kere söylersen. Hadi, şunu birden söyleyiver de olsun bitsin."

"Hayır!"

"Eh, o zaman benim de sana yardımım olmaz."

Ben onun yaşındayken böyle ihmal edilmek, isteğimin geri çevrilmesi cezaların en korkuncuydu; onun üzerinde ise bunların hiçbir etkisi olmadı. Hırstan çıldıracak hale geldiğim de oluyordu. Onu şiddetle omuzlarından tutup sarsıyor, uzun saçlarını çekiyor ya da kendisini itip köşeye atıyordum. O da bunları yaptım diye beni kulakları tırmalayan, beynimin içine bıçak gibi saplanan korkunç çığlıklarla cezalandırıyordu. Benim bundan nefret ettiğimi biliyordu. Olanca sesiyle çığlık attığı zamanlarda da kinci bir zafer havasıyla yüzüme bakıyor, "İşte öyleyse al sana!" diyor, sonra da ben kulaklarımı tıkamak zorunda kalıncaya kadar çığlıkları basıyordu. Çoğu kere bu korkunç çığlıklar Bayan Bloomfield'in de, ne oluyor diye meraklanıp, yukarıya çıkmasına yol açıyordu.

"Mary Ann pek yaramaz bir kız, hanımefendi."

"Peki, ama bu korkunç çığlıklar da nedir?"

"Hırsından çığlık atıyor, efendim."

"Ben hiç böyle berbat ses duymadım. Onu öldürüyordunuz sanki. Niye ağabeyiyle birlikte dışarı çıkmadı?"

"Ona derslerini tamamlatamıyorum ki."

"Mary Ann iyi bir kız olup derslerini bitirmeli." Bu sözler, dalgın bir tavırla, çocuğa söyleniyordu. "Bir daha da böyle korkunç çığlıklar duymam inşallah."

Hanım, soğuk, taştan farksız gözlerini yanlış anlaşılmasına imkân olmayan bir bakışla yüzüme dikiyor, kapıyı kapayıp gidiyordu. Kimi vakit, küçük inatçı yaratığı şaşırtarak yola getirmek istiyor, o başka şey düşünürken ben de onun söylemesi gereken kelimeyi söyleyiveriyordum. Çoğu kere o da kelimeyi söylemeye başlıyordu, ama birdenbire kendini toparlayıp

insanı kızdıran bir ifadeyle, sanki, "Ah, ben senden kurnazım; beni hileyle kandıramazsın" demek ister gibi bakıyordu.

Bir keresinde, bütün meseleyi unutmuş gibi göründüm, onunla, her zamanki gibi, akşam yatağına yatırıncaya kadar konuşup oyunlar oynadım. Sonra da, yatağına yattığı sırada, yanından ayrılmak üzereyken, önceki gibi neşeli, şefkatli olmaya çalışarak konuştum: "Bak, Mary Ann, sana iyi geceler dilemek için yanağını öpmeden önce sen şu kelimeyi bana söyleyiver. Hadi, sen cici bir kızsın, elbette bu kelimeyi söyleyeceksin."

"Hayır, söylemeyeceğim."

"Öyleyse ben de seni öpemem."

"E, bana ne!"

Üzüldüğümü söyledim; boşuna! Bir pişmanlık belirtisi görürüm diye orada oyalandım; boşuna! Çocuk gerçekten aldırış etmiyordu. Onu karanlıkta yalnız bıraktım. Bu çılgınca inadın son örneği üzerinde derin düşünceye dalmıştım. Kendi çocukluğumda annemin gece yatarken beni öpmek istememesinden daha etkileyici bir ceza yoktu; bunun düşüncesi bile korkunçtu. Düşüncesi bir yana, bu cezayı gerektirecek bir suç işlememiş olduğumu sevinçle hatırlardım. Yalnız bir kere ablamın bir huysuzluğu yüzünden annem ona bu cezayı vermesi gerektiğini kararlaştırmıştı. Ablamın neler duyduğunu bilemem, ama onun yerine döktüğüm sevgi dolu, acı dolu gözyaşlarını kolay kolay unutamayacağım.

Mary Ann'in can sıkıcı huylarından biri de kardeşleriyle oyun oynamak için vakitli vakitsiz, koşa koşa çocuk odasına gitmesiydi. Bu yeterince olağan bir davranıştı, ama annesinin isteklerine aykırı düştüğü için de bunu yapmasını yasakladım, onu yanımda tutmak için elimden geldiği kadar uğraştım. Bu da ancak kızın çocuk odasına karşı duyduğu ilgiyi artırdı; ben kendisini oradan uzak tutmaya çalıştıkça o da daha sık gitmeye, içeride daha uzun kalmaya başladı. Bayan Bloomfield'in buna pek canı sıkılmıştı, bütün suçu bana yükleyeceğini de bi-

liyordum. Zor işlerimden biri de sabahleyin Mary Ann'i giydirmekti. Kimi gün yıkanmak istemiyordu; kimi gün de kendisinin giymek istediği, annesinin hiç hoşuna gitmeyeceğini bildiğim bir elbiseyi giymesine izin verilmedikçe giyinmek istemiyordu. Başka bir gün de saçına dokunmaya kalksam çığlıklar atarak kaçıyordu. İşte bu yüzden, çoğu kere, enikonu uğraşıp didindikten sonra onu aşağıya indirmeyi başardığım zaman kahvaltının da sonu yaklaşmış oluyordu. Eh, annenin karanlık bakışları, babanın sorguya çeken gözleri de kazandığım tek armağan oluyordu elbette, çünkü babayı sofraya tam zamanında gelmemekten daha fazla sinirlendiren bir şey pek yoktu. Sonra daha az etkileyici olan meselelerden biri de Bayan Bloomfield'i kızının giyimi konusunda bir türlü memnun edemeyişimdir. Bir başkası da çocuğun saçlarının 'asla bakılacak gibi olmaması'. Kimi vakit Bayan Bloomfield, pek kuvvetli bir şekilde bana sitem etmek üzere, çocuklarına bakma görevini üzerine alıyor, sonra da bu işin ona verdiği sıkıntıdan acı acı yakınıyordu.

Fanny'cik ders odasına geldiği zaman hiç değilse onun uysal, sakin olacağını ummuştum. Bu hayalimi yıkmak için birkaç saat değilse bile birkaç gün yetti. Onun da yaramaz, yola gelmez küçük bir yaratık olduğunu, yaşına rağmen sahtekârlığı, yalancılığı adamakıllı benimsediğini gördüm. Küçük kız çok sevdiği iki saldırı ile savunma silahını sık sık kullanmaktan pek hoşlanıyordu. Bu silahlar, hoşuna gitmeyen kimselerin yüzlerine tükürmek, uygunsuz istekleri yerine getirilmeyince boğa gibi saldırmaktı. Anasının, babasının yanındayken genellikle oldukça sessiz durduğu, onlar da Fanny'nin şaşılacak kadar uslu bir çocuk olduğuna inandıkları için, yalanlarına hemen kanıyorlardı, çocuğun avaz avaz bağırmaları da benim çocuğa sert, kötü davrandığımdan kuşkulanmalarına yol açıyordu. En sonunda, çocuğun kötü durumuna tanık oldukları zaman bir de ne göreyim, her şeyden beni sorumlu tutuyorlardı.

Bayan Bloomfield, kocasına, "Fanny ne yaramaz bir çocuk oldu!" diyordu. "Derslere başladığından beri ne kadar değiştiğini görmüyor musun, sevgilim? Yakında o da öbür ikisi kadar kötü bir çocuk olacak. Şunu da üzülerek söyleyeyim ki, son zamanlarda onlar da iyice azıttılar."

Hanımın aldığı karşılık da, "Haklısın," oluyordu. "Son zamanlarda ben de aynı şeyi düşünmeye başladım. Onlara bir öğretmen tutunca düzeleceklerini sanmıştım. Düzelecek yerde gittikçe daha kötüleştiler. Bilgi bakımından ne durumdalar, onu bilmiyorum, ama alışkanlıklarında bir gelişme olmadığı gerçek. Her gün daha kaba, daha pis, daha berbat görünüyorlar."

Bütün bunların bana yöneltildiğini biliyordum. Bunlara benzer daha başka imalar beni açık açık yapılacak suçlamalardan daha çok etkiliyordu, çünkü açıkça beni suçlamış olsalar, savunmak için sesimi çıkarıp konuşurdum. Bu durumda ise sonradan pişmanlık yaratacak birdenbire atılmalardan, her türlü aşağılatıcı duygulardan sakınmanın, elimden gelen çabayı göstermenin akıllıca bir tutum olduğunu düşündüm. Evet, durumum pek sıkıntılıydı, ama bunu düzeltmeyi de gerçekten çok istiyordum. Hiç azalmayan bir ağırbaşlılık içinde savaşmaya devam edersem çocukların da zamanla daha insancıl olacaklarına inanıyordum. Geçecek her ay onların biraz daha akıllanmalarını, bunun sonucu olarak da biraz daha yola gelmelerini sağlayacaktı; çünkü dokuz-on yaşında bir çocuk, çılgınlık, ele avuca sığmazlık bakımından çocukların altı-yedi yaşındaki durumlarında olursa ona düpedüz "deli" denirdi. Burada çalışmayı sürdürmekle anneme, babama, ablama yararlı olduğumu düşünerek kendimi pohpohluyordum. Aldığım ücret çok az olmakla birlikte, gene de bir şey kazanıyordum, pek tutumlu davranırsam onlara da bir şeyler ayırabilecektim, ama bunu almak iyiliğini yaparlarsa elbette. Sonra, buraya kendi isteğimle gelmiştim, bütün dertleri de başıma kendim açmıştım, onun için, katlanmaya kararlıydım. Bu bir yana, dahası da vardı: Attığım adımdan ötürü pişmanlık da du-

yuyordum. Dostlarıma şimdi bile bu görevin üstesinden geldiğimi, işi sonuna kadar da şerefimle götürebileceğimi göstermek istiyordum. Böylesine sessizce boyun eğmeyi, böylesine sürekli bir şekilde yorucu çalışmayı alçaltıcı, küçültücü bulursam evimden yana dönüp içimden şöyle diyecektim:

Paramparça etseler de eğdiremezler boynumu!
Benim düşündüğüm asıl sensin, onlar değil, bil bunu.

Noel'e doğru eve gitmeme izin verildi. Yalnız, tatilim on beş gündü. Bayan Bloomfield, "Çünkü dostlarını daha yeni görmüş olduğun için orada daha çok kalmak isteyeceğini sanmıyorum," dedi.

'Varsın hanım öyle sansın,' diye düşündüm. Bu on dört haftalık ayrılığın bana ne uzun, ne yorucu geldiğini, tatil günlerimi nasıl dört gözle beklediğimi, tatilimin kısılmasına ne kadar üzüldüğümü hiç bilmiyordu, ama bundan ötürü suçlanamazdı da. Kendisine duygularımı asla açıklamamıştım, onun da kendiliğinden bilmesi beklenemezdi. Sonra, onların yanında bütün bir dönem kalmamıştım, o da bana iznimi tam vermemekte haklıydı.

IV. Nine

Eve gitmekten duyduğum sevinci, oradayken duyduğum mutluluğu, sevenlerin, sevilenlerin arasında kısa bir süre için dinlenip bağımsızlığın tadını çıkarışımı, onlarla bir kere daha uzun bir süre görüşmemek üzere vedalaşmanın verdiği üzüntüyü anlatarak okurlarımı sıkmak istemem.

Her şeye rağmen hiç de azalmamış bir kuvvetle işime döndüm. Bir alay yaramaz, kötü niyetli, isyancı, hiçbir şekilde ödevlerine bağlanamayan çocuğun bakımıyla, yönetilmesiyle görevlendirilmenin sıkıntısını hiç duymamış olan bir kimsenin aklına, hayaline gelmeyecek derecede çetin bir işti bu. Bunlar bir yana, o insan aynı zamanda çocukları daha iyi idare etmek zorundadır; bu da, emir aldığı kimsenin daha çok işe yarayan yetkisinin yardımı olmadan sağlanamaz. Gelgelelim, o da, ya üşengeçliğinden ya da sözü geçen isyancı çetenin gözünden düşmek korkusundan, bu yardımı yapmaktan kaçınır. Öyle örnekler gösterebilirim ki, başarının özlemini ne kadar çekerseniz çekin, görevinizi yapmak için ne kadar uğraşırsanız uğraşın, çabalarınız sizden aşağıda olanlarca baltalanır, sizden üstün olanlarca da kısıtlanıp yanlış anlaşılabilir.

Okurumun sabrını taşırırım korkusuyla, öğrencilerimin sinir bozucu eylemlerinin, ağır sorumluluklarımdan doğan dertlerin yarısını bile bile anlatmadım. Kim bilir, belki de bunu çoktan yapmışımdır. Ancak şu son birkaç sayfayı yazmaktaki amacım, bu konunun ilgilendirdiği kimseleri eğlendirmek değil, onların olaylardan yararlanmalarını sağlamaktı. Böyle meselelerle hiç ilgisi olmayan da, hiç kuşkusuz, şöyle gelişigüzel bir bakıp geçecektir, belki de yazarın sözü gereksiz yere uzattığı düşüncesine de varacaktır. Yalnız, bir ana ya da baba

bundan kendisine yararlı bir ima bulmuşsa, şanssız bir mürebbiye bundan en basit bir şekilde yararlanmışsa, katlandığım zahmetin karşılığını almış sayılabilirim.

Bir sıkıntıya, şaşkınlığa meydan vermemek için öğrencilerimi tek tek ele alıp özelliklerini ayrı ayrı sıraladım. Gene de bu, üçüyle birden uğraşmanın ne demek olduğu konusunda yeterli bir bilgi veremez; örneğin, üçünün birden 'yaramaz' olmayı, Bayan Grey'i alaya almayı kafalarına koydukları zamanlardaki gibi.

Böyle zamanlarda ana ocağımdaki dostlarımı düşünerek, 'Beni bu halde bir görebilselerdi!' diye ara sıra aklımdan geçiriyordum. Onların bana kim bilir ne kadar acıyacakları düşüncesi de kendime acımama yol açıyordu; hem de öyle ki, gözyaşlarımı tutmakta büyük güçlük çekiyordum. Yalnız, küçük işkencecilerim tatlılarını yemeye gidinceye, ya da yataklarına yatıncaya kadar gözyaşlarımı tutmayı başarıyordum. Ondan sonra da, yalnızlığın mutluluğu içinde, kendime serbestçe ağlama zevkini bağışlıyordum. Ne var ki bu sık sık düştüğüm zayıf bir durum değildi. İşlerim faydasız düşüncelere zaman ayıramayacak kadar çoktu, boş saniyelerim de çok değerliydi.

Ocak ayında, tatilden döndükten sonra, fırtınalı, karlı bir öğleden sonrayı özellikle pek iyi hatırlıyorum. Çocukların hepsi yemekten dönerken, 'yaramaz' olmak istediklerini gürültüyle açıklamışlardı. Onlara dert anlatayım diye sesim kısılıncaya, ses tellerim işlemez hale gelinceye kadar dil döktüğüm halde, kararlarını güzelce gerçekleştirmişlerdi. Tom'u köşede cezaya bırakmıştım, kendisine verilen işi yapıncaya kadar oradan kurtulamayacağını da söylemiştim. Bu arada Fanny benim iş çantama sahip çıkmış, içini boşaltıyor, bir yandan da tükürüyordu. Kıza çantayı bırakmasını söyledim, ama bir sonuç alamadım elbette. Tom, "Yak onu, Fanny!" diye bağırdı. Kız da hemen bu emri uygulamak istedi. Çantayı ateşten kurtarmak için yerimden fırladım, Tom da hemen kapıdan yana koştu. "Mary Ann, çabuk, masasını pencereden dışarı at!" diye bağırdı. Mektuplarımın, kâğıtlarımın, birkaç kuruş para-

mın, değerli neyim varsa hepsinin bulunduğu masam üçüncü katın penceresinden aşağı atılmak üzereydi. Masayı kurtarmaya koştum. Bu arada Tom odadan dışarı kaçmış, telaşla aşağı iniyordu, Mary Ann de peşinden. Üçü de elimden kaçtılar, evden bahçeye çıktılar, heyecanlı bir sevinç içinde karların arasında sıçramaya koyuldular.

Ne yapmalıydım? Onların arkasından gidersem belki de bir tanesini bile yakalayamayacak, ancak daha da uzağa kaçmalarına yol açacaktım. Yalnız, bunu da yapmazsam onları nasıl içeri alacaktım? Çocukların kalın, yumuşak karlar arasında şapkasız, başlıksız, eldivensiz, çizmesiz cümbüş yaptıklarını anneleriyle babaları görseler ya da duysalar, benim hakkımda ne düşünürlerdi? Bu düşünceler içinde, kapının hemen önünde durmuş, sert bakışlarla, öfkeli sözlerle onları içeri sokmaya çalışırken arkamdan bir ses duydum. Biri, sert, iç paralayıcı bir sesle bağırıyordu:

"Bayan Grey! Ne oluyor? Orada durmuş, ne düşünüyorsunuz acaba?"

Arkama dönüp, Bay Bloomfield'i saçı başı dağılmış, gözleri yuvalarından uğramış bir halde görünce, "Onları içeri alamıyorum, efendim," dedim.

Adam daha da yaklaşıp, çılgına dönmüş bir halde bağırdı: "İçeri alınmalarında ısrar ediyorum!"

Gerileyerek, "Öyleyse lütfen onları siz çağırın, efendim," dedim, "çünkü beni dinlemiyorlar." "Girin içeri, pis yumurcaklar!" diye kükredi. "Yoksa, her birinizi teker teker kamçılarım ha!" Çocuklar hemen emri yerine getirdiler. "Görüyorsunuz ya, çağırır çağırmaz nasıl geliyorlar?"

"Evet, siz çağırınca geliyorlar."

"Siz onların idaresini üzerinize almış olduğunuz halde bu kadarcık olsun sözünüzü geçirememeniz de doğrusu pek garip! İşte, bakın, o pis karlı ayaklarıyla yukarı çıktılar. Şunların arkasından gidin de derlenip toparlanmalarını sağlayın!"

O sıralarda beyin annesi de evde kalmaktaydı. Yukarı çıkıp salonun kapısı önünden geçerken bu yaşlı hanımın gelinine

yüksek sesle şunları söylediğini duydum (ancak etkileyen sözleri anlayabilmiştim):

"Ayol... Ben böyle şey hiç görmedim... Bunları öldürür de... Aman şekerim, onun bu işe uygun bir kimse olduğuna emin misin? Bu dediklerimi unutma!"

Başka bir şey duymadım, ama bu da yetti.

Büyükhanım bana karşı büyük ilgi, kibarlık göstermişti. Şimdiye kadar da onun iyi, temiz kalpli, geveze bir yaşlı hanım olduğunu düşünüyordum. Sık sık bana gelir, bir sırdaş tavrıyla konuşurdu. Bir yandan da başını sallar, belirli bir sınıftan yaşlı hanımların yapmayacakları gibi, elleriyle, gözleriyle bir şeyler anlatırdı; yalnız, bu işi onun kadar aşırıya vardıran başka birini de görmemiştim. Çocuklar uğruna katlandığım sıkıntıdan ötürü bana acır, zaman zaman da, yarım cümlelerle, baş sallamalarıyla, bilgiççesine göz kırpmalarla, annelerinin benim yetkilerimi kısıtlamakla haksızlık ettiğini, kendi yetkileriyle bana destek olmakta yetersiz kaldığını belirtmeye de çalışırdı. Hoşnutsuzluğu bu şekilde açığa vurmak benim yaradılışıma pek uygun değildi; onun için, genellikle, bunu kabul etmemeye bakıyor, ya da açıkça söylenen sözlerden gerisini anlamazlıktan geliyordum. Hiç değilse mesele başka türlü ele alınmış olsaydı işimin güçlüğünün azalacağını, emanetlerimi daha iyi koruyup eğitebileceğimi söylemekten ileri gitmedim. Şimdi ise bir kat daha ihtiyatlı olmalıydım. O güne kadar, yaşlı hanımın bazı kusurlarını gördüğüm halde, hep bunlara birer özür bulmak istemiş, üstün yönlerinin ağır basacağını düşünmüş, hatta daha başka beğenilecek yanlarının bulunduğunu da kendi kendime kurmuştum. Hanımın kusurlarından biri de kendisinin kusursuzluğunu açığa vurmaya pek hevesli görünmesiydi. Bunca yıl, hayatımın besini olan yufka yüreklilik son zamanlarda benden öylesine yüz çevirmişti ki, şöyle bir zerresine kavuşmak bile beni pek sevindirecekti. İşte onun için de yüreğimin yaşlı hanıma ısınmasına, onun yanıma yaklaşmasına hep sevinip, ayrılmasından da üzüntü duymama şaşmamalı.

Yalnız, şimdi, şöyle geçerken, talih eseri ya da talihsizlik eseri, duyduğum kelimeler onunla ilgili düşüncelerimin tümünü değiştirdi. Şimdi onu içten olmayan, ikiyüzlü, dalkavuk, sözlerimle davranışlarımı araştıran bir casus olarak görüyordum. Hiç kuşkusuz, onu gene önceleri olduğu gibi eski neşeli gülümseme, saygı dolu dostluk havası içinde karşılayabilmeyi çok isterdim, ama bunu yapamadım; yapmaya çalıştımsa bile duygularımla birlikte davranışlarım da değişti, öylesine soğuk, çekingen oldum ki, bunu sezememesi imkânsızdı. Onun da davranışları değişti: O dostça baş sallayış zoraki bir baş eğme oldu; o şirin gülümseme yerini Gorgonvari[1] bir öfkeli parlayışa bıraktı. Hanımın o canlı hak verişleri benden 'sevgili oğlanlara, kızlar'a geçti. Büyükhanım onları annelerinin yaptığından daha da şımartıp pohpohlamaya başladı.

Bu değişiklikten biraz tasa duyduğumu açıkça söyleyeyim. Onun hoşnutsuzluğunun yaratacağı sonuçlardan korkuyordum, kaybettiklerimi yeniden kazanmak için de epey uğraşmadım değil; düşündüğümden daha da çok başarı sağlayabildim. Bir keresinde, sırf saygılı davranmış olmak için, neden öksürdüğünü sordum. O uzun yüzü hemen bir gülümsemeyle rahatladı, bana bu meselenin geniş bir hikâyesini anlatmaya koyuldu. Daha sonra da, yazıyla hiçbir şekilde açıklanamayacak o her zamanki etkileyici deyişleriyle o acıklı boyun eğişinin hikâyesini anlattı.

"Gene de hepimiz için bir kurtuluş çaresi var, şekerim," dedi. Başını da geriye savurdu. "O da, Tanrı'nın dileğine boyun eğmek." Bunları söylerken elleri, gözleri havaya doğru kalktı. "Bu düşünce beni bütün sıkıntılarımda desteklemiştir, her zaman da destekleyecektir." Art arda başını sallıyordu. "Hoş, bunu herkes de söyleyemez ya." Başını şöyle bir salladı. "Yalnız, ben dinine bağlı olanlardan biriyim, Bayan Grey." Başını belirli bir şekilde salladı, arkaya attı. "Tanrıya şükürler olsun, hep de öyle olmuşumdur." Bir baş sallayış daha. "Bundan da gu-

1 Grek efsanelerinde yılan saçlı canavar kadın. (ç.n.)

rur duyuyorum." Ellerini etkileyici bir şekilde birbirine bağladı, başını salladı. Sonra da, burada tekrarlamak istemediğim bir sürü yanlış yorumlanan ya da yanlış kullanılan, İncil'den parçalar aktararak, o kocaman başını pek neşeli bir tavırla sallayıp odasına çekildi, beni de her şeye rağmen onun kötü niyetlilikten çok zayıf bir insan olduğu umudu içinde bıraktı.

Yaşlı hanımın Wellwood Malikânesi'ne bundan sonraki gelişinde onu çok iyi gördüğüme pek sevindiğimi söyleyecek kadar işi ileri götürdüm. Bunun da etkisi sihirli oldu: Bir kibarlık işareti olarak söylenen sözleri ruh okşayıcı bir övgü saydı. Yüzüne parlaklık geldi, ondan sonra da yüreğinin elverdiği kadar içten, iyi kalpli davrandı; hiç değilse, dıştan öyle göründü. Şimdi, kendi gördüğüm kadarıyla, çocuklardan da duyduklarıma bakılırsa, onun içten dostluğunu kazanmak için her fırsatta bir-iki dalkavukça söz söylemek yetiyordu. Ne var ki bu da benim ilkelerime aykırıydı. İşte bu eksiklikten ötürü de bu huysuz yaşlı hanım çok geçmeden beni gene sevgisinden yoksun bıraktı; öyle sanıyorum ki bu da benim içimi gizli gizli yaraladı.

Hanım gelinini benim aleyhime pek kışkırtamıyordu, çünkü geliniyle arasında da karşılıklı hoşnutsuzluk vardı. Büyükhanım bunu genellikle gizli kötülemeleriyle, iftiralarıyla açığa vuruyordu. Gelin ise, davranışlarındaki korkunç soğuklukla, resmiyetle bunu belli ediyordu. Yaşlı hanım ne kadar dil dökse, yaltaklansa, genç hanımın aralarına ördüğü buzdan duvarı yıkamazdı. Büyükhanımın oğluyla arası daha iyiydi. Onun korkunç öfkesi yatıştırılabilirse, oğlu onun her sözünü dinliyordu; ancak, yaşlı hanımın kendi huzursuzluklarıyla oğlunu tedirgin etmemesi gerekliydi. Beyi benim aleyhime kışkırtmakta onun da önemli payı bulunduğuna inanmakta haklıyım. Çocukları utanılacak derecede ihmal ettiğimi, eşinin bile yavrularıyla gerektiği kadar uğraşmadığını, çocuklarla babanın ilgilenmek zorunda olduğunu, yoksa hepsinin kötü duruma düşeceğini söylemişti.

Bey de, bu şekilde kışkırtılınca, çocukların oyunları sırasın-

da sık sık pencerenin önüne gelip onları gözetlemek zahmetine katlanıyordu. Kimi zaman da onların peşinden bahçeye çıkıyordu; aksilik bu ya, hep de çocuklar yasaklanan kuyunun çevresinde oynadıkları, ahırdaki arabacıyla konuştukları, ya da çiftlik avlusundaki çöplükte oyuna daldıkları sırada birdenbire karşılarına dikiliveriyordu. Ben de, çoğunlukla daha önceden didinme gücümü yitirmiş olduğumdan, çocukları oradan uzaklaştırmaya çalışacak yerde, karşıdan seyrediyor oluyordum. Sık sık da küçükler yemeklerini yerlerken birdenbire ders odasının kapısından içeri başını uzatıyor, onları masanın üzerine sütlerini döküp saçarlarken, birbirlerinin ya da kendi bardaklarına parmaklarını daldırırlarken, sanki birer kaplan yavrusuymuşlar gibi birbirleriyle yiyecekleri konusunda kavga ederlerken yakalıyordu. O dakikada ben sessiz duruyorsam onların bu sorumsuz davranışlarına göz yummuş sayılıyordum. Onları yola getirmek için sesimi enikonu yükseltmişsem –çoğu kere böyle oluyordu– o zaman da gereksiz yere şiddet kullanmış sayılıyordum; böylesine kaba bir dil kullanmakla kızlara kötü bir örnek oluyormuşum.

Bir bahar gününü hatırlıyorum. Yağmur yağdığı için, öğleden sonra dışarı çıkamamışlardı, ama her nasılsa hepsi de derslerini bitirdikleri halde, annelerini, babalarını kızdırmak için aşağıya inmemişlerdi. Bu iş de beni pek sıkıyordu, ama yağmurlu günlerde onları bu eğlenceden alıkoymam pek güç oluyordu, çünkü aşağıda yenilik, eğlence buluyorlardı, hele evde misafir bulunduğu zamanlar. Üstelik anneleri de, çocukları ders odasında oyalamamı istediği halde, dışarı çıktıkları zaman onları hiç azarlamıyordu, geriye göndermeye çalışmak zahmetine de kendini sokmuyordu. O gün çocuklar bulundukları yerden memnun görünüyorlardı; daha da önemlisi, benden yardım istemeden kendi aralarında, kavgasız, pek güzel eğleniyorlardı. Ancak, oyalandıkları şey biraz insanı şaşırtıyordu: Hepsi pencerenin önünde duran bir yığın eski oyuncağın, kuş yumurtasının, daha doğrusu yumurta kabuğunun

başına toplanmışlardı. Kabukları niçin küçük küçük parçaladıklarını anlamamıştım, ama sessiz durdukları, ilk bakışta kötü bir iş yapar görünmedikleri için aldırmıyordum. Hiç de alışkın olmadığım bir rahatlık içinde ateşin başına oturdum, Mary Ann'in bebeğine dikmekte olduğum elbiseyi tamamlamaya koyuldum. Bunu bitirince de anneme bir mektup yazmayı tasarlamıştım. Birdenbire kapı açıldı, Bay Bloomfield'in soluk renkli başı içeri uzandı:

"Burası pek sessiz. Ne yapıyorsunuz?" dedi. Ben, 'Bugün hiç değilse bir zarar yapmıyorlar ya,' diye düşündüm, ama bey başka türlü düşünüyordu. Pencereye doğru ilerleyip de çocukların neyle oyalandıklarını görünce öfkeyle haykırdı:

"Siz gene ne haltlar karıştırıyorsunuz, bakalım?"

Tom, "Yumurta kabuklarını eziyoruz, baba," diye bağırdı.

"Böyle pislik yapmaya nasıl cesaret edebildiniz, yezitler? Halıyı berbat hale getirdiğinizi görmüyor musunuz?" *Halı* dediği düz, kahverengi bir keçeydi. "Bayan Grey, onların ne yaptıklarını biliyor muydunuz?"

"Evet, efendim."

"Biliyordunuz ha?"

"Evet."

"Biliyordunuz da orada oturup çocukları bir kere bile azarlamadan işlerine devam etmelerine göz yumdunuz, öyle mi?"

"Onların zararlı bir iş yaptıklarını düşünmedim."

"Zararlı bir iş yapmıyorlar ha? E, şuraya bakın. Halıya şöyle bir bakın da görün. Şimdiye kadar bir Hıristiyan evinde böyle şey görülmüş müdür? Odanızın bir domuz ahırından farksız olmamasına şaşmamalı. Öğrencilerinizin domuz yavrularından farksız olmamalarına şaşmamalı. Hiç şaşmamalı ki... Ah, bunun artık sabrımı taşırdığını söyleyebilirim." Bey, böyle dedikten sonra odadan çıktı, kapıyı da çocukları güldüren büyük bir gürültüyle kapadı.

Ayağa kalkarak: "Bu benim de sabrımı taşırıyor!" diye mırıldandım. Ocağın demir çubuğunu yakalayıp tekrar tekrar

küllerin üzerine vurdum, müthiş bir güçle külleri karıştırdım durdum. Böylece ateşi diriltmeye çalışıyormuş gibi yaparak huzursuzluğumu giderdim.

Bundan sonra Bay Bloomfield, ders odasının düzen içinde olup olmadığını anlamak için sık sık uğramaya başladı. Çocuklar da, hiç durmadan, yerleri oyuncak parçaları, sopalar, taşlar, saç kırpıntıları, yapraklar, buna benzer daha bir sürü toplamalarını önleyemediğim çöpler atarak kirlettikleri, hizmetçiler de bunları temizlemeyi kabul etmedikleri için o değerli boş zamanlarımın çoğunu yere diz çöküp ıkına sıkına ortalığı toplamaya çalışarak geçiriyordum. Bir keresinde onlara, halının üzerinde ne varsa hepsini toplamadan akşam yemeklerini tadamayacaklarını söyledim: Fanny yemeğini ancak belirli bir miktar ötteberiyi topladıktan sonra yiyebilecekti; Mary Ann, onunkinin iki katı kadarını toplayacaktı; Tom da geri kalanı temizlemek zorundaydı. Doğrusu, kızlar paylarına düşeni yaptılar, ama Tom öyle bir öfke içindeydi ki, masanın üzerine fırladı, ekmekle sütü yerlere döktü, kız kardeşlerini dövdü, kömür kovasından kömürleri yere boşalttı, masayı, iskemleleri devirmeye kalkıştı; kısacası, odanın içini çıfıt çarşısına döndürmeye çalışıyordu. Oğlanı yakaladım, Mary Ann'i de annesini çağırmaya gönderdikten sonra tekmelerine, yumruklarına, bağrışlarına, tükürmelerine aldırmadan, Bayan Bloomfield görününceye kadar öylece tuttum.

Hanım, "Oğlumun nesi var?" diye sordu. Kendisine oğlunun nesi olduğu anlatılınca bütün yaptığı oda hizmetçisini çağırtıp odayı düzeltmesini, küçükbeye yemeğini getirmesini emretmekten ibaret oldu.

Tom, zafer havası içinde, yemeğinden başını kaldırarak, "İşte görüyorsunuz ya," diye bağırdı, ağzı da o kadar doluydu ki zorlukla konuşuyordu. "İşte görüyorsunuz ya, Bayan Grey: Siz izin vermediğiniz halde ben gene yemeğimi yiyorum. Hem bir tek çöp bile toplamadım."

Evin içinde bana gerçekten acıyan tek insan da bu hizmet-

çi kadındı. Çünkü çocuklara ders vermediği, çocukların terbiyesinden de sorumlu olmadığı halde, aşağı yukarı benim çektiklerimin aynını çekmişti.

"Ah, Bayan Grey!" dedi. "Gene bunlarla, şu yumurcaklarla başınız dertte ha?"

"Gerçekten öyle, Betty. Bunun ne demek olduğunu sen bilirsin sanıyorum."

"Ah, biliyorum! Ne var ki ben onlar uğruna sizin yaptığınız gibi kendimi paralamıyorum. Hem, şey... anlarsınız ya, ara sıra onlara şöyle bir tokat da aşk ediveriyorum. Küçük cingözlere gelince, onları da ara sıra güzelce pataklarım. Dedikleri gibi, onlara başka bir şey yaramaz. Yalnız, işte bu yüzden işimi de kaybettim ya."

"Öyle mi, Betty? Evet, ayrılacağını duydum."

"Çok şükür öyle. Hanım bana üç hafta mühlet verdi; onlara bir daha vurursam, sonunun ne olacağını söyledi, ama elimi onlardan bir türlü uzaklaştıramadım. Siz işi nasıl idare ediyorsunuz bilemiyorum doğrusu, çünkü Bayan Mary Ann ötekilerden de beterdir!"

V. Dayı

Büyükhanımdan başka eve gelişi beni pek sıkan bir akraba daha vardı: Robson Dayı. Bayan Bloomfield'in ağabeyiydi. Uzun boylu, kendinden pek memnun görünüşlü bir adamdı. Siyah saçlıydı, kız kardeşi gibi o da sarı benizliydi. İri bir burnu, ufacık kurşuni gözleri vardı. Çoğu zaman gözleri gerçek aptallıkla, çevresindeki öteberiden tiksinme duygusuyla karışık bir halde, yarı kapalı duruyordu. Enine boyuna, güçlü kuvvetli bir adamdı, ama belini sıkmış, sıkmış, nasılsa incecik yapmıştı. Yapısının alışılmamış dikliğiyle bu ince bel o kibirli, erkek görünüşlü Bay Robson'un, kadın cinsini aşağılayan bu beyefendinin züppelikten pek de geri kalmadığını gösteriyordu. Pek ender beni görmek zahmetine katlanırdı. Gördüğü zaman da beni kendisinin hiç de kibar bir bey olmadığına inandıran hakaret dolu bir tavırla yapıyordu bunu; oysa kibar görünmek uğruna böyle davrandığı muhakkaktı. Onun gelişinden nefret etmemin nedeni bu değildi; daha çok, çocuklara verdiği zarardan ötürü onu istemiyordum. Çocukların ne kadar kötü huyları varsa hepsini körüklüyor, benim aylarca uğraştıktan sonra elde edebildiğim bir-iki iyi huyu da birkaç dakika içinde unutturuveriyordu.

Fanny'yle, küçük Harriet'le ilgilenmek zahmetine pek ender katlanıyordu. Mary Ann ise onun gözbebeği gibiydi. Boyuna kızı naz yapmaya yöneltiyordu; bense bu merakı kırmak için elimden geleni yapmıştım. Dayı durmadan kızın güzel yüzünden söz ediyor, çocuğun kafasını onun dış görünüşüyle ilgili bir sürü saçma düşünceyle dolduruyordu; bense kıza dış güzelliğin kafanın, davranışların geliştirilmesiyle karşılaştırılınca toz gibi hafif kalacağını öğretmiştim. Üstelik iltifattan bu

çocuk kadar çok etkilenen bir kimse daha görmemiştim. Kızın ya da ağabeyinin kötü huy olarak nesi varsa dayı bey, açık açık övmezse bile, buna gülüyordu. İnsanlar, çocukların kusurlarına gülmekle, gerçek dostların büyük bir ciddiyet içinde düzeltmeye çalışacakları şeyleri hoş karşılamakla onlara ne büyük bir kötülük yaptıklarını bilemezler.

Bay Robson düpedüz ayyaş sayılmazdı, ama çok şarap içiyordu; ara sıra konyakla su içmekten de hoşlanıyordu. Yeğenine de bu bakımdan kendisini taklit etmesini öğütlüyor, içki içerse ondan daha da hoşlanacağını, ruhundaki erkekliğin daha gelişeceğini, kız kardeşlerinden üstün hale geleceğini anlatıyordu. Bay Bloomfield de bu düşünceye pek karşı çıkmıyordu, çünkü kendisinin de en çok sevdiği içki cinle suydu. Her gün bundan bol bol içer, hemen hiç aralıksız içkisini yudumlardı. O sarı benzini, öfkeli hallerini ben bu merakına bağlamıştım.

Bay Robson, aynı şekilde Tom'u gerek sözleriyle, gerek davranışlarıyla, hayvanlara karşı zalim davranmaya teşvik diyordu. Sık sık enistesinin topraklarında eğlenmeye, avlanmaya geldiğinden çok sevdiği köpeklerini de getiriyordu. Hayvanlara öyle kaba davranıyordu ki çok fakir olmama rağmen hayvanlardan birine bu adamı ısırttırmak için bir altın lira verebilirdim; ancak, hayvanın cezalandırılmaması şartıyla. Robson Dayı, pek keyifli olduğu zamanlar, çocuklarla birlikte kuş yuvalarını bozmaya gidiyordu. Bu iş beni pek tedirgin ediyordu. Sık sık, yılmadan giriştiğim savaşım sayesinde, çocuklara hiç değilse bu eğlencenin kötü yanlarını gösterdiğimi, birazcık olsun adalet, insanlık anlayışı kazandırabildiğimi sanıyordum. Yalnız, Robson Dayı ile on dakika boyunca yaptıkları kuş yuvası araştırmaları ya da onların daha önce yaptıkları hunharca işlere adamın şöyle bir gülüp geçmesi, benim bütün bu uğraşıp didinmelerimi mahvetmeye yetiyordu. Bereket versin, o ilkbahar boş yuvalardan, yumurtalardan başka bir şey bulamamışlar. Bunları almışlar, çünkü kuşlar kuluçkaya oturuncaya kadar beklemeye dayanamayacak kadar sabırsızdılar. Bir keresinde Tom, dayısıy-

la birlikte, komşu çiftliğe gitmişti. Büyük bir sevinç içinde koşarak bahçeye geldi. Avuçlarında bir alay küçük kuş yavrusu vardı. Mary Ann'le Fanny'yi dışarı çıkarıyordum. Onlar da oğlanın yuvadan çaldığı kuşları görmeye koştular. Her biri kendisine bir kuş verilmesi için yalvardı. Tom, "Hayır, bir tane bile vermem!" diye bağırdı. "Bunların hepsi benim. Robson Dayı bana verdi. Bir, iki, üç, dört, beş... Bir tanesini bile elleyemezsiniz, dünyada olmaz!" Tom bunları pek coşkun bir tavırla söylemişti. Bacaklarını iki yana iyice açtı, ellerini ceplerine soktu, vücudunu öne eğdi; yüzü de sevincinin verdiği heyecan içinde şekilden şekle giriyordu.

"Yalnız, onların ayaklarını bağladım, bunu görebilirsiniz. Valla, onları öyle bir pataklayacağım ki! Görün bakın bunu yapacak mıyım, yapmayacak mıyım! Ah, o yuvada bana göre pek çok iş var."

"Hayır, Tom!" dedim. "Bu kuşlara işkence yapmana ben izin vermeyeceğim. Bunları ya hemen öldürmeli, ya da aldığın yere geri götürmeli; böylece, yaşlı kuşlar belki onları gene beslemeye devam ederler."

"Siz yuvanın yerini bilmiyorsunuz ki, efendim. Bunu bir ben, bir de Robson Dayı biliyor."

"Yerini söylemezsen, hiç istemediğim halde, hayvanları ben öldüreceğim."

"Buna cesaret edemezsiniz! Dünyada bunlara dokunmaya cesaret edemezsiniz! Çünkü babamın, annemin, Robson Dayı'nın kızacağını biliyorsunuz. Hah-ha! İşte burada sizi kıstırdım, hanımcığım."

"Böyle bir meselede, hiç kimseden izin almadan, doğru olduğuna inandığım şekilde davranırım. Babanla annen bunu beğenmezlerse, onları kırdığıma üzülürüm, ama Robson Dayı'nın düşünceleri beni hiç ilgilendirmez."

Görev duygusunun zorlamasıyla hem kendimi hasta etmek hem de işverenlerimi kızdırmak tehlikesini göze alarak, bahçıvanın fare kapanı için ayırmış olduğu taşlardan birini kavradım. Sonra küçük zalimi kuşların geri götürülmesine

izin vermesi için bir kere daha zorladım, onları ne yapmak düşüncesinde olduğunu sordum. Gözlerinde haince bir ışıltıyla, bir işkence listesi sıraladı. O bununla oyalanırken ben de taşı oğlanın kurbanlarının üzerine atıp hayvanları ezdim. Bu pek aşırı zalimlik üzerine kopan çığlıklar, tükürmeler pek korkunç oldu. Robson Dayı, tüfeği elinde, yolda görünmüş, bize doğru geliyordu, tam o sırada köpeğini tekmelemek için durmuştu. Tom hemen adama doğru koştu. Bir yandan da ona, köpeği Iuno yerine beni tekmeleteceğini söylüyordu. Bay Robson, tüfeğine abandı, yeğeninin hırsına, bana yağdırdığı lanetlere, yakışık almaz küfürlere katıla katıla güldü. Sonra da tüfeğini kavrayıp eve doğru yürümeye koyulurken: "Aferin, sen iyi bir çocuksun!" dedi. "Valla, bu oğlanda cesaret de var! Bundan daha soylu bir serseri gördümse gözüm çıksın! Daha şimdiden eksik etek saltanatının ötesine geçmiş. Tanrı biliyor ya, annesine, ninesine, dadısına, herkese meydan okuyor. Hah-hah-hah- ha! Sen boş ver, Tom, ben sana yarın başka bir kuş sürüsü getiririm."

"Getirirseniz onları da öldürürüm, Bay Robson," dedim.

Adam, "Hah!" diye karşılık verdi, bana kaba kaba bakmak zahmetinde bulundu. Ben de, onun düşündüğünün tam tersine, hiç çekinmeden öylece durdum. Sonra, müthiş bir tiksinti içinde, döndü, evden içeri girdi. Onun arkasından da Tom, annesine olayı anlatmaya koştu. Bir konu üzerinde uzun uzun konuşmak Bayan Bloomfield'in âdeti değildi. Yalnız, ondan sonraki ilk karşılaşmamızda eskisinden bir kat daha karanlık, soğuk bir tavır takındı. Hava üzerinde şöyle üstünkörü bir şeyler söyledikten sonra dedi ki: "Küçükbeyin oyunlarına karışmanız gerektiğini düşünmenize üzüldüm, Bayan Grey. Kuşları öldürmenize pek üzülmüş zavallı."

"Küçükbeyin eğlencesi duygulu hayvancıklara zarar vermekten ibaret olursa, buna karışmayı ben görev bilirim."

Kadın sakin bir tavırla: "Bu yaratıkların hepsinin bizim işimize yarasınlar diye yaratıldıklarını unutmuş görünüyorsunuz."

Bu görüşün tartışmaya açık olduğunu düşündüm, ama şu karşılığı vermekle yetindim: "Öyle olsalar bile kendi eğlencemiz için onlara işkence etmeye hakkımız yok."

"Bence bir çocuğun eğlencesinin ruhsuz bir yaratığın rahatı uğruna yarım bırakılması pek olacak iş değildir."

Elimden geldiği kadar sakin olmaya çalışarak, "Çocuğun kendi iyiliği için de böyle işlerle oyalanmasına izin verilmemeli," dedim. "İyi yürekliler hep iyilik bulurlar, Tanrı onları korur."

"A, elbette! Yalnız, bu bizim birbirimize karşı davranışlarımızı da içine alır."

"İyi yürekli insan, hayvanına karşı da iyi davranır," diye eklemek cesaretini gösterdim.

Kadın, kısa, acı bir kahkahayla: "O zavallı kuşları akıl almaz bir tavırla hep birden öldürmekle, sevgili yavrucağı da basit bir heves uğruna büyük üzüntüye sokmakla pek iyi yüreklilik yapmış sayılmazsınız."

Artık bir şey söylememenin akıllılık olacağını düşündüm. Bayan Bloomfield'le yaptığımız bu konuşma kavgaya en çok yaklaşanı olmuştu. Buraya geldiğimden beri de hiçbir görüşmede ona bu kadar çok laf söylediğimi hatırlamıyordum.

Wellwood Malikânesi'ne gelmeleri canımı sıkan misafirler yalnız Bay Robson'la yaşlı Bayan Bloomfield değildi. Her gelen beni biraz sıkıyordu. Bu da, beni ihmal etmelerinden değil de, çocukları onlardan uzak tutmam istendiği halde bunu bir türlü başaramayışımdandı. Tom onlarla konuşmak istiyordu. Sonra, Mary Ann de onların dikkatini çekmeye hevesliydi. Ne biri ne de ötekisi, bir dereceye kadar olsun utangaçlığın, hatta alçakgönüllülüğün anlamını kavrayabilmişti. Hiç utanmadan, sıkılmadan büyüklerin konuşmalarını yarıda kesiyorlar, onları en olmayacak sorularla sıkıyorlar, beylere çekinmeden sarılıyorlar, çağrılmadan kucaklarına oturuyorlar, omuzlarına asılıyorlar, ceplerini karıştırıyorlar, hanımların eteklerini çekiyorlar, saçlarını dağıtıyorlar, yakalarını buruşturuyorlar, –asıl önemlisi– süs eşyalarını almak için yalvarıyorlardı.

Bayan Bloomfield bütün bunlara şaşırıp sıkılacak yaradılıştaydı, ama bunu önleyecek akıldan yoksundu; benim önlememi bekliyordu. Ben ise, bu güzel elbiseli, değişik yüzlü misafirler, ev sahiplerine karşı olan saygıları uğruna, çocukları boyuna övdükçe, o uydurma kıyafetimle, her günkü yüzümle, dürüstçe sözlerimle onları nasıl uzaklaştırabilirdim? Bunu yapabilmek için her şeye katlandım, onları eğlendirip yanıma çekmek için sinirlerimi yıprattım. Elimdeki yetkilerin hepsini kullanarak, yeteneklerim çerçevesinde sert davranarak, kötü davranışlarından ötürü onları azarlayıp bir daha aynı şeyleri yapmaktan utanç duymalarını sağlamaya çalıştım, ama onlar utanma nedir bilmiyorlardı ki. Arkasında onu destekleyecek dehşet olmadıkça yetkiye aldırdıkları yoktu. İyi yürekliliğe, şefkate gelince, bunların ya kalpleri yoktu, ya da kalpleri öylesine kuvvetli korunuyor, öyle güzel saklanıyordu ki ben, bütün çabalarıma rağmen, bunlara nasıl erişeceğimi daha bulamamıştım.

Neyse, çok geçmeden bu alandaki didinmelerim sona erdi. Benim istediğimden, umduğumdan da çabuk oldu bu. Mayıs ayının sonuna doğru güzel bir akşam vakti, tatilin yaklaşmakta olduğunu düşünüyor, en sonunda öğrencilerimi bilgi bakımından birazcık geliştirebildiğimden ötürü kendimi kutluyordum. Ders bakımından çocukların kafalarına bir şeyler sokabilmiştim; bütün gün boş yere kendilerine de, bana da işkence edecek yerde, ödevlerini zamanında yapıp eğlenceye de biraz zaman ayırmayı öğrenmişlerdi. İşte ben bunları düşünürken Bayan Bloomfield beni çağırttı, sakin bir tavırla, yazın benim yardımıma artık ihtiyaçları olmayacağını bildirdi. Huyumun suyumun, genellikle davranışlarımın kusursuz olduğunu söylüyordu; yalnız, ben geldiğimden beri çocuklar o kadar az gelişme kaydetmişler ki Bay Bloomfield de, kendisi de başka bir eğitim yolu aramayı kendilerine görev edinmişler. Çocuklar yetenekleri bakımından yaşıtlarından çok üstün oldukları halde, özellikleri bakımından onlardan iyice geri kalmışlar: Davranışları geliştirilmemiş; kötü huyluymuşlar. Hanım bunların

da benim görevime yeterince ciddiyetle, gayretle, dikkatle bağlanmayışımdan ileri geldiği kanısındaydı.

Sarsılmaz ciddiyet, fedakârcasına gayret, azalmak bilmeyen dikkat benim gizli gizli övündüğüm özelliklerimdi, bunların yardımıyla da güçlükleri zamanla yenebileceğimi, en sonunda başarıya ulaşabileceğimi umuyordum. Kendimi haklı çıkarmak için bir şeyler söylemek istedim, ama konuşmaya çalışırken kekelemeye başladığımı fark ettim. Duygularımı açığa vurmaktan, gözlerimde birikmiş olan yaşları akıtmaktansa sessiz durmayı, kendi kendini cezalandıran bir suçlu gibi her şeye katlanmayı daha uygun buldum.

İşte böylece işimden çıkarılmıştım, çaresiz evimin yolunu tuttum. Eyvah, benim hakkımda ne düşüneceklerdi acaba? O kadar övündükten sonra annelerini halamın 'pek iyi bir hanım' diye tanıttığı üç küçük çocuğun eğitiminden ibaret olan işimi bir yıl bile sürdüremeyişime ne diyeceklerdi? Böylece tartılıp eksik olduğum anlaşılınca beni bir kere daha da denemek isteyeceklerini umamazdım. Bu da hiç hoş bir düşünce değildi; çünkü çok, hem de pek çok canım sıkılmış, yorulmuş, kırılmış bulunmama, evimi daha çok sevip, ona değer vermeyi öğrenmiş olmama rağmen, maceradan daha bıkmamıştım, çabalarımı azaltmaya da hiç niyetim yoktu. Bütün annelerin, babaların Bloomfieldler gibi olmadıklarını biliyordum, bütün çocukların da onlarınkilere benzemediklerine emindim. Bundan sonraki aile besbelli ki daha değişik olurdu, her değişiklik de daha iyiye doğru giderdi. Felaketle kıvama gelmiş, tecrübeyle eğitilmiştim; dünyada herkesten çok önem verdiğim kimselerin gözünde kaybolmuş olan itibarıma yeniden kavuşmaya can atıyordum.

VI. Yeniden Evde

Birkaç ay sakin sakin evde oturdum; bağımsızlığın, dinlenmenin o durgun zevkinin, bunca zaman yoksun kaldığım insanların o gerçek dostluğunun tadını çıkarmaya baktım. Aynı zamanda Wellwood Malikânesi'nde kaldığım sürece yarım kalan çalışmalarıma da, bunlardan ileride yararlanmak üzere, yeniden büyük bir ciddiyetle başladım. Babamın sağlık durumu gene pek kötüydü, ama onu son gördüğüm zamankinden daha kötü değildi. Geri dönüşümle onu neşelendirmek, sevdiği türküleri söyleyerek onu eğlendirmek imkânına sahip olduğuma da sevinmiştim.

Benim başarısızlığımdan kimse kendine zafer payı çıkarmadı; onun ya da şunun sözünü dinleyip sakin sakin evde oturmanın daha iyi olacağını da söyleyen çıkmadı. Herkes bana kavuştuğuna sevinmişti, çektiğim sıkıntıların acısını çıkarayım diye de herkes bana eskisinden çok daha iyi davranmaya çalıştı. Yalnız, hiç kimse benim böylesine keyifli bir şekilde kazanıp onlarla paylaşmak üzere büyük bir dikkatle biriktirdiğim paranın bir meteliğine bile dokunmuyordu. Oradan, buradan kesip kısmakla borçlarımızı hemen hemen ödemiştik bile. Mary tablolarından başarı sağlamıştı, ama babamız onun da bütün kazancını kendine saklaması için direniyordu. Zaten pek az olan giyim masrafımızdan, ufak tefek harcamalarımızdan ne artırabilirsek bunları bankaya yatırmamıza önayak oluyor, bir yandan da ne kadar kısa bir süre sonra bu paranın yardımıyla geçinmek zorunda kalacağımızı bilemediğini, çünkü bizim aramızda uzun bir süre kalamayacağını hissettiğini, o gittikten sonra annemizle bizim halimizin ne olacağını da kestiremediğini söylüyordu. Bunu ancak Tanrı biliyordu.

Sevgili babacığım! Kendisi ölünce bizi tehdit edecek felaketleri düşünmekle kendini daha az endişelendirseydi, o korkunç olay bu kadar çabuk başımıza gelmezdi. Annemin elinde olsa, babamın bu meseleyi düşünmesine hiç fırsat bırakmayacaktı.

Annem bir keresinde, "Aman, Richard!" diye bağırdı. "Böylesine kasvetli konuları kafandan çıkarıp atsan, içimizden herhangi biri kadar uzun yaşayabilirsin. Hiç değilse kızların evlendiklerini, mutlu bir dede olduğunu, iki büklüm yaşlı bir hanımın sana eşlik ettiğini görürsün."

Annem gülüyordu. Babam da güldü, ama onun gülmesi çok geçmeden korku dolu bir iç çekişle sona erdi.

"Onlar mı evlenecekler!" dedi. "Zavallı meteliksiz yavrular ha! Onları kim alır ki!"

"Ancak onlarla evlenmekten dolayı minnettar kalacak birileri alır elbette. Sen beni aldığın zaman meteliksiz değil miydim? Sen de, hiç değilse, elde ettiğin şeyden büyük bir sevinç duyuyormuş gibi davranmıştın. Neyse, onların evlenip evlenmemesi önemli değil. Dürüst yaşamanın bin bir yolunu buluruz biz. Hem, şaşıyorum, Richard... Nasıl oluyor da sen ölünce düşeceğimiz sefaleti düşünebiliyorsun... Seni kaybetmekle uğrayacağımız felaketin yanında sefalet bir önem taşırmış gibi. Bu öyle büyük bir üzüntü olur ki, öbür meseleleri yutuverir. Senin de bizi bundan korumak için elinden geleni yapman gerekir: Bedeni sağlam tutabilmek için neşeli bir kafadan daha iyi bir çare olamaz."

"Biliyorum, böyle benim yaptığım gibi durmadan sızlanmak doğru değil, ama Alice, kahrımı çekmek zorundasın."

Annem, "Seni değiştirebilirsem kahrını da çekmem," diye karşılık verdi. Kullandığı kelimelerin sertliği içten gelme şefkatiyle, sesinin edasıyla, sevimli gülümsemesiyle kaybolmuştu. Babam da, eskisinden daha az tasalı, daha az dalgın bir halde, gene gülümsemeye başlamıştı.

Annemle yalnız konuşma fırsatını ele geçirir geçirmez, "Anne," dedim, "benim param pek az, uzun zaman dayanma-

sına imkân yok. Paramı birazcık artırabilsem babamın hiç değilse bir konuda üzüntüsünü azaltmış olurum. Ben Mary gibi resim yapamam; onun için, en iyisi kendime başka bir yer aramak olacak."

"Yani gerçekten bir kere daha mı kendini denemek istiyorsun, Agnes?"

"Kararım öyle."

"Niçin, yavrum? Ben bu işten yeteri kadar payını aldın sanıyordum."

"Biliyorum," dedim. "Herkes Bloomfieldler gibi olmaz ya..."

Annem sözümü kesti: "Kimisi daha da kötüdür."

"Sanırım ki çoğu öyle değildir," diye karşılık verdim. "Hem, bütün çocukların da onlarınkiler gibi olmadığına eminim. Örneğin, ben de, Mary de öyle değildik. Biz hep senin istediğin gibi davrandık, değil mi?"

"Çoğunlukla öyle. Yalnız, ben de sizi hiç şımartmadım. Sizler de pek kusursuz birer melek değildiniz: Mary bir inat kumkumasıydı; sen de öfke bakımından biraz kusurluydun. Gene de, genellikle, çok iyi çocuklardınız."

"Kimi vakit suratımı asardım, biliyorum. Bu çocukları da zaman zaman asık suratlı görmekten sevinç duymalıydım, çünkü o zaman bu çocukları anlamış olacaktım. Ne var ki onlar hiçbir zaman suratlarını asmıyorlardı, çünkü bu çocuklar hiç gücenmezler, kırılmazlar, utanmazlardı; delilikleri tutmadıkça hiçbir şekilde mutsuz olamazlardı."

"Eh, olamadıklarına göre bu onların kusuru değil ki. Taşın kil gibi yumuşak olmasını bekleyemezsin ya."

"Hayır, ama böylesine duygusuz, böylesine anlaşılmaz yaratıklarla bir arada yaşamak gene de hiç hoş değil. Onları sevemezsin; sevsen bile senin sevgin olduğu gibi fırlatılır, atılır; ne bu sevgiye karşılık verebilirler, ne değerlendirebilirler ne de anlayış gösterebilirler. Gene de, yeniden böyle bir aileye düşsem bile –ki böyle bir ihtimal pek zayıf– her şeyden önce böyle bir tecrübem olduğu için, işleri daha iyi idare ederim. İşte, sözün kısası, bir kere daha denememe izin vermeni istiyorum."

"Eh, yavrum, görüyorum ki sen kolay kolay cesaretini kaybetmiyorsun; buna sevindim. Yalnız, evden ilk ayrıldığın günküne göre şimdi daha solgun, daha zayıf göründüğünü de söylememe izin ver. Senin için de olsa, başkaları için de olsa para kazanacaksın diye sağlık durumunu tehlikeye sokamayız."

"Mary benim değiştiğimi de söylüyor; ben de buna pek şaşmıyorum, çünkü bütün gün sıkıntı, tasa içinde yaşıyordum. Yalnız, bir dahaki sefere her şeyi daha sükûnetle karşılamaya kararlıyım."

Biraz daha tartıştıktan sonra annem bana bir kere daha yardım etmeye söz verdi; ancak, biraz beklemeyi, sabırlı olmayı göze almalıydım. Ben de meseleyi en uygun zamanda babama açmayı anneme bıraktım; babamın iznini alacağından hiç kuşkum yoktu. Bu arada ben de büyük bir ilgiyle gazetelerin ilan sütunlarını araştırmaya koyuldum, gördüğüm her elverişli 'Mürebbiye aranıyor' ilanına da mektup yazdım. Yalnız, yazdığım mektupları da, aldığım karşılıkları da anneme gösteriyordum; o da, ne yazık ki, bu iş tekliflerini birbirinin arkasından geri çevirttiriyordu. Şunlar aşağılık insanlarmış, ötekiler isteklerinde pek titizmişler, öbürleri ise ücret konusunda pek cimriymişler.

Annem, "Senin kabiliyetlerin öyle her fakir papazın kızında bulunacak cinsten değil, Agnes," diyordu. "Sen de bunları yabana atmamalısın. Unutma, sabırlı olacağına söz vermiştin. Acele etmenin gereği yok. Daha önünde pek çok zaman var, eline bir sürü fırsat da geçebilir."

En sonunda annem gazeteye özelliklerimi belirten bir ilan vermemi öğütledi.

"Çalgı çalmak, şarkı söylemek, resim yapmak, Fransızca, Latince, Almanca bilmek öyle az buz meziyet sayılmaz," diyordu. "Birçokları bir öğretmende bu kadar bilginin bulunmasına sevinirler. Sen de bu kez daha yüksekçe bir ailede talihini deneyebilirsin. Şöyle gerçekten doğuştan soylu bir beyin evine yerleşirsin. Böyleleri sana kesesine güvenen tüccar adamlar-

dan, o kaba sonradan görmelerden çok daha saygı besler, anlayış gösterirler. Soylu aileler arasında öğretmenlere aileden biriymiş gibi davranan birkaçını bilirim. Yalnız, kiminin de başka herhangi bir kimse kadar küstah, huysuz olduklarını kabul ediyorum, çünkü her sınıf insan arasında iyiler de bulunur, kötüler de."

İlan çarçabuk yazılıp gönderilmişti. İlana karşılık yazan iki aileden ancak bir tanesi annemin benim için uygun gördüğü elli pound ücreti vereceğini bildirmişti. Yalnız, bu kez de ben, çocuklar çok büyükse, ya da anneleri, babaları daha gösterişli, daha tecrübeli birini istiyorsa, diye bu işi kabul edip etmemekte bocaladım. Annem ise bundan ötürü işi geri çevirmekten beni caydırdı; bir kere şu çekingenliğimi atıp kendime biraz daha güvenebilsem işi pek iyi yapabileceğimi söyledi. Anneme göre, şimdi benim yapacağım şuydu: Durumumu bütün ayrıntılarıyla olduğu gibi anlatacak, neler istediğimi, neler verebileceğimi bildirecek, istediğim ücreti açıklayacak, ondan sonra da işin sonunu bekleyecektim. İleri sürmeyi göze aldığım tek şart da bir yaz ortasında, bir de Noel'de yakınlarımı ziyaret etmeme izin verilmesiydi. Yabancı hanım gönderdiği karşılıkta buna hiçbir itirazı olmadığını, görevimi de başarıyla yapacağımdan hiç kuşkusu bulunmadığını bildirdi. Bir öğretmen tutarken böyle şeylere ancak ikinci derecede önem verdiğini de eklemişti. O... şehri yakınında oturdukları için bu konulardaki eksikleri şehirden getirteceği öğretmenlerle tamamlatabilirmiş; ona göre bir öğretmen için iyi ahlakın yanı sıra sakin, neşeli bir yaradılışta olmak, her zaman yardıma hazır görünmek mutlaka bulunması gereken özelliklermiş.

Annem bundan hiç de hoşlanmadı, benim bu işi kabul etmemi önlemek için bir sürü bahane ortaya attı. Ben ise bir kez daha engellenmek istemediğim için, hepsini çürütmeyi başardım. Önce babamın iznini aldım (kısa bir süre önce babama bu mektuplaşmalardan söz etmiştik); sonra, hiç tanımadığım bu hanıma mektup yazdım; en sonunda pazarlık sonuçlandı.

Yapılan anlaşmaya göre ben ocak ayının son günü bizim

köyden yüz kilometre uzaklıkta O... yakınlarındaki Horton Malikânesi'nde, Bay Murray'in ailesinin yeni öğretmeni olarak işe başlayacaktım. Bu, benim için oldukça uzun bir yol sayılırdı, çünkü o güne kadar, yani yeryüzündeki yirmi yıllık hayatım boyunca evimden ancak otuz beş kilometre uzağa gitmiştim. Bu yetmiyormuş gibi, bir de o ailenin her ferdi, o çevrede yaşayanların hepsi benim de, bütün tanıdıklarımın da yabancısıydılar. Yalnız, bu bana daha da merak uyandırıcı göründü. Artık bir dereceye kadar eskiden beni pek sıkan *mauvaise honte*'tan[2] kurtulmuş sayılırdım. Bu hiç bilinmeyen bölgelere gidip yabancılar arasında yaşamak düşüncesinde hoşa gidecek bir heyecan vardı. Artık dünyayı bir parça göreceğimi düşünerek kendimi pohpohluyordum. Öğrendiğime göre Bay Murray'in evi büyücek bir kasabanın yakınındaydı, insanların para kazanmaktan başka bir şey düşünmedikleri sanayi bölgelerinden birinde değildi. Elde ettiğim bilgiye göre Bay Murray'in mevkii Bay Bloomfield'inkinden daha yüksekti; hiç kuşkusuz bu adam annemin anlattığı o gerçek doğma-büyüme soylu kişilerden biriydi; yani, evine gelecek mürebbiyeyi, ancak yüksek seviyede bir hizmetçi değil de, okumuş, aklı başında, çocuklarının öğretmeni, eğiticisi olarak saygıdeğer bir kimse sayan soylu kişilerden. Üstelik öğrencilerim daha büyüceklerdi; onun için de daha kolay yola gelebilecekler, ders vermek daha kolay olacak, beni daha az üzeceklerdi. Ders odasında da daha az kalacaklardı; sürekli uğraşmayı, gözlemeyi gerektirmeyeceklerdi. En sonunda, umutlarıma, çocukların bakımıyla, bir öğretmen-dadının görevleriyle pek az, ya da hiç ilgisi bulunmayan birtakım parlak hayaller karışıverdi. Böylece, okurlarım da benim huzuru, bağımsızlığı ana-babasıyla barış sağlamak uğruna feda eden bir kurban gibi tanınmakta hiç de iddiam olmadığını anlayacaklardır. Gene de babamın rahatı, ileride anneme bakmak düşüncesi hesaplarımda büyük bir yer tuttu; elli pound bana hiç de öyle yabana atılır bir para gibi gö-

2 Fransızca: Utangaçlık. (ç.n.)

rünmedi. Durumuma uygun derli toplu kıyafetler edinmeliydim; temizlik masrafımı, yılda dört defa Horton Malikânesi'yle evim arasında yapacağım yolculuğun parasını düşünmeliydim. Yalnız, pek tutumlu davranırsam, mutlaka yirmi pound kadar bir para masrafımı karşılamaya yeterdi; o zaman da bankaya otuz pound kadar bir para koyabilirdim. Bu bizim sermayemiz için ne değerli bir ek olacaktı! Ah, ne olursa olsun, bu işi elden kaçırmamaya çalışmalıydım. Hem evdekiler arasındaki itibarım, hem de orada çalışmamı sürdürmekle sağlayacağım maddi yardım uğruna bunu sağlamalıydım.

VII. Horton Malikânesi

Ocağın 31'inci günü pek berbat, fırtınalı bir gündü. Şiddetli bir kuzey rüzgârı esiyor, kar, sürekli bir fırtınayla birlikte havada döne döne yağıyordu. Evdekiler yola çıkışımı geciktirmemi istediler, ama ben daha işin başında işverenlerime sözünü tutmamış bir kimse gibi görünmemek için, sözüme bağlı kalmakta ayak diredim.

Okuyucularımı o karanlık kış sabahı evden ayrılışımın hikâyesiyle sıkmak istemem. O sevgi dolu vedalaşmaları, O...'ya yaptığım o uzun, çok uzun yolculuğu, hanlarda yapayalnız araba ya da tren bekleyişlerimi (o devirde tren yolculukları başlamıştı), en sonunda O...'da Bay Murray'in beni karşılamak için arabayla gönderdiği hizmetçisiyle karşılaşmamı anlatmayacağım. Yalnız şunu belirteyim ki şiddetli kar atların da, buharlı makinelerin de yollarını öyle engellemişti ki bu yüzden yolculuğum sona erinceye kadar çoktan ortalık kararmıştı, müthiş bir fırtına koptu, O... ile Horton Malikânesi arasındaki kısa yolu uzun, büyük bir macera haline getirdi. Soğuk, tipi, tülümün altından beni üşütüp kucağımı karla doldururken, ben hiçbir şey görmeden oturuyor, bu talihsiz atla sürücüsünün bu şartlara nasıl dayandıklarına şaşıyordum. Gerçekten de bu yolculuk pek yorucuydu, sürüne sürüne gitmekten farksızdı. En sonunda durduk. Arabacı seslenince birisi geldi, park kapılarını andıran demir kapının sürgüsünü çekip kanatlarını açtı. Bundan sonra daha düzgün bir yolda ilerlemeye koyulduk.

Yol boyunca zaman zaman gözüme karanlıkta korkunç bir yığın ilişiyordu. Bunun karla kaplanmış büyük bir ağacın parçası olduğuna hükmettim. Aradan oldukça uzun bir süre geç-

tikten sonra, yere kadar inen uzun pencereli büyük bir evin muhteşem kapısı önünde durduk.

Kar yığınlarının arasından güçlükle geçtim. Günün yorgunluklarıyla zorluklarını içten, konuksever bir karşılamanın bana unutturacağını düşündüm. Siyahlar giyinmiş kibar görünüşlü biri bana kapıyı açtı, beni tavandan sarkan kehribar renginde bir lambanın aydınlattığı büyücek bir taşlığa aldı. Buradan bir koridora geçtik. Epey yürüdükten sonra arka odalardan birinin kapısını açarak, burasının ders odası olduğunu söyledi. İçeri girdiğim zaman orada iki genç hanımla iki delikanlının oturduklarını gördüm. Bunlar benim öğrencilerim olacaklardı anlaşılan. Resmi bir selamlaşmadan sonra bir kenevir parçasıyla, bir sepet dolusu yünle uğraşmakta olan büyücek kız yukarı çıkmayı isteyip istemediğimi sordu; buna elbette ki olumlu bir karşılık verdim.

"Matilda, bir mum al da ona odasını göster," dedi.

Matilda, on dört yaşlarında, uzun boylu, arsız görünüşlü bir kızdı. Kısacık bir iş önlüğü ile pantolon giymişti; omuzlarını silkip hafifçe gözünü oynattı, bir mum alıp önüme düştü. Arka merdivenlerden çıkmaya başladık. Çift dönemeçli, uzun, dik bir merdivendi bu. Sonra uzun dar bir koridordan geçip küçük, ama oldukça rahat görünüşlü bir odaya girdik. Kız o zaman çay ya da kahve içip içmeyeceğimi sordu. "Hayır" demek üzereydim, sabahın yedisinden beri bir şey yemediğimi, bu yüzden de bayılacak hale geldiğimi hatırladım, bir fincan çay içeceğimi söyledim. Genç hanım Brown'a haber vereceğini söyleyip çekildi. Ağır, ıslak pelerinimden, şalımdan, başlığımdan kendimi kurtardığım sırada ufak tefek bir hizmetçi kız geldi, küçükhanımların çayımı yukarda mı yoksa ders odasında mı içeceğimi öğrenmek istediklerini bildirdi. Yorgunluğumun etkisiyle, çayımı odamda içeceğimi söyledim. Hizmetçi kız çekildi, biraz sonra da elinde küçük bir çay tepsisiyle geldi. Tepsiyi tuvalet masası olarak da kullanılan çekme gözlü bir dolabın üzerine bıraktı. Kibarca ona teşekkür ettikten sonra sabahleyin kaçta kalkmamın gerekeceğini sordum.

Hizmetçi kız: "Küçükhanımlarla küçükbeyler sabahları sekiz buçukta kahvaltı ederler," dedi. "Erken kalkarlar, ama sabahları kahvaltıdan önce ders yaptıkları pek olmaz. Onun için, bana kalırsa saat yediyi geçer geçmez kalkabilirseniz iyi olur."

Kızcağıza saat yedide bana seslenmesini rica ettim, o da bunu yapacağına söz verdikten sonra dışarı çıktı. Uzun süren orucumu bir fincan çayla, küçük ince bir dilim ekmekle, tereyağıyla bozduktan sonra, için için yanan ateşin karşısına oturup şöyle içten gelme hıçkırıklarla kendimi oyaladım. Ondan sonra dua ettim. Bu da bitince, enikonu rahatlamıştım, yatma hazırlığına giriştim. Eşyamın daha yukarı getirilmemiş olduğunu görünce, hizmetçi çanını aramaya koyuldum. Odanın hiçbir köşesinde böyle bir kolaylığı sağlayacak şeye rastlamayınca, mumu elime aldım, daracık koridorda yürümeye başladım. Dik merdivenden aşağı indim. Bir keşif yolculuğuna çıkmış gibiydim. Yolumun üzerinde, pek güzel giyinmiş bir hanıma rastlayınca ona ne istediğimi anlattım. Bunu yaparken de bir hayli bocalamadım değil, çünkü güzel giyimli hanımın gözde hizmetçilerden biri mi, yoksa Bayan Murray'in kendisi mi olduğu konusunda kesin bir karara varamamıştım. Hanımın oda hizmetçisiymiş. Hiç akla gelmeyecek bir iş için söz veren bir kimse havasında, eşyamın yukarı gönderilmesi işini üzerine almak büyüklüğünü gösterdi. Yeniden odama girip de uzun bir süre bekleyip meraklandıktan sonra, koridordan gelen gülüşmeler, ayak sesleri üzerine umutlarım yenilendi, çünkü hanımın oda hizmetçisinin sözünü yerine getirmeyi unutmuş ya da ihmal etmiş olmasından çok korkmuştum, "Acaba beklesem mi, yatağıma yatsam mı, yoksa aşağı mı insem!" diye düşünüp duruyordum. Neyse, biraz sonra, kaba görünüşlü bir hizmetçiyle bir adam eşyamı getirdiler. İkisi de bana bir parçacık olsun saygılı davranmadılar. Onların uzaklaşan ayak seslerine kapıyı kapadıktan sonra birkaç parça öteberimi çıkarıp yerleştirdim, dinlenmeye çekildim. Vücutça da, ruhça da pek yorulduğum için, biraz da sevinerek yaptım bunu.

Ertesi sabah, durumumun yeni oluşuyla karışmış garip bir

yalnızlık duygusu, daha hiç bilmediğim şeylerin yavan merakı içinde uyandım. Büyülenip havalara uçurulan, sonra birdenbire bulutların arasından hiç görmediği, bilmediği ücra, yabancı bir ülkeye atılıveren bir kimseden farkım yoktu; ya da rüzgâra kapılıp hiç bilmediği bir toprağa düşen bir devedikeni tohumuna benzemiştim: O da, köklenip yeşermeden önce, kendisine pek yabancı olan toprakta uzun bir süre yatıp beklemek zorundadır. Bütün bunlar gene de benim duygularım hakkında kesin bir fikir vermeye yetmez. Benim gibi yalnız, hareketsiz bir hayat geçirmemiş olan bir kimse duygularımı dünyada tahmin edemez; bir sabah uyanıp da kendini Yeni Zelanda'nın Nelson limanında bulan, kendisiyle tanıdık her şey arasında bir su dünyası bulunduğunu düşünen biri bile benim durumumu anlayamaz.

Perdemi kaldırıp da dışarıdaki bilinmeyen dünyayı seyrederken içimi kaplayan o garip duyguyu dünyada unutamam. Gözlerimin önüne serilen manzara geniş, beyaz bir ıssızlıktan ibaretti.

Karlara bulanmış çöller,
Ağır yüklü korular

Öğrencilerimle buluşmak üzere ders odasına inerken hiç de öyle büyük bir heves duymuyordum, ama onlarla daha yakın bir tanışıklık kurmanın neler ortaya çıkaracağını da merak etmiyor değildim. Kendi kendime, çeşitli meseleler arasında en önemlisini onlara "Küçükhanım" "Küçükbey" diye söze başlamam olduğuna karar verdim. Bir ailenin çocuklarıyla onların öğretmenleri, her gün yanlarında bulunan kimseler arasında böyle bir resmiyet bulunması bana pek soğuk, olmayacak iş gibi görünmüştü; hele Wellwood Malikânesi'nde olduğu gibi öğrenciler küçük birer çocuksa daha da kötü oluyordu. Yalnız, orada bile benim küçük Bloomfieldler'e adlarıyla seslenmem yakışık almayan bir sorumsuzluk sayılıyordu: Çocukların anası babası onlardan 'Küçükbey, Küçükhanım' diye söz ederek bana bunu anlatmaya çalışıyorlardı. Ben de bu davranıştaki imayı pek geç anlamıştım, çünkü bu iş bana pek saçma

gelmişti. Şimdi daha akıllı davranmayı kararlaştırdım, ev halkından herhangi birinin benden bekleyeceği derecede resmi olmayı aklıma koydum. Hem zaten çocuklar da çok daha büyük oldukları için bu iş o kadar güç gelmeyecekti. Yalnız, küçükhanım, küçükbey gibi kelimelerin bütün o alışılmış, açık kalpli şefkati baskı altına soktuğu, aramızda belirebilecek her türlü içtenlik parıltısını söndürdüğü de bir gerçekti.

Dogberry gibi bütün sıkıntılarımı okurlarıma anlatacak yüreği kendimde bulamadığım için, sizleri o günle ertesi günün getirdiği yeniliklerin, olayların en küçük ayrıntılarıyla sıkacak değilim. Evdekilerin şöyle kaba taslak krokilerini çizmek, onlar arasında geçirdiğim ilk bir-iki yılın genel havasını vermek yeter sanıyorum.

Aile reisinden başlayalım: Bay Murray, her bakımdan tam bir yaygaracı, emir vermekten hoşlanan köy derebeyiydi. Meraklı bir tilki avcısıydı; usta bir binici, at bakıcısıydı; çalışkan, eli işe yatkın bir çiftçiydi; eğlenceye de pek düşkündü. Pazar günleri kiliseye gittiği zamanlar dışında onu aylarca hiç görmediğim oluyordu; ancak koridordan geçerken ya da bahçede gezinirken uzun boylu, şişman, kırmızı yanaklı, kırmızı burunlu bir bey ara sıra karşıma çıkıveriyordu. Böyle zamanlarda benimle konuşacak kadar yakınımdaysa teklifsiz bir baş selamıyla "Günaydın, Bayan Grey," demekle yetiniyordu, ya da kısa bir selamla geçip gidiyordu. Ancak, gür kahkahası sık sık uzaklardan kulağıma geliyordu. Onun ayak işçilerine, çöpçüye, arabacıya, daha başka zavallı emir kullarına küfür edip tehditler savurduğunu daha da sık duyuyordum.

Bayan Murray, kırk yaşlarında, güzel, göze çarpıcı bir hanımdı; güzelliğini artırmak için allığa, pudraya ihtiyacı olmadığı da kesindi. En belli başlı eğlencesi parti vermek, evde eğlentiler düzenlemek ya da eğlentilere gitmek, modaya uygun giyinmekti; ya da, öyleymiş gibi görünüyordu. Oraya varışımın ertesi günü sabahleyin on birden önce hanımı göremedim. Hanım, o saatte annemin yeni bir hizmetçiyi görmek üzere mutfağa uğramasını hatırlatan bir hava içinde, beni görme-

ye geldi. Pek de öyle değil, çünkü eve yeni bir hizmetçi geldi mi annem onu hemen görmek ister, ertesi güne kadar beklemezdi. Hem üstelik annem hizmetçiye daha şefkatli, daha dostça davranırdı, ona görevlerini anlatırken bir-iki de tatlı söz söylemeyi ihmal etmezdi. Bayan Murray bunların ne birini ne de ötekini yaptı. Yemek hazırlatmak için kâhya kadının odasına uğradıktan sonra dönüşte ders odasına geldi, bana iyi günler diledi, birkaç dakika ocağın yanında durup havadan, besbelli kötü bir yolculuk geçirmiş olmamdan söz etti. Sonra, çocuklarının en küçüğü olan on yaşındaki oğlunun başını okşadı. Çocuk da o sırada kâhya kadının kilerinde karıştırdığı öteberiden kirlenen ellerini annesinin eteğine temizlemekle meşguldü. Hanım bana bu oğlanın ne tatlı, ne iyi bir çocuk olduğunu anlattı. Sonra da, yüzünde güven dolu bir gülümsemeyle salına salına dışarı çıktı. Hiç kuşkusuz, şimdilik üzerine düşeni yaptığına emindi, iyi bir iş yapmış olduğunu da biliyordu. Çocukları da besbelli aynı şekilde düşünüyorlardı. Yalnız ben bunun tam tersi bir kanıdaydım.

Bundan sonra hanım, öğrencilerimin yokluğunda bir-iki kere yanıma gelip çocuklara olan görevlerim konusunda beni aydınlatmaya çalıştı. Kızların son derece çekici, elden geldiği kadar gösterişli olmalarını, yalnız bunun şimdilik onların başlarına dert açıp huzursuzluk vermemesini istiyordu. Ben de buna göre davranacaktım. Çalışacak, onları eğlendirmeye uğraşacak, söz dinletecek, öğretecek, cila vuracak, bunları yaparken de, onlara hiçbir sıkıntı yüklemeyecek, kendimi emir buyuracak bir üstünlükte görmeyecektim. İki oğlana gelince, onlar için de durum aşağı yukarı aynıydı. Yalnız, güzelleşme yerine, okula girebilmeleri için onların kafalarına elden geldiği kadar çok Latince dilbilgisi, Valpy'nin *Delectus*'undan parçalar sokmam gerekiyordu. Onlara hiç sıkıntı vermeden elden geldiği kadar çok bilgi edinmelerini sağlayacaktım. John belki biraz aşırı ateşliymiş, Charles da birazcık sinirli, huysuzmuş...

"Yalnız, her ne pahasına olursa olsun, siz sinirlenmemeli, her zaman yumuşak ve sabırlı davranmalısınız. Özellikle sev-

gili Charles'a böyle davranmalısınız: Pek sinirli, alıngan bir çocuktur, hep şefkatli davranılmasından başka bir şeye de hiç alışık değildir. Size bunları anlattığım için beni bağışlayacağınızı umarım; çünkü daha önce gelen öğretmenlerin hepsinin, en iyilerinin bile bu noktada kusurlu olduklarını gördüm. Ermiş Matta'nın ya da ermişlerden birinin dediği gibi, yumuşak, sakin olmak birtakım sert tavırlar takınmaktan daha iyidir; işte onlarda bu yoktu. Siz bir din adamının kızı olduğunuz için böyle şeyleri daha iyi bilirsiniz. Başka konularda olduğu gibi bunda da gerekeni yerine getireceğinize hiç kuşkum yok. Bir de, unutmayın, ne zaman küçüklerden biri hoşa gitmeyecek, yakışıksız bir iş yapar da, hafif bir azarlama işe yaramazsa, öbür çocuklardan birini bana haber vermeye yollamalısınız, çünkü ben onlarla çok daha açık bir şekilde konuşabilirim; böyle konuşmak sizin için yakışık almaz. Bir de onları elinizden geldiği kadar mutlu kılmaya çalışın, Bayan Grey. Bunu pek iyi yapacağınızı da çekinmeden söyleyebilirim."

Bayan Murray'in çocuklarının rahatlığı, mutluluğu konusunda pek titiz davranıp sürekli olarak bundan söz ettiği halde, bir kerecik olsun benim rahatıma, mutluluğuma değinmemiş olduğu gözümden kaçmadı. Çocuklar kendi evlerindeydiler, sevdikleriyle çevriliydiler, bense tanımadığım kimselerin arasında bir yabancıydım; üstelik dünyayı da bu garipliğe pek fazla şaşmayacak kadar iyi tanıyamamıştım.

Küçük bayan Murray, yani Rosalie, ben evlerine geldiğim zaman on altı yaşlarında vardı. Gerçekten pek hoş bir kızdı. Aradan iki yıl daha geçince de zaman ona daha iyi biçim verdi, çekiciliğini artırdı. Kelimenin tam anlamıyla güzel bir kız oluverdi. Hem de öyle basbayağı bir güzellik değildi onunkisi. Uzun boyluydu, inceydi, ama çok zayıf değildi; vücut yapısı kusursuzdu; sağlık fışkıran parlak bir havası yoksa da enfes bir teni vardı. Uzun uzun lüleler yığını halinde taradığı saçları sarıya yaklaşan açık kumraldı. Gözleri açık maviydi, ama öyle berrak, öyle parlaktı ki, gözlerinin koyu renk olmasını is-

teyecek pek az kimse çıkardı sanırım. Yüzünün geri kalan çizgileri pek düzgün değildi, pek de dikkati çekecek özellikleri yoktu. Yalnız, bir bütün olarak ona 'çok sevimli bir kız' demekten insan hiç çekinmiyordu. İsterdim ki onun vücut biçimi, onun yüzü için söylediklerimi kafası, huyları için de söyleyebileyim.

Sakın korkunç açıklamalarda bulunacağımı düşünmeyin. Küçükhanım, canlı, neşeliydi, isteklerine karşı koymayan kimselere pek iyi davranabilirdi. Yeni geldiğim zaman bana karşı da önceleri pek soğuk, pek kibirliydi; sonra küstahça, buyurur gibi davrandı, ama zamanla birbirimizi daha iyi tanıyınca bu huylarını bıraktı, benim gibi birine ne derece bağlanabilir, yakınlık gösterebilirse o derece bağlanıp yakınlık gösterdi. Yalnız, benim ücretle tutulmuş, yoksul bir papaz kızı olduğumu her defasında ancak yarım saatliğine aklından çıkarabiliyordu. Gene de ben onun, genellikle, bana kendisinin fark ettiğinden daha çok saygı beslediğine inanıyorum. Çünkü evde iyi kurallar kurmaya çalışan, hep doğruyu söylemeyi alışkanlık haline getiren, genellikle hevesleri ödevin önünde eğilmeye zorlayan tek insan bendim. Elbette ki bütün bunları da kendimi övmek için değil, yanında çalıştığım ailenin kötü durumunu belirtmek için anlatıyorum. Ev halkı içinde hiçbirinin kurallara bağlanma ihtiyacında olmamasına küçükhanım için üzüldüğüm kadar üzülmedim. Bunun nedeni yalnız onun benden hoşlanması değildi; bu kızda kusurlarının yanı sıra öyle hoş, öyle çekici özellikler vardı ki, kusurlarına rağmen onu gerçekten seviyordum; kusurlarını iyice açığa vurarak beni öfkelendirmediği, gücendirmediği zamanlarda elbette. Yalnız, kızın bunları yaradılışının değil de, yetiştirilişinin etkisiyle yaptığına kendimi ister istemez zorluyordum. İyiyle kötü arasındaki farklar ona asla tam olarak öğretilmemişti. Kardeşleri gibi o da daha bebekliğinden dadılara, öğretmenlere, hizmetçilere sözünü geçirmeye alıştırılmıştı. İsteklerini hafifletmek, öfkesini gem altına almak, niyetlerini dizginlemek, başkalarının iyiliği için ken-

di eğlencesinden fedakârlık etmek ona hiç öğretilmemişti. Doğuştan iyi huylu olduğu için, hiçbir zaman öfkeli, asık suratlı değildi, ama her kusuru hep hoş görüldüğü, mantığı hor görmeye alıştığı için, çoğu zaman hırçınlaşır, huysuzlaşırdı. Kafası hiç eğitilmemişti; en iyi haliyle bile bilgisi pek kıttı. Kafasının pek canlı bir yanı, çabuk kavrayışı vardı; müziğe, yabancı dile karşı da az çok kabiliyeti vardı, ama on beş yaşına gelinceye kadar hiç kendini bir şeyler öğrenmek zahmetine sokmamıştı. O zaman, gösteriş merakı yeteneklerini tetiklemiş, onu çalışmaya zorlamıştı, ama ancak daha gösterişli işler yapabilmek içindi bu. Ben geldiğim zaman da durum aynıydı. Fransızca, Almanca, müzik, şan, dans, elişi, biraz da resim dışında her şey ihmal ediliyordu. Yaptığı resimler azıcık bir çabayla büyük gösterişe imkân verecek türdendi, önemli kısımlarını da ben yapıyordum. Müzik, şan dersleri için ara sıra benim ilgilenmemin dışında çevrenin en iyi öğretmeninden yardım görüyordu. Bu konularla birlikte dansta da gerçekten çok büyük başarı sağlamaktaydı. Müziğe gerektiğinden çok zaman ayırdığı gerçekti. Ben bir öğretmen olmama rağmen, ona sık sık bunu belirtiyordum; annesi ise, o sevdikten sonra, böyle çekici bir sanata gerektiğinden çok zaman ayırmış sayılamayacağı kanısındaydı. Elişleri hakkında öğrencimden edindiğim bilgiden, kendi gördüklerimden başka bir şey bilmiyordum; yalnız, ben bu işten biraz anlamaya başlar başlamaz o benden yirmi türlü yararlanmayı bildi. İşinin zor kısımlarının hepsi bana yüklenmişti: Kasnağı germek, kenevir üzerine işlemek, yün çilelerini, ipek çilelerini açmak, ilmekleri saymak, yanlışları düzeltmek, kendisinin işlemekten bıktığı parçaları tamamlamak gibi.

Rosalie Murray, on altı yaşında, enikonu hoyrattı; yalnız, o yaştaki bir kız için olağan sayılabilecek derecede hoyrattı, daha ileri değil. Gelgelelim, on yedi yaşında, daha başka şeyler gibi, bu eğilim de yerini zorlu bir tutkuya bıraktı; çok geçmeden de karşı cinsten olanları çekmek, gözlerini kamaştırmak

merakı bunları bütün bütün ortadan kaldırıverdi. Ondan bu kadar söz etmek yeter: Şimdi kız kardeşine gelelim:

Matilda Murray, gerçekten arsızın biriydi; onun hakkında pek bir şey söylemeye değmez. Ablasından iki buçuk yaş küçüktü; yüz çizgileri daha geniş, teni daha koyu renkti. Belki de hoş bir hanım olabilirdi, ama şirin bir kız sayılamayacak kadar iri kemikli, kabaydı; şimdilik kendisi buna pek aldırmıyordu. Rosalie çekici yanlarının hepsini biliyordu; bunları olduklarından da daha aşırı görüyor, gerektiğinden en aşağı üç kat daha fazla değer veriyordu. Matilda da kendini yeteri kadar iyi buluyordu, ama bu meseleyi pek umursamıyordu. O, kafasının eğitilmesine, süs sanatlarını benimsemeye de daha az önem veriyordu. Derslerini çalışışı, müzik alıştırmalarını yapışı herhangi bir öğretmeni çileden çıkarmaya yeterdi. Ödevleri kısa, kolaydı, ama bunları yapacak olsa bile, aklına estiği zamanlarda, genellikle en olmayacak, kendisine en uygun, bana ise en uymayacak zamanlarda, pek berbat, pis bir şekilde yapıyordu. O kısacık, yarım saatlik alıştırma korkunç bir şekilde, gelişigüzel çalışmayla geçiştiriliyordu. Bu arada kendisi de hiç acımadan, ya onun düzeltmelerine karıştığım, ya da daha yanlışlarını o yapmadan düzeltmediğim için, bunlara benzer olmayacak bir şeyden dolayı bana çatıp duruyordu. Bir-iki kere bu sorumsuzca davranışlarından ötürü onu adamakıllı azarlayacak oldum, her defasında da annesinden öyle korkutucu sitemler dinledim ki, işimi kaybetmemek istiyorsam Matilda'yı kendi haline bırakmam gerektiğini anladım.

Ne var ki, genellikle dersleri bitince sıkıntısı da geçiyordu. Midillisine bindiği zamanlar, sevgili köpeğiyle ya da kardeşleriyle gezinirken, hele sevgili kardeşi John'la gezip oynarken bir kuş gibi mutluydu. Bir yaratık olarak Matilda'ya diyecek yoktu: Hayat dolu, canlı, hareketli bir yaratıktı. Kafasını kullanarak yaşayan bir yaratık olmaya gelince, korkunç şekilde bilgisiz, yola gelmez, dikkatsiz, sorumsuz bir yaratıktı. Onun kafasını geliştirmek, anlayışını artırmak, davranışlarını düzeltmek, ablasının tersine, öbürleri gibi onun da nefret ettiği o gös-

teriş sanatlarını öğretmek isteyen kimse için pek üzücü bir yaratıktı. Annesi kızının bu kusurlarını biraz fark etmişti, bana da onun zevklerini nasıl geliştirmem, kör inadını nasıl kırmam gerektiği konusunda öğütlerde bulunuyordu. Ustaca dalkavukluk ederek, kızın istenen şeylere dikkatini çekmem gerekirmiş... Ben bunu yapamazdım. Ayrıca, kızın hiçbir çaba harcamadan rahatlıkla ilerlemesi için öğrenme yollarını nasıl tertemiz düzgün bir hale getirebileceğimi de bana anlatmaya çalışıyordu. Bunu da yapamazdım, çünkü öğrenen kişi birazcık olsun çaba göstermezse ona hiçbir şekilde, hiçbir şey öğretilemez.

Ahlak bakımından Matilda insafsız, inatçı, sert, mantık dinlemez bir yaratıktı. En acınacak yanı da babasından bir sokak serserisi gibi küfür etmeyi öğrenmiş olmasıydı. Annesi bu 'hanımlara yakışmayan oyun'dan dehşete kapılıyor, bunu nereden öğrendiğini merak ediyordu. "Neyse, siz onu yakında bundan vazgeçirebilirsiniz, Bayan Grey," diyordu. "Sadece bir alışkanlık bu. Her seferinde, yumuşak bir şekilde, bunun ne kadar kötü bir huy olduğunu hatırlatırsanız, kısa bir süre içinde vazgeçeceğinden hiç kuşkum yok." Matilda'ya yaptığının ne kadar kötü olduğunu hatırlatmakla kalmadım; bunun ne yakışık almaz bir iş olduğunu, duyanların kulaklarına ne kadar kötü geldiğini de anlatmaya çalıştım, ama hepsi boştu: Aldığım karşılık ancak bir kahkaha oldu; ya da şöyle diyordu: "Aman, Bayan Grey, ne kadar da şaşmış görünüyorsunuz! Buna öyle sevindim ki!" "E, n'apayım, elimde değil! Babam bana öğretmeseydi. Hepsini ondan öğrendim. Belki birazını da arabacıdan öğrenmişimdir."

Erkek kardeşi John, küçükbey, ben geldiğim zaman on birine basmak üzereydi. Güzel, gürbüz, sağlıklı bir oğlandı. Genellikle, açık sözlü, iyi huylu bir çocuktu, gerektiği gibi eğitilmiş olsaydı aklı başında bir çocuk da olabilirdi. Şimdilik ayı gibi kaba, gürültücü, yola gelmez, yol yordam bilmez, bilgisiz, eğitilmesi imkânsız –yani annesinin gözü önünde bir öğretmenin eğitmesi imkânsız– bir çocuktu. Belki okulda öğretmenleri

onu daha iyi yola getirebilirlerdi. Bereket versin bir yıl içinde oğlanı okula gönderdiler de ben de rahatladım. Okula gittiği zaman Latincede, daha başka konularda korkunç denecek kadar bilgisizdi. Bütün bunların da suçu yetersiz bir kadın öğretmenden ders almış olmasına yüklenecekti elbette. Kardeşinden de ancak tam beş ay sonra kurtulabildim. O da aynı derecede bilgisiz bir durumda okula gönderildi.

Charles annesinin kuzusuydu. John'la aralarında bir yaştan daha az bir fark vardı, ama ondan çok daha ufak, daha solgun, daha hareketsiz, daha sağlıksızdı. Alıngan, ürkek, huysuz, bencil bir oğlandı. Ancak yaramazlık yapmaya gelince canlanıyordu, kötülük icat etmekte ustaydı. Kendi kusurlarını gizlemeye çalışmakla kalmaz, sırf kötü niyetliliği yüzünden başkalarının da başlarını derde sokmaya bakardı. Doğrusu, Charles benim için pek büyük bir dertti. Onunla birlikte sakin yaşayabilmek bir sabır sınavıydı. Ona göz kulak olmak daha da kötüydü; ona bir şeyler öğretmek ya da öğretir gibi yapmak akıldan bile geçirilemezdi. On yaşındaydı, en basit kitaptaki en kolay cümleyi bile okuyamıyordu. Annesinin kurallarına göre de, oğlan bir kelimenin okunuşunda kuşkuya düşmeden ya da yazılışını incelemeden kelime ona anlatılmalıydı, çocuğun hevesini kamçılamak uğruna bile başkalarının kendisinden daha ileride oldukları söylenmemeliydi. Bu durumda da, çocuğa ders verdiğim iki yıla yakın süre içinde onun pek az ilerlemiş olmasına şaşmamak gerekir. Payına düşen bir parçacık Latince gramer dilbilgisiyle öteki dersleri, canı isteyip de bunları bildiğini açıklayıncaya kadar tekrarlamak gerekiyordu. Ondan sonra da dersini anlatması için ona yardım edilmesi şarttı. Aritmetik dersinde küçücük basit toplamalarda yanlışlık yaparsa, zekâsını kullanıp kusurunu bulması beklenecek yerde, yaptığı yanlışlık hemen kendisine gösteriliyordu. Elbette ki bu durumda da çocuk yanlış yapmamak için en küçük bir çaba harcamıyor, hiç hesap etmeden, dalgın dalgın, aklına gelen sayıları yazıveriyordu.

Bu kurallara her zaman bağlı kalmıyordum; vicdanım razı olmuyordu çünkü. Yalnız, küçük öğrencimle annesini öfkelen-

dirmeden de bu kurallardan sapabilmeyi pek seyrek başarabiliyordum. Oğlan, annesine benim yaptıklarımı kendine göre abartarak anlatıyor ya da bunlara kendine göre bir biçim veriyordu. Bu yüzden ben de sık sık işimi kaybetmek ya da kendi isteğimle ayrılmayı düşünmek derecesine geliyordum. Gene de, bizim evdekilerin uğruna gururumu yenmeye çalışarak öfkemi bastırdım, küçük işkence kaynağım okula gönderilinceye kadar savaşı sürdürmeyi başardım. Babası evde öğrenimin hiç de 'ona göre' olmadığını, bunun açıkça görüldüğünü söylüyordu; annesi onu pek korkunç bir şekilde şımartıyormuş; öğretmeni de ona hiç yardımcı olamıyormuş.

Horton Malikânesi ile oradakilerle ilgili bir-iki şey daha açıkladıktan sonra şimdilik orasını şöyle kabataslak tarif etmiş sayılırım. Bina pek tumturaklıydı. Gerek yaşı, gerek büyüklüğü, gerekse güzelliği bakımından Bloomfield Malikânesi'nden üstündü. Bahçe pek o kadar güzel düzenlenmemişti, ama dümdüz biçilmiş çimenlik, kazıklarla desteklenmiş ağaç fidanları, kayın korusu, köknar fidanlığı yerine, geyiklerle, yaşlı güzel ağaçlarla bezenmiş geniş bir parkı vardı. Çevresi de pek güzeldi; verimli tarlalar, gür ağaçlar, sakin yeşil çayırlar, yabani çiçeklerle bezenmiş gülümseyen hendekler bir yeri ne kadar güzelleştirebilirse o kadar güzeldi. Yalnız, ...'nin engebeli tepeleri arasında doğup büyümüş bir kimse için burası insanın canını sıkacak derecede dümdüzdü.

Kasaba kilisesinden üç kilometre kadar uzaktaydık; onun için de her pazar sabahı, kimi vakit daha da sık, kiliseye gitmek için aile arabasından yararlanıyorduk. Bay ve Bayan Murray, genellikle, günde bir kere kilisede boy göstermenin yeterli olacağı kanısındaydılar, ama çocuklar günde iki kere gitmek istiyorlardı, çünkü akşama kadar, hiçbir şey yapmadan, kırlarda dolaşmak işlerine geliyordu. Öğrencilerimden kimisi yürüyerek gitmek ister de beni de yanına alırsa benim için çok iyi oluyordu; çünkü arabadaki yerim pencereye en uzak köşeydi; buraya sırtım atlara dönük oturmak zorundaydım; böyle ters gitmek de beni hasta ediyordu. Ayinin ortasında kiliseden dı-

şarı çıkmak zorunda kalmasam bile içimdeki baygınlıktan, gönlümün bulantısından, durumumun daha da kötüleşmesi korkusundan rahat rahat ibadet edemiyordum. Gün boyunca da neşe kaçıran bir baş ağrısı beni bırakmıyor, bu yüzden de pek hoşa gidecek bir dinlenme, kutsal, sakin eğlence günü bana zehir oluyordu.

Matilda, "Arabanın sizi her zaman hasta etmesi pek garip, Bayan Grey," dedi. "Bana hiç dokunmuyor."

Ablası, "Bana da dokunmuyor," dedi. "Yalnız, sizin oturduğunuz yerde otursam belki de dokunur. Öyle korkunç, berbat bir yer ki orası, Bayan Grey! Buna nasıl katlandığınıza şaşıyorum."

"Bana başka bir seçme hakkı verilmediğine göre katlanmak zorundayım," diye karşılık verebilirdim, ama onların duygularını zedelememek için, ancak, "Aman, n'olacak! Yolumuz kısa," dedim. "Hem kilisede hastalanmadıkça, bunun hiç önemi yok."

Günün belirli bölümlerini, olaylarını anlatmamı isteyecek olursanız, bu bana pek güç gelir sanırım. Bütün yemeklerimi çocuklarla birlikte, ders odasında yiyordum ama elbette ki onlar akıllarına estiği saatlerde kimi vakit daha yemek iyice pişmeden sofranın kurulmasını istiyorlardı, kimi vakit de yemeği bir saatten fazla masanın üzerinde bekletiyorlar, sonra da "Patatesler soğudu... Yemeklerin üzerindeki peynir katılaştı" diye neşeleri kaçıyordu. Kimi vakit çaylarını saat dörtte içiyorlardı, çoğu zaman da, çayları tam saat beşte hazır edilmedi diye, hizmetçiye kıyametleri koparıyorlardı. Bütün bu emirler tam zamanında yerine getirilince de akşamın yedisine-sekizine kadar her şey sofrada kalıyordu.

Onların çalışma saatleri de aşağı yukarı aynı şekilde düzenlenmişti. Bu konuda bir kere bile düşüncemi öğrenmek isteyen, benim için hangi zamanın daha uygun olacağını soran olmadı. Kimi vakit Matilda ile John 'bütün o baş ağrıtıcı işin' kahvaltıdan önce bitirilmesine karar veriyorlar, hiç düşünmeden, özür dilemeyi gerekli bulmadan, hizmetçiyi sabahın beş

buçuğunda beni kaldırmaya yolluyorlardı. Kimi vakit tam saat altıda hazır olmam bildiriliyordu. Telaşla giyinip aşağıya indiğim zaman da odayı boş buluyordum. Uzun bir süre merak içinde bekledikten sonra, çocukların kararlarından caydıklarını, hâlâ yataklarında olduklarını öğreniyordum. Ya da, güzel bir yaz sabahındaysak, Brown bana geliyor, küçükhanımlarla küçükbeylerin tatil yapmayı kararlaştırıp dışarı çıktıklarını bildiriyordu. Ondan sonra da, açlıktan bayılacak hale gelinceye kadar kahvaltıyı bekliyordum: Onlar, dışarı çıkmadan önce, bir şeyler atıştırarak açlıklarını bastırmış oluyorlardı.

Çoğu zaman derslerini açık havada yaparlardı, benim de buna hiçbir itirazım yoktu. Yalnız, ıslak otların üzerinde oturmaktan, akşam ayazını yemekten, esintide kalmaktan sık sık soğuk alıyordum, böyle şeyler onları hiç etkilemiyordu. Dayanıklı olmaları çok iyiydi, ama kendileri kadar dayanıklı olmayanları da biraz düşünmek onlara öğretilmiş olmalıydı. Yalnız, onları biraz da bana ait bir hatadan ötürü suçlamamalıyım. Çünkü ben de hiçbir zaman canlarının istediği yerde oturmaya itiraz etmedim. Onları kendi rahatım uğruna sıkmaktansa, aptal aptal, bu tedbirsizliğin tehlikesini göze alıyordum. Derslerini yakışıksız bir şekilde yapmaları da zaman ya da yer seçiminde yaptıkları saçmalıklar kadar şaşırtıcıydı. Benim anlattıklarımı dinlerken, öğrendiklerini tekrarlarlarken kanepeye uzanıyorlar, halıya yatıyorlar, esneye esneye birbirleriyle konuşuyorlar ya da pencereden dışarı bakıyorlardı. Oysa ben ders sırasında ateşi şöyle bir karıştırmaya kalkışsam ya da yere düşürdüğüm mendili almaya çalışsam, öğrencilerimden biri mutlaka beni dikkatsizlikle suçluyor, ya da annesinin beni bu derece dikkatsiz görmekten hoşlanmayacağını söyleyiveriyordu.

Hizmetçiler de, ana-babayla çocukların gözünde öğretmenin ne kadar az değer taşıdığını gördükleri için, davranışlarını bu ortama göre düzenlemişlerdi. Çoğu kere küçük efendilerinin, hanımlarının zalimce davranışlarına karşı, canımın yanmasını da göze alarak, onları korumaya çalışmışımdır. Kendim de onlara elimden geldiği kadar az sıkıntı vermeye bakar-

dım. Gene de benim rahatımı hiçe saydılar, ricalarıma kulak asmadılar, emirlerimi dinlemediler. Hizmetçilerin hepsinin böyle yapmayacağına eminim. Ne var ki genellikle, pek bilgisiz olan, mantıktan, düşünceden yararlanmayı pek akıllarına getirmeyen hizmetçiler, kendilerinden üstün seviyedekilerin dikkatsizliğinin, kötü örnek olmalarının kolayca etkisi altında kalırlar. Buradaki hizmetçilerin de her şeyden önce pek de üstün özellikte olmadıklarını belirtmeliyim.

Kimi vakit, sürdüğüm hayatın beni alçalttığını düşünüyor, şerefimin bu kadar çok kırılmasına boyun eğdiğim için kendimden utanıyordum. Kimi vakit de böyle şeyleri pek önemsediğim için kendimi budala sayıyor, Hıristiyanlara özgü o alçakgönüllülükten yoksun olduğum duygusuna kapılıyordum.

Zamanla, sabırla yavaş yavaş işler bir parça düzelmeye yüz tuttu. Gerçekten de bu pek ağır oldu, ama erkek öğrencilerimden kurtuldum; bu hiç de önemsenmeyecek bir şey değildi. Kızlar da, daha önce bir tanesinden söz ederken anlattığım gibi, küstahlığı azalttılar, saygı belirtileri göstermeye başladılar: "Bayan Grey garip bir yaratıkmış; hiç dalkavukluk yapmazmış, onları hak ettiklerinin yarısı kadar bile övmezmiş, ama onlardan ya da onlarla ilgili herhangi bir şeyden iyi bir şekilde söz ettiği zamanlar da onun sözlerinin içten olduğuna inanıyorlarmış. Sakin, uysal, genellikle barışsever bir kimseymiş, ama onu öfkelendiği birtakım şeyler de varmış... Onlar buna pek aldırış etmiyorlarmış, ama gene de onun havasını bozmamak daha iyiymiş, çünkü neşesi yerindeyken onlarla konuşuyormuş, zaman zaman da pek cana yakın, kendine göre eğlendirici olabiliyormuş. Bu da annelerininkinden çok farklıymış, ama gene de hiç yoktan iyiymiş. Onun her konuda kendine göre bir düşüncesi varmış, bunlara mutlaka bağlı kalıyormuş... Bunlar çoğu kere de pek sıkıcı görünüyormuş, çünkü o her zaman neyin doğru, neyin yanlış olduğunu düşünürmüş. Üstelik dinle ilgili meselelere garip bir ilgi gösterdiği gibi iyi insanlara da anlatılamayacak derecede büyük sevgi besliyormuş."

VIII. Toplum Hayatına Giriş

Rosalie Murray, on sekiz yaşında, ders odasının sakin ısısızlığından kibar çevrenin en civcivli bölümüne geçecekti... Tabii, Londra dışında bu iş ne kadar parlak olabilirse o kadar; çünkü babası şehirde birkaç hafta kalmak uğruna bile köy hayatının zevklerinden vazgeçmeye yanaşmamıştı. Genç kız, ocağın üçüncü gecesi, O... çevresinin soylu kişileri şerefine annesinin vereceği muhteşem baloda toplum hayatına girecekti. Genç kız müthiş bir sabırsızlık, pek büyük bir sevinç içinde balo gününü bekliyordu elbette.

Bu çok önemli günden bir ay kadar önce, bir akşamüstü, ben ablamdan gelen uzunca bir mektubu okumaya hazırlanıyordum. Mektubu sabahleyin almış, içinde kötü bir haber var mı diye şöyle üstünkörü okumuş, olmadığını görünce de sakin bir saatte rahat rahat okuyayım diye bırakmıştım. Bu sırada genç kız, " Bayan Grey," diye seslendi. "Lütfen şu sıkıcı, budalaca mektubu bırakın da beni dinleyin. Benim anlatacaklarımın mektuptan çok daha eğlendirici olduğuna kuşkum yok."

Ayağımın dibindeki alçak iskemleye oturdu; ben de, derin derin içimi çektikten sonra, mektubu katlamaya koyuldum.

"Evinizdeki o iyi kalpli insanlara size böyle uzun mektuplar yazmamalarını söylemelisiniz. Hem, yollasalar bile, derli toplu mektup kâğıtlarına yazmalılar; böyle upuzun, kaba kâğıtlara değil. Annemin arkadaşlarına yazdığı o sevimli kısacık mektupları bir görmelisiniz."

"Evdeki o iyi kalpli insanlar, mektuplarını ne kadar uzun yazarlarsa beni o kadar sevindirdiklerini biliyorlar," diye karşılık verdim. "Onlardan birinden öyle kısacık, sevimli bir mektup alsam üzülürüm. Ben de sizi pek hanımefendi sanırdım.

Oysa bana gelen mektupların kabalığından söz ediyorsunuz."

"Şey, kuzum, sizi kızdırmak için söyledim. Neyse, şimdi şu baloyu konuşalım. Bu iş bitinceye kadar tatilinizi ertelemenizi isteyeceğim."

"Niçin? Ben baloya katılmayacağım ki."

"Evet, ama balo başlamadan önce salonların dolduğunu göreceksiniz, müziği dinleyeceksiniz –her şeyden önemlisi– beni o güzelim tuvaletimle göreceksiniz. O kadar güzel olacağım ki, bana tapacaksınız... Gerçekten kalmanız gerekiyor."

"Sizi o kıyafetinizle görmeyi çok isterdim, ama bundan sonra verilecek sayısız balolarda, eğlentilerde sizi gene aynı derecede güzel kıyafetlerle görebileceğim. Üstelik eve dönüşümü geciktirerek bizimkileri kırmak da istemem."

"Aman, onları bırakın, canım! Size izin vermediğimizi bildirirsiniz."

"Doğrusunu isterseniz, bu benim için de bir hayal kırıklığı olur. Onlar beni görmeyi ne kadar istiyorlarsa ben de onları görmeyi o kadar istiyorum... Belki daha da çok."

"E, ama izniniz de çok az."

"Hesabıma göre on beş günü bulacak. Noel'i evimden uzakta geçirmeyi düşünmeye bile dayanamam. Hem, ayrıca ablam da evleniyor."

"Öyle mi? Ne zaman?"

"Önümüzdeki aydan önce değil, ama hazırlıklar yapılırken ben de orada bulunup ablam daha yanımızdan ayrılmadan onunla birlikte olmanın tadını çıkarmalıyım."

"Bunu bana niye önceden söylemediniz?"

"Haberi sizin şu kaba, sevimsiz bulduğunuz, okumamı önlemek istediğiniz mektuptan aldım."

"Ablanız kiminle evlenecek?"

"Komşu kilisenin papazı Bay Richardson'la."

"Adam zengin mi?"

"Hayır; yalnız, rahat yaşıyor."

"Yakışıklı mı?"

"Hayır; yalnız, terbiyeli."

"Genç mi?"

"Hayır; orta yaşlı sayılır."

"Aman, ne facia! Evi ne biçim bir ev?"

"Sarmaşıklı verandası, eski usulde düzenlenmiş bahçesi olan sakin bir papaz evi."

"Aman, susun! Beni hasta edeceksiniz. Buna ablanız nasıl dayanabilecek?"

"Yalnız dayanmakla kalmayıp orada çok da mutlu olacak sanıyorum. Bana Bay Richardson'ın iyi kalpli, akıllı ya da sevimli bir adam olup olmadığını sormadınız. Sorsaydınız, bu soruların hepsine "Evet!" diye karşılık verebilirdim. Evet, bu soruların hepsine öyle karşılık vermek gerekirdi; yani, hiç değilse, Mary'nin düşüncesi bu. İnşallah sonradan yanılmış olduğunu düşünmez."

"Peki, ama o zavallı yaratık... Hayatını orada bu aksi, yaşlı adamla burun buruna geçirmeyi nasıl düşünebiliyor? Üstelik bir değişiklik ihtimali de yok, değil mi?"

"Bay Richardson yaşlı değil ki. Otuzundan ancak altı-yedi yaş almış, o kadar; ablam da yirmi sekiz yaşında, elli yaşındakiler kadar da ağırbaşlı."

"Eh, öyleyse pek mesele yok. Birbirlerine uymuşlar. Peki, adama 'Sayın Papaz Efendi' diyorlar mı?"

"Bilmiyorum; diyorlarsa o da mutlaka bu sözlere hak kazanmıştır."

"Aman, ne korkunç şey bu! Ablanız beyaz önlük takıp börekler, çörekler de yapacak mı?"

"Beyaz önlük meselesini bilmem, ama ara sıra börekler, çörekler pişireceğini söyleyebilirim. Yalnız, bu da onun için güç bir iş olmayacak, çünkü o bunları yapmaya zaten alışkındır."

"Omuzlarına basit bir şal atıp, başına hasır bir şapka geçirerek kocasının yoksul cemaatine öteberi, kemik suyundan çorba dağıtacak mı?"

"O kadarını bilemiyorum. Yalnız, annemi örnek alarak kocasının cemaatini vücutça da, ruhça da rahata kavuşturmak için elinden geleni yapacaktır sanırım."

IX. Balo

Dört haftalık tatilimden döndüğüm zaman daha ben sokak kıyafetimi çıkarıp ders odasına girer girmez, Rosalie Murray, "Aman, Bayan Grey!" diye bağırdı. "Aman, kapıyı kapayıp oturun, size baloyu anlatacağım."

Matilda, "Hayır, olmaz, hayır!" diye bağırdı. "Dilini tut, olmaz mı? Bırak da ben ona yeni kısrağımı anlatayım. Aman, ne şahane hayvan, bir görseniz, Bayan Grey! Safkan bir kısrak!"

"Dur, Matilda; bırak da önce ben haberlerimi vereyim."

"Hayır, hayır, Rosalie! Sen bu işi kim bilir ne kadar uzatırsın! Bayan Grey önce beni dinleyecek... Yoksa kendimi öldürürüm!"

"Bu kötü alışkanlığı bırakmamış olduğunuzu duymak beni üzdü, Bayan Matilda," dedim.

"E, n'apayım, elimde değil işte. Rosalie'ye o sivri dilini tutmasını söyleyip önce beni dinlerseniz bir daha kötü söz söylemem."

Rosalie, buna karşı geldi, ben de ikisinin arasında iki parça olacağım sandım. Yalnız, Matilda'nın sesi daha yüksek perdeden çıktığı için, sonunda ablası ısrarından vazgeçti, önce kardeşinin hikâyesini anlatmasına izin verdi. Böylece, ben de Matilda'nın o şahane kısrağının uzun hikâyesini dinlemeye mahkûm oldum. Hayvanın soyunu sopunu, hızını, davranışlarını, huylarını, bunun gibi daha birçok özelliğiyle birlikte kendisinin de bu hayvana binmekte gösterdiği inanılmaz cesareti, ustalığı öğrendim. Matilda hikâyesini bitirirken, beş çubuklu bahçe kapısının üzerinden göz kırpar gibi atlayıp geçebileceğini, babasının bir dahaki sefere kendisinin de ava çıkabileceği-

ni söylediğini, annesinin de ona parlak kırmızı av kıyafeti ısmarladığını anlattı.

Ablası, "Aman, Matilda, sen ne biçim hikâyeler uyduruyorsun!" diye bağırdı.

Kardeşi, zerre kadar utanç duymadan, "E, istesem beş çubuklu kapının üzerinden atlayıp geçerim ya," dedi. "İşte o zaman babam da ava çıkabileceğimi söyler, annem de ben isteyince av kıyafetini yaptırır."

Rosalie Murray, "Hadi oradan, sen de!" dedi. "Hem sevgili Matilda'cığım, biraz daha hanımefendi gibi olmaya çalış. Bayan Grey, keşke ona böyle feci kelimeler kullanmamasını söyleseniz. Atına kısrak diyor: Bu, akla, hayale sığmayacak derecede ayıp bir şey. Sonra da hayvanı anlatmak için korkunç deyimler kullanıyor. Bunu seyislerden öğrenmiş olmalı. O söze başlayınca ben de bayılacak gibi oluyorum."

Küçükhanım, elinden hiç eksik etmediği av kırbacını sağa sola savurarak, "Bunu babamdan, sevimli arkadaşlarından öğrendim, eşek!" dedi. "Hem ben onların en bilgilisi kadar attan anlarım."

"Hadi, çekil buradan, çılgın kız! Bu şekilde konuşmaya devam edersen valla bayılacağım. E, Bayan Grey, şimdi de beni dinleyin. Size baloyu anlatacağım; meraktan ölecek halde olduğunuzu biliyorum. Ah, ne baloydu o! Siz hayatınızda böyle bir balo ne görmüş, ne işitmiş, ne okumuş ne de rüyasını görmüşsünüzdür. Süsler, eğlence, yemek... anlatılacak gibi değildi. Sonra, o konuklar!.. İki asilzade, üç baron, beş tane de unvan sahibi hanım vardı; ayrıca, sayısız hanımefendi, beyefendi gelmişti. Hanımefendiler benim için hiç önemli değildiler, elbette; ancak, çoğunun ne kadar çirkin, ne kadar kaba olduğunu görüp kendimi beğenmeme, böylece neşelenmeme yardımcı oldular. Hem annem de dedi ki, içlerinde en güzelleri bile benim yanımda sönük kalmışlar. Bana gelince, Bayan Grey, beni göremediğinize öyle üzüldüm ki! Pek çekiciydim, öyle değil mi, Matilda?"

"Şöyle böyleydin. "

"Hayır, gerçekten öyleydim... yani, hiç değilse, annem öyle dedi. Brown ile Williamson da öyle dedi. Brown dedi ki, beni her gören erkeğin daha o dakika bana âşık olmaması imkânsızmış. Onun için, artık biraz böbürlenebilirmişim. Biliyorum, beni şaşırtıcı, kibirli, çılgın bir kız olarak düşünüyorsunuz. Yalnız, her şeyi ancak kendi kişisel çekiciliğime bağlamıyorum. Biraz berbere, biraz da o son derece güzel elbiseme pay çıkarıyorum. Elbisemi yarın görmelisiniz. Pembe saten üzerine beyaz tülden yapıldı... Öyle de tatlı oldu ki! Güzel, kocaman incilerden yapılmış bir gerdanlığımla bileziğim de var."

"Baloda çok güzel olduğunuza eminim. Yalnız bunun sizi o kadar çok sevindirmesi gerekli mi?"

"Yo, hayır... Yalnız o değil. O gece o kadar çok beğenildim, o bir gece içinde o kadar çok kalp fethettim ki!"

"Peki, ama bunların size ne faydası var?"

"Ne mi faydası var? Böyle bir soru soracak bir kadın düşünebiliyor musunuz?"

"E, bana kalsa birinin kalbini kazanmak yeterdi de, bu duygular karşılıklı değilse, artardı bile."

"A, çok iyi biliyorsunuz ki, sizinle bu noktalarda anlaşamıyorum. Şimdi, biraz durun bakayım, size en belli başlı hayranlarımı sıralayayım. O gece, daha sonra gözüme çarpmaya çalışanları sayayım... Balodan bu yana iki eğlentiye daha gittim. Ne yazık ki o iki asilzade, Lord G... ile Lord F... evli; yoksa özellikle onlara pek çekici görünmeye çalışırdım. Durum böyle olunca, ben de onlara çekici görünmedim. Oysa Lord F...'nin bana pek tutulduğu belliydi. Karısından nefret ediyormuş o. Beni iki kere dansa kaldırdı... Hani, çok da güzel dans ediyor... Ben de öyle ya. Ne kadar güzel dans ettim, bilemezsiniz... Ben bile kendime şaştım. Lord Hazretleri aynı zamanda pek de övgü yağdırdılar... Biraz da fazla kaçıyordu bu övgüler. Ben de biraz ağırdan alıp buna sıkılmış görünmeyi doğru buldum. Yalnız, o pis, suratsız karısının hasetten, kıskançlıktan mahvolduğunu görmek zevkini de tattım."

"Aman Bayan Roselie, böyle bir şeyin gerçekten size zevk verdiğini söylemeye çalışmıyorsunuzdur, değil mi? Ne kadar pis, ne kadar..."

"E, bunun çok kötü olduğunu biliyorum, ama aldırmayın! Günün birinde iyi bir insan olacağım. Yalnız, şimdi bana vaaz vermeye kalkışmayın, e mi! Hem, daha hikâyemin yarısını anlatmadım ki. Durun bakayım... Ha, gerçekten kaç tane hayran bulduğumu söyleyecektim. Sir Thomas Ashby bir tanesiydi... Sir Hugh Meltham ile Sir Broadley Wilson... babamla anneme arkadaşlık edebilecek yaşta iki moruk. Sir Thomas ise genç, zengin, neşeli, ama çirkin, hayvan gibi bir adam! Yalnız annem diyor ki, onunla birkaç ay arkadaşlık ettikten sonra buna artık önem vermezmişim. Sonra bir de Henry Metham vardı. O da Sir Hugh'un küçük oğlu... Oldukça yakışıklı; flört etmek için birebir, ama ailenin küçük oğlu olduğu için başka bir şeye yaramaz. Sonra, o genç Bay Green vardı; o da yeterince zengin, ama tanınmış bir aileden gelme değil, bir de pek aptal biri, basit bir budala köylü. Ondan sonra bizim iyi yürekli papazımız Bay Hatfield de vardı. Doğrusu o da kendini pek acemi bir hayran saymalı, ama korkarım ki Hıristiyanlara özgü meziyetleri arasına aşağılık duygusunu almayı unutmuş."

"Bay Hatfield baloda mıydı?"

"Evet, elbette. Yoksa onun baloya gitmeyi düşünemeyecek kadar kutsal mesleğine bağlı, üstün biri olduğunu mu düşündünüz?"

"Bunu mesleğine aykırı sayabilir diye düşündüm."

"Ona ne şüphe! Dans ederek sırtındaki cüppenin itibarını düşürmeye kalkışmadı, ama kendini zor tuttuğu da belliydi, zavallı adamcağız! Bir tek dans için benim elimden tutup piste götürmeye can atıyor gibiydi. Ha, sahi... Bay Hatfield'in yeni bir yardımcısı var. O tohuma kaçmış adam, yani Bay Bligh en sonunda isteğine kavuşup buradan gitti."

"Yeni yardımcı nasıl?"

"Ah, ne hınzır o! Adı da Weston. Size onu üç kelimeyle an-

latabilirim: Duygusuz, çirkin, ahmak, mankafa. Dört kelime oldu, ama zararı yok. Şimdilik onun hakkında bu kadar konuşmak yeter."

Rosalie bundan sonra gene baloya döndü, o gece ve daha sonra gittiği eğlentilerdeki başarılarını anlattı. Sonra Sir Thomas Ashby, Bay Meltham, Bay Green, Bay Hatfield hakkında biraz daha bilgi verdi, bu adamların her biri üzerinde yarattığı etkiyi anlattı.

Üçüncü, dördüncü defa esnemekten kendimi zorlukla alıkoyarak, "E, bu dört erkekten en çok hangisini beğendiniz?" diye sordum.

O parlak lüle lüle saçlarını hırsla sallayarak, "Dördünden de tiksiniyorum," dedi.

"Bence, hepsinden hoşlanıyorum demektir bu. Peki, en çok hangisini beğendiniz?"

"Hayır, gerçekten hepsinden tiksiniyorum. Yalnız, Harry Meltham içlerinde en yakışıklısı, en hoş olanı, Bay Hatfield en akıllısı, Sir Thomas en kötüsü, Bay Green de en aptalı. Öyle sanıyorum ki benim kısmetime Sir Thomas Ashby düşecek."

"Adam öyle kötünün biriyse, siz de ondan hoşlanmıyorsanız elbette böyle bir şey olamaz."

"Aman, ben onun kötü olmasına aldırmıyorum! Kötü oluşu daha bile iyi. Ondan hoşlanmamaya gelince; evlenmem gerekliyse, Ashby Park'ın sahibesi Lady Ashby unvanını taşımakta bir sakınca görmüyorum. Hep genç kalabilecek olsam hiç evlenmem. İyicene gönlümü eğlendirip 'yaşlı kız' unvanını kazanmama ramak kalıncaya kadar bütün dünya ile fingirderim. Ondan sonra da, yani on bin kalbi elde ettikten sonra, bir tanesinin dışında hepsinin kalbini kırıp, soylu, zengin, her şeye göz yuman bir kocayla evlenirim. Öte yandan, elli hanım da bu adama sahip olmaya can atar."

"Eh, siz böyle düşünmekten vazgeçmedikçe bekâr kalın, hiç evlenmeyin daha iyi; 'yaşlı kız' damgasını yememek için bile evlenmeye kalkışmayın."

X. Kilise

Pazar günü dini görevlerimizi yerine getirdikten sonra kiliseden döndüğümüz sırada Rosalie Murray, "E, söyleyin bakalım, Bayan Grey" dedi, "yeni papazı nasıl buldunuz?"

"Pek bilemeyeceğim," dedim, "daha onun vaazını bile dinlemedim."

"Evet, ama onu gördünüz, değil mi ya?"

"Gördüm, ama bir adamın yüzüne şöyle bir bakmakla onun huyunu suyunu öğrenemem ki."

"Yalnız, adam çirkin, değil mi?"

"Bana pek de öyle çirkin görünmedi. Ben o tiplerden hoşlanmaz değilim. Yalnız, onun özellikle dikkatimi çeken yanı İncil okuyuşu oldu. Güzel okuyor gibime geldi; yani, hiç değilse, Bay Hatfield'den daha güzel. Dersler'i her bölümün üzerinde dura dura okuyordu. En dikkatsiz, ilgisiz bir kimse bile onu dikkatle dinlemezlik edemezdi; en cahil biri de onun anlattıklarını anlamazlık edemezdi. Okuduğu duaları sanki bir yerden okumuyordu da içinden, ta yüreğinden kopup gelen duygularla dua ediyor gibiydi."

"A, evet... Zaten başarı sağladığı tek şey de bu: Ayin boyunca durumu pek iyi idare ediyor; bunun ötesinde aklı bir tek şeye ermiyor."

"Siz nereden biliyorsunuz?"

"A, iyi biliyorum! Ben öyle işlerden çok iyi anlarım. Kiliseden nasıl çıktı gördünüz mü? Topallaya topallaya gidiyordu, sanki orada kendisinden başka kimse yokmuş gibi ne sağına ne de soluna bakmadan. Besbelli, kiliseden çıkıp gitmekten, belki de evine varıp sofrasının başına oturmaktan başka bir şey düşünmüyordu: Adamın o koca budala kafası başka bir

düşünce taşıyamaz."

Kızın düşmanca öfkesine gülerek, "Anlaşılan, papazın sizin sıraya şöyle bir bakmasını istiyordunuz," dedim.

Öfkeyle başını salladı: "Ne demezsiniz. Böyle bir şey yapmaya kalksaydı adamakıllı kızardım." Birkaç saniye düşündükten sonra da, "Her neyse," dedi. "İşte, mevkiine göre iyi sayılır, ama eğlence için ona bağlanmak zorunda kalmadığıma seviniyorum, hepsi bu kadar. Bay Hatfield benden bir selam koparmak, bizi arabaya bindirebilmek için nasıl da telaşla dışarı çıktı, gördünüz mü?"

"Evet," dedim, içimden ekledim: 'Köyün efendisiyle tokalaşıp karısıyla kızlarını arabaya bindirmek için büyük bir telaşla kürsüden inip dışarı fırlaması bir din adamı olarak onur kırıcı bir davranış!' Hem, üstelik az kalsın arabaya binmeme de engel oluyordu; bunun için ona düşman oldum. Gerçekten, arabanın yanında, onun da tam karşısında durduğum halde, Bay Hatfield, hanımla kızlarını arabaya bindirdikten sonra, kapıyı kapatıp arabacıya yola koyulmasını söylemiş, içeridekilerden biri öğretmenin dışarıda kaldığını belirtince de benim arabaya bindirilmemi arabacıya bırakıp, hanımla vedalaştıktan sonra, çekmiş gitmişti.

Burada şunu da belirteyim ki, Bay Hatfield benimle hiç konuşmazdı. Sir Hugh, Lady Meltham, Bay Harry, Bayan Meltham, Bay Green, kardeşleri, o kiliseye gelen bütün hanımlar, beyler, hatta Hortonlar'a gelen konukların hiçbiri de benimle konuşmuyordu.

Rosalie Murray, öğleden sonra, kendisiyle kız kardeşi için arabayı istetti: Bahçede oyalanmak için havanın pek serin olduğunu söylüyordu. Hem Harry Meltham'ın da kilisede olacağını umuyordu. Genç kız, aynadaki hayaline şeytanca gülümseyerek, "Çünkü şu son birkaç pazardır Bay Harry kilisenin örnek ziyaretçilerinden biri oldu," dedi. "Onu gören de dinine pek bağlı bir Hıristiyan sanır. Siz de bizimle gelebilirsiniz, Bayan Grey. Onu görmenizi istiyorum. Yolculuktan döndüğünden beri öyle düzeldi ki, bilemezsiniz. Hem o güzel Bay

Weston'u da bir kere daha görmek, vaazını dinlemek fırsatını bulursunuz."

Evet, adamın vaazını dinledim, davranışının içtenliğiyle deyişinin açıklığından, kudretinden başka, inançlarındaki İncil'den gelme gerçekleri de beğendim. Uzun bir süre daha önceki papaz yardımcısının kuru, ağdalı vaazlarını, papazın daha da az etkileyici konuşmalarını dinlemeye alıştıktan sonra böyle bir vaaz gerçekten insana iç açıcı geliyordu. Bay Hatfield, kürsüye doğru, yalpa vura vura gelirdi; daha doğrusu, rüzgâra tutulmuş gibi, ipekli cüppesinin etekleri arkasından uçuşa uçuşa, sıralara sürünerekten gelir, zafer arabasına binen bir fatih havasıyla kürsüye çıkardı. Sonra da kadife yastıklar arasında gözden kaybolurdu. Bir süre sessiz sessiz oturur, sonra bir ayeti mırıldanmaya başlardı. Arkadan, bir dua okur, ayağa kalkardı; parıldayan yüzüklerini cemaat görsün diye leylak rengi eldivenlerinden birini çıkarır, parmaklarını hafifçe kıvırcık saçlarının arasında gezdirirdi. Derken, beyaz bir keten mendil çıkarırdı. Bundan sonra Kutsal Kitap'tan pek kısa bir parça okur, en sonunda vaazına başlardı. Sözleri hoşa gitmeyecek kadar dikkatli, ölçülü, yapmacık gibi gelirdi bana. Kelimeler yerli yerine oturtulmuş oluyordu, tartışmalar mantık çerçevesi içinde yürütülüyordu, ama kimi vakit vaaz süresince onu hafif bir beğenmezlik ya da sabırsızlık belirtisi göstermeden dinleyebilmek zor oluyordu.

Adamın en çok sevdiği konular kilise kuralları, kutsal törenler, din adamlarına saygı, kilisenin görüşlerine karşı gelmenin günahları, Tanrısal yaratık olmanın bütün şartları... bunlar gibi daha birçok Hıristiyanlık'la, din adamlarıyla, onların görevleriyle ilgili konulardı. Ara sıra, değişik türde vaazlar da vermiyor değildi; kimisi için bunlar gerçekten çok güzel sayılabilirdi, ama güneşten yoksun ve pek ciddiydiler. Tanrı'yı da, iyilik babası olarak tanıtacak yerde, korkunç bir iş emredici olarak gösterirdi. Gene de onu dinlerken, adamın bunları gerçekten içinden gelerek söylediğine inanacak gibi oluyordum. İnançlarını değiştirip koyu bir dindar olmuştu belki de. Sözle-

ri kasvetli, acı olabilirdi, ama gene de yürekten bağlanmış bir havası vardı. Ne var ki bu tür hayaller, çoğu kere, kiliseden çıkarken kaybolurdu. Adamın Melthamlar'la, Greenler'le, kimi vakit de Murrayler'le dalkavukça konuşmaya dalması her şeyi değiştirirdi. Belki de kendi vaazına gülüyor, o muzır insanları düşündürecek bir şeyler söylediği umuduna kapılıyordu: Belki de Betty Holmes, otuz yıldan beri tek eğlencesi olan o günah kumkuması pipoyu bırakmayı düşünürdü, George Higgins cumartesi akşamları yürüyüşe çıkmaktan korkabilir, Thomas Jackson da vicdanı hiç rahat olmadığı için kıyamet günü dünyaya dönebilme umudunun sarsıldığını sezinleyebilirdi.

İşte bu yüzden de Bay Hatfield'in, üzerlerindeki ağır, üzücü yükleri başkalarının omuzlarına yüklemeye bakıp kendileri bu yüklere ancak tek parmaklarıyla dokunan kimselerden olduğunu belirtmeden sözlerimi tamamlayamayacağım. Böyleleri Tanrı kelimesini kendi çıkarlarına kullanırlar, doktrinlerden, insanların idare şekillerinden söz ederler. Yeni papaz yardımcısının bu bakımlardan ötekine hiç benzemediğini görünce bayağı sevinmiştim.

Kilisedeki ayinden sonra arabada yerlerimizi aldığımız zaman Rosalie, "E, söyleyin bakalım, Bayan Grey," dedi, "şimdi onun hakkındaki düşünceniz nedir?"

"Gene de zararsız derim."

Genç kız, şaşırmış gibi, "Zararsız mı?" dedi. "Yani, ne demek istiyorsunuz?"

"Demek istiyorum ki, onu hiç de düşündüğümden daha kötü bulmadım."

"Daha kötü bulmadınız mı? Ben de öyle derim. Çok düzelmiş, değil mi?"

"A, evet, gerçekten de pek düzelmiş," diye karşılık verdim, çünkü onun Bay Weston'dan değil de Bay Harry Meltham'dan söz ettiğini anlamıştım. Bu bey, küçükhanımlarla konuşabilmek için, hararetle öne yürümüştü; kızların anneleri orada olsaydı, genç adam bunu dünyada yapamazdı. Onları pek kibar

bir tavırla arabaya da bindirmişti. Bay Hatfield'in yaptığı gibi beni dışarıda bırakmaya da çalışmamıştı. Bana yardım etmek teklifinde de bulunmamıştı elbette; böyle bir teklif yapmış olsa da kabul etmezdim. Yalnız, arabanın kapısı açık kaldığı sürece orada durmuş, küçükhanımlarla gevezelik etmiş, sonra da şapkasını çıkarıp onları selamlamış, kendi yoluna gitmişti. Bu süre içinde ben onun farkına bile varmamıştım. Araba arkadaşlarım ise bu konuda daha dikkatli davranmışlardı. Yolda giderken de kendi aralarında adamın yalnız dış görünüşünü, konuşmasını, davranışlarını değil, yüzünün her çizgisini, dış görünüşünün en küçük ayrıntılarını da tartışmaya daldılar.

Matilda, bu tartışmanın sonunda, "Onu yalnız kendine mal edemezsin, Rosalie," dedi. "Ben de ondan hoşlanıyorum. Benim için hoş, neşeli bir dost olacağını da biliyorum."

Ablası, etkileyici bir umursamazlıkla, "E, ona sahip çıkmakta serbestsin," dedi.

Öbürü, "Beni de senin kadar beğendiğine eminim," dedi. "Öyle değil mi, Bayan Grey?"

"Bilmiyorum. Onun duyguları hakkında hiçbir bilgim yok."

"Şey, ama... O mutlaka öyle düşünüyor."

"Sevgili Matilda'cığım, sen bu kaba, acemi davranışlarını bırakmadıkça senden kimse hoşlanmaz."

"Aman, saçmalama! Harry Meltham böyle şeylerden hoşlanıyor; babamın bütün arkadaşları da öyle."

"Eh, belki yaşlı adamlarla küçük oğullarını büyüleyebilirsin, ama başka hiç kimsenin sana yakınlık duymayacağından eminim."

"Umurumda değil! Annemle senin yaptığın gibi ben hep para peşinde koşmuyorum ki. Benim kocamın bir-iki atıyla köpeği olursa bana yeter. Gerisinin de cehenneme kadar yolu var!"

"E, sen böyle ayıp deyimler kullanırsan hiçbir gerçek beyin sana yaklaşmaya cesaret edemeyeceğine eminim. Valla, Bayan Grey, gerçekten onun böyle yapmasına izin vermemelisiniz."

"Bunu önlememe imkân yok ki, Bayan Rosalie," dedim.

"Hem Harry Meltham'ın sana hayran olduğunu düşünmekle de yanılıyorsun, Matilda. Onun hiç de böyle bir düşüncesi olmadığına yemin edebilirim sana!"

Matilda öfkeli bir karşılık vermek üzereydi, bereket ki artık yolculuğumuz sona ermişti. Arabacının kapıyı açıp biz aşağıya inebilelim diye merdiveni indirmesiyle kavga da kesildi.

XI. Kulübelerde Oturanlar

Artık sürekli olarak bir tek öğrencim olduğu için, onun beni üç-dört öğrenci kadar yormasına, ablasının da Almanca, resim derslerine devam etmesine rağmen, öğretmenliğe başladım başlayalı ilk defa kendime ayıracak bir hayli zaman bulabiliyordum. Bu zamanın da bir kısmını dostlarıma mektup yazarak, kitap okuyarak, çalışarak, müzik alıştırmaları yaparak, şarkı söyleyerek, biraz da malikânenin topraklarında ya da çevredeki tarlalarda gezerek geçiriyordum. Öğrencilerim beni isterlerse gezintiye onlarla beraber çıkıyordum, istemezlerse bunu tek başıma yapıyordum.

Küçükhanımların başka yapacak işleri olmazsa, kendilerine daha iyi bir eğlence bulamazlarsa babalarının malikânesinin sınırları içinde kulübelerde yaşayan yoksul kimseleri görmeye giderler, yaşlı kadınların anlattıkları eski hikâyeleri, dedikoduları dinlerlerdi. Kimi vakit de neşeli varlıklarıyla, getirdikleri küçük hediyelerle yoksulları sevindirmek gibi daha masum eğlencelere dalarlardı. Kimi vakit, bu ziyaretlerde kardeşlerden birine ya da ikisine birden arkadaşlık etmem istenirdi. Kardeşlerin söz verip de yapmak istemedikleri bir iş için oraya tek başıma gönderildiğim de olurdu; küçük bir yardım yapmak, bir ağır hastayı kitap okuyarak oyalamak gibi. İşte böylece kulübelerde oturanlar arasından birkaç dost edinmiştim; ara sıra da kendi isteğimle onları görmeye gidiyordum.

Genellikle oraya kardeşlerden biriyle gitmektense yalnız gitmekten daha çok hoşlanıyordum. Çünkü kızlar, kötü bir eğitim görmüş oldukları için, kendilerinden aşağı olanlara karşı benim hiç hoşuma gitmeyen tavırlar takınıyorlardı. Hiçbir zaman, içlerinden, onlarla yer değiştirmeyi düşünmezler-

di; elbette ki onların duygularını da hiçe sayarlar, bu insanları kendilerinden pek ayrı bir sınıfın yaratıkları olarak kabul ederlerdi. Zavallı yaratıkların yemek yiyişlerini seyrederler, onların yiyecekleri, yemeklerini yiyişleri hakkında kaba sözler söylemekten geri kalmazlardı. Onların basit düşüncelerine, değişik konuşmalarına gülerler, içlerinden birkaçı konuşmaya cesaret edinceye kadar da bu hal sürer giderdi. Yaşlı adamların, kadınların yüzlerine karşı, "İhtiyar budalalar!" ya da "Budala moruklar!" derlerdi; bunu da, onları gücendirmek için yapmadıkları kesindi. İnsancıkların 'büyük hanımefendiler'den korktukları için ses çıkarmadıkları halde bu davranışlardan çoğu kere kırılıp üzüldüklerini görmüştüm. Yalnız küçükhanımlar bunun hiç farkına varmıyorlardı. Bu kulübelerde yaşayanlar yoksuldular ya, bu nedenle budala, kaba kimseler olmaları gerektiğini düşünüyorlardı; kendileri de –yani onların efendileri de– onlarla konuşmak, onlara para ya da giyim eşyası vermek zahmetine katlandıklarına göre, onları kırmak pahasına da olsa, kendilerini eğlendirmeye hak kazanmışlardı. Bu insanların onlara gökyüzünden yoksulların ihtiyaçlarını gidermek, evlerini aydınlatmak için inmiş aydınlığın melekleri olarak hayranlık duymaları gerekiyordu.

Öğrencilerimi bu gerçekle ilgisi bulunmayan inançlardan gururlarını incitmeden kurtarmak için bir hayli uğraştım, ama bu çabalarımdan şöyle gözle görülür bir sonuç alamadım. Kızlardan azarlanmayı hangisinin daha çok hak ettiğini de bilemiyordum: Matilda daha kaba, daha gürültücüydü, ama Rosalie'nin de yaşından başından, hanımefendi görünüşünden daha iyi şeyler beklenirdi; oysa, tam tersine, on iki yaşında yaramaz bir çocuk gibi, bile bile pek dikkatsizce, düşüncesizce davranıyordu.

Şubat ayının son haftasında parlak bir gün parkta yürüyordum. Yalnız kalabilmenin nimeti içinde, kitap okumak, güzel havanın tadını çıkarmak niyetindeydim. Çünkü Matilda günlük at gezintisine çıkmıştı, Rosalie de annesiyle birlikte arabaya binmiş, sabah ziyaretine gitmişti. Birden, bu bencil zevkle-

ri, o parlak mavi gökyüzünün altında uzanan parkı –yapraksız dallarının arasından Batı rüzgârının uğuldayarak estiği, hâlâ yer yer kar yığınları göze çarpan, güneş altında karlar hızla erirken o zarif geyiğin ıslak yeşillikler üzerinde uyukladığı parkı– bırakıp Nancy Brown'ı görmeye gitmenin doğru olacağı aklıma geldi. Bu kadıncağız duldu, oğlu bütün gün tarlalarda çalışıyordu. Zavallı kadın, bir süreden beri, gözlerinde bir rahatsızlık olduğu için kitap da okuyamıyordu. Ağırbaşlı, aklı başında biri olduğu için, okuyamamak onu pek üzüyordu. Kararlaştırdığım gibi, kadını görmeye gittim. Her zamanki gibi o küçücük, karanlık, havasız, ama derli toplu, tertemiz kulübeciğinde yalnızdı. Küçük ateşinin başında oturmuş, örgü örüyordu. Ayaklarının dibine de, sevgili kedi dostu rahat rahat otursun diye, küçük bir yastık koymuştu. Kedi uzun kuyruğunu yarım halka biçiminde kıvırmış, yarı kapalı gözlerle, rüya görür gibi, ateşi seyrediyordu.

"E, bugün nasılsın bakalım, Nancy?"

"İşte, şöyle böyle, hanımcağızım. Gözlerim daha iyi değil ama, kafam sanki daha bir iyi gibi, hepten düzelir gibiyim." Kadıncağız, yüzünde memnun bir gülümsemeyle beni karşılamak üzere ayağa kalkarken böyle dedi. Onun bu halini görünce ben de sevindim, çünkü Nancy kendini dine aşırı derecede kaptırıp pek dalgın, düşünceli olmuştu. Bu değişimden ötürü onu kutladım. Kendisi de bunun büyük bir lütuf olduğunu kabul ediyordu, bundan ötürü de "bütün kalbiyle Tanrı'ya şükrettiğini" bildirdi, sonra da ekledi: "Ah, Tanrım bir de gözlerimi açsa da gene İncil'imi okuyabilsem! O zaman bir kraliçe gibi mutlu olurum sanıyorum."

"İnşallah Tanrı onu da yapar, Nancy," diye karşılık verdim. "Bu arada, ben de, boş zaman buldukça, ara sıra gelip İncil okuyacağım sana."

Zavallı kadıncağız yüzünde minnet dolu bir ifadeyle bana bir iskemle getirmek için yerinden kıpırdandı, ama ben onu bu zahmetten kurtardığım için, sönmeye yüz tutan ateşe bir-iki çalı-çırpı daha atıp canlandırmaya çalıştı. Sonra, özenle kulla-

nılmış İncil'ini raftan aldı, dikkatle tozunu sildi, bana verdi. Özellikle okumamı istediği bir bölümün bulunup bulunmadığını sordum.

"Şey... senin için hepsi birse," dedi, "Ermiş Yuhanna kitabının birincisinde *Tanrı sevgi demektir, sevgiyle yaşayan her kimse Tanrı'yla yaşıyor demektir, Tanrı onun içindedir* diye başlayan bölümü dinlemek isterim."

Biraz arayınca İncil'in dördüncü bölümünde bu sözleri buldum. Yedinci beyite gelince, okumamı kestirdi, hiç de gerekmediği halde bundan ötürü özür diledi, her kelimeyi daha iyi anlayıp belleyebilmesi için biraz daha yavaş okumamı rica etti; cahilin biri olduğu için de kusuruna bakmamamı istedi.

"En akıllı insan bile bu beyitlerin her birinin üzerinde birer saat düşünebilir," dedim. "Düşündükçe de yeni bir şeyler öğrenir. Ben de bunları hiç okumamaktansa daha ağır okumayı tercih ediyorum."

Bu şekilde İncil'in o bölümünü gerektiği kadar ağır okudum. Kadın beni büyük bir dikkatle dinledi, okumam bitince de içtenlikle teşekkür etti. Biraz düşünmesine vakit kalsın diye yarım dakika kadar kımıldamadan oturdum. Nancy, birdenbire Bay Weston'u nasıl bulduğumu sorarak bu sessizliği bozunca da şaşırdım.

Sorunun pek tepeden inme sorulmasından duyduğum şaşkınlık içinde, "Bilmiyorum," dedim. "Bana kalırsa pek güzel vaaz veriyor."

"Ah, öyle, öyle! Hem güzel de konuşuyor."

"Öyle mi?"

"Öyle ya. Belki siz onu görmemişsinizdir... yani pek konuşmaya fırsat bulamamışsınızdır. "

"Hayır. Zaten evin hanımlarından başka konuşacak kimse bulamıyorum."

"A, evet, onlar da hoş, iyi kalpli hanımlardır, ama Bay Weston gibi konuşamazlar ki."

"Demek Bay Weston seni görmeye geliyor, öyle mi, Nancy?"

"Geliyor, hanımcığım; ben de onun için, Tanrı razı olsun,

diyorum. Hep biz yoksulları görmeye geliyor. Bay Bligh'dan, başpapazdan daha sık geliyor. Çok da iyi yapıyor, çünkü onu her zaman iyi karşılarız. Başpapaz için aynı şeyi diyemeyiz, çünkü bizim çocuklar ondan biraz korkuyorlar. Bir eve geldiği zaman mutlaka bir kusur bulur, daha kapının eşiğinden adımını atar atmaz çocuklara bağırıp çağırmaya başlar. Ama bu gibi kusurları onlara söylemeyi kendine iş edinmiş belki de. Çoğu zaman da çocuklar kiliseye gitmiyorlar, başkaları diz çökerken onlar çökmüyorlar diye, ya da buna benzer başka şeylerden ötürü onları azarlıyor. Ama doğrusu bende pek kusur buldu diyemem. Bay Weston gelmeden önce bir-iki kere beni görmeye geldiydi, o zamanlar ben biraz kafamdan hastaydım. Ayrıca başka hastalıklarım da olduğu için onu çağırtmak cesaretini gösterdim, o da hemen geldiydi. Ah, ben ne kötü hastalandıydım, Bayan Grey! Tanrıya şükürler olsun, artık geçti. Elime İncil'imi aldığım zamanlar içim şöyle bir rahatlıyamıyordu. Şu sizin okuduğunuz bölüm var ya, orası bile bana sıkıntı veriyordu. 'Sevmeyi bilmeyen Tanrı'yı bilemez.' İşte bu beni hepten korkutmuştu. Çünkü, biliyordum: Ne Tanrı'yı, ne de insanları gerektiği kadar sevmiyordum, bunu istesem de başaramayacaktım. Hele ondan önce bir bölüm var: 'Tanrı'nın yarattığı günah işleyemez,' diyor. Bir başka yerde de: 'Aşk yasanın yerine getirilmesidir,' diyor. Daha çok, pek çok sözler var, hanımcağızım: Bunların hepsini sana demeye kalksam dinlemekten yorulursun. Ama hepsi de beni suçlayıp hiç de doğru yolda olmadığımı gösteriyor. Kendimi doğru yola nasıl sokacağımı bilemediğimden bizim Bill'i Bay Hatfield'e gönderip bir gün bana uğramasını rica ettim; kendisi buraya gelince de ona hepten dertlerimi anlattım."

"Peki, ya o ne dedi, Nancy?"

"Şey... beni azarlayacakmış gibi davrandı. Belki de yanlışım var ama, sanki bana ıslık çalıyormuş gibi geldi. Sanki gülümsedi de. Sonra, 'Aman, bunlar saçma şeyler! Sen Metodistler arasındasın kadıncağızım,' dedi. Ona Metodistlerin arasına hiç katılmadığımı anlattım. Bunun üzerine: 'Peki, öyleyse kili-

seye gelip ayetleri dinlemelisin. Böyle, evde oturup, İncil'inin üzerinde kuruntu edeceğine böylesi daha iyi!' dedi.

"Sağlıcaklı olduğum zamanlar hep kiliseye gittiğimi söyledim. Gelgelelim bu soğuk kış günlerinde şimdiye dek yapamadım bunu... benim romatizmam falan da var ya.

"Bunun üzerine: 'Kilisede dua etmek senin ağrılarına iyi gelir; yürümekten daha iyi ilacı yoktur bunun. Evin içinde rahat rahat gezinebiliyorsun ya. Niye kiliseye kadar yürüyemeyesin?' dedi. 'İşin gerçeği, senin rahatına düşkün olmaya başlamandır. İnsan ödevden kaçmak istedi mi kolayca özür bulabilir,' dedi.

"Doğru değil bu, biliyorsunuz, Bayan Grey. Gene de, buna çalışacağımı söyledim. 'Yalnız, yalvarırım, efendim,' dedim, 'bana söyler misiniz, kiliseye gidersem benim neyim daha iyi olacak? İstiyorum ki günahlarım çıkarılıp atılsın, bundan sonra bana karşı bir silah olarak kullanılmasın, Tanrı'nın sevgisi kalbimin içine geniş geniş yayılsın. İncil'imi evde okuyup dualarımı evde tekrarlamaktan bir iyilik görmezsem kiliseye gitmekle elime ne geçecek?' dedim.

"O da dedi ki: 'Kilise Tanrı'nın kendisine yakarılması için seçtiği yerdir. Oraya elinden geldiği kadar sık gitmek senin boynunun borcudur. Huzur istiyorsan, bunu borcunu yerine getirmek yolunda aramalısın.' Daha da bir sürü şeyler söyledi ama, onun bu güzel sözlerinin hepsini hatırlamıyorum. Neyse, işte işin sonunda benim elimden geldiği kadar sık kiliseye gitmem, dua kitabımı da yanıma almam kararlaştırıldı. Orada duaları herkesle birlikte tekrarlayacağım, ayağa kalkacağım, diz çökeceğim, oturacağım, neler yapmam gerekiyorsa onları yapacağım, her fırsatta Tanrı'nın yiyeceğinden payıma düşeni alacağım. Bay Bligh de dedi ki, borcumu yerine getirirsem eninde sonunda Tanrı beni bağışlarmış. 'Ama, bununla da huzura kavuşmazsan, artık her şey bitmiş demektir,' dedi. 'Öyleyse ben aforoz mu edilmiş sayılırım?' dedim. 'E, cennete gitmek için elinden geleni yaptığın halde bunu başaramazsan sen

de o dar kapıdan girmek isteyip de başaramayacak olanlardan biri sayılırsın,' dedi.

"Ondan sonra da bana malikânedeki hanımlardan birini görüp görmediğimi sordu. Küçükhanımları Moss Yolu'na doğru giderlerken gördüğümü söyledim. Benim zavallı kediceğizimi tekmeleyip itti, bir tarlakuşu gibi sevinçle kızların peşlerinden gitti. Ben çok üzülmüştüm. Söylediği o son söz yüreğime ağır bir taş gibi oturdu, hem de öyle bir oturuş oturdu ki artık dayanamayacaktım. Oncağızın öğütlerini hepten yerine getirdim. Acayip davranıyordu amma, bunları iyi niyetle söylediğini düşündüm. Hem, biliyorsunuz, hanımcığım, zengin, genç bir adam o. Eh, böyleleri de benim gibi yoksul, yaşlı bir kadının düşüncelerini anlayamazlar. Ben gene de onun dediklerini yapmaya elimden geldiğince çalıştım. Bu gevezeliklerimle sizi sıkıyor muyum acaba?"

"Yo, hayır, Nancy. Anlat, bana hepsini anlat."

"Eh işte romatizma ağrılarım biraz iyileşti... Yalnız, kiliseye gitmekten mi, bilmem, soğuk bir pazar günü gözlerime bu nevazil indi. Şişkinlik öyle birdenbire oluvermedi, gözlerim yavaş yavaş şişti. Neyse, size gözlerimden söz edecek değildim, şu kafamdaki rahatsızlığı anlatacaktım. Hem, size doğrusunu söyleyeyim mi, Bayan Grey, kiliseye gitmekle bunun hiç de azaldığını sanmıyorum... yani, söz etmeye değecek kadar. Sağlığım birazcık düzeldi ama, bu benim ruhumu onarmadı. Vaazları dinledim de dinledim, dua kitabımı okudum da okudum... Bütün bunlar bana borazan sesi, zil sesi gibi geldi: Vaazları anlayamıyordum, dua kitabı da bana ancak ne derece kötü olduğumu, bunca güzel kelime okumama rağmen durumumun hiç düzelmediğini anlatmaya yarıyordu. Her şey bana bomboş, kapkaranlık görünüyordu. Sonra da o korkunç sözler... 'Birçokları cennete girmek isteyecekler, bunu başaramayacaklar' yok mu! Bunlar içimi enikonu kuruttular.

"Bir pazar günü Bay Hatfield Kutsal Kitap'tan söz ederken şu sözleri ilgimi çekti: 'İçindeki sağduyuyu susturamayıp da

biraz daha öğüde ihtiyaç duyan varsa, o da bana gelsin, ya da başka bir bilgili, anlayışlı Tanrı elçisine gitsin, derdini açsın.' Bunun üzerine ben de ertesi pazar sabahı kilisenin küçük odasına uğradım, gene papazla konuşmaya başladım. Böyle bir işi yapmaya belki cesaret edemezdim, ama ruhumun tehlikede olduğunu düşününce her şeyi göze aldım. Gelgelelim, o saatte benimle ilgilenmeye zamanı olmadığını söyledi.

"'Hem zaten sana daha önce söylediklerimden başka da bir diyeceğim yok,' dedi. 'Ayine katıl, görevlerini yapmaya devam et; bunlar da sana yararlı olamazsa başka hiçbir şey yararlı olamaz. Onun için, bir daha beni rahatsız etme,' dedi.

"Bunun üzerine ben de çıktım, gittim, Bay Weston'u dinledim. Bay Weston oradaydı, hanımcığım. Horton'a o hafta gelmişti, küçük odada başpapazın giyinmesine yardım ediyordu."

"Evet, Nancy?"

"Bay Hatfield'e benim kim olduğumu sordu. O da: 'Aman, canım, işte yobaz kılıklı yaşlı budalanın biri!' dedi.

"Ben buna pek üzülmüştüm, Bayan Grey. Ama, gittim yerime oturdum, eskisi gibi görevimi yerine getirmeye çalıştım. Gelgelelim, içim bir türlü rahatlayamadı. Eve de pek tasalı bir halde döndüm.

"Ertesi gün de, ben daha şöyle bir derlenip toparlanamadan –canım ortalığı süpürmek, temizlemek, bulaşıkları yıkamak istemiyordu– darmadağınık evin ortasına oturup kara kara düşünürken Bay Weston çıkagelmesin mi? Hemen öteberiyi oraya buraya sokuşturmaya, yerleri süpürmeye koyuldum. Bay Hatfield gibi o da beni tembelliğimden ötürü kınayacak diye korkuyordum ama yanılmışım. Bana pek sakin bir tavırla iyi günler diledi. Hemen sandalyelerden birinin tozunu alıp onu oturttum, ocağın çevresini şöyle biraz topladım. Başpapazın sözlerini unutmamıştım; onun için, dedim ki: 'Benim gibi yobaz kılıklı bir yaşlı budalayı görmek uğruna buralara kadar gelme zahmetine katlandınız, buna şaştım doğrusu!'

"Adamcağız bu sözlere pek şaştı. Başpapazın bunları şaka niyetine söylemiş olduğuna beni inandırmaya çalıştı. Bunu ba-

şaramayınca da dedi ki: 'Aman, Nancy, düşünme artık bunu. O sırada Bay Hatfield'in pek neşesi yoktu. Biliyorsun, hiçbirimiz kusursuz olamayız. Hem, Musa Peygamber'in bile dudaklarından düşüncesizce sözler çıkmıştır. Neyse, sen şimdi bir dakikacık otur da bütün kuşkularını, korkularını anlat bana. Ben de bunları gidermeye çalışayım.'

"Bunun üzerine ben de yanına oturdum. Biliyorsunuz, ne de olsa yabancı sayılırdı, bizim Bay Hatfield'den daha da gençti sanırım; hem ben onu pek de öyle sevimli bulmamıştım; tam tersine, başlangıçta bana pek çatık kaşlı görünmüştü. Ama öyle tatlı konuşuyordu ki, sormayın! Bir de o zavallı kedicik kucağına atlayınca hayvancağızı okşamakla yetindi, biraz da gülümsedi. Ben de bunu iyi bir işaret saydım; çünkü bir keresinde kediceğiz başpapazın kucağına çıkmak isteyince oncağızı öfkeyle savurup atmıştı. Bir kediden de insan gibi yol yordam bilmesi beklenmez, biliyorsunuz, Bayan Grey."

"Elbette beklenmez, Nancy. Peki, o zaman Bay Weston neler dedi?"

"Hiçbir şeycik demedi. Beni büyük bir sabırla, hiç suratını asmadan dinledi. Ben de size anlattıklarımın hepsini, daha başka şeyleri anlattım.

"'Eh, Bay Hatfield size görevlerinizi yerine getirmenizi söylemekte haklıydı,' dedi. 'Yalnız, size kiliseye gidip ayinlere katılmanızı öğütlerken bir dindarın görevlerinin bunlardan ibaret olduğunu söylemek istememiştir sanırım. Ancak orada daha neler yapılacağını, bunları bir ağır iş, bir yük sayacak yerde kıvanç duyarak yapmayı öğreneceğinizi düşünmüştür. Sizi bu kadar tasalandıran sözleri açıklamasını isteseydiniz, bunu da yapardı. Cennete gitmek isteyenlerin o dar kapıdan geçemeyecekleri deyimini açıklar, sırtında büyücek bir yükle dar kapıdan geçmeye çalışan bir kimsenin yükünü bıraktıktan sonra geçebileceğini söylerdi. Sizde öyle seve seve bir kenara bırakmak istemeyeceğiniz bir günah yükünün bulunduğunu da sanmıyorum, Bayan Nancy. Ancak, bu yükü nasıl üstünüzden atacağınızı öğrenmeniz gerekiyor.'

"'Doğru mu söylüyorsunuz, efendim?' diye sordum.

"'Eh, şey... birinci, en büyük emri biliyorsunuz sanırım... birincinin arkasından gelen ikinciyi de bilirsiniz,' dedi. 'Yasaların hepsi bunlara dayanır. Tanrı'yı sevemediğinizi söylüyorsunuz; bana öyle geliyor ki, Tanrı'nın kim, ne olduğunu öğrenseniz sevmeden edemezsiniz. O sizin babanız, en iyi dostunuzdur: Her iyi dilek, iyi olan, hoş olan, yararlı olan her şey O'ndan gelir; kötü olan her şey, sizde nefret uyandıran, tiksinti yaratan, sizi korkutan her şey de Şeytan'dan gelir. Şeytan bizim olduğu kadar O'nun da düşmanıdır. İşte bundan ötürü de Tanrı insanlara Şeytan'ın işlerini bozacağını bildirir. Kısacası, Tanrı sevgidir; içimizde ne kadar çok sevgi beslersek, Tanrı'ya o kadar yaklaşmış oluruz, O'nun ruhunu daha çok benimseyebiliriz.'

"'Eh, efendim,' dedim, 'ben her zaman bunları düşünürsem, Tanrı'yı sevebileceğimi sanıyorum. Ama, komşularım beni incitirken, hele içlerinde pek ters, günahkâr olanlar varken ben onları nasıl sevebilirim?'

"'İçleri kötülük dolu olan, kötülükleri, çoğu kere bizim içimizdeki kötülükleri de uyandıran komşularımızı sevmeye çalışmak güç bir iş gibi görünebilirse de unutmayın ki onları da Tanrı yaratmıştır, onları da sever; ayrıca, insanları seven yaratanı da seviyor demektir. Hem Tanrı bize olan sevgisi yüzünden, tek oğlunu bizim uğrumuza ölüme bırakmışsa, bizler de birbirimizi sevmeliyiz,' dedi. 'Sizi umursamayanlara gerçekten sevgi duyamıyorsanız, hiç değilse onların size yapmasını istediğiniz şeyleri siz onlara yapmalısınız. Başarısızlıklarından ötürü onlara acıyabilirsiniz, kötü davranışlarını bağışlayıp çevrenizdekilere elinizden geldiği kadar iyilik yapabilirsiniz. Kendinizi buna bir alıştırırsanız, Bayan Nancy, çabalarınız gittikçe iyi sonuç vermeye başlar, sizin iyiliğiniz onların da yüreklerinde iyilik duyguları uyandırır,' diye sürdürdü. 'Tanrı'yı seviyorsak, ona hizmet etmek istiyorsak, onun gibi olmaya çalışalım, onun yaptıklarını yapalım, onun zafere ulaşması için çaba harcayalım. Bütün dünyanın barışı, mutluluğu sayılan

Tanrı'nın Ülkesi'nin gelmesini kısa zamanda gerçekleştirelim. Hayat boyunca bütün bu iyilikleri yapabilmek ne kadar zor olursa olsun, en beceriksiz olanımız bile bu uğurda bir şeyler yapabilir. Biz de aşk içinde yaşayalım ki Tanrı bizim içimizde, biz Tanrı'nın içinde olabilelim. Çevremizdekilere mutluluk kazandırdığımız kadar biz de mutlu olabiliriz. Burada bile durum aynıdır. İşlerimizden elimizi çektiğimiz zaman bile cennette alacağımız armağan bu olacaktır,' dedi. Böyle söylediğini iyi biliyorum, çünkü o gittikten sonra da hep onun dediklerini düşündüm durdum. Ondan sonra da İncil'i aldı, orasından burasından parçalar okudu, bana onları gün ışığı gibi açık seçik anlattı. Sanki ruhuma yeni bir ışık girmiş gibi oldum. Yüreğimde de yeni bir ateş parıldıyordu; zavallı Bill'ceğizimle bütün dünya orada olup da benimle birlikte bunları dinlemeli, benimle birlikte sevinmeliydi.

"Bay Weston gittikten sonra komşulardan biri, Hannah Rogers geldi, çamaşırına yardım etmemi istedi. O saatte bunu yapamayacağımı, çünkü daha yemek için patatesleri ocağa koymadığımı, kahvaltı bulaşığını bile yıkamadığımı söyledim. Bunun üzerine, tembelliğimden dem vurup sövmeye başladı. Önce biraz kızdım ama, ona hiç de kötü bir söz söylemedim. Yalnız, pek sakin bir tavırla, yeni papazın beni görmeye geldiğini anlattım; işlerimi çarçabuk bitirip kendisine yardıma geleceğimi söyledim. Bunun üzerine o da yumuşadı, benim de yüreciğim kendisine ısınmaya başladı. Böylece, çok geçmeden, sıkı fıkı dost olduk. İşte böyle, Bayan Grey, güzel sözler kötülüğü uzaklaştırıveriyor; üzücü sözler öfkeyi kabartıyor. İnsan içinden kendisiyle de konuşmuş oluyor."

"Çok doğru, Nancy. Bunu her zaman aklımızda tutabilsek keşke."

"Ya, keşke tutabilsek."

"Peki, Bay Weston daha sonra gene seni görmeye geldi mi?"

"Evet, hem de pek çok kereler. Gözlerim çok kötü olduğu için oturup yarım saat bana İncil okudu. Ama, biliyorsunuz,

hanımcığım, başkalarını da görmek zorunda, yapılacak başka işleri de var. Tanrı ondan razı olsun. Daha sonraki pazar bir de güzel vaaz verdi ki! Vaazının konusu 'Siz, ey çalışanlar, ağır yüklüler, gelin benim içime, sizi dinlendireceğim' ayetinden alınmıştı. Siz orada değildiniz, hanımcığım, dostlarınızın yanındaydınız o zaman. Bunlar beni öyle mutlu kıldı ki! Şimdi de mutluyum. Tanrıya şükürler olsun. Artık komşu çocuklara bir-iki yardım yapmaktan hoşlanıyorum, zavallı bir yarı kör kadının elinden ne kadar iş gelirse elbette. Onlar da Bay Weston'un dediği gibi bana çok iyi davranıyorlar. Bakın, hanımcağızım, şimdi de bir çift çorap örüyorum... Bunlar Thomas Jackson'ın. Zavallı garipçene bir ihtiyar. Birbirimize de pek çok taş atmışızdır, pek de kötü sözler söylemişizdir. Onun için, buncağıza bir çift kalıncacık çorap örmekten daha iyi bir iş yapamayacağımı düşündüm. Çorabı örmeye başladığımdan bu yana da o zavallı ihtiyarcıktan daha bir hoşlanmaya başladım. Her şey tıpkı Bay Weston'un dediği gibi çıktı."

"Seni böylesine mutlu gördüğüme çok sevindim, Nancy. Hem, akıllanmışsın da. Yalnız, şimdi benim gitmem gerekiyor. Evden beni beklerler," dedim, kadınla vedalaştıktan sonra, vakit bulur bulmaz gene geleceğime söz vererek, oradan ayrıldım. Ben de hemen hemen Nancy kadar mutlu olmuştum. İçimde bir rahatlık vardı.

Bir başka zaman da veremin son devresine girmiş yoksul bir işçiye kitap okumaya gitmiştim. Küçükhanımlar önceden onu görmeye gitmişler, nasılsa bir gün kitap okumaya söz vermişlerdi. Bu onlara pek ağır bir angarya olacaktı. Onun için, bu işi benim yapmamı rica ettiler. Ben de seve seve gittim. Orada da hasta adamdan ve karısından Bay Weston'un övgüsünü dinledim. Hasta adam sık sık kendisini görmeye gelen yeni papaz yardımcısı sayesinde rahatladığını, bu görüşmelerden pek yararlandığını söylüyordu. Dediğine göre, yeni papaz yardımcısı, bambaşka, 'garip' bir adamdı. O kasabaya gelmeden önce Bay Hatfield de hastaya bir-iki kere uğramış. Her gelişinde de, onun üşümesini düşünmeden, kendi çıkarı uğruna, ku-

lübenin kapısının açık tutulmasını istermiş. Dua kitabını açıp 'Hastalara Yardım' bölümünden bir sayfayı acele acele okur, gene telaşla çıkıp gidermiş. Yalnız, hastanın karısına bir-iki sert söz söylemek, hasta hakkında da yüreği sızlamadan katı katı görüşlerini açıklamak üzere orada bir-iki dakika daha kaldığı da olurmuş. Bu sözler de, acı çekmekte olan çiftin dertlerini azaltacak yerde artırırmış.

Adam, "Oysa, Bay Weston çok daha başka türlü dua etti, benimle elinden geldiği kadar iyi konuşmaya çalıştı, sık sık kitap okudu, sanki kardeşimmiş gibi yanıma oturdu," diyordu.

Karısı da, "Dünya âlem şahittir," diye bağırdı. "Üç hafta kadar önceydi, zavallı Jem'in soğuktan nasıl da tir tir titrediğini, ateşimizin ne kadar zayıf olduğunu görünce kömürümüzün bitmek üzere olup olmadığını sordu. Ben de neredeyse biteceğini, yenisini de alacak durumda olmadığımızı söyledim. Yalnız biliyor musunuz, hanımcığım, onun bize yardım edeceğini de hiç aklıma getirmemiştim. Ama işte ertesi gün bize bir çuval kömür gönderiverdi. O günden beri de ocağımızdan ateş hiç eksik olmuyor. Bu kış kıyamette de bu pek büyük bir iyilik oldu. Onun âdeti bu, Bayan Grey: Bir yoksulun evine hasta görmeye gitti mi, ev halkının en çok neye ihtiyacı olduğunu araştırıyor, bunu onların alamayacaklarını aklı keserse hiçbir şey söylemeden ertesi gün de bunu onlara alıveriyor. Hem onun gibi kıt kanaat yaşayan birinden bu pek de beklenemez; çünkü, biliyorsunuz hanımcığım, zavallı aldığı aylıkla geçinmek zorunda; hem, dediklerine göre, bu da pek az bir paraymış."

Birden Rosalie Murray'in onu, sık sık, pek kaba görünüşlü bir adam olarak anlattığını hatırladım. Küçükhanımın böyle düşünmesine de Bay Weston'un gümüş saat kullanması, Bay Hatfield'inki kadar gösterişli, modaya uygun elbiseler giyememesi yol açmıştı.

Eve dönerken mutluydum. Artık düşünecek bir şey bulabildiğim için de Tanrıya şükrettim. Hayatımın yorucu tekdüzeliğinden beni uzaklaştıracak bir düşünce bulabildiğime se-

viniyordum. Çünkü yapayalnızdım. Aylar ayı, yıllar yılı, evinde geçirdiğim o kısacık tatil günlerinin dışında, hiçbir zaman şöyle içimi dökebileceğim, düşüncelerimi açıkça anlatabileceğim bir tek kişiyle karşılaşmamıştım. Kimseden bir yakınlık, anlayış da beklemiyordum, ama keşke beni dinleyecek biri olsaydı. Ancak zavallı Nancy ile gerçek bir ahbaplık kurabilmiştim. Onun konuşması beni daha iyi, daha akıllı, daha mutlu kılıyordu. Kendisi de benim konuşmamdan büyük ölçüde yararlanıyordu. Sevimsiz çocuklardan, kafasız kızlardan başka ahbabım yoktu. Bunların yorucu saçmalıklarıyla uğraşmaktansa yalnız kalmak benim için, çoğu kere pek istenen, büyük değer verilen bir kazanç oluyordu. Yalnız, bu tür dostlarla yetinmek pek kötüydü; gerek o anda yaratacakları, gerekse sonradan yaratacakları etki bakımından da tehlikeliydiler. Yeni bir düşünce, ya da şöyle hareket verici bir düşünce aklıma hiç gelmiyordu; içimde böyle bir gül tomurcuk verecek olsa da ışıksız kaldığı için hemen solup dağılıveriyordu.

Alışkanlık haline gelen ilişkilerin insanların kafasında, davranışları üzerinde çok büyük etki yarattıkları bilinir. Davranışları hep gözlerimizin önünde, sözleri hep kulaklarımızda olan kişiler elbette bizi, istemesek de, kendileri gibi davranıp konuşmaya zorlarlar. Bu karşı konulamaz gücün nereye kadar varabileceğini söylemek cesaretini gösteremeyeceğim; yalnız, uygar bir adam, yıllar boyunca vahşiler arasında yaşamak zorunda kalsa ve vahşileri eğitme gücü yoksa, bu sürenin sonunda kendisi hiç değilse bir barbar olmaz mı? Bunu öğrenmek isterim. Ben de genç arkadaşlarımı daha iyi birer insan haline getiremediğim için onların beni daha kötü hale getirmelerinden pek korkuyordum. Duygularımı, alışkanlıklarımı, yeteneklerimi kendilerininkilerin düzeyine getirmelerinden endişe duyuyordum. Bu arada kendi umursamazlıklarını, neşeli canlılıklarını da bana vermeyeceklerdi elbette.

Daha şimdiden bilgimin azaldığını, kalbimin taş kesildiğini, ruhumun daraldığını sezmeye başlamıştım. Bu biçim yaşamanın etkisi altında, ahlak anlayışım ölür de iyiyle kötüyü bir-

birinden ayırma yeteneğim kaybolur, bütün iyi huylarımdan yoksun kalırım diye ödüm kopuyordu. Yeryüzünün dev bulutları çevremi sarmaya, beni iç cennetime hapsetmeye başlamıştı. İşte en sonunda Bay Weston ufuktaki Sabah Yıldızı gibi beni uçsuz bucaksız karanlıktan kurtarmak üzere karşıma çıktığı zaman ben bu haldeydim. Ayrıca, kendimden daha aşağı değil de, daha üstün birini düşünme fırsatını bulduğum için de kıvanç duyuyordum. Dünyanın yalnız Bloomfieldler'den, Murrayler'den, Hatfieldler'den, Ashbyler' den, daha birçok benzerlerinden ibaret olmadığına, kusursuz insan düşüncesinin ancak bir düş olmadığını gördüğüme de seviniyordum. Bir insan hakkında kulağımıza az da olsa iyi şeyler gelse, hiçbir kötü şey duymasak bunun daha fazlasını düşünmek hem kolaydır, hem de pek hoştur. Uzatmayalım, düşüncelerimin hepsini anlatmak gerekli değil. Yalnız, artık pazar günleri benim için garip bir sevinç günü olmuştu (arabanın o arka köşesine büzülmekte de şimdi bir sakınca görmüyordum), çünkü Bay Weston'u dinlemekten hoşlanıyordum. Onu görmek de hoşuma gidiyordu. Onun dış görünüş bakımından pek de yakışıklı, hoş sayılmayacağını biliyordum, ama hiç de çirkin değildi.

Vücut yapısı bakımından orta boydan azıcık, pek azıcık uzundu. Yüzünün ana çizgileri de güzel sayılamayacak kadar yalındı, ama bu bana sağlam bir karakterin habercisi olarak görünüyordu. Koyu kestane rengi saçları Bay Hatfield'inkiler gibi dikkatle kıvrılmamış, geniş beyaz alnının üzerinden yana doğru taranmıştı. Kaşları sanırım ki fazlaca kalındı, ama bu kalın kaşların altından koyu renk, pek büyük olmayan, derin bakışlı, dikkati çekecek derecede parlak, anlam dolu gözler parıldıyordu. Ağızda da bir karakter vardı; ciddi niyetli, düşünmeyi alışkanlık haline getirmiş bir adamın havası vardı. Hele gülümsediği zaman... Neyse, şimdilik bundan söz etmeyeyim, çünkü bu anlattığım günlerde onun gülümsediğini hiç görmemiştim. Gerçekten de onun genel görünüşü bende kendini böyle bir rahatlamaya bırakacak, ya da kulübelerde yaşayan-

ların anlattıkları tipte bir adam olduğu inancını uyandıramamıştı. Onu erkenden tanımış, bir fikir sahibi olmuştum. Rosalie Murray'in beğenmemesine rağmen, onun kuvvetli bir anlayışı, ciddi inançları, sağlam duyguları olan, aynı zamanda düşünceli, ağırbaşlı bir adam olduğuna inanıyordum. Birçok iyi yönüne gerçek yardımseverlik, incelik, düşünceli şefkat de eklenmişti ki, bunları keşfetmek beni belki de umduğumdan daha çok sevindirdi.

XII. Sağanak

Nancy Brown'ı görmeye ondan sonra ancak martın ikinci haftasında gittim. Gündüzleri epey boş zamanım oluyorsa da bir saati bile kesintisiz kendime ait sayabilmem pek seyrek oluyordu. Her şey Matilda ile ablasının keyfine bağlı bulunduğu için, evde hiçbir şekilde dirlik düzenlik kurulamıyordu. Onlarla, onları ilgilendiren meselelerle uğraşmadığım zamanlarda bile, ayakkabılarım ayağımda, kitaplarım elimde beklemek zorundaydım, çünkü çağrılınca hemen gitmemek yalnız öğrencilerim için değil, anneleri için, hatta beni çağırmak üzere soluk soluğa gelen hizmetçi için bile büyük bir hakaret sayılıyordu. Hizmetçi, böyle zamanlarda, "Hemen ders odasına gideceksiniz, efendim!" diye heyecanla bağırıyordu. "Küçükhanımlar bekliyorlar." Öğretmenlerini beklemek... aman, ne müthiş bir şeydi bu!

Yalnız, bu sefer bir-iki saatin bana kalacağından aşağı yukarı hiç kuşkum yoktu; çünkü Matilda uzun bir gezintiye hazırlanıyordu, Rosalie ise Ashbyler'deki eğlentiye gitmek için giyinmekteydi. Ben de bu fırsattan yararlanıp, dul kadının kulübesine gittim. Kadıncağız, bütün gün ortalıkta görünmemiş olan kedisini merak ediyordu. Hayvanın daha önceki serüvenlerinden söz açarak onu yatıştırmaya çalıştım. "Avcılardan korkuyorum ben," dedi. "Başka bir kaygım yok. Genç beyefendiler evlerinde olsalardı, köpeklerini kedimin üzerine saldıklarını, daha başka bir sürü zavallı kediye yaptıkları gibi benimkine de eziyet ettiklerini düşünebilirdim ama, şimdi bundan korkmanın gereği yok." Nancy'nin gözleri biraz daha düzelmişti, ama daha tam iyileşmemişti. Oğluna, pazar günleri giymesi için bir gömlek dikmeye çalışıyordu, ama arada sırada

şöyle bir parçacık çalışabildiğini, bu yüzden de zavallı oğlan o gömleği pek istediği halde işin çok ağır ilerlediğini söyledi. Ona biraz kitap okuduktan sonra, geriye hayli zamanım kaldı; hava kararmadan eve dönmek zorunda da değildim; bundan dolayı, biraz da dikişine yardım etmek istedim. Kadıncağız bu teklifimi minnetle karşıladı. "Hem bana birazcık arkadaşlık edersiniz, hanımcığım," dedi. "Kedim olmayınca kendimi pek yalnız buluyorum da." Nancy'nin yüksüğünü bir kâğıt parçasının yardımıyla parmağıma uydurduktan sonra gömleğin eteğinin yarısını bastırmıştım ki Bay Weston'un, kucağında sözü geçen kediyle birlikte içeri girmesiyle rahatım kaçtı. İşte şimdi onun gülümsemeyi, hem de pek hoş bir şekilde gülümsemeyi de bildiğini görüyordum.

"Sana bir parçacık iyilik edeyim dedim, Nancy," diye sözlerine başladı, beni görünce hafif bir baş eğişiyle selamladı. Bay Hatfield ya da başka biri olsa ben görünmez bir insan olarak kalırdım. "Kedini Bay Murray'in av korucusunun elinden, daha doğrusu silahından kurtardım."

Kadıncağız, minnet duygularıyla dopdolu olarak, "Tanrı sizden razı olsun, efendim," dedi. Sevgilisini onun kucağından alırken sevinçten ağlayacak hale gelmişti.

Bay Weston, "Ona iyi bak," dedi. "Bir daha da tavşan kümesinin yakınına gitmesine sakın izin verme, çünkü korucu kediyi bir daha orada görürse silahını çekip vuracağına yemin etti. Tam vaktinde gidip adamı önlemeseydim belki de o işi bugün yapacaktı." Sonra bana döndü, daha sakin bir sesle, "Galiba yağmur yağıyor, Bayan Grey," dedi. Elimdeki işi bir kenara bırakıp gitmeye hazırlandığımı görmüştü. "Size engel olmayayım. Ben iki dakikadan uzun kalacak değilim."

Nancy, ateşi karıştırıp önüne bir iskemle daha koyarken, "Bu sağanak geçinceye kadar ikiniz de burada kalacaksınız," dedi. "Hepimize yetecek yer var burada. "

İşimi alıp pencerenin önüne giderek, "Burada daha iyi görüyorum, eksik olma, Nancy," dedim. Bereket versin, kadıncağız beni orada rahat bıraktı, kendisi de Bay Weston'un üzerin-

den kedinin tüylerini fırçalamak için fırçayı eline almıştı. Daha sonra da adamın şapkasını dikkatle kuruladı, kedinin yemeğini verdi. Bu arada da hiç durmadan konuştu: Bir, yaptıklarından ötürü dindaşına teşekkür ediyor, bir, kedinin tavşan kümesine nasıl gittiğini merakla soruyordu; arada bir de böyle bir durumun yaratacağı kötü sonuçlardan söz ediyordu. Bay Weston bütün bunları sakin, iyimser bir gülümsemeyle dinliyordu. En sonunda o da, Nancy'nin ısrarlarına karşı gelmeyerek, sandalyeye oturdu; yalnız, kalmak niyetinde olmadığını söylemekten de geri kalmıyordu. "Gidecek başka bir yerim daha var," dedi. Sonra, masanın üzerinde duran kitaba göz attı. "Hem, görüyorum ki başkası size kitap okumuş."

"Evet, efendim. Eksik olmasın Bayan Grey bana bir bölüm okumak iyiliğinde bulundu, şimdi de bizim Bill için dikmekte olduğum gömleğin bitirilmesine yardım ediyor. Yalnız, orada üşüyecek diye de korkuyorum. Ateşin başına gelmez misiniz, hanımcığım?"

"Hayır, teşekkür ederim Nancy, ben hiç üşümüyorum. Bu sağanak geçer geçmez de gitmek zorundayım."

O hınzır yaşlı kadın, "Ama hava kararıncaya kadar kalabileceğinizi söylemiştiniz, hanımcığım," diye bağırdı. Bunun üzerine, Bay Weston şapkasını kavradı.

Kadın, "Hayır efendim!" diye atıldı "N'olur, yağmur böyle şiddetli yağarken gitmeye kalkışmayın."

"Ama bana öyle geliyor ki misafiriniz benim yüzümden ateşten uzak duruyor."

Bu sözleri yalandan reddetmekte bir sakınca görmeyerek, "Hayır, bunda sizin suçunuz yok, Bay Weston," dedim.

Nancy de, "Elbette ya," diye bağırdı. "Hem, burada bol bol yer var."

Bay Weston, söyleyecek belirli bir sözü olsa da, olmasa da konuyu değiştirmek için, "Bayan Grey, beyefendiyi gördüğünüz zaman benim adıma kendisinden özür diler misiniz?" dedi. "Nancy'nin kedisini kurtardığım zaman beyefendi de oradaydı, benim bu davranışım pek hoşuna gitmedi. Nancy'nin

kedisi yerine kendisinin tavşanlarını gözden çıkarmasının daha doğru olacağını söyledim, o da bana pek de bir beye yakışmayacak sözler söyledi. Korkarım ki ben de ona karşılık verirken fazla hararetli davrandım."

"Aman, sakın ha, efendim! İnşallah benim kediceğizim yüzünden onunla kapışmamışsınızdır. Bir daha ona karşılık vermenize meydan bırakmayacaktır. Beyefendi öyledir."

"Hiç önemi yok, Nancy. Gerçekten, benim umurumda değil. Pek de yakışık almaz sözler söylemedim. Hem, yanılmıyorsam, Bay Murray de öfkelendiği zaman böyle hararetli konuşmaya alışkındır."

"Öyle, ama çok yazık olmuş, efendim."

"E, artık gerçekten gitmeliyim. Buradan iki kilometre kadar öteye gideceğim. Karanlıkta geri dönmemi istemezsiniz sanırım. Hem zaten yağmur da artık dindi... Hadi, iyi akşamlar, Nancy. İyi akşamlar, Bayan Grey."

"İyi akşamlar, Bay Weston. Yalnız, Bay Murray ile barışmak konusunda bana pek güvenmeyin, çünkü onu pek göremiyorum ki konuşayım."

Bay Weston, acıklı bir çaresizlik içinde, "Göremiyor musunuz?" dedi. "Eh, öyleyse, elden bir şey gelmez." Sonra, tuhaf bir şekilde gülümser gibi yaparak, "Neyse, aldırmayın!" diye ekledi. "Özür dilemek benden çok beyefendiye düşüyor." Sonra kulübeden çıktı.

Gözüm görebildiği kadar dikiş dikmeye devam ettim, sonra Nancy'ye iyi geceler diledim. Yardımından ötürü bana teşekkür yağdırırken, yaptığımın önemli olmadığına, kendisi benim yerimde olsa aynı şeyleri yapacağına onu inandırmaya çalıştım. Hemen Horton Malikânesi'ne döndüm. Ders odasına girdiğim zaman çay masasını darmadağınık buldum. Tepsiye çay dökülmüştü, Matilda da pek öfkeliydi.

"Bayan Grey, nerede kaldınız, kuzum? Yarım saat önce çayımı içtim. Üstelik tepsimi de kendim hazırlamak zorunda kaldım, çayımı tek başıma içtim. Keşke daha erken gelebilseydiniz."

"Nancy Brown'ı görmeye gittim. Gezintiden daha dönmezsiniz sanmıştım."

"Yağmurda nasıl gezebilirdim, bunu bana söyler misiniz lütfen? Tam dörtnala giderken o kör olasıca sağanağın başlaması zaten yeterince canımı sıkmıştı, bir de gelip çayı hazırlayacak kimseyi bulamayınca... Biliyorsunuz, çayı istediğim gibi hazırlayamıyorum."

"Sağanak aklıma gelmedi," dedim. Gerçekten de yağmurun onu vakitsiz eve dönmeye zorlayacağı aklımın köşesinden bile geçmemişti.

"Elbette gelmez! Kendiniz kapalı yerdeydiniz, başkalarını hiç düşünmediniz."

Kızın kaba sözlerini şaşılacak bir sakinlikle, hatta biraz da neşe içinde dinledim; çünkü Matilda'ya yaptığım kötülükten çok Nancy Brown'a yararlı olduğumu biliyordum. Hem, kim bilir, belki de başka düşünceler neşeli kalmamı, bir fincan soğuk çayı, başka zaman olsa gözüme pek çirkin görünecek çay tepsisini pek zevkli bulmamı sağlamıştı. Matilda'nın sevimsiz yüzüne karşı da bunu az kalsın söyleyecektim. Küçükhanım biraz sonra ahıra gitti. Ben de tek başıma yemek yemenin zevkini çıkardım.

XIII. Çuha Çiçekleri

Rosalie Murray, hayranlık uyandırmaktan pek hoşlandığından, bunu sağlamak için de eline geçen her fırsattan yararlanmak istediğinden, artık kiliseye günde iki kere gidiyordu. Nereye giderse gitsin, Bay Harry Meltham, Bay Green orada bulunsa da bulunmasa da, onun güzelliğine ilgisiz kalmayacak birinin mutlaka bulunacağından pek emindi; genellikle bunu bir görev sayan başpapaz da cabasıydı. Hava uygun olursa çoğu zaman kardeşiyle birlikte eve yürüye yürüye dönüyorlardı. Matilda arabanın sıkışıklığını sevmezdi; araba mahrem bir taşıt olduğundan sevmez, kiliseden eve kadar olan yolun bir buçuk kilometrelik bölümünü, yani kiliseden Bay Green'in bahçe kapısına kadar olan bölümü canlandıran kalabalığı pek severdi; onun için, yürümek istiyorlardı. Bay Green'in bahçe kapısının hemen biraz ötesinden Horton Malikânesi'ne giden özel yol başlıyordu; bunun tam karşısında ise dosdoğru Sir Hugh Meltham'ın evine giden yol vardı. İşte bu yüzden de Bay Harry Meltham'ın yalnız ya da kardeşiyle, Bay Green'in de kardeşlerinden biriyle ya da varsa başka misafirleriyle birlikte kız kardeşlere eşlik etmeleri ihtimali vardı.

Benim de kız kardeşlerle birlikte yürüyerek dönmem, ya da anne-babalarıyla birlikte arabaya binmem, gene kızların isteklerine bağlıydı. Canları beni de yanlarına almak isterse, onlarla gidiyordum; ancak kendilerinin bilecekleri nedenlerden ötürü yalnız gitmek isterlerse ben de arabadaki yerimi alıyordum. Yürümeyi daha çok seviyordum, ama beni istemeyenlerin yanında bulunmaktan çekinmem beni buna benzer durumlarda hep sesimi çıkarmamaya zorluyordu. Onların değişen heveslerinin nedenlerini de hiç sormuyordum. Gerçekten

de bu en iyi siyasetti, çünkü boyun eğmek, minnet duymak öğretmenin, canlarının istediğini yapmak da öğrencilerin göreviydi. Yalnız, onlarla birlikte yürüdüğüm zamanlar da yolun ilk yarısı genellikle benim için pek sıkıcı oluyordu. Daha önceden sözünü ettiğim hanımlarla beylerden hiçbiri benim varlığımın farkındaymış gibi görünmediği için sanki onların söyledikleri sözleri dinliyormuş gibi görünmek, ya da onlardan biri olabilmeyi isteyerek yanlarında yürümek pek can sıkıcı bir işti; hele onlar benim üzerimden birbirlerine söz söyleyip de konuşma arasında gözleri bana takılacak olsa, sanki beni görmedikleri ya da görmezlikten geldikleri için boşluğa bakıyormuş gibi davrandıkça durum daha da kötü oluyordu. Arkadan yürüyüp de onlardan aşağı düzeyde olduğumu açığa vurmam da aynı derecede can sıkıcıydı; çünkü gerçekten ben kendimi onların en üstününe enikonu yakın buluyordum, böyle olduğumu da, kendimi böylesine kusursuz hanımların, beylerin yanına yaklaşmayı aklına getirmeyecek kadar haddini bilen bir hizmetçi saymadığımı bilmelerini de istiyordum. Ne var ki küçükhanımları onu yanlarına almak isteyebilirler, daha iyi bir arkadaş bulamadıkça onunla konuşmak zahmetine katlanabilirlerdi. İşte böylece –hani bunu açığa vurmaktan da enikonu utanıyorum ama– davranışlarımda onların varlıklarının hiç farkında değilmiş, kendi dünyama, çevremdeki güzellikleri seyre dalmış gibi görünmeye de az uğraşmıyordum. Geriden yürüdüğüm zamanlar da bir kuş, bir böcek ya da bir ağaç, bir çiçek dikkatimi çekmiş gibi yapıyor, bunlarla bir süre oyalandıktan sonra da ağır ağır arkalarından yürüyordum, öğrencilerim dostlarıyla vedalaşıp özel yola sapıncaya kadar istifimi bozmuyordum.

Böyle günlerden birini özellikle hatırlıyorum: Mart sonlarına doğru güzel bir öğleden sonraydı. Bay Green'le kız kardeşleri, konukları Yüzbaşı Bilmemkim'le Teğmen Falanca (iki züppe asker) ile eve kadar yürüyerek parlak güneşin, temiz havanın tadını çıkarmak istedikleri için, arabayı geriye boş göndermişlerdi; Murray kardeşler de onlara katılmak istemiş-

lerdi elbette. Böyle bir topluluk Rosalie için pek uygundu, ama ben bunu aynı derecede kendi zevkime uygun bulmadığım için geride kalıp onlar önümden adamakıllı ilerleyinceye kadar yeşil çitleri, çiçekli hendekleri incelemeye koyuldum. Bu arada tarlakuşunun güzelim şakımasını da dinleyebiliyordum. Derken, bu yumuşak havada, sıcak güneş ışınlarının altında içimdeki sıkıntı eriyip kayboldu. Yalnız, bunun yerini ilk çocukluk günlerimin acı düşünceleri, gelmiş-geçmiş sevinçlerin özlemi, daha parlak bir gelecek isteği aldı. Gözlerim körpe otlarla, yeşil bitkilerle, tomurcuklanmış fundalarla örtülü dik yamaçlarda gezinirken, bana kendi çevremin yeşil tepelerini hatırlatacak bildik bir çiçek görebilme özlemiyle kıvrandım. Burada o güzelim kırlara rastlamak söz konusu değildi elbette. Öyle bir rastlantı hiç kuşkusuz gözlerimi yaşartırdı, ama şimdi bu benim en çok hoşlandığım eğlencelerden biriydi. En sonunda, bir meşe ağacının birbirine dolaşmış kökleri arasında üç güzel çuhaçiçeği buldum. Bunlar saklandıkları yerden öyle hoş bir şekilde başlarını uzatmışlardı ki daha görür görmez gözlerim yaşardı. Yalnız, bulunduğum yerden öyle de yüksekteydiler ki bir-ikisini koparıp hayal kurmak için yanımda götürmek istedim, ama boşuna. Hendeği tırmanmadıkça bunları koparmama imkân yoktu; o dakika arkamda ayak sesleri duyduğum için de bunu yapmaktan vazgeçtim. Tam geri dönmek üzereydim ki şu sözlerle afallayıp kaldım: "Bunları sizin için koparmama izin verin, Bayan Grey."

Tanıdık bir sesin ciddi, alçak tonlarıyla söylenmişti bu sözler. Hemen çiçekler toplanıp elime verilmişti. Bay Weston'du bu elbette... Başka kim benim uğruma bunca zahmete katlanabilirdi ki!

Ona teşekkür ettim, ama bunu içtenlikle mi, yoksa soğuk bir tavırla mı yaptım, bilemiyorum. Bildiğim bir şey varsa o da içimdeki minnet duygusunun yarısını bile açığa vuramamış olmamdı. Belki de bundan ötürü minnet duymak budalalıktı, ama o dakikada bu bana Weston'un iyi yürekliliğinin bir örneği gibi göründü. Hiçbir şekilde karşılığını veremesem de asla

unutmamam gereken bir iyilikti bu. Ben kimseden böyle nazik davranışlar görmeye alışmamıştım, hele Horton Malikânesi'nin yakınlarında yaşayan kimselerden hiç! Bu davranış gene de onun yanında bir huzursuzluk duymamı önleyemedi. Öncekinden daha hızlı adımlarla öğrencilerimin arkasından yürümeye koyuldum. Bay Weston benim bu davranışımdan bir şeyler sezinleyip de bir tek kelime dahi söylemeden çekip gitmeme izin verseydi, sanırım ki bir-iki saat sonra pişmanlık duyacaktım. O buna fırsat vermedi. Benim hızlı yürümem onun için normal adımlarla yürümek sayılıyordu.

"Küçükhanımlarınız sizi yalnız bırakmışlar," dedi.

"Evet, benden daha iyi arkadaşlarla oyalanıyorlar. "

"Öyleyse onlara yetişmek için kendinizi zahmete sokmayın." Adımlarımı yavaşlattım. Bir saniye sonra da böyle yaptığıma pişman oldum. Yol arkadaşım konuşmuyordu; benim ona söyleyecek tek sözüm dahi yoktu, onun da aynı şeyi düşünüyor olmasından korkuyordum. En sonunda, garip bir acelecilikle, çiçekleri sevip sevmediğimi sordu.

"Evet, hem de çok severim," dedim. "Hele kır çiçeklerini."

"Ben de kır çiçeklerini severim," dedi. "Öbürlerine hiç önem vermem, çünkü onlarla ilgili özel bir bilgim yok... Bir-iki türün dışında. Sizin en çok sevdiğiniz çiçekler hangileridir?"

"Çuhaçiçekleri, çançiçekleri, funda çiçekleri."

"Peki ya menekşeler?"

"Hayır, çünkü sizin dediğiniz gibi onlar hakkında özel bir bilgim yok; evimin çevresindeki tepelerde, vadilerde o tatlı menekşelere rastlanmaz."

Yol arkadaşım kısa bir sessizlikten sonra, "Bir evinizin bulunması sizin için büyük bir avuntu kaynağı olsa gerek," dedi. "Ne kadar uzakta olursa olsun, ne kadar seyrek gidilebilirse gidilsin, gene de bir güven kaynağıdır."

"Hem de öyle ki, onsuz yaşayamam sanıyorum!" diye heyecanla karşılık verdim, buna da hemen pişman oldum, çünkü pek budalaca davranmışım gibime geldi.

Bay Weston, düşünceli bir gülümseyişle, "A, yo, yaşaması-

na yaşardınız," dedi. "Bizleri hayata bağlayan bağlar sizin düşündüğünüzden, ya da hayat bağlarının parçalanmadan nasıl kaba kaba çekilebileceğini görmemiş olanların düşündüklerinden çok daha sağlamdır. Evsiz barksız kalsanız belki üzülürsünüz, ama gene de yaşayabilirsiniz; üstelik düşündüğünüz kadar da üzüntülü bir yaşam olmaz bu. İnsan kalbi lastik gibidir: Azıcık zorlamayla kabarır ama aşırı baskı onu patlatmaz. Hiç denecek kadar az bir şey onu sıkarsa da ondan daha azı onu kırmaya yeter. Gövdemizin dış öğelerinde olduğu gibi onda da dış etkilere karşı koymaya yetecek güç vardır. Onu sarsan her vuruş ilerideki vuruşlara karşı güçlenmesini sağlar. Sürekli çalışma elin derisini sertleştirip kaslarını da çalışmaz hale getirecek yerde daha da güçlendirir; öyle ki bir hanımın elini berbat edecek nitelikteki bir günlük çalışma bir rençberin elinde belirli bir iz bırakmaz.

"Deneyimle, biraz da kendi deneyimlerimden yararlanarak konuşuyorum. Bir zamanlar ben de sizin gibi düşünürdüm. Ancak yuvanın, oradaki sevginin hayatı dayanılacak hale getirebildiğine inanmıştım; bunlardan yoksun kalınca da yaşamanın taşınması pek zor olan bir yük haline geleceğini düşünürdüm. Şimdi evim yok –Horton'daki iki odama ev derseniz o başka elbette–, üstelik en eski dostlarımdan birini de kaybedeli daha bir yıl bile olmadı. Öyleyken, gene de yalnız yaşamakla kalmıyor, bu yaşayışımda bile tam olarak umuttan, huzurdan yoksun olmadığımı düşünüyorum. Ancak, gün batarken en sefil kulübelerden birine bile girecek olsam, içinde yaşayanları ocaklarının başına toplanmış görünce onların tattığı yuva mutluluğunu kıskanmaktan kendimi alamıyorum."

"Daha önünüzde ne büyük mutluluklar olduğunu bilmiyorsunuz," dedim. "Siz daha yolculuğunuzun başında sayılırsınız."

"Daha şimdiden en büyük mutluluğa kavuşmuş sayılırım," dedi. "Bu da, yararlı olma kudreti, isteğidir."

Çitle ayrılmış bir patikaya gelmiştik, buradan bir çiftlik evine gidiliyordu. Anlaşılan Bay Weston bu evde 'yararlı ol-

ma'nın zevkini tadacaktı, çünkü beni çitin önünde bırakıp kendisi öbür yana geçti, o her zamanki sıkı, çevik adımlarıyla ilerlemeye başladı. Ben de, arkasından, yoluma yeniden koyulurken, onun sözlerini düşünmeye başladım. Buraya gelmeden birkaç ay önce annesini kaybettiğini duymuştum. Demek ki onun en son, en sevgili dostu annesiydi. Yuvası da yoktu. Ona yürekten acıdım. Hatta neredeyse ağlayacaktım da. Sık sık kaşlarını çatmasına, o iyiliksever Rosalie Murray ile bütün yakınlarının onu asık yüzlü, nalet bir adam olarak tanımalarına da bu vakitsiz düşüncelerin yol açtığını anladım. 'Yalnız,' diye düşündüm, 'onun yerinde ben olsam durumuma daha çok üzülürdüm. Hareketli bir yaşayışı var; önünde de yararlı işlerle oyalanmak için geniş bir alan açılmış. Dostluk kurabiliyor, canı isterse bir yuvası da olabilir. Hiç kuşkusuz, günün birinde bunu isteyecektir. Dilerim ki bu yuvanın ortağı onun tercihine layık olsun, adamcağızı hak ettiği mutlu yuvaya kavuşturabilsin. Ne güzel olurdu...' Neyse, neler düşündüğümün önemi yok.

Bu kitabı hiçbir şeyi saklamamak amacıyla yazmaya başlamıştım. İsteyenler bir benzerlerinin kalbini inceleme fırsatını bulsunlar istiyordum. Yalnız, öyle düşüncelerimiz vardır ki, göklerdeki meleklerin hepsinin bunları öğrenmeleri sakıncasızdır da, bizim insan kardeşlerimiz öğrenemezler, içlerinde en iyileri, en temiz yüreklileri bile.

O sırada Greenler kendi evlerinin yoluna sapmışlar, Murrayler malikânenin özel yoluna gelmişlerdi; ben de onların peşinden gitmek için acele ettim. Kızları iki genç subay konusunda hararetli bir tartışmaya dalmış buldum. Beni görünce Rosalie, lafını yarıda keserek, kötücül bir hava içinde bağırdı:

"Oh-ho! Maşallah, Bayan Grey! Demek en sonunda gelebildiniz, öyle mi? Bunca zaman geride kalıp oyalanmanıza hiç şaşmamalı... Ben kötülediğim zamanlar sizin Bay Weston'u hep savunmaya kalkışmanıza da hiç şaşmamalı. Ah-ha! Şimdi her şeyi anlıyorum!"

"Yo, bakın Bayan Rosalie, saçmalığı bırakın!" diye söylen-

dim. Havayı düzeltmek için de iyi bir tavırla gülümsemeye çalıştım. "Biliyorsunuz ki, böyle saçmalıklar beni hiç etkilemez."

Kız, hiç umursamadan, öyle yakışık almaz bir şekilde konuşmaya başladı, kız kardeşi de uydurma hikâyelerle ona öyle iyi bir yardımcı oldu ki, kendimi savunmak için mutlaka bir şeyler söylemem gerektiğini düşündüm.

"Bu ne saçmalık böyle!" diye bağırdım. "Bay Weston'un yolu da bir süre için benim yolumun üzerinden geçiyorsa, kendisi bu fırsattan yararlanıp benimle iki laf etmek istemişse, şaşılacak ne var bunda? Emin olun, onunla daha önce hiç konuşmadım... yalnız bir kere karşılaştık."

Kızlar merakla: "Nerede? Nerede? Ne zaman?" diye haykırdılar.

"Nancy'nin kulübesinde."

Rosalie, şen bir kahkaha atarak: "Ah-ha! Demek onunla kulübede tanıştınız ha?" diye bağırdı. "A, işte bak, Matilda, onun Nancy'nin kulübesine gitmeye niye can attığını da buldum. Bay Weston'la flört etmek için oraya gidiyor."

"Bunu yalanlamaya bile değmez. Size söyledim ya, onu Nancy'nin evinde ancak bir kere gördüm... Bay Weston'un oraya geleceğini nereden bilebilirdim!"

Kızların budalaca neşelerinden, utanç verici suçlamalarından pek tedirgin olduğum halde huzursuzluğum uzun sürmedi. Kızlar, doyasıya güldükten sonra, yeniden yüzbaşıyla teğmene döndüler. Onlar bu iki erkek üzerine konuşurlarken, benim de öfkem birden azaldı; nedeni çarçabuk unutuldu, düşüncelerimi daha hoş bir yola soktum. Böylece bahçeyi geçtik, evden içeri girdik. Odama gitmek üzere yukarı çıkarken içimde bir tek düşünce vardı. Yüreğim bir tek istekle dolup taşmıştı. Odama girip kapımı kapatır kapatmaz, yere diz çöküp hararetli hararetli, gene de pek aceleye getirmeden, Tanrı'ya yakarmaya başladım. Dualarımı, "Tanrım, senin isteğin olur. Sen ne istersen o olur," sözleriyle bitirdim. O istekten, yani o duadan ötürü kadın-erkek herkes beni suçlayabilirdi. "Ey Ulu Tanrım, sen beni küçük görmeyeceksin!" dedim, bunun doğru

olduğunu da içimden biliyordum. Bir başkasının iyiliği benim iyiliğim kadar önemli görünmüştü bana. Hayır, yüreğimdeki o belli başlı istek bu da değildi. Belki de kendimi aldatıyordum, ama o düşünce bana daha önce bende hiç bulunmayan istemek, ummak gücünü verdi. Çuhaçiçeklerine gelince; ikisini odamda iyice kuruyup da hizmetçi atıncaya kadar bir bardağın içinde tuttum; öbürünün yapraklarını da İncil'imin sayfaları arasına sakladım... Hâlâ da oradalar. Bunları hep orada saklamayı düşünüyorum.

XIV. Bölge Papazı

Ertesi gün de hava bir önceki gün gibi güzeldi. Kahvaltıdan biraz sonra Matilda, bir-iki saat, dersleri hiçbir işe yaramadan pek üstünkörü geçiştirip, öç almak ister gibi hırsla piyanosunu tımbırdattı; sonra, kendisine tatil hakkı tanımıyoruz diye bana da, annesine de pek kızmış bir halde başını alıp en çok sevdiği eğlence yerine, ahırların, köpek kulübelerinin bulunduğu avluya gitti. Rosalie de, pek moda yeni bir romanı arkadaş niyetine yanına alıp sakin bir gezintiye çıkmıştı. Böylece ben de ders odasında ona söz verdiğim, kendisinin de ille o gün bitirmem için ısrar ettiği suluboya tablo ile baş başa kalmıştım.

Ayağımın dibinde de bir köpek yatıyordu. Matilda'nın köpeğiydi bu, ama o bu hayvandan nefret ediyordu, pek şımartılmış olduğunu ileri sürerek onu satmaya niyetlenmişti. Gerçekte hayvan süs köpeklerinin en iyi cinsindendi, ama Matilda onun bir işe yaramadığı, daha sahibini bile tanımadığı kanısındaydı.

Matilda bu köpeği daha minicik bir yavruyken almış, başlangıçta kendisinden başka kimsenin ellememesini şart koşmuştu. Çok geçmeden, böylesine nankör, böylesine sıkıntı verici bakıcılıktan bıkkınlık gelmiş, hayvanın bakımını bana bırakmayı da sevinçle kabul etmişti. Ben de köpeği bebekliğinden yetişkinlik çağına kadar dikkatle baktığım, büyüttüğüm için onun sevgisini kazanmıştım. Bu da, benim için çok değerli bir armağan olacaktı, katlandığım sıkıntının karşılığını kat kat alacaktım, ama zavallı Şimşek'in minnet duyguları hanımından bol bol azar işitmesine, tekme, çimdik yemesine, ileride atılacağı, ya da kaba, taş yürekli birine verileceği tehditleri-

nin savrulmasına yol açmasaydı. Yalnız, bunu nasıl önleyebilirdim ki? Zalimce davranışlarla hayvanın benden nefret etmesini sağlayamazdım; Matilda da şefkatli davranarak onu kendisine bağlayamazdı.

Neyse, ben böylece, oturmuş, kalemimle bir şeyler çizerken, hanımefendi salına salına içeri girdi.

"Bayan Grey..." diye söze başladı. "Aman, şekerim, böyle bir günde nasıl resminizin başında oturabiliyorsunuz?" Resmi kendi zevkim için yaptığımı sanıyordu. "Niye başlığınızı giyip küçükhanımlarla dışarıda gezmiyorsunuz?"

"Küçükhanım kitap okuyor, Bayan Matilda da köpekleriyle eğleniyor sanıyordum, efendim."

"Bayan Matilda'yı kendiniz biraz oyalamaya çalışsanız, köpeklerden, atlardan, uşaklardan bu kadar hoşlanmaz sanırım. Küçükhanıma karşı da biraz daha neşeli, konuşkan davransanız, o da sık sık eline bir kitap alıp tarlalarda gezinmeye kalkışmaz sanırım. Yalnız, sizi utandırmak da istemem..." Yanaklarımın kızardığını, ellerimin titrediğini görmüştü sanıyorum. "A, bu kadar alıngan olmayın, canım! Sizinle de hiç konuşulmuyor. Şimdi söyleyin bakalım: Rosalie ne yana gitti, biliyor musunuz? Sonra, yalnız kalmaktan niye bu kadar çok hoşlanıyor acaba?"

"Elinde okunacak yeni bir kitap olduğu zamanlar yalnız kalmaktan hoşlandığını söylüyor."

"Peki, ama kitabını niye parkta, bahçede okuyamıyor? Niçin tarlalara, bayırlara gitmesi gerekiyor? Bay Hatfield'in onu sık sık dışarıda görmesi neden? Rosalie bana geçen hafta Bay Hatfield'in atını Moss yolu boyunca onun yanında sürdüğünü anlattı. Giyinme odamın penceresinden park kapısının yanından geçip tarlalara doğru hızla gittiğini gördüğüm adamın da o olduğundan kuşkum yok. Kızımın sık sık gezindiği tarlalara doğru gidiyordu. Şimdi sizin de gidip kızımın orada olup olmadığına bakmanızı isterdim. Onun durumunda bir genç kızın tek başına bu şekilde gezinmesinin, kendisiyle konuşmak cesaretini gösteren herkesin dikkatini çekmesinin doğru olma-

yacağını uygun bir dille anlatmaya çalışın. Sanki gezinecek bir parkı olmayan, kendisiyle ilgilenecek dostları bulunmayan yoksul bir kız gibi davranması çok kötü! Bay Hatfield'e yakınlık gösterdiğini öğrenirse babası çok kızar, bunu da kendisine söyleyin. Ah siz ya da başka herhangi bir öğretmen bir annenin dikkatinin yarısını gösterebilse, bir annenin yakın ilgisinin yarısını duyabilse, ben bütün bu sıkıntılardan kurtulurdum. Siz gözünüzü ondan ayırmamanız gerektiğini hemen fark edecek, dostluğunuzdan hoşlanmasını sağlayacaktınız. E, hadi gidin, gidin; kaybedilecek zaman yok!" Kadın, boya takımlarımı kaldırıp kapının önüne geldiğimi, dışarı çıkmak için de sözlerini bitirmesini beklediğimi görünce bana böyle bağırmıştı.

Hanımın tahmin ettiği gibi Rosalie'yi parkın hemen dışındaki tarlada buldum, ama ne yazık ki yalnız değildi. Bay Hatfield'in uzun yapılı gövdesi genç kızın yanındaydı.

İşte burada benim için bir sorun doğmuştu. Baş başa konuşmayı kesmek benim görevimdi, ama bunu nasıl yapacaktım? Bay Hatfield'i benim gibi silik bir kimse uzaklaştıramazdı. Rosalie'nin öbür yanına gidip yerleşmek, arkadaşının varlığından haberim yokmuş gibi davranmak da kabalık olurdu ki, böyle bir davranışla suçlanmak istemezdim. Tepeden seslenip kendisini başka bir yerden beklediklerini söylemeye de cesaretim yoktu. Bundan dolayı, onlara doğru ağır ağır yürümeyi kararlaştırdım. Benim onlara yaklaşmam erkeği korkutup kaçırmazsa, yanlarına gidip Rosalie'ye annesinin onu çağırdığını söyleyecektim.

Genç kız yeni tomurcuklanmış atkestanesi ağacının altında, bir elinde kapalı kitabı, öbür elinde ona pek güzel bir oyuncak işi gören bir Afrika menekşesi dalıyla gerçekten pek çekici görünüyordu. Parlak saç lüleleri başlığından dışarı taşmış, hafif esen rüzgârla dağılmıştı. Güzelim yanakları gururunun okşanmasının verdiği sevinçle kızarmıştı. Gülümseyen mavi gözleri kâh utangaç bir ifadeyle hayranına bakıyor, kâh bakışlarını elindeki çiçeğe indiriyordu. Derken, Şimşek önümden koştu, genç kızı yarı ciddi, yarı cilveli bir konuşmanın or-

tasında yakaladı, elbisesinin eteğini tutup çekmeye başladı. Bay Hatfield bastonuyla kafasına vurup onun acı acı havlayarak bana dönmesini sağlayıncaya kadar da çekiştirmekten vazgeçemedi.

Bay Hatfield, hayvanın bu halinden pek zevk almıştı. Yalnız, benim iyice yaklaştığımı görünce artık gitmesinin gerektiğini de anlamıştı. Davranışındaki sertliği hiç de benimsemediğimi belli edecek şekilde hayvanı okşayıp severken, onun şöyle dediğini duydum: "Sizi bir daha ne zaman göreceğim, Bayan Rosalie?"

"İşleriniz tam benim dışarıda olduğum saatte buradan geçmenizi gerektirmezse bir daha ancak kilisede görüşebiliriz sanıyorum."

"Sizi ne zaman, nerede bulacağımı kesin olarak bilsem her zaman buralarda yapılacak iş bulabilirim."

"Bunu bilsem bile size haber veremem. Zaten ben öyle plansız bir insanımdır ki, yarın ne yapacağımı bugünden dünyada bilemem."

Bay Hatfield, yarı yapmacık, yarı ciddi bir tavırla elini menekşeye uzattı. "Öyleyse bu arada oyalanmam için bunu bana verin."

"Hayır, veremem!"

"Verin, yalvarırım, verin! Vermezseniz dünyanın en üzgün adamı olurum. Böyle kolayca yerine getirilebilecek bir isteğimi geri çevirecek, çok yarar sağlayacak bir lütfu benden esirgeyecek kadar zalim bir insan olamazsınız." Hatfield, sanki bütün hayatı buna bağlıymış gibi, ısrarla yalvarıyordu.

Artık ben de, onların birkaç metre ilerisinde durmuş, sabırsızlanarak Hatfield'in gitmesini bekliyordum.

Rosalie, "Peki öyleyse, alın gidin," dedi.

Adam sevinçle armağanını aldı, mırıldanarak bir şeyler söyledi, Rosalie kızardı, hafifçe gülerek başını salladı. Bu davranışından Hatfield'in sözlerini beğenmemesinin gösterişten ibaret olduğu anlaşılıyordu. Hatfield bundan sonra, kibarca eğilip kızı selamlayarak çekildi, gitti.

Rosalie bana dönerek, "Siz hiç böyle bir adam gördünüz mü?" dedi. "Gelmenize o kadar sevindim ki! Ondan hiç kurtulamayacağımı düşünüyordum. Babamın onu görmesinden de öyle korkuyordum ki!"

"Kendisi çoktandır mı sizin yanınızdaydı?"

"Hayır, pek değil. Yalnız, öyle ısrarcı bir adam ki! Her zaman çeşitli işler bulup buralarda dolaşıyor, gerçekte beni gözlüyor, beni görür görmez de hemen yanıma geliveriyor."

"Anneniz yanınızda benim gibi ağırbaşlı, sizi yabancılardan koruyacak biri bulunmadıkça bahçenin, parkın dışına çıkmamanız gerektiğini düşünüyor. Bay Hatfield'in parkın önünden telaşla geçtiğini görmüş, bunun üzerine hemen sizi bulup ilgileneyim, size tehlikeyi haber vereyim diye beni yolladı."

"Aman, bu annem de! Ne sıkıcı kadın! Sanki ben kendimi idare edemez miyim? Daha önce de Bay Hatfield yüzünden canımı sıktı. Bana güvenebileceğini söyledim kendisine. Yeryüzündeki en yakışıklı adam uğruna bile unvanımı, mevkiimi unutmam. Keşke Bay Hatfield yarın diz çöküp eşi olayım diye yalvarsa da annem benim şey edeceğimi düşünmekle ne kadar yanıldığını anlayabilse! Ah, bu beni öyle sinirlendiriyor ki! Benim aşka tutulacak kadar aptal olabileceğimi düşünmek ne feci! Böyle bir şey yapmak bir kadının ağırbaşlılığına yakışmaz. Aşk! Bu kelimeden tiksiniyorum! Bizim cinsimizden olan biri için kullanılmasını tam bir hakaret sayarım. Birini tercih etmeyi kabul edebilirim; ama yıllık geliri yedi yüzü bile bulamayan Bay Hatfield gibi parasız birini seçmek aklımdan geçmez. Çok akıllı, eğlendirici olduğu için onunla konuşmaktan hoşlanıyorum. Keşke Sir Thomas Ashby onun yarısı kadar sevimli olabilseydi! Hem, flört edebileceğim biri olmalı. Ondan başka hiç kimse de buraya gelmeyi akıl edemiyor. Gezmeye gittiğimiz zamanlar da annem Sir Thomas'tan başkasıyla flört etmeme izin vermiyor. Kendisi ordaysa, yani; yoksa da, birisi olmayacak bir hikâye uydurup adamın kafasında benim başkasıyla nişanlandığım ya da nişanlanmak üzere olduğum düşüncesini uyandırırsa diye elim ayağım bağlı oturup kalıyorum. Daha

da önemlisi, adamın o kötü niyetli yaşlı anası beni görür, yaptıklarımı duyar da o kusursuz oğluna uygun bir eş olmadığım kanısına varırsa diye korkuyorum... Sanki sözü geçen oğul Hıristiyanlık âleminde yaşamış en müthiş çapkın değilmiş de, şöyle orta halli bir kadın bile ona fazla gelmezmiş gibi."

"Gerçekten öyle mi, Bayan Rosalie? Anneniz bunu biliyor mu? Buna rağmen onunla evlenmenizi istiyor mu?"

"Elbette istiyor. Onun hakkında çok kötü şeyler bildiğini de sanıyorum. Cesaretim kırılır diye, bildiklerini benden gizliyor. Benim böyle şeylere ne kadar az değer verdiğimi bilmiyor da ondan. Gerçekten de bu pek önemli bir mesele değil. Annemin dediği gibi, evlenince düzelecektir. Uslanmış serseriler, dünyanın en iyi kocaları olurlar, bunu herkes bilir. Yalnız, adamın bu derece çirkin olmamasını isterdim... Benim bütün düşüncem bu. Yalnız, bunda da seçme yapmaya imkân yok; babam Londra'ya gitmemize izin vermez."

"Bana kalırsa Bay Hatfield çok daha iyi bir koca olabilir."

"Gerçekten de öyle, ama Ashby Malikânesi'nin sahibi olmak şartıyla; bundan hiç kuşkum yok. Ancak, meselenin aslı şu: Ben Ashby Malikânesi'nin hanımı olmalıyım; orasını benimle kim paylaşırsa paylaşsın, önemli değil."

"İyi, ama Bay Hatfield de hep sizin kendisinden hoşlandığınızı düşünüyor; yanıldığını anlayınca ne acı bir hayal kırıklığına uğrayacağını hiç düşünmüyorsunuz."

"Hayır, gerçekten düşünmüyorum. Yaptığı arsızlığa, yani ondan hoşlanacağımı düşünmekle işlediği suça uygun bir ceza. Benim için onun gözlerinin önündeki peçeyi kaldırmaktan daha zevkli bir şey olamaz."

"Öyleyse, bunu ne kadar çabuk yaparsanız o kadar iyi edersiniz."

"Hayır! İşte, dediğim gibi, onunla eğlenmekten hoşlanıyorum. Hem, o da kendisini beğendiğimi pek düşünmüyor. Buna özellikle dikkat ediyorum. Onu nasıl ustaca idare ediyorum, bilmiyorsunuz. Ondan hoşlanmaya beni zorlayabileceğini düşünebilir; bu yüzden de onu hak ettiği şekilde cezalandıracağım."

"Eh, neyse, bari böyle bir haddini bilmezliğe pek zemin hazırlamamaya dikkat edin, yeter," diye karşılık verdim.

Bütün bu öğütlerim boşa gitti; isteklerini, düşüncelerini benden saklamak konusunda biraz daha dikkatli davranmasından başka bir işe yaramadı. Artık bana Bay Hatfield'den hiç söz açmıyordu; yalnız, kalbi değilse bile aklının hâlâ onda olduğunu, kendisiyle bir kere daha konuşmaya karar verdiğini seziyordum. Annesinin isteği üzerine, bir süre, gezintilerine ben de katıldığım halde, yola yakın tarlalarda, çayırlarda gezinmekte ısrar ediyordu. Benimle konuşurken de, yanında taşıdığı kitabı okurken de boyuna, gelen var mı diye çevresine, yola bakınıyordu; hele yanımızdan bir atlı geçecek olsa Bay Hatfield değil diye bu zavallı yolcudan nefret ediyordu.

İçimden, "Besbelli Bay Hatfield'e kendisinin inandığı, ya da başkalarını inandırmak istediği kadar ilgisiz kalmıyor," diyordum. "Annesinin tasalanması da, onun dediği gibi, pek boşuna değil."

Aradan üç gün geçti, Bay Hatfield görünmedi. Dördüncü gün, öğleden sonra, ikimizin de elinde birer kitap, parkın yanındaki o ahırlarla dolu tarlada geziniyorduk. Benimle konuşmadığı zamanlar oyalanmak için ben de yanıma mutlaka bir kitap alırdım. Rosalie birdenbire bana seslenerek okumamı yarıda kesti:

"Ah, Bayan Grey, n'olursunuz, Mark Wood'a kadar gidiverin de karısına benim adıma yarım altın veriverin. Bu parayı bir hafta önce vermem ya da göndermem gerekiyordu, ama unuttum. Buyurun!" Çantasını bana attı, hızlı hızlı konuştu: "Şimdi parayı çantadan çıkarmaya kalkışmayın, çantayı alın, onlara kaç para isterseniz verin. Ben de sizinle gelirdim, ama şu kitabı bitirmek istiyorum. Okumam bitince gelir sizi bulurum. Hadi, çabuk olun! Ha, durun bakayım... Adama biraz kitap okusanız iyi olmaz mı? Eve koşun da şöyle iyi bir kitap alın. Herhangi bir kitap olabilir."

Benden istenileni yaptım, ama kızın telaşından, isteğini birdenbire açıklamasından kuşkulanmıştım. Tarladan uzaklaş-

madan önce şöyle bir dönüp arkama baktım. İşte, Bay Hatfield gelmiş, aşağıdaki kapıdan geçmek üzereydi. Rosalie, beni kitap almak için eve göndermekle yolda onunla karşılaşmamı önlemişti.

İçimden, "Ziyanı yok!" diyordum. "Bundan büyük bir zarar gelmez. Zavallı Mark yarım altına pek sevinecek; belki kitap da hoşuna gidecektir. Hem, bu adam Rosalie'nin kalbini çalarsa kızın gururunu birazcık incitmiş olur; sonunda evlenirlerse bu da Rosalie'yi daha kötü bir kaderden kurtarmış olacaktır. Üstelik Rosalie ona, o da Rosalie'ye uygun birer eş olurlar."

Mark Wood daha önceden sözünü ettiğim veremli işçiydi. Artık durumu hızla kötüye gidiyordu. Rosalie de, serbest kalmak uğruna, adamcağızın hayır duasını almıştı; çünkü yarım altın onun pek az işine yarardı, ama yakında dul kalacak karısıyla babasız kalacak çocukları için bu yardıma sevinmişti. Birkaç dakika oturup kendisine, üzgün karısına huzur verebilmek amacıyla biraz kitap okudum, sonra onlardan ayrıldım. Daha kırk metre bile yürümemiştim ki, Bay Weston'la karşılaştım. Besbelli o da aynı eve gidiyordu. Beni o her zamanki sakin, yapmacıksız tavırlarıyla selamladı, hastanın durumu, ailesi hakkında benden bilgi almak için durdu. Farkına varmadan, kardeşçe bir düşüncesizlik içinde, elimdeki kitabı aldı, sayfalarını çevirdi. Kısa, pek akla yatkın bir-iki söz söyleyip kitabı geri verdi. Sonra, az önce görmeye gitmiş olduğu yoksul bir hastadan, biraz da Nancy Brown'dan söz etti, küçük dostum köpek hakkında bir şeyler söyledi. En sonunda, havanın güzelliğinden söz etti, yoluna gitti.

Onun söylediklerini bir bir tekrarlamayışım, sözlerinin okuyucuyu beni etkilediği kadar etkileyemeyeceğini düşündüğümden; yoksa, unuttuğumdan değil. Hayır, o sözleri pek iyi hatırlıyorum; çünkü o gün akşama kadar, daha sonraki günlerde de kim bilir kaç defa bunları düşündüm durdum! Çoğu kere sesini en ince tonlarına kadar hatırlıyor, koyu renk gözlerinin her pırıltısını, sevimli, belirsiz gülümsemesini hiç

unutamıyordum, Korkarım ki, böyle bir itiraf size pek tuhaf gelecek, ama zararı yok: Ben gene de yazdım. Bunları okuyanlar yazarını tanımayacaklar ki.

İçim mutlulukla dolu, çevremdeki her şeyden pek hoşlanarak yürürken, Rosalie, telaş içinde, karşıdan bana doğru geldi. Kıvrak adımları, kızarmış yanakları, neşe dolu gülümsemesiyle kendi ölçülerine göre mutlu olduğunu belli ediyordu. Bana doğru koşup, koluma girdi, soluğunun düzene girmesini beklemeden konuşmaya başladı: "Haberlerimin tek kelimesini bile bir başkasına açıklamadan size anlatmaya karar verdiğim için kendinizi büyük bir onur kazanmış sayabilirsiniz, Bayan Grey!"

"E, nedir bu haber?"

"Ah, hem de ne haber! Bir kere, şunu bilin ki, siz gider gitmez, Bay Hatfield karşıma çıktı. Babam ya da annem onu görecek diye öyle korktum ki! Yalnız, biliyorsunuz sizi geriye döndüremezdim. Böylece, ben de... Eyvah! Şimdi size hepsini anlatamam, çünkü Matilda parkta... Gidip kesemin ağzını ona açmam gerekiyor. Her neyse... Bay Hatfield görülmemiş derecede cüretli, anlatılamayacak derecede övücü, tahmin edilemeyecek derecede de tatlıydı... Hiç değilse, öyle olmaya çalıştı, ama içinden gelmediği için bunda pek başarı sağlayamadı. Onun söylediklerinin hepsini size başka zaman anlatırım."

"Peki, ya siz ne dediniz? Bu beni daha çok ilgilendirir."

"Onu da ileride, başka zaman anlatırım. O sırada benim de neşemin yerinde olacağı tuttu. Yalnız, yeterince hoş görür, cana yakın davranmaya çalışmakla birlikte, hiç de onunla uyuşmaya niyetli görünmedim. Gelgelelim, nasılsa, o içinden pazarlıklı adam benim iyi davranışıma kendi kafasına göre anlam vermeyi daha uygun buldu... En sonunda, benim hoşgörürlüğümden yararlanıp, ne yapsa beğenirsiniz? Bana gerçekten evlenme teklifinde bulundu!"

"Siz de..."

"Ben de gururla kendimi toparladım, büyük bir soğuklukla, bu olaydan duyduğum şaşkınlığı belirttim. 'Sanırım ki size

umut verecek bir şey yapmış değilim,' dedim. Neşesi nasıl kaçtı, görmeliydiniz! Yüzü bembeyaz kesilmişti. Kendisine değer verdiğime, yalnız, teklifini kabul etmeme imkân olmadığına onu inandırmaya çalıştım. Ben kabul etmiş olsam bile babamla annemin asla buna izin vermeyeceklerini belirttim. 'Onlar izin verebilselerdi siz gene beni reddeder miydiniz?' diye sordu.

"Bir anda bütün umutları yok ediveren bir soğukluk içinde 'Elbette, Bay Hatfield,' dedim. Ah, ne korkunç bir şekilde utanca kapıldığını bir görmeliydiniz! Uğradığı hayal kırıklığı yüzünden dünyası nasıl da paramparça oluverdi! Gerçekten de, ona neredeyse acıyacaktım.

"Çaresizlik içinde, bir deneme daha yaptı. Aramızda, oldukça uzun süren bir sessizlik oldu. O sakin görünmeye, ben de ciddi görünmeye çalıştım... İçimde müthiş bir gülme isteği uyanmıştı. Bunu yapsaydım, her şey berbat olacaktı elbette. Sonra, gülümsemeye çalışarak: 'Yalnız, bana açıkça söyleyin, Bayan Rosalie, Sir Hugh Meltham'ın serveti ya da büyük oğlunun imkânları bende olsaydı beni gene reddeder miydiniz? Şerefiniz üzerine yemin edip bana doğru söyleyin,' dedi. 'Elbette... Bu hiçbir değişiklik yapmazdı,' dedim.

"Bu büyük bir yalandı, ama o kendisinin çekici yönlerine öyle güveniyordu ki, onu taş taş üstünde bırakmamak üzere yıkmaya karar vermiştim. Dikkatle yüzüme bakıyordu; fakat ben yüzüme öyle bir ifade verdim ki, gerçekten başka bir şey söylediğimi dünyada tahmin edemezdi. 'Öyleyse, her şey bitti sanıyorum,' dedi. Sanki utancından, üzüntüsünden oracıkta düşüp ölecekmiş gibi bir tavır takındı. Yalnız, üzüldüğü kadar kızmıştı da. İşte o anlatılamayacak derecede büyük bir üzüntü içindeydi, ben de –bütün bunlara, acımasızca bilmeden yol açmış olan ben de– onun haline, söylediği sözlere öyle sakin, öyle soğuk bir halle, öyle bir gururla ilgisiz kalıyordum ki, kızmamak elinde değildi. Büyük bir acı içinde, 'Gerçekten bunu hiç beklemiyordum, Bayan Rosalie,' dedi. 'Geçmişteki davranışlarınız, geliştirmeme imkân verdiğiniz umutlar hakkında

bir şeyler söyleyebilirim, ama kendimi tutuyorum... Şu şartla ki...' Artık onun bu küstahlığına gerçekten kızmış gibi bir tavırla, 'Şart mart yok, Bay Hatfield!' diye bağırdım. 'Öyleyse, bana bir lütufta bulunmanızı rica etmeme izin verin,' dedi. Sesini hemen alçaltmış, aciz bir tavır takınmıştı. 'Bu meseleyi kimseye anlatmayacağınıza söz verin,' dedi. 'Siz susarsanız, ikimiz için de hoşnutsuzluk yaratacak bir durum meydana gelmez... Yani, önlenmesine imkân olmayanların dışında demek istiyorum. Kendi duygularıma gelince: Onları yok edemesem bile, içimde saklamaya çalışacağım. Çektiklerimi unutamasam bile, bağışlamaya çalışacağım. Beni nasıl derinden yaraladığınızı da hiç sanmam ki bilesiniz, Bayan Rosalie. Bunu bilmenizi de istemem. Yalnız, daha şimdiden açmış olduğunuz yaralara ek olarak bir de bu talihsiz macerayı açığa vurursanız, ya da bundan söz edecek olursanız benim de konuşabileceğimi düşünürsünüz sanırım. Evet, benim aşkıma hakaret ettiniz, ama bir başka hakarette daha bulunmaya...' Sustu, kanı çekilmiş dudağını ısırdı. Öyle kızmış görünüyordu ki, bayağı korktum. Yalnız, gururum gene de beni dimdik tutuyordu, aşağılayıcı bir tavırla ona karşılık verdim: 'Bundan başkasına söz etmekle ne gibi bir amaç güdeceğimi düşündüğünüzü bilemiyorum, Bay Hatfield,' dedim. 'Yalnız, ben böyle bir şey yapmaya karar verirsem, tehditlerinizle bunu önleyemezsiniz. Hem böyle bir şeye kalkışmak da efendiliğe sığmaz.' Bunun üzerine, 'Bağışlayın beni, Bayan Rosalie,' dedi. 'Sizi öyle çok sevdim ki, size hâlâ öyle derin bir hayranlık duyuyorum ki, sizi dünyada bile bile kıramam. Ne var ki şimdiye kadar hiç kimseyi böylesine sevememiş olmama, bundan sonra da kimseyi bu derece sevemeyeceğimi bilmeme rağmen, hiçbirinin bana böyle kötü davranmadığına eminim. Tam tersine, sizin cinsinizin şimdiye kadar Tanrı'nın yarattığı en iyi kalpli, en şefkatli, en uysal cins olduğunu düşünmüşümdür.' Hele bakın şu kendini beğenmiş adamın söylediklerine! Sonra, 'Sizin bugün bana verdiğiniz dersin insafsızlığı, mutluluğumun bağlı olduğu yönden hayal kırıklığına uğramam her türlü sert görü-

nüşüm için bir özür sayılmalıdır,' dedi. 'Varlığım sizi sıkıyorsa, Bayan Rosalie...' Ona ne kadar az değer verdiğimi göstermek için boyuna başka yerlere bakınıyordum; onun için, kendisinden bıktığımı düşünmüş olsa gerek... 'Varlığım sizi sıkıyorsa, yalnız o dediğim şey için söz verin, ben de hemen sizi sıkıntıdan kurtarayım,' dedi. 'Sizin insafsızca ayakların altında ezdiğiniz şeyleri sevine sevine kabul edecek pek çok hanım vardır... Bu çevreden bile böyle birkaç kişi çıkabilir. Elbette hepsininkinden baskın çıkan sevimliliğiyle kalbimi onlara kapalı tutan, onların çekiciliğini görmemi önleyen kişiden nefret etmek isteyeceklerdir. Bunlardan birine gerçeği şöyle bir çıtlatmaya kalkışacak olursam, sizin aleyhinizde öyle bir söylenti yayılacaktır ki bu da toplum içindeki durumunuzu zedeleyeceği gibi sizin ya da annenizin seçeceği başka herhangi bir beyi elde etmenizi önleyecektir.' Bunun üzerine: 'Ne demek istiyorsunuz, efendim?' dedim. Hırsımdan ter ter tepinmek üzereydim. 'Yani demek istiyorum ki efendim, bu macera bana başından sonuna kadar pek kötü bir gönül eğlencesiymiş gibi görünüyor,' dedi. 'Bütün dünyaya açıklamanın hiç de doğru olmayacağı cinsten bir eğlence demek istiyorum. Özellikle bu meselenin idaresini hanım rakibelerinize bırakırsam işin içine bir de onların girmesi durumu büsbütün kötüleştirecektir. Yalnız, siz bana söz verirseniz ben de sizin şerefinize zarar verecek bir tek kelimenin, ya da hecenin ağzımdan çıkmayacağına dair size erkek sözü verebilirim,' dedi. 'Peki, peki, kimseye bir şey söylemeyeceğim efendim,' dedim. 'Benim susmam size rahatlık verecekse, bu bakımdan bana güvenebilirsiniz.' O zaman, 'Susacağınıza söz veriyor musunuz?' diye sordu. 'Evet,' dedim, çünkü artık onu başımdan savmak istiyordum, 'Öyleyse hoşça kalın,' dedi. Bunu pek acıklı, yanık bir sesle, umutsuz bir savaşmaya girişmiş bir gurur içinde söylemişti. Döndü gitti. Bir an önce evine gidip çalışma odasına kapanmak, doya doya ağlamak istiyordu besbelli... Oraya varmadan önce ağlamaya başlamazsa!"

Kızın verdiği söze bağlı kalmayışından dolayı gerçekten

dehşete düşmüş bir halde, "Daha şimdiden sözünüzü tutmamış oluyorsunuz," dedim.

"Bir size anlattım," dedi. "Bunları başka kimseye anlatmayacağınızı biliyorum çünkü."

"Elbette anlatmayacağım. Yalnız, kız kardeşinize durumu açıklamak üzere olduğunuzu söylüyorsunuz, o da erkek kardeşleriniz eve dönünce, sizden öğrendiklerini onlara, sonra Nancy Brown'a anlatacaktır... Bu kadına ondan önce siz kendiniz anlatmazsanız. Nancy de olayı dört bir yana yayacaktır, ya da yayılmasına aracılık edecektir."

"Hayır, Nancy dünyada bunu yapmaz. Ağzını sıkı tutacağına söz vermezse biz de ona bir şey anlatmayız."

"Peki, ama sıkı ağızlılık konusunda kendisinden daha aklı başında bir kimse olan sizden üstün olacağını nasıl düşünebiliyorsunuz?"

Rosalie, terslenerek, "E, peki, canım, biz de ona bir şey açıklamayız," dedi.

"Yalnız annenize anlatacaksınız değil mi?" diye sordum. "O da babanıza anlatacaktır elbette."

"Elbette anneme anlatacağım! Benim asıl hoşuma giden de bu ya. İşte şimdi benimle ilgili korkularının ne kadar yersiz olduğuna inandırabileceğim onu."

"Ha, asıl mesele bu, öyle mi! Ben de sizi bu derece sevindiren şeyi merak ediyordum."

"Evet. İkincisi de Bay Hatfield'i böyle pek hoş bir şekilde küçük düşürmem oldu. Üçüncüsüne gelince... E, canım bırakın da benim de kadınlık gururum biraz olsun okşansın! Kadınların en önemli özelliğinden yoksunmuş gibi görünmek istemiyorum. Zavallı Hatfield'in o hararetli açıklamasını, gurur okşayan teklifini yapışını, teklifi reddedildikten sonra gururunun hiçbir şekilde gizlemesine imkân olmayan o acı çekişini bir görseydiniz, benim sevinç duymama hak verirdiniz."

"Bence o adam ne kadar çok acı çekerse sizin de sevinciniz o kadar az olmalıdır," dedim.

Küçükhanım, sinirden vücudu sarsılarak, "Aman, saçmalı-

yorsunuz!" diye bağırdı. "Beni ya anlayamıyorsunuz ya da anlamak istemiyorsunuz. Sizin yüksek ruhlu bir insan olduğunuzu bilmeseydim, beni kıskandığınızı düşünürdüm. Yalnız, belki de sevincimin bir nedenini siz de haklı bulabilirsiniz: Kurnazlığımdan, kendimi idare edebilmemden, –isterseniz şöyle söyleyeyim– kalpsizliğimden ötürü duyduğum sevinci haklı bulursunuz demek istiyorum. Hiç şaşırmadım, hiç afallamadım, acemice ya da budalaca davranmadım; ancak, benden beklendiği gibi davrandım, gene o şekilde konuştum. İşin başından sonuna kadar da kendime hâkimdim. Üstelik karşımda da bayağı yakışıklı bir erkek vardı... Jane Green'le Susan Green onu çok yakışıklı buluyorlar. Onun da kendini beğendirmek istediği hanımlar bunlar olsa gerek. Bay Hatfield çok akıllı, kurnaz, zeki bir dosttu... Yalnız, sizin düşündüğünüz şekilde akıllı değildi; ancak çevresindekileri eğlendirmeyi biliyordu, o kadar. Hani bir kimsenin birlikte bulunmaktan hiç utanç duymayacağı, kolay kolay bıkkınlık getiremeyeceği erkekler vardır ya, işte onlardandı. Doğrusunu söylemem gerekirse, ondan bayağı hoşlanıyordum; hele son zamanlarda onu Harry Meltham'dan daha da çok beğeniyordum... O da, besbelli, bana tapıyordu. Gene de, yapayalnızken, hazırlıklı değilken karşıma çıkmasına rağmen, onu reddetmek akıllılığını, gururunu, gücünü gösterebildim. Hem de bunu pek sert, soğuk bir şekilde yapabildim. Doğrusu, bununla övünmekte haklıyım."

"Peki, gerçekte öyle düşünmediğiniz halde, Sir Hugh Meltham'ın servetinin onda olmasının durumu değiştirmeyeceğini söylerken de aynı derecede gurur duyuyor muydunuz? Verdiğiniz sözü tutmaya hiç de niyetiniz olmadığı halde, bu kötü macera hakkında kimseye bir şey anlatmayacağınızı belirtirken de gurur duydunuz mu?"

"Elbette. Başka ne yapabilirdim? Siz bana hak vermiyorsunuz... Ama görüyorum ki, neşeniz yerinde değil. İşte Matilda da geldi. Bakalım kardeşimle annem bu işe ne diyecekler?"

Rosalie benim kendisinden anlayış, düşünce istememe kı-

rılmıştı; besbelli kendisini kıskanmış olduğumu düşünerek yanımdan ayrıldı. Onu kıskanmamıştım, daha doğrusu kıskanmadığıma gerçekten inanmıştım. Ona acıyordum; o katı gururu beni şaşırtmış, biraz da tiksindirmişti. Güzelliği bu derece kötü şekilde kullananlara neden bu kadar çok güzellik bağışlandığını, buna karşılık da güzelliklerinden kendileri kadar başkalarını da yararlandıracak olanlardan da niye esirgendiğini merak ettim.

Sonra düşüncelerimi Tanrı'nın her şeyi daha iyi bileceği kanısıyla sonuçlandırdım. Sanırım, bu kız kadar gururlu, bencil, kalpsiz erkekler de vardır, böyle kadınlar da onların cezalandırılmalarına yardımcı oluyorlardır.

XV. Yürüyüş

Ertesi gün, öğleden sonra saat dörtte, Rosalie, pek sıkıntılı bir tavırla esneyerek, elindeki işi bıraktı, tedirgin bir halde pencereye doğru baktı. "Ah, keşke Hatfield bu derece aceleci olmasaydı!" dedi. "Şimdi beni dışarı çıkmaya zorlayacak bir neden kalmadı. Beklediğim bir şey de yok artık. Eğlentiler de olmazsa günler pek uzun, pek sıkıcı gelecek. Bildiğim kadarıyla, bu hafta da, gelecek hafta da hiçbir eğlenti, toplantı yok."

Bu yakınmalar Matilda'ya yöneltilmişti. O da, "Ona bu kadar çok kızmakla yazık etmişsin," dedi. "Bir daha gelmeyecektir sanırım. Hem galiba sen ondan hoşlanıyordun. Onu kendine flört seçip sevgili Harry'i de bana bırakacağını düşünüyordum."

"Hmm! Benim flörtüm bir Adonis olmalı. Gerçekten de öyle, Matilda. Bir kişiyle yetineceksem bu kişi herkesin hayranlığını kazanmış olmalı. Hatfield'i kaybettiğime üzgünüm, ne yalan söyleyeyim. Yalnız, onun yerini alacak olan ilk erkek ya da erkeklerin başımın üstünde yerleri var. Yarın pazar... Bakalım Hatfield ne halde olacak? Ayinin sonuna kadar dayanabilecek mi? Büyük bir ihtimalle, soğuk algınlığını ileri sürüp işi Bay Weston'a bırakacaktır."

Matilda, oldukça öfkeli bir tavırla, "İşte o bunu yapmaz!" diye bağırdı. "Budala olmasına budaladır, ama bu derece de yufka yürekli değildir."

Ablası biraz gücenmişti, ama olaylar Matilda'yı haklı çıkardı: Hayal kırıklığına uğramış olan âşık dinsel görevlerini her zamanki gibi yerine getirdi. Rosalie onun gerçekten de pek solgun, üzgün durduğunu gördü. Evet, biraz solgundu, ama

başka herhangi bir değişiklik de pek fark edilmiyordu. Üzgün görünmesine gelince, kahkahalarının her zamanki gibi etrafı çınlatmadığı bir gerçekti; konuşurken de sesi pek eskisi kadar yüksek perdeden çıkmıyordu. Ancak, kilise bekçisine bir ara fena halde çattığını, kilisedekilerin bunu duyup şaşkın şaşkın bakıştıklarını da gördüm. Kürsüye gidip gelişlerinde de o eski güven dolu tavırlardan pek eser kalmamıştı. Büyük bir ağırbaşlılıkla görevlerini yerine getirmeye çalışıyordu. O her zamanki kendinden memnun, sanki, 'Hepiniz önümde eğilip bana hayranlık duyuyorsunuz; biriniz bunu yapmazsa ona lanetler yağdırırım' demek isteyen tavırlarından eser kalmamıştı. Yalnız, ondaki asıl önemli değişiklik bir kere olsun Bay Murray'in bölmesine gözlerini kaydırmaması, biz gidinceye kadar da kiliseden ayrılmamasıydı.

Hiç kuşkusuz, pek ağır bir darbe yemişti; yalnız, bunu gizlemek için gururu onu her türlü çareye başvurmaya zorlamıştı. Sadece güzel değil, toplum içindeki durumu, maddi durumu bakımından da kendisine çok büyük yararı dokunacak bir eş kazanmayı ummak konusunda hayal kırıklığına uğramıştı; ayrıca, geri çevrilmiş olmaktan da, hiç kuşkusuz büyük bir utanç duyuyordu. Rosalie'nin davranışları da onu pek kırmıştı. Yalnız, kendisinin bu umursamaz davranışlarına, ona bir göz atmadan salonda durabilmesine kızın ne kadar üzüldüğünü bilseydi bu ona kim bilir ne büyük bir avunma kaynağı olurdu! Evet, genç kıza göre bütün bunlar erkeğin onu ne kadar çok düşündüğünü gösteriyordu; öyle olmasa gözlerinin hiç değilse bir-iki kere ondan yana kayması gerekirdi. Yalnız, Hatfield ondan yana bakmış olsaydı, bu sefer de kendisinin çekiciliğine erkeğin karşı koyamadığını belirtecekti. Hatfield, gene, Rosalie'nin bütün hafta boyunca her zamanki eğlencesinden yoksun kaldı diye nasıl sıkıldığını, onu bu kadar çabuk harcadığına nasıl pişman olduğunu, önüne konan erikli pastayı çarçabuk bitirip sonra parmaklarını yalamak zorunda kalan obur çocuklar gibi nasıl sıkıntı içinde kıvrandığını bilseydi, bu da onu enikonu sevindirirdi.

Derken, güzel bir sabah Rosalie ile birlikte köye kadar yürümemi istediler. Sözde, o çevrenin hanımlarının alışveriş ettikleri büyücek bir mağazadan Berlin yünlüsü almaya gidecekti. Bense onun bu bahaneyi başpapaza ya da başka bir hayranına rastlamak umuduyla uydurduğunu sanıyordum. Çünkü yol boyunca, durmadan, "Hatfield'le karşılaşırsak acaba ne der, ne yapar?" diye merakla sordu. Bay Green'in bahçesinin kapısı önünden geçerken, "O budala mankafa acaba evde mi?" diye sordu. Lady Meltham'ın arabası yanımızdan geçerken de, "Bu güzel günde Bay Harry acaba ne yapıyor?" diye merak etti. Sonra da Harry'nin ağabeyinin evlenip Londra'ya yerleşmeyi düşünecek kadar budala biri olduğundan söz etti.

"Ben sizin de Londra'da yaşamak istediğinizi sanıyordum," dedim.

"Evet, çünkü burası çok sıkıcı bir yer de ondan. Yalnız, kendisi çekip gitmekle burasını daha da sıkıcı hale getirdi. Evlenmeseydi şu iğrenç Sir Thomas yerine ona varırdım."

Sonra, yolda nal sesleri duyulunca: "Acaba bu bir beyin atı mı?" diye sordu, sonunda da bu sesleri 'Kaba saba bir araba atının çıkarmasına imkân olmadığı' anısına vardı. Daha sonra da 'Acaba atın binicisi kim?' diye meraklandı. Dönüşte onunla karşılaşıp karşılaşmayacağımızı tahmin etmeye çalıştı. Köye girdiğimiz zaman da köydekilerden ancak birkaçının ortalıkta görünmesine sinirlendi. "Neden sanki bu budala insanlar da evlerinde oturamıyorlar?" diye söylendi. Onların çirkin suratlarını, kirli, kaba saba kıyafetlerini görmek istemiyormuş. Horton'a bunun için gelmemiş o.

Bütün bunların arasında ben de, gizli gizli, "Acaba biriyle mi buluşacağız, yoksa birini mi görmeye çalışacağız?" diye meraklandım. Greenler'in evinin önünden geçerken de, "Acaba pencereden bakıyor mu?" diye düşündüm. Mağazaya girdiğimiz zaman, Rosalie kapıda durmamı, kendisi içeride işini görürken geçen bir kimse olursa ona bildirmemi istedi. Ne yazık ki görünürde köylülerden, yürüyüşten döndükleri anlaşılan Jane'le Susan Green'den başka kimsecikler yoktu.

Rosalie, alışverişini bitirdikten sonra, "Budalalar!" diye mırıldandı. "Niye sanki o ahmak ağabeylerini de yanlarına almamışlar? O bile hiçten iyiydi."

Gene de Green kardeşleri neşeli bir gülümsemeyle karşıladı, onlarla karşılaşmaktan duyduğu sevincin onların kendisini görmekten duydukları sevinçten çok olduğunu ileri sürdü. Kardeşler Rosalie'yi aralarına aldılar, üçü birlikte, tıpkı yakın dostluk kurmuş bütün genç hanımlar gibi, gevezelik edip gülüşerek yürümeye koyuldular. Ben, onların yanında fazlalık edeceğimi anlayınca, bu gibi durumlarda hep yaptığım gibi, onları kendi havalarına bırakıp geride kaldım: Konuşmasını bilmeyen, kendisiyle konuşulmayan sağır dilsiz biri gibi Green kardeşlerin yanında yürümeye hiç de hevesli değildim.

Bu sefer yalnızlığım pek uzun sürmedi. Tam Weston'u düşündüğüm sırada onun karşıma çıkıvermesi baştan bana pek garip geldi; sonradan, durumu inceleyince, benimle konuşması bir yana, bunda yadırganacak bir yan bulunmadığını düşündüm; çünkü böyle bir sabahta, evinin bu derece yakınından geçerken onunla karşılaşmamız pek olağandı. Benim kendisini düşünmeme gelince, yola çıktığımızdan beri kısa aralarla hep kafam onunla dolu olduğuna göre, bunun da şaşılacak bir yanı yoktu.

"Gene mi yalnızsınız, Bayan Grey?" dedi.

"Evet."

"Şunlar, yani Greenler, ne biçim hanımefendiler böyle?"

"Gerçekten bilemiyorum."

"İşte bu garip... Yani, onlara bu derece yakın oturup onları sık sık gördüğünüze göre, demek istedim."

"Şey... Canlı, iyi huylu kızlar sanıyorum. Yalnız, sizin onları benim sizi tanıdığımdan daha iyi tanımanız gerekir, çünkü ben ikisiyle de bir tek kelime konuşmuş değilim."

"Sahi mi? Bana pek de öyle özellikle ağırbaşlı gibi görünmüyorlar."

"Kendi seviyelerindeki kimseler için öyle olsalar gerek.

Yalnız, benim dünyamdan çok değişik bir dünyada yaşadıklarını düşünüyorlar."

Weston bu sözlere bir karşılık vermedi. Kısa bir sessizlikten sonra: "Öyle sanıyorum ki, Bayan Grey," dedi, "bunlar yüzünden eviniz olmadan yaşayamayacağınızı düşünüyorsunuz."

"Pek de değil. Hiç yakınmadan, arkadaşsız yaşayabilmeye toplum hayatındaki durumum bakımından pek alışkınımdır; sahip olabileceğim ya da sahip olduğum arkadaşımı da ancak evimde bulabilirim; onun için, dostlarım günün birinde göçüp giderlerse, yaşamama imkân kalmayacağını söyleyemem, ama böylesine boş bir dünyada yaşamamayı da tercih ederim."

"Peki, ama niye bulabileceğiniz arkadaşlardan söz ediyorsunuz? Hiç kimseyle dostluk kuramayacak kadar yabani misiniz?"

"Hayır, ama daha hiç arkadaşım olmadı; bugünkü durumumda da arkadaş bulmam ihtimali yok, şöyle basit bir tanışıklık bile kuramam. Belki kusurluyum, ama kabahat bütün bütün bende değil."

"Kusurun birazı çevrede, sanırım ki birazı da yanı başınızdaki komşularda... Elbette ki biraz da sizde; çünkü sizin durumunuzda olan pek çok hanım çevrelerinde dikkati çekmesini, kendilerini saydırmasını bilirler. Sonra, öğrencileriniz de size bir dereceye kadar arkadaş olabilirler; onlar sizden çok küçük sayılamazlar."

"A, evet... Kimi vakit benimle çok iyi arkadaşlık ediyorlar. Yalnız, ben onlara arkadaşım diyemem, zaten onlar da bana böyle bir sıfatı uygun göremezler. Zevklerine daha uygun başka arkadaşları var."

"Belki sizi kendilerine göre çok akıllı buluyorlardır. Yalnız kaldığınız zamanlar neyle oyalanıyorsunuz... Çok kitap okur musunuz?"

"Boş zaman, bir de okuyacak kitap bulursam okumak benim en belli başlı eğlencemdir."

Weston genel olarak kitaplardan söz etmeyi bırakıp, belirli konular üzerine yazılmış kitaplara geçti, durmadan konudan

konuya atlayarak konuşmasını sürdürdü. Böylece, yarım saat içinde, kendi gözlemlerini pek fazla katmadan, zevklerle, düşüncelerle ilgili bir sürü konudan söz etti. Besbelli kendi düşüncelerini, inançlarını açıklamaya benimkileri öğrenmekten daha az hevesliydi. Kendi duygularının, düşüncelerinin yardımıyla benimkileri öğrenebilmek, ya da konuşmayı istediği konuya yöneltmek yeteneğinden, sanatından yoksundu, ama böyle kibarca acelecilik, tek amaçlı açık konuşmak beni hiç de gücendirmezdi.

Kendi kendime, "Hem niye benim manevi, ruhi yeteneklerimle bu derece ilgilensin?" diye sordum. "Benim düşüncelerimden, duygularımdan ona ne?" Bu soruya karşılık olarak da, kalbim hızlı hızlı atmaya başladı.

Çok geçmeden Jane'le Susan Green kendi evlerine vardılar. Kapılarının önünde durup Rosalie'ye içeri girmeyi kabul ettirmeye çalışırlarken, dönünce görmesin diye, Weston'un yanımdan ayrılıp gitmesini istedim. Ne yazık ki Weston'un işi zavallı Mark Wood'u görmeye gitmekten ibaretti, bu da hemen hemen yolumuzun sonuna kadar onun da bizimle birlikte yürümesini gerektiriyordu. Yalnız, Rosalie'nin arkadaşlarından ayrıldığını görüp de benim de onun yanı sıra gitmek üzere olduğumu anlayınca, benden ayrılıp adımlarını sıklaştırarak önden gitmeye niyetlendi. Kibar bir tavırla şapkasını çıkarıp Rosalie'yi selamlamaya hazırlandığı zaman küçükhanım, bu selama zoraki, sevimsiz bir baş eğmekle karşılık verecek yerde, ona tatlı tatlı gülümsedi, yanında yürümeye başlayarak pek neşeli, sevimli bir tavırla konuşmaya koyuldu; böylece, üçümüz birlikte yolumuza devam ettik.

Konuşmaya kısa bir ara verildikten sonra Weston bana dönerek, daha önce konuştuklarımızla ilgili bir soru sordu. Benim karşılık vermeme meydan kalmadan Rosalie atıldı, bu konu üzerindeki konuşmayı genişletti. Weston da karşılık verdi. Ondan sonra, konuşma bitinceye kadar, Rosalie onu iyicene kendine çekti. Buna belki biraz da benim aptallığım, yol yordam bilmeyişim, kendime güvensizliğim yol açmıştı, ama ba-

na karşı haksızlık edildiğini de anladım. Korku içinde titredim. Rosalie'nin rahat rahat konuşmasını hasetle dinledim; zaman zaman erkeğin yüzüne bakarken dudaklarında beliren gülümsemeyi endişe içinde seyrettim. Sesini duyurduğu kadar seyredilmeyi de istediği için bir adım önümüzden yürüyordu. Konuşması hafif, saçma olmakla birlikte, eğlendiriciydi, hiçbir zaman da söyleyecek söz bulmakta sıkıntı çekmiyordu; içinden geçenleri anlatacak kelime bulmak da güç gelmiyordu. Bay Hatfield'le yürürken göze çarpan o şımarık, arsız tavırlarından şimdi eser yoktu; yalnız, kibarca, kıvrakça bir canlılık vardı; Weston'un durumunda olan bir erkeğin bundan pek hoşlanacağını da düşündüm.

Weston gittikten sonra Rosalie gülmeye başladı, kendi kendine, "Bunu yapabileceğimi düşünmüştüm," diye mırıldandı.

"Neyi yapabileceğinizi düşünmüştünüz?" diye sordum.

"Şu adamı ayarlayabileceğimi."

"Ne demek istiyorsunuz, anlamadım."

"Demek istiyorum ki evine gidince beni düşünmeye başlayacak. Onu tam kalbinden vurdum."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Elimde pek çok şaşmaz delil var... Hele giderken bana öyle bir bakış baktı ki, yalnız bu yeter. Çapkınca bir bakış değildi bu; onun böyle bir şey yapmasına zaten izin vermem. Saygı, şefkat dolu bir hayranlık belirten bakışlardı bunlar. Ha-ha-ha! Bay Weston hiç de benim düşündüğüm kadar budala, odun kafalı bir adam değilmiş!"

Yüreğim gelip boğazıma tıkanmıştı, bir şey demedim; konuşmaya cesaretim de yoktu. İçimden, "Ah, Tanrım, sen bu işi önle!" diye dua ettim. "Onun iyiliği için yap bunu, benim için değil."

Parktan yukarı yürürken Rosalie saçma sapan sözler söyledi, ben de duygularımın şöyle bir parçasının bile sezilmesini istemediğim halde, onun sözlerine ancak tek hecelerle karşılık verebildim. Bana işkence mi yapmak istiyordu, yoksa sadece kendini oyalamak mı, bilemiyordum, buna pek de aldırmıyor-

dum; yalnız, yoksul adamla tek koyununu, zengin adamla bin koyunluk sürüsünü düşündüm. Weston için değil de kendi parlak umutlarımdan ötürü tasalanıyordum.

Evden içeri girip yeniden odamda yalnız kalabildiğime gerçekten çok sevinmiştim. İlk yaptığım iş karyolanın yanındaki koltuğa çökmek oldu. Başımı yastığa dayayıp hırsla ağlayarak rahatladım. Böyle bir boşalmaya gerçekten ihtiyacım vardı. Yalnız, her şeye rağmen, kendimi zorlayıp duygularıma üstün gelmem gerekiyordu. İşte çan çalıyordu. Ders odasında yemek yeme saatinin geldiğini bildiren çandı bu. Sakin bir yüzle aşağıya inip gülümsemek, kahkahalarla gülmek, saçma sapan şeyler konuşmak zorundaydım. Evet, sanki her şey yolundaymış da, eğlenceli bir gezintiden yeni dönmüşüm gibi bir de yemek yemek zorundaydım.

XVI. Yedek

Ertesi pazar nisan günlerinin en sıkıcılarından biri oldu... Kalın, kapkara bulutlarla kaplı, sağanak yağışlı bir gün. Murrayler arasında Rosalie'den başka öğleden sonra kiliseye dönmeye niyeti olan yoktu; o ise, her zamanki gibi, gidilmesini istiyordu. Bunun için, arabayı hazırlattı. Ben de onunla birlikte gittim... Elbette ki hiç de istemeye istemeye değil, çünkü orada bana Tanrı'nın yaratıklarının en güzelinden daha hoş görünen şekle, yüze, azarlanmaktan ya da yasak edilmekten korkmadan, rahat rahat bakabilecektim. Kulaklarıma en güzel müzikten daha tatlı gelen sesi hiç rahatsız edilmeden dinleyebilecektim. Büyük bir ilgiyle bağlandığım ruhla da bir bağlantı kurmuş gibi olup onun en saf düşüncelerini, en kutsal emellerini benimseyebilecektim. Bu arada, sağduyumun azarlamalarından, sık sık bana kendimi aldattığımı, Tanrı'yı da yaratıcıdan çok yaratılanla ilgilenen bir yürekle alaya aldığımı fısıldamasından başka bana karşı çıkacak bir engel olamazdı.

Kimi vakit bu tür düşünceler bana yeterince üzüntü veriyordu; kimi vakit de benim sevdiğim şeyin o adam değil de iyiliği olduğunu düşünerek üzüntümü bastırabiliyordum. "Neler safsa, neler sevimliyse, neler dürüstse, iyi oldukları belirtilmişse, sen de bunları düşünmelisin." Tanrı'nın eserlerine tapmakla iyi ederiz. Tanrı'nın bu sadık hizmetkârında olduğu kadar da başka hiçbir eserinde O'nun ruhunun parıldadığını görmemiştim. Bu adamı tanıyıp da takdir etmemek bana pek büyük bir mantıksızlık gibi göründü; kalbimi oyalayacak başka pek az şey vardı.

Ayin biter bitmez Rosalie hemen kiliseden çıktı. Araba daha gelmemişti, yağmur da yağıyordu, bir süre kapının önünde

beklemek zorunda kaldık. Meltham da, Green de orada olmadığı için genç kızın böyle telaşla dışarı çıkmasının nedenini merak etmiştim. Çok geçmeden, Weston dışarı çıkınca, Rosalie'nin bunu onunla konuşabilmek için yaptığını anladım. Weston hemen arkamızdan çıkmıştı. İkimize de selam verdikten sonra yoluna gidecekti, ama Rosalie onu alıkoydu. Önce havanın kötülüğünden söz etti, sonra da kapıcının evinde oturan yaşlı kadının torununu görmeye gelmek zahmetine katlanıp katlanamayacağını sordu: Küçük kız ateşlenmiş, yatıyormuş, Bay Weston'u görmek istiyormuş. Weston onlara gideceğine söz verdi.

"Peki, aşağı yukarı hangi saatte gelebileceksiniz, Bay Weston? Yaşlı kadıncağız ne zaman geleceğinizi bilmek isteyecektir. Böyleleri evlerine aklı başında kimseler geleceği zaman ortalığın derli toplu olmasına bizim düşündüğümüzden daha çok önem verirler."

İşte şu düşüncesiz Rosalie'nin pek güzel bir düşüncelilik örneğiydi bu. Weston oraya sabahleyin belirli bir saatte gideceğini söyledi. O sırada araba hazır olmuştu; arabacı, şemsiyesini açmış, Rosalie'yi kilisenin avlusundan arabaya kadar götürmek için bekliyordu. Ben de arkalarından gitmek üzereydim. Weston'un da şemsiyesi vardı, yağmur çok şiddetli yağdığı için şemsiyesinin altına girmemi söyledi.

"Hayır, teşekkür ederim, istemem," dedim. "Ben yağmura pek aldırmam." Şaşırdığım zamanlar hep böyle anlayışsız olurum.

"Evet, ama gene de yağmurdan hoşlanmazsınız sanırım, öyle değil mi? Hem şemsiyeden zaten size bir zarar gelmez." Weston bunları bana kırılmadığını belli eden bir gülümseyişle söylüyordu. Daha öfkeli ya da daha anlayışsız bir kimse yardım isteğinin bu şekilde geri çevrilmesine sanırım ki çok kızardı. Weston'un iddiasının doğruluğunu inkâr edemedim; onun için, kendisiyle birlikte arabaya kadar yürüdüm. Arabaya binerken elini uzatıp bana yardım etmek bile istedi. Bu da, gereksiz bir nezaket gösterisiydi, ama onu kırmak korkusuyla

bunu da kabul ettim. Ayrılırken şöyle bir baktı, şöyle bir gülümsedi... Ancak bir saniye için ama bu süre yüreğimde her zamankinden daha parlak bir umut alevinin belirmesine yarayan bir anlam çıkarmama yetti.

Rosalie de, güzel yüzünü sevimsiz bir bulut kaplamış bir halde, "Bir saniye bekleseydiniz, Bayan Grey," dedi, "arabacıyı size gönderecektim. Bay Weston'un şemsiyesini almanız gereksizdi," dedi.

"Bana kalsa, şemsiyesiz de gelirdim, ama Bay Weston kendi şemsiyesinden yararlanma hakkını bana tanıdı; onu kırmadan böyle bir teklifi geri çevirmeme imkân yoktu," diye gülümseyerek karşılık verdim. İçimdeki mutluluk onun bu sözlerini eğlendirici bulmamı sağlamıştı; başka zaman olsa bunları pek kırıcı bulabilirdim.

Araba kalkmıştı. Weston'un yanından geçerken Rosalie öne doğru eğilip pencereden dışarı baktı. Genç adam kaldırımdan evine doğru yürüyordu, başını çevirmedi bile.

Genç kız kendini yeniden arabanın kanepesine bırakarak, "Budala eşek!" diye bağırdı. "Bu yana bakmamakla ne kaçırdığını bilmiyorsun!"

"Peki, ne kaçırdı?"

"Onu cennetin yedinci katına ulaştıracak olan selamımı kaçırdı!"

Hiç karşılık vermedim. Genç kızın keyfinin kaçmış olduğunu görüyordum. Onun incinmiş olmasına değil de, kendini öyle sanmasına gizli gizli sevindim. Bu, benim umutlarımın yalnız isteklerimden, hayalimden doğmamış olduğunu düşünmeme yaradı.

Yol arkadaşım, kısa bir sessizlikten sonra, bir parça eski neşesine kavuşmuş bir halde, "Bay Hatfield'in yerine Bay Weston'la ilgilenmeye kararlıyım," dedi. "Ashbyler'in malikânesindeki balo, biliyorsunuz salı akşamı. Annem de Sir Thomas'ın o akşam bana evlenme teklifinde bulunacağına inanıyor. Böyle şeyler genellikle balo salonlarında olur; çünkü orada erkekler kolayca tuzağa düşürülürler, kadınlar da pek bü-

yüleyici olurlar. Yalnız, yakında evleneceksem, bugünlerimi en iyi şekilde değerlendirmeliyim. Bay Hatfield'in kalbini ayaklarımın dibine atıp, bu değersiz hediyeyi bana kabul ettirebilmek için boşu boşuna uğraşan tek erkek olarak kalmamasını kararlaştırdım."

Etkileyici bir umursamazlık içinde, "Bay Weston'un kurbanlarınızdan biri olacağını söylemek istiyorsanız," dedim, "öyle başlangıçlar yapacaksınız ki, sizden beklenenleri gerçekleştirmenizi istediği zaman geri dönmenin çok zor olduğunu anlayacaksınız."

"Bana evlenme teklifinde bulunacağını sanmam," dedi. "Zaten böyle bir şey yapmasını da istemem; bu biraz fazla haddini bilmezlik olur. Yalnız, ona gücümü belli etmek niyetindeyim. O daha şimdiden bunu sezdi bile. Daha da iyi öğrenecek. Ne gibi umutların hayali içinde olursa olsun, bunları kendine saklasın, beni de bunların sonuçlarıyla eğlendirsin... en azından, bir süre için."

İçimden, "Ah, bir ruh çıksa da bu kelimeleri onun kulağına fısıldayıverse!" diyordum. Rosalie'nin görüşüne yüksek sesle karşılık veremeyecek derecede öfkelenmiştim. O gün Bay Weston hakkında ne ben bir şey söyledim, ne de bir şey söylendiğini duydum. Ertesi sabah kahvaltıdan hemen sonra Rosalie ders odasına geldi, o sırada çalışmakta olan, daha doğrusu, dersleriyle ilgilenmekte olan kardeşine, "Matilda, saat on bire doğru benimle yürüyüşe çıkmanı istiyorum," dedi.

"Ah, gelemem, Rosalie! Yeni dizginlerle eyer örtüsü için sipariş vermek zorundayım, sonra fare yakalayıcısıyla da köpekleri hakkında konuşacağım. Bayan Grey'in gelmesi gerekiyor seninle."

Rosalie, "Hayır, ben seni istiyorum," dedi. Sonra, kardeşini pencerenin önüne çağırarak kulağına bir şeyler fısıldadı; bunun üzerine, öteki de gitmeyi kabul etti.

Saat on birde Weston'un kapıcısının evine geleceğini hatırladım; bunu hatırlayınca bütün bu oyunların nedenini anladım. Elbette ki yemekte de uzun bir hikâye dinleyerek oyalan-

dım: Bay Weston yolda onlara rastlayınca nasıl şaşkına dönmüş; nasıl onunla uzun bir yürüyüş yapmışlar; nasıl konuşmuşlar; onun dostluğunu pek beğeniyorlarmış; o da onları pek beğenip takdir ediyormuş; kendilerinden çok hoşlanıyormuş... Bunlar gibi daha bir sürü hikâye.

XVII. İtiraflar

İtiraflarda bulunmaya başladığıma göre, artık giyimime eskisinden çok daha büyük bir özen gösterdiğimi de açıklayabilirim. Bu pek önemli bir açıklama sayılmaz; çünkü önceleri bu giyim işinde biraz ihmalciydim; şimdi de süslenmemi tamamlamak için aynanın karşısında iki dakika kalmam yetiyordu; bu gibi uğraşmalardan da pek zevk almıyordum. Şu belirgin çizgilerde, şu soluk, çökmüş yanakta, ayrı bir özelliği olmayan koyu kestane rengi saçlarda bir güzellik bulamıyordum. Alında belki biraz zekâ izi vardı, koyu kurşuni gözler ifadeli olabilirdi; ama bundan ne çıkardı ki? Biçimi alçak kaşlar, duygudan yoksun iri kara gözler daha çok beğenilebilirdi. Güzellik istemek budalalıktır. Aklı başında kimseler bunu ne kendileri için isterler, ne de başkalarında olmasına aldırış ederler. Kafa iyi geliştirilmişse, kalp de iyi huylar edinmişse, hiç kimse dış görünüşe aldırmaz. Bizim çocukluğumuzda öğretmenler böyle söylerlerdi; biz de günümüzün çocuklarına böyle diyoruz. Hiç kuşkusuz pek yerinde, gerekli bir düşünce, ama böyle düşünceleri gerçek deneyimler destekliyor mu acaba?

Doğuştan, bize zevk veren şeyleri sevmek için yaratılmışızdır. Hiç değilse sahibinden zarar gelmeyeceğini bilirsek, güzel bir yüzden daha hoşa gidecek ne olabilir ki? Küçük bir kız kuşunu sever... Niye? Kuş yaşıyor, duyuyor diye mi; çaresiz, zararsız bir hayvan diye mi? Bir kaplumbağa da yaşar, duyar; kuş kadar o da çaresiz, zararsızdır. Öyleyken, küçük kız, kaplumbağanın canını yakmamakla birlikte o güzelim gövdeli, yumuşacık tüylü, parlak, konuşan gözlü kuşu sevdiği kadar kaplumbağayı sevemez.

Bir kadın güzelse, sevimliyse, bu iki özelliği yüzünden de

övülür, ama erkek cinsinin büyük bir çoğunluğu daha çok birinci özelliğine önem verir. Bunun tersine, bir kadın dış görünüşü, yaradılışı bakımından sevimsizse çirkinliği en büyük suçu olarak yüzüne vurulur, çünkü yalnız karşıdan seyretmekle yetinenler için bu büyük bir tiksinti kaynağıdır. Ama bir kadın güzel değil de iyi bir insansa, kendi halinde sakin bir hayat sürüyorsa, en yakınlarının dışında hiç kimse onun iyiliğini öğrenemez; tam tersine, başkaları onun kafası, huyları konusunda hoş olmayan birtakım inançlara kapılırlar, bunu da tabiatın bu derece küçümsemiş olduğu bir kimseye karşı içlerinde nefret uyanmasına haklı bir neden olarak gösterirler. Buna karşılık, melek yüzü kötü bir kalp taşıyan, ya da başkasının hiç de küçümsenmeyecek kusurlarını ve çirkinliklerini yapmacık bir çekicilikle örtmeye çalışan kadın için de durum aynıdır. Güzel olanları bırakın da bundan ötürü Tanrı'ya minnet duysunlar, başka herhangi bir kabiliyet gibi bundan da en iyi şekilde yararlanmayı bilsinler. Güzel olamayanları ise bırakın da kendilerini avutsunlar, bunsuz en iyi şekilde yaşamanın yollarını bulsunlar. Bu belki de gerektiğinden çok itibar gören bir özelliktir. Ama gene de Tanrı'nın bir hediyesidir, küçümsenmemelidir. Sevebileceklerini bilen, kalpleri onlara yeniden sevilmeyi hak ettiklerini söyleyen pek çok kimse bunu içinde duyacaktır. Yalnız, bir yandan da, bunun ya da daha başka şeyin eksikliği yüzünden duymaya, benimsemeye başlamış oldukları bu mutluluğu vermeleri ya da almaları önlenir. O ateşböceği çevresine ateş saça saça uçmaktan da bıkar; oysa, ışıksız uçarken eşi binlerce defa yanından geçip gidecektir de kendisi onu bir kere olsun göremeyecektir; sevgililer birbirlerinin yakınlarında vızıldayarak uçacaklar, birbirlerini göremeyeceklerdir. Dişi böcek sevgilisi onu görsün diye dört dönecek, kendini ona göstermek için elinde hiçbir kuvvet bulunmadığı, ona seslenmesini sağlayacak sesi olmadığı, berikinin peşinden gidemeyeceği için erkek ateşböceği kendine başka bir eş aramak zorunda kalacaktır, dişi de tek başına yaşayıp ölecektir.

İşte bu sıralarda benim düşüncelerim böyleydi. Daha bir yığın örnek verebilirim. Daha derinlere inip başka düşüncelerden söz edebilir, okuyucunun zihnini karıştıracak sorular sorabilir, onun aklını karıştıracak, anlamını kavrayamadığı için garibine gidecek tartışma konuları da ortaya atabilirim, ama bundan sakınıyorum.

İşte onun için şimdi biz gene Rosalie'ye dönelim. Salı günü annesiyle birlikte baloya gitti. Elbette ki pek güzel giyinmişti; güzelliğinden, çekiciliğinden de kıvanç duyuyordu. Ashbyler'in evi Horton Malikânesi'nden aşağı yukarı on beş kilometre uzaklıkta olduğu için enikonu erken yola çıkmak zorunda kaldılar. Ben de ikindi vaktini çoktandır göremediğim Nancy Brown'ın yanında geçirmeye niyetlenmiştim. Gelgelelim, o iyi yürekli öğrencim boş saatlerimi ne orada, ne de başka bir yerde geçirmeme fırsat vermedi, ders odasının dışına bile çıkamadım. Bana kopya edilmesi gereken bir nota vermişti, bu da akşam yatma saatine kadar beni oyaladı. Ertesi sabah da, saat on bire doğru, odasından çıkar çıkmaz, havadisini bana anlatmak için yanıma geldi. Gerçekten de Sir Thomas, baloda ona evlenme teklifinde bulunmuştu. Bunda genç kızın becerikliliğinin değilse bile annesinin akıllılığının payı pek büyüktü. Bana kalırsa kadın bu işi önceden tasarlamış, ondan sonra da tasarılarını birer birer başarıya doğru götürmüştü. Teklif kabul edilmişti elbette; damat adayı da Bay Murray ile çeşitli meseleleri karara bağlamak üzere o gün ziyaretlerine gelecekti.

Ashby Malikânesi'nin hanımı olmak düşüncesi Rosalie'yi pek sevindiriyordu. Düğün töreninin heyecanı, gösterişi, dışarıda geçirilecek balayı, Londra'da, daha başka yerlerde yaşayacağı eğlenceli günlerin hayali onu hayli neşelendirmişti

Şimdilik Sir Thomas'ın kendisinden de memnun görünüyordu, çünkü onu daha yeni görmüş, kendisiyle dans etmiş, övgülerini dinlemişti; yalnız, gene de pek yakında onunla birleşmek düşüncesinden kaçınıyor gibiydi. Düğünün hiç değilse birkaç ay geciktirilmesini istedi; bunu ben de istedim. Böyle uygunsuz bir birleşmeyi aceleye getirmek, zavallı kızcağızın

atmak üzere olduğu yanlış adım üzerinde düşünmesine fırsat bırakmamak çok feci bir şeydi. Bir annenin dikkatli, meraklı ilgisini beklemiyordum, ama kadının kalpsizliği, çocuğunun gerçek iyiliğini düşünememesi beni hem şaşırtmış, hem de dehşete düşürmüştü. Uyarılarımla, öğütlerimle kötülüğü önlemek için boşu boşuna uğraştım. Rosalie benim sözlerime gülmekle yetindi. Hemen evlenme meselesine karşı koymasının da yalnız elinde fırsat varken akranları arasındaki erkeklerle biraz daha eğlenmek istemesinden ileri geldiğini çok geçmeden anladım. İşte gene bundan dolayı bana nişan hikâyesini anlatmadan önce bunu kimseye açıklamayacağıma dair yemin verdirmişti. Bunu anlayıp da, insafsız bir fındıkkıran havası içinde daha da feci maceralara giriştiğini gördükten sonra artık ona hiç acımadım. "Başına ne gelirse, bunu hak etmiş olacak," diye düşündüm. "Sir Thomas ona göre pek de kötü sayılmaz. Sonra, başkalarını yaralaması ne kadar çabuk önlenirse o kadar iyi olur."

Düğünün 1 Haziran'da yapılması kararlaştırılmıştı. O unutulmaz balo ile bu tarih arasında ise ancak altı haftadan biraz daha uzun bir zaman vardı. Yalnız, Rosalie'nin ustalığı, cesur davranışlarıyla bu süre içinde pek çok şey yapılabilirdi. Hele Sir Thomas'ın bu devreyi çoğunlukla Londra'da, dediklerine göre avukatıyla işlerini yoluna koymaya çalışarak geçirmesi genç kızın işini daha da kolaylaştırmıştı. Sir Thomas, yokluğunu belli etmemek için genç kızı sürekli mektup ateşine tutuyordu, ama bunlar gerçek ziyaretler kadar komşuların dikkatini çekip gözlerini açmaya yetmemişti. Lady Ashby' nin de o soğuk, ağırbaşlı yaradılışı haberin çevreye yayılmasını önlemişti; sağlık durumunun kötülüğü de yakında gelini olacak kızı görmeye gelmesini önlemiş, böylece mesele, bu tür olaylarda genellikle olduğundan çok daha gizli tutulabilmişti.

Rosalie, nişanlısının ne kadar iyi kalpli, eşine ne kadar bağlı bir koca olabileceğini anlayayım diye, kimi vakit onun ateşli mektuplarını bana gösteriyordu. Başka birinin, o bahtsız Bay Green'in mektuplarını da gösterdi. Rosalie'nin dediğine göre,

zavallı adamcağız niyetini açıkça söyleme cesaretini kendinde bulamadığı için, bir kere geri çevrilmekle yetinmemiş, tekrar tekrar mektup yazarak düşüncelerini açıklamak istemişti. Yalvarışlarına, yakarışlarına tapındığı o güzel yaratığın nasıl güldüğünü, onunla nasıl alay ettiğini bilseydi, onun kahkahalarını, aşağılayıcı sözlerini duysaydı, hiç de böyle yapmazdı.

"Nişanlandığınızı niye ona hemen söylemiyorsunuz?" diye sordum.

"Aman! Onun durumu bilmesini istemiyorum da ondan," diye karşılık verdi. "O öğrenirse, kız kardeşleri de, başkaları da öğrenecekler... e, bu da benim... ehem... şeyimin sonu olacak... Hem, benim nişanlanmamın onun karşısına çıkan tek engel olduğunu, serbest olsam onu kabul edeceğimi sanabilir. İşte bunu da erkeklerin, hele onun düşünmesini hiç istemem." Rosalie burada, nefret dolu bir sesle, "Zaten onun mektuplarına da aldırdığım yok ki," dedi. "Canı istediği kadar mektup yazsın, onunla buluştuğum zamanlar da istediği kadar budalalık etsin, bunlar beni biraz eğlendiriyor, o kadar."

Bu arada genç Meltham da eve yaptığı ziyaretleri, evin önünden geçmeleri iyice sıklaştırmıştı. Matilda'nın bağırışlarından, azarlamalarından anladığıma göre de ablası bu genç adama görgü kurallarının gerektirdiğinden çok daha ileri bir ilgi gösteriyordu. Daha başka bir deyimle, Rosalie, annesinin, babasının varlığının izin verdiği ölçüde, flörtlerine eskisi kadar hevesle devam etmekteydi. Bay Hatfield'i bir kere daha ayaklarının dibine getirmeye çalıştı. Uğraşlarının boşuna olduğunu anlayınca da erkeğin bir böbürlenme havası içindeki ilgisizliğinin karşılığını daha da gururlu davranışlarla karşısındakini küçük görerek ödedi, onun yardımcısı hakkındaki düşüncelerini Hatfield'e uygulamaktan da geri kalmadı. Bütün bunların arasında Weston'u bir saniye bile gözünden kaçırmamaya dikkat etti. Onunla buluşmak için eline geçen her fırsattan yararlanıyor, onu büyülemek için her yolu bir kere deniyordu. Onu sanki çok seviyormuş, sadece onu seviyormuş gibi davranmaktan, hayatta mutluluğa kavuşmasının

onun göstereceği şefkate bağlı olduğunu belirtmekten de geri kalmıyordu. Bu davranışlara benim hiç aklım ermiyordu. Bunları bir romanda okusaydım, gerçeğe uygun olmadığını düşünürdüm; başkalarının anlattığını duysaydım, bir yanlışlık bulunduğunu ya da işi büyüttüklerini düşünürdüm. Bunları kendi gözlerimle görüp de acısını çekince, sarhoşluk gibi aşırı gururun da yüreği sertleştirdiğini, insanın kabiliyetlerini hükmü altına aldığını, duyguları değiştirdiğini anladım. Kendileri gırtlaklarına kadar doydukları halde, açlıktan ölmekte olan bir başkasına bir lokmayı bile çok gören yaratıkların yalnız köpekler olmadıklarına da aklım yattı.

Artık Rosalie kulübelerde oturan yoksullara çok yardım ediyordu. Bu çevredeki dostlarının sayısını artırmıştı, onlara yaptığı ziyaretler de eskisinden çok daha sık oluyor, uzun sürüyordu. Böylece, onların arasında kendini çok alçakgönüllü ve yardımsever bir hanım olarak tanıtmayı başarmıştı. Yoksulların bu düşüncelerini Weston'a da anlatacakları muhakkaktı. Ayrıca, Rosalie bu ziyaretleri sırasında Weston'a da bir-iki yerde ya da gidiş gelişlerinde rastlamak imkânını elde ediyordu. Sık sık da yoksul dostlarının gevezelikleri arasında, Weston'un şu ya da bu gün hangi evlere gitmesi ihtimalinin bulunduğunu, bir çocuğu vaftiz etmeye mi, yaşlı, hasta, üzgün ya da can çekişmekte olan birini görmeye mi gideceğini öğreniyor, kendisi de büyük bir ustalıkla tavırlarını buna göre hazırlıyordu. Bu ziyaretlerine kimi zaman kız kardeşiyle gidiyordu; her nasılsa, onu da kendi tasarılarına ortak etmeyi başarmıştı. Kimi zaman da yalnız gidiyordu. Artık benimle hiç gitmiyordu. Bu yüzden de Weston'u görmek, başkasıyla konuşurken olsun sesini duymak imkânından yoksun kalmıştım. Sesini duysam bu yüreğime büyük bir acı vermekle birlikte, çok da büyük bir zevk olacaktı. Onu kilisede bile göremiyordum; çünkü Rosalie, bir kolayını bulmuş, kilisedeki bölmede bana ayrılan köşeye sahip çıkıvermişti. Bu durumda Bay ve Bayan Murray'in arasında oturmayı göze alamayacağımdan kürsüye arkam dönük durmak zorundaydım, ki ben de öyle yapıyordum.

Sonra, artık öğrencilerimle eve kadar yürümüyordum da. Söylediklerine göre, anneleriyle babaları bir aileden ancak iki kişi arabayla giderken üç kişinin yürümesinin iyi karşılanmayacağı kanısındaymışlar. Gençler güzel havalarda genellikle yürümeyi daha çok sevdiklerine göre ben de büyüklerle arabada gitmek şerefine ermek zorundaydım. "Hem siz bizim kadar hızlı yürüyemezsiniz ki," diyorlardı. "Biliyorsunuz, her zaman arkamızda kalıyorsunuz." Bütün bunların uydurma özürler olduğunu biliyordum, ama hiç karşı koymadım; bunların nedenlerini de pek iyi bildiğim için, isteklerini hiç geri çevirmiyordum. Böylece, o unutulmaz altı hafta süresince de öğleden sonraları kiliseye hiç gitmedim. Biraz üşütmüş olsam ya da şöyle bir parça rahatsızlansam, hemen beni evde tutmak için bunu fırsat biliyorlardı. Baştan, kendilerinin de gitmeye niyetli olmadıklarını belirtiyorlardı; biraz sonra da kararlarından caymış gibi yapıyorlar, bana bir şey söylemeden çıkıp gidiyorlardı. Gidişlerini de öyle ustaca düzenliyorlardı ki, karar değişikliğinden çok geç haberim oluyordu. Böyle yaptıkları günlerden birinde, eve geldikleri zaman, dönüşte Weston'la yaptıkları neşeli konuşmaların hikâyesini anlattılar. Matilda, "Bay Weston sizin hasta olup olmadığınızı sordu, Bayan Grey," dedi. "Biz de sizin çok iyi olduğunuzu, ancak kiliseye gelmek istemediğinizi söyledik... İşte böylece, sizin kötü yola saptığınızı düşünecek."

Hafta içinde karşılaşma ihtimalleri de aynı şekilde büyük bir dikkatle önleniyordu. Belki o zavallı Nancy Brown'ı, ya da başka birini görmeye giderim diye Rosalie bana bütün boş saatlerimi doldurmaya yetecek kadar iş yüklemeye özellikle dikkat ediyordu. Her zaman tamamlanacak bir resim, yazılacak bir nota vardı; ya da malikâne sınırları içinde yapacağım kısa yürüyüşler dışında başka herhangi bir şey yapmama fırsat bırakmayacak kadar çok işim oluyordu. Kendisi, kardeşi ne iş yaparsa yapsın, bu benim durumumu değiştirmiyordu.

Bir sabah iki kardeş, Weston'u araştırıp bulduktan sonra, büyük bir sevinç içinde, onunla yaptıkları konuşmanın hikâ-

yesini anlatmak üzere yanıma geldiler. Matilda, ablasının ona dilini tutması gerektiğini ima eden hareketlerine, işaretlerine aldırmadan, "Bay Weston gene sizi sordu," dedi. "Sizin artık bizimle hiç dolaşmamanızı merak etmiş, dışarıya pek seyrek çıktığınıza göre, sağlık durumunuzun nazik olduğunu düşünmüş."

"Hayır, öyle demedi, Matilda, sen gene ne saçma sözler uyduruyorsun!"

"Aman, Rosalie! Ne yalancısın! Öyle düşündüğünü pek iyi biliyorsun işte. Yapma, Rosalie... boş ver. Beni öyle çimdiklemesene! İşte, Bayan Grey, Rosalie de ona sizin sağlık bakımından çok iyi olduğunuzu, yalnız, kitaplarınıza iyice gömülmekten zevk aldığınızı, başka hiçbir şeyle oyalanamadığınızı söyledi."

İçimden, "Adamcağız benim hakkımda kim bilir ne acayip şeyler düşünmüştür!" diye geçirdim.

"Peki," dedim, "Nancy Ana beni hiç soruyor mu?"

"Soruyor. Biz de ona, kitap okumaya, resim yapmaya pek merak sardığınız için başka bir şey yapamadığınızı söylüyoruz."

"Ama gerçek durum bu değil ki. İşlerimin çokluğundan ötürü onu görmeye gidemediğimi söyleseydiniz, bu gerçeğe biraz daha yakın olurdu."

Rosalie, birdenbire öfkelenerek, "Hiç de sanmıyorum," dedi. "Artık ders çalıştırma saatleriniz enikonu azaldığına göre kendinize ayıracak bol zamanınız kalıyor olmalı."

Böylesine inatçı, mantıksız yaratıklarla tartışmaya girişmenin hiç faydası yoktu; onun için, ben de sustum. Artık kulağıma hoş gelmeyen sözler söylendiği zaman susmaya alışmıştım. Aynı şekilde, yüreğim kan ağlarken tatlı tatlı gülümsemeye de alışmıştım. İki kardeşin besbelli pek hoşlandıkları bu karşılaşmaların, Weston'la yaptıkları konuşmaların hikâyesini dinlerken ilgisiz bir tavırla gülümsediğim zamanlar içimdeki duyguları ancak başlarından aynı şeyler geçmiş olanlar bilir. Weston'un yaradılışını bildiğim için, mal ettikleri şeylerin hep-

sinin yalan değilse bile büyük bir kısmının pek büyütülmüş olduğunu anlamıştım. Anlattıkları şeylerin çoğu Weston'un küçümsediği, kız kardeşlerin ise övgü saydıkları şeylerdi. Hiç değilse şüphelendiğimi onlara belirtmek uğruna, sözlerinin yalan olduğunu açıklamak isteğiyle kıvranıyordum, ama bunu yapmaya da cesaretim yoktu. İnanmadığımı göstereyim derken ilgimi de açığa vurmaktan korkuyordum. Duyduklarım arasında doğru çıkmasından korktuğum şeyler de vardı, ama gene de Weston'la ilgili tasalarımı, onlara karşı duyduğum öfkeyi ilgisizlik gösterisiyle gizlemek zorundaydım. Sonra, daha iyi öğrenmek istediğim birtakım şeyler vardı, ama bunları sormak cesaretini de kendimde bulamıyordum. İşte böylece, üzüntü dolu bir dönem geçti. "Nasıl olsa Rosalie yakında evlenecek, belki ondan sonra bir umut kapısı açılır," düşüncesiyle bile kendimi oyalayamıyordum.

Rosalie'nin evlenmesinden kısa bir süre sonra tatil başlayacaktı. Ben evden döndükten sonra ise, büyük bir ihtimalle, Weston buradan gitmiş olacaktı; çünkü duyduğuma göre, başpapazla ikisi bir türlü anlaşamıyorlardı. Kabahat başpapazdaydı elbette. Weston da başka bir yere nakil olmak üzereydi.

Hayır, Tanrı'ya olan inancımdan başka tek avuntum, kendisi bilse de bilmese de bütün o sevimliliğine, cazibesine rağmen onun aşkına Rosalie'den çok benim layık olduğum düşüncesiydi. Çünkü Weston'un üstünlüğünü ben takdir edebiliyordum; Rosalie bunu yapamıyordu. Ben hayatımı onun mutluluğunu artırmak uğruna feda edebilirdim. Rosalie ise kendisinin bir saniyelik hevesi uğruna onun mutluluğunu mahvedebilirdi. "Ah, Weston aradaki farkı bir bilebilseydi!" diye içimden haykırıyordum. "Hayır, hayır! Onun kalbimi öğrenmesine göz yumamam. Yalnız, ah, onun boşluğunu, değersiz, kalpsiz uçarılığını bir öğrenebilse! İşte o zaman tehlikeden kurtulurdu; ben de, artık onu görememekle birlikte, bir parçacık mutlu olabilirdim."

Korkarım ki artık okuyucum da böylesine açıkça önüne serdiğim bu saçmalıktan, zayıflıktan tiksinti duymaya başla-

mıştır. Yalnız, o zaman bunların hiçbirini açığa vurmadım; annemle kız kardeşim benimle birlikte evin içinde olsalardı bunu gene yapmazdım. Hiç değilse bu meselede çok sıkı ağızlıydım. Dualarım, gözyaşlarım, isteklerim, korkularım, yakarışlarım ancak Tanrı'yla benim aramda kalmıştı.

Tasalar, meraklar bizi harap ettiği zamanlar, ya da ancak kendimize saklamamız gereken, hiçbir canlı yaratıktan anlayış beklememize, böyle bir şey elde etmemize imkân olmayan güçlü duyguların etkisi altında kaldığımız, gene de bu duyguları kesin olarak söküp atamadığımız zamanlar, çoğunlukla, şiirden avuntu bekleriz. Çoğu kere de bunu elde ederiz. Artık, başkalarının bizimkine uygun görünen üzüntüleriyle mi avunuruz, yoksa kendi düşüncelerimizi daha az müzikli, daha uygun kelimelerle anlatma çabasıyla mı avunuruz, orası belli olmaz. Ancak, o gün için bize bunlar ağırlaşmış, kabarmış yüreği yükünden kurtarmak konusunda daha yardımcı oluyormuş gibi gelir. Bundan önce Wellwoodlar'da da, burada da evimin özleminin verdiği üzüntü içinde birkaç defa bu gizli oyalanma aracından yararlanmıştım. Şimdi de gene ona koştum; hem de her zamankinden daha büyük bir istekle, çünkü şimdi buna daha büyük bir ihtiyaç duyar gibiydim. Geçmişe, acılara, tecrübelere ait bu hatıra kırıntılarını, tıpkı hayat deresinden geçerken yerleştirilmiş işaret direkleri gibi, belirli olayları işaretlemek amacıyla saklıyorum. Ayak izleri artık kayboldu, ülkenin yüzü de değişmiş olabilir; direk ise hâlâ orada; bana oraya dikildiği zaman durumun nasıl olduğunu hatırlatıyor. Belki okuyucu dışarıya taşan duygu kırıntılarından herhangi birini görmek ister düşüncesiyle ona bir örnek sunuyorum. Satırlar soğuk, ruhsuz görünse de bunlar varlıklarını bir üzüntü nöbetine borçludurlar.

Ah, çaldılar benden
Ruhumun sımsıkı sarıldığı umudu, hevesi.
Bırakmayacaklar işiteyim
Ruhuma zevk veren o sesi.

Bırakmayacaklar göreyim
Zevk aldığım o güzel yüzü.
Bütün gülümseyişleri aldılar benden,
Bütün aşkımı, gündüzü.

E, varsın alsınlar alabilecekleri ne varsa,
Bir tek hazine gene benim:
Seni düşünmeyi seven bir kalbim var;
Senin değerini bilen bir kalbim.

Evet, hiç değilse beni bundan yoksun bırakamazlardı. Gece gündüz, onu düşünebiliyordum; onun düşünmeye layık olduğunu biliyordum. Hiç kimse ona benim kadar değer veremezdi; hiç kimse onu benim sevebileceğim kadar sevemezdi. Yalnız, işte kötülük de bundaydı ya. Beni hiç düşünmeyen bir kimseyi bu derece çok düşünmek de ne demek oluyordu? Budalalık değil miydi? Hata değil miydi? Ne var ki onu düşünmekten böylesine derin zevk alıyorsam, bu düşünceleri kendime saklayıp hiç kimseyi sıkmıyorsam, bunun zararı neredeydi? Kendime bunu sorup duruyordum. İşte bu şekilde yorumlamak da prangalarımı silkip koparmak için herhangi bir çaba harcamaktan beni alıkoyuyordu.

Bu düşünceler bana zevk vermişse bile bu pek acı, tasalı, işkenceye pek yakın bir zevkti, beni sezinlediğimden daha çok yaralıyordu. Daha akıllı ya da tecrübeli bir kimsenin hiç kuşkusuz kendini yoksun bırakmak isteyeceği cinsten bir alışkanlıktı bu. Gene de gözlerimi o parlak eşyanın hayalinden uzaklaştırıp çevredeki o kasvetli kurşunilikle, yani o önümde uzanan neşesiz, ıssız yolla ilgilenmek ne acı bir şey olacaktı! Böylesine neşesiz, böylesine tasalı olmak doğru değildi. Tanrı'yı kendime dost seçmeliydim, O'nun isteklerini yerine getirmek de hayatımın zevki, başlıca işi olmalıydı. Ne var ki inanç zayıftı, tutku ise gerektiğinden güçlüydü.

Bu dertli devrede üzülmem için iki olay daha ortaya çıktı.

Birincisi basit gibi görünebilir, ama bana bir hayli gözyaşı döktürdü. Şimşek, yani benim o küçük, akılsız, kaba görünüşlü, parlak gözlü, sıcakkanlı dostum, kendimi sevdirebildiğim tek yaratık benden alınıp köyün korucusunun insafına bırakılmıştı. Bu adam etçil kölelerine kaba davranmasıyla kötü bir ün kazanmıştı. İkinci olay ise adamakıllı önemliydi: Evden aldığım mektuplar babamın sağlık durumunun daha kötü olduğunu bildiriyordu. Mektuplarda öyle açıktan açığa tehlikeden söz edilmiyordu, ama ürkmeye, üzülmeye başlamıştım, bizi orada korkunç bir felaketin beklemekte olmasından korkuyordum. Yetiştiğim o tepelerin çevresinde kara bulutların toplanmaya başladığını görür gibi, ocağımızı söndürecek fırtınanın öfkeli homurtularını da duyar gibi oluyordum.

XVIII. Sevinç ve Yaş

Derken, 1 Haziran geldi, Rosalie Murray de Leydi Ashby oldu. Genç kız, gelinlik kıyafetiyle gerçekten pek güzel olmuştu. Törenden sonra kiliseden döner dönmez heyecandan yüzü kızarmıştı. Bana öyle geldi ki, yarı sevinçten, yarı da müthiş bir çaresizlikten ötürü, gülerek, uçar gibi ders odasından içeri girdi.

"İşte ben artık Leydi Ashby oldum!" diye bağırdı. "Bu da oldu, kaderim mühürlendi. Bundan geri dönmek yok artık! Beni kutlayasınız diye, aynı zamanda sizinle vedalaşmak için geldim. Ondan sonra da Paris'e, Roma'ya, Napoli'ye, İsviçre'ye, Londra'ya gitmek üzere yola çıkacağım. Ah, buraya dönmeden önce neler görüp neler işiteceğim kim bilir! Sakın beni unutmayın. Evet, yaramaz bir kızdım, ama ben de sizi unutmayacağım. Hadi, niye beni tebrik etmiyorsunuz?"

"Bu değişikliğin gerçekten sizin için hayırlı olduğuna inanmadan tebrik edemem," dedim. "Hayırlı olmasını yürekten isterim elbette. Size gerçek bir mutluluk, güzel günler dilerim."

"Eh, neyse. Hadi allahaısmarladık. Araba bekliyor, beni çağırıyorlar!"

Beni aceleyle öptü. Telaşla dışarı çıkmak üzereydi, birdenbire geri döndü, bu defa kendisinden beklenmeyecek derecede büyük bir sevgiyle bana sarıldı, gözleri yaşlı, oradan ayrıldı. Zavallı kız! O zaman onu gerçekten sevdim; bana acı vermiş olmasını bağışladım, öbür kusurlarını da hoş gördüm... Bunların yarısından kendisinin haberi olmadığı muhakkaktı. Tanrı'ya da onu bağışlaması için ayrıca yakardım.

O bayram hüznü içinde geçen günün geri kalan kısmında beni kendi halime bıraktılar. Belirli bir işi yapamayacak kadar

huzursuz olduğumdan elime bir kitap alıp birkaç saat gezindim. Bu arada zamanımı okumaktan çok düşünerek geçirdim, çünkü düşünülecek pek çok şey vardı. Akşamüstü de boştum; bundan eski dostum Nancy'yi görmeye giderek yararlanmak istedim. Uzun süre görünmemiştim, özür dilemek istiyordum; bu, besbelli, pek ihmalci, düşüncesizce bir davranıştı. Ona işlerimin çokluğundan söz ederek özür dileyecektim. Sonra da, canı en çok neyi isterse onu yapacaktım; yani, onunla konuşacak, ya kitap okuyacak ya da yararlı bir iş görecektim. Ona bu önemli günün hikâyesini de anlatacaktım elbette. Kim bilir, belki de bunlara karşılık ondan Weston'un beklenen gidişi hakkında bilgi de edinecektim. Nancy bu konuda bir şey bilmiyordu. Ben de, onun gibi, bunun yanlış bir haber olmasını umdum.

Nancy beni gördüğüne pek sevinmişti. Çok şükür artık gözleri o derece iyileşmişti ki hani neredeyse benim yardımıma ihtiyaç kalmayacaktı. Düğünle de pek yakından ilgilenmişti. Ben ona eğlenceli günün hikâyesini anlatıp gelin alayının görkemini, hele gelinin güzelliğini anlatmaya çalışırken, o sık sık içini çekti, başını salladı, sonunun iyi olmasını diledi. O da benim gibi bu işin sonunun üzüntü getireceğine inanmış gibiydi. Uzun bir süre onun yanında kalıp düğünden, başka şeylerden söz ettim.

Hiç gelen olmadı. Ne yalan söyleyeyim; daha önce bir kere olduğu gibi kapının açılıp Weston'un içeri girmesini içten içe umarak sık sık başımı kapıya çeviriyordum. Gene açıkça söyleyeyim, yollardan, tarlalardan geçerek geri dönerken de durup durup çevreme bakınıyor, gerektiğinden çok daha ağır yürüyordum. Sonunda, içimde bir boşluk, hayal kırıklığı duydum. Hiç kimseyle karşılaşmadan, işlerinden dönen birkaç işçiden başka bir kimseyi uzaktan bile göremeden eve döndüm.

İşte pazar günü yaklaşıyordu. Weston'u görebilecektim. Artık Rosalie gittiğine göre ben de yeniden eski köşeme geçebilirdim. Onu görecektim... Bakışlarından, konuşmasından, davranışlarından da Rosalie'nin evlenmesinin onu ne kadar

etkilediğini anlayabilecektim. Gözüme herhangi bir değişiklik gölgesi bile ilişmedi; buna sevindim. Weston'un havası iki ay öncekinden farklı değildi. Sesi, bakışları, davranışları hiç değişmemişti; konuşmasında o eski ileri görüşlülük, bulutla kaplanmamış gerçekçilik vardı; halinde, tavrında da o eski açıklık vardı; bütün söylediklerinde, yaptıklarında o eski ciddi sadelik dikkati çekiyordu. Bunlar da, dinleyicilerinin sadece gözleriyle kulaklarını etkilemekle kalmıyor, yüreklerinde de etkisini gösteriyordu.

Eve, Matilda ile birlikte, yürüye yürüye döndüm; Weston bize katılmadı. Şimdi Matilda da kendine eğlence bulamadığı için pek sıkılıyordu. Arkadaşsız da kalmıştı. Erkek kardeşleri okuldaydılar, ablası evlenmişti, kendisi de büyükler arasına henüz karışamayacak kadar küçüktü. Oysa ablasından örnek alarak erkekler konusunda o da kendine göre birtakım kararlar vermeye başlamıştı; yani hiç değilse belirli bir sınıftan erkeklerle dostluk kurmak istiyordu. Yılın bu sıkıntılı devresinde ava çıkmak, hayvan vurmak gibi eğlenceler de yoktu. Ava çıkmasına izin verilmese de, babasının ya da av korucusunun köpeklerle yola çıkışlarını seyretmek, dönüşlerinde onlarla yakaladıkları, vurdukları çeşitli kuşlar hakkında konuşmak av mevsiminde Matilda'nın pek hoşuna giderdi. Ayrıca, şimdi arabacıyla, uşaklarla, atlarla, köpeklerle, daha birçok kimselerle dostluk kurmanın verdiği huzurdan da yoksun bırakılmıştı. Çünkü annesi köy hayatının kötülüklerini aklından çıkarmadığı gibi, gözbebeği büyük kızını rahata kavuşturduktan sonra, şimdi bütün dikkatini küçük kızına vermişti. Bu kızının davranışlarındaki kabalık da gerçekten onu pek tasalandırdığı için evlenme zamanının geldiğine hükmetmişti. Bundan dolayı da kızına sözünü dinletmekle işe başlamış, ona avluları, köpek kulübelerini, arabacının evini yasak etmişti. Anneye elbette ki körü körüne boyun eğilmiyordu. Yalnız, Bayan Murray eskisi gibi inatçıydı; bir kere de öfkesi kabardı mı, kızına karşı öğretmenlerden beklediği yumuşak başlılığı kendisi göstere-

miyor, isteklerinin geri çevrilmesine göz yumamayacağını söylüyordu.

Anneyle kızı arasında bir hayli tartışma oldu, benim seyirci olmaktan utanç duyacağım şekilde şiddetli kavgalar ettiler, hatta baba bile onları yatıştırmak için aralarına girmek zorunda kaldı. Sonunda, Matilda bu işin en kolayının yasak bölgelerden uzak durmak olduğunu düşündü. Oralara ancak arada sırada, annesinden gizli, şöyle bir kaçamak gidebiliyordu. Baba da küçük kızı için, "Tilly tam bir erkek çocuk olurmuş, aklı başında bir genç hanıma benzer yanı pek yok," diyordu.

Bütün bunların arasında benim de bir sürü azardan, açıkça söylenmemesiyle acılığından hiçbir şey kaybetmeyen bir alay suçlamadan uzak kaldığım sanılmasın. Tam tersine, kendimi savunma yeteneğini ortadan kaldırdığı için bu gibi suçlamalar daha da derin yara açıyordu. Sık sık Matilda'yı başka şeylerle oyalamam, ona annesinin kararlarıyla yasaklarını hatırlatmam isteniyordu. Bana söyleneni gücümün yettiği kadar yapmaya çalıştım, ama canı istemediğinde, eğlenmeye bir türlü yanaşmıyordu; ben de, işi ona hatırlatmakla yetinmediğim halde, hafiften birtakım yumuşak uyarmalarda bulunuyordum, ama bunların hepsi etkisiz kalıyordu.

"Aman, Bayan Grey'ciğim, bu pek garip bir şey! Yaradılışınız buna uygun değilse, elinizde değildir, yapamazsınız, ama şu kızın güvenini kazanıp herhangi bir Robert ya da Joseph kadar onu oyalayacak bir dost olamayışınıza şaşıyorum."

"Onlar Bayan Matilda'nın en çok ilgilendiği konular üzerinde konuşabiliyorlar," diye karşılık verdim.

"A, doğrusu, işte bu da bir öğretmen için pek garip bir itiraf! Öğretmen de bunu yapamazsa, bir genç kızın zevklerini kim düzene sokabilir? Öyle öğretmenler bilirim ki, genç öğrencilerinin zarafet, bilgi, davranış bakımlarından kusursuzluğu sayesinde haklı bir ün kazanmışlardır, öğrencileri de onlara sert bir söz söylemeye kalkıştıkları zaman utançlarından kızarırlar. Bu öğretmenler için öğrencilerine küçücük bir kusur

kondurulması bile kendilerine yapılmış büyük bir hakaretten daha da kötü görünür. Doğrusu, ben de kendi hesabıma böyle düşünüyorum."

"Öyle mi, hanımefendi?"

"Evet, elbette ya! Küçükhanımın bilgisi, zarafeti onun öğretmeni için kendisininkinden çok daha önemlidir. Bir öğretmen mesleğinde başarı sağlamak istiyorsa, bütün gücünü işine vermelidir. Düşüncelerinin, isteklerinin hepsi bu amaca yönelmelidir. Bizler de bir öğretmenden yararlanmayı kararlaştırdığımız zaman onun sorumlu olduğu öğrencileri buna göre yetiştirmesini bekleriz. Dürüst bir öğretmen bunu bilir: Kendisi gölgede yaşarken öğrencisinin meziyetlerinin, kusurlarının gözler önüne serildiğini bilir. Ayrıca, onların eğitimi uğruna kendisini bir kenara bırakmadıkça başarıya ulaşmayı beklemesinin de gereksiz olduğunu bilir. İşte görüyorsunuz ya Bayan Grey, bu işin de başka herhangi bir işten, ya da meslekten farkı yok. Başarıya ulaşmak isteyenler kendilerini ruhça da, bedence de işlerine adamalıdırlar. Tembelliğe, çeşitli alışkanlıklara yönelmeye başlarlarsa, daha akıllı rakipler çarçabuk onları geride bırakır. Öğrencilerini ihmalciliğiyle berbat eden bir kimseyle onlara kötü örnek olarak berbat duruma düşüren öğretmen arasında pek az fark vardır. Bu hatırlatmalarımdan ötürü beni bağışlarsınız sanırım, değil mi? Biliyorsunuz, hep sizin iyiliğiniz için söylüyorum bunları. Başka hanımlar sizinle çok daha sert konuşabilirler. Kimisi konuşmak zahmetine bile katlanmaz, sessizce yerine bir başkasını araştırmaya bakar. En kolayı budur elbette; yalnız, sizin durumunuzda olan bir kimse için böyle bir yerin sağlayacağı yararları pek iyi biliyorum. Sizden ayrılmayı da hiç istemiyorum; çünkü bu noktalar üzerinde bir parça düşünseniz de kendinizi biraz daha işinize verseniz çok başarılı olacağınıza hiç kuşkum yok. İşte o zaman, öğrencinin kafasına hükmedebilmeniz için gerekli olan o basit özelliği ediniverirsiniz."

Hanımefendiye düşüncelerinde ne kadar yanıldığını anlatmaya hazırlanıyordum, ama o sözünü bitirir bitirmez, salına

salına, odadan dışarı çıktı. İçinden geçenleri söyledikten sonra benim karşılık vermemi beklemeyi düşünmemişti bile. Benim görevim dinlemekti, konuşmak değil.

Her neyse, dediğim gibi, en sonunda Matilda da bir dereceye kadar annesinin sözlerini dinlemeye başladı. Bu şekilde, eğlencelerinin hemen hepsinden yoksun kaldığı için, artık seyisle uzun at gezintilerine çıkmaktan, öğretmenle yürüyüş yapmaktan, babasının toprakları içinde kalan kulübelere, çiftlik evlerine gidip, vakit geçirmek için, bu evlerde oturan yaşlı kadınlarla, erkeklerle uzun uzun gevezelik etmekten başka yapacak bir işi kalmamıştı. İşte bu yürüyüşlerden birinde Weston'a rastladık. Bu, benim çoktandır istediğim şeydi, ama şimdi de bir an için ya onun ya da benim buradan uzakta olmamızı istedim. Yüreğim öyle hızlı çarpıyordu ki dışarıdan da bir şey belli edeceğim diye ödüm koptu. Weston bana pek bakmadı bile, ben de yavaş yavaş yatıştım. İkimizi de selamladıktan sonra Matilda'ya son zamanlarda ablasından haber alıp almadığını sordu.

Matilda, "Alıyorum," dedi. "Son mektubunu Paris'ten yazmış. Çok iyi, çok mutluymuş."

Matilda bu son kısmında kelimelerin üzerine daha da basarak konuşmuştu, yüzünde sinsi bir ifade belirmişti. Weston bunu fark etmişe benzemiyordu; o da, aynı şekilde, kelimelerin üzerine basa basa, ciddi bir tavırla: "İnşallah hep böyle mutlu olur," dedi.

Biraz sonra, "Öyle olacağını düşünebiliyor musunuz?" diye sordum. Matilda bir tavşanın peşinden koşan köpeğini aramaya gitmişti.

Weston, "Bilemem ki," dedi. "Belki de Sir Thomas benim düşündüğümden daha iyi bir insandır. Yalnız, benim gördüğüm, işittiğim kadarıyla, böylesine genç, neşeli, ilgi çekici bir kıza yazık oldu derim. Bu kızcağızın en büyük kusuru düşüncesizliğiydi; bu da pek küçük bir kusur sayılmaz elbette, çünkü böyle bir kimse hem başkalarının başına dert açar, hem de

kendisi bin bir türlü günaha sürüklenir. Gene de onun böyle bir adama fırlatılıp atılması çok yazık. Yanılmıyorsam, annesinin isteğiydi bu, öyle değil mi?"

"Evet, ama kendisi de istedi sanıyorum, çünkü onu bu adımı atmaktan önlemeye çalıştığım için benimle alay ediyordu."

"Demek böyle bir çaba harcadınız? Öyleyse, bu işin sonu kötüye varırsa, hiç değilse suçlu olmadığınızı düşünebilirsiniz. Annelerine gelince, bu yaptığını nasıl beğeniyor, bilemem. Onu biraz daha iyi tanısaydım, bunu kendisine sorardım."

"Bana garip görünüyor, ama birçok kimseler en iyi şeyin unvan, servet olduğuna inanıyorlar; bunları çocuklarına sağlayabilirlerse görevlerini yaptıklarını düşünüyorlar."

"Doğru. Ne var ki evli barklı, tecrübe sahibi kimselerin böyle yanlış düşüncelere saplanmaları da garip, değil mi?"

Matilda, yaralı tavşan elinde, soluk soluğa yanımıza gelmişti.

Weston, kızın yüzündeki sevinç dolu ifadeye besbelli pek şaşmıştı. "Niyetiniz bu hayvanı öldürmek mi, yoksa kurtarmak mıydı?" diye sordu.

Matilda, açıkça, "Sanki onu kurtarmak istiyormuşum gibi yaptım," dedi, "çünkü şimdi tavşan vurma mevsimi değildi; yalnız, öldürülmesi benim daha çok hoşuma giderdi. Her neyse, ikiniz de benim başka bir şey yapmama imkân olmadığına tanıklık edebilirsiniz. Prens onu yakalamayı kararlaştırmıştı; tavşanı arkasından yakaladı, bir dakika içinde öldürüverdi. Güzel bir av, değil mi?"

"Ne demezsiniz! Bir genç hanımın bir tavşan peşinde koşması pek hoş, doğrusu!"

Weston'un sesindeki alay Matilda'nın da dikkatinden kaçmadı. Omuzlarını silkti, "Hmm!" diyerek döndü, bana bu eğlence hakkındaki düşüncemi sordu. Ona bu işin eğlenceli bir yanını bulamadığımı söyledim; yalnız, olup bitenleri pek dikkatli izlediğimi de ekledim.

"Hayvanın nasıl iki büklüm olduğunu da görmediniz mi?

Tıpkı yaşlı bir tavşan gibi büzüldüğünü fark etmediniz mi? Bağırdığını da duymadınız mı?"

"İyi ki duymadım."

"Tıpkı bir çocuk gibi bağırdı."

"Vah zavallıcık! Şimdi onu ne yapacaksınız?"

"Hadi yürüyün! Karşımıza çıkacak ilk evin önüne bırakacağım. Köpeğin onu öldürmesine izin verdiğim için babam azarlar diye korkuyorum, bu yüzden de onu eve götüremeyeceğim."

Weston gitmişti, biz de kendi yolumuza koyulduk. Tavşanı bir çiftlik evine bırakıp karşılığında biraz kurabiyeyle şarap aldıktan sonra geri döndüğümüz sırada onun da, işini bitirmiş, dönmekte olduğunu gördük. Elinde bir demet çuhaçiçeği vardı, bunu bana vermek istedi. Şu son iki ay içinde beni pek az görmesine rağmen çuhaçiçeklerinin benim sevdiğim çiçekler arasında yer aldığını unutmamış olduğunu gülümseyerek belirtti. Bunu herhangi bir övgü ya da şaşılacak bir kibarlıkla değil de basit bir iyi niyet gösterisi şeklinde yapmıştı. Rosalie'nin deyimiyle, davranışında "saygı dolu, ince bir hayranlık" işareti yoktu, ama gene de benim o önemsiz sözümün bu derece iyi hatırlanması bir şey sayılırdı. Benim ortadan kaybolduğum zamanı tam olarak hatırlaması da önemli bir şeydi.

"Sizin tam bir kitap kurdu olduğunuzu söylediler bana, Bayan Grey. Çalışmalarınıza kendinizi öyle bir kaptırmışsınız ki başka her türlü eğlenceyle ilginizi kesmişsiniz."

Matilda, "Evet, bu çok doğru," diye haykırdı.

"Hayır, Bay Weston, buna inanmayın! Aşağılık bir iftira bu. Bu küçükhanımlar dostlarının kötü duruma düşmesi pahasına yalan yanlış sözler söylemekten zevk alıyorlar. Onları dinlerken çok dikkatli olmalısınız."

"Her neyse, inşallah bu iddiaların aslı yoktur."

"Niye? Hanımların bir şeyler öğrenmelerine karşı mısınız?"

"Hayır... Yalnız, kadın olsun erkek olsun, bir kimsenin kendini çalışmaya böylesine adamasına karşıyım. Birtakım özel

durumlar dışında, böylesine devamlı, sıkı çalışmanın vücuda olduğu kadar beyne de zarar vereceği kanısındayım."

"Eh, zaten benim de böyle günahlar işlemeye ne vaktim var, ne de niyetim."

Gene ayrıldık.

E, bunda şaşılacak ne var? Bunu niye yazdım? Niye mi, çünkü bu bana neşeli bir akşam, güzel rüyalarla, tatlı umutlarla dolu bir sabah geçirtecek derecede önemliydi de ondan, sevgili okuyucum. "Yersiz bir neşe, budalaca rüyalar, dayanaksız umutlar," diyeceksiniz. Ben de bunun tersini söylemeye kalkışmayacağım. Sık sık benim de kafamda buna benzer şüpheler yer etmekteydi. Ne var ki, isteklerimiz kav gibidir: Olayların çakmağı boyuna alev saçar; bunlar da, isteklerimizin kavları üzerine düşmezlerse sönüp gidiverirler; düşerlerse umutlarımızın alevi bir anda parlar.

Ne yazık ki, daha o sabah benim yavaş yavaş parlamaya başlayan umut alevimi annemden gelen, babamın hastalığının gittikçe kötüleştiğini bildiren mektup can sıkıcı bir şekilde söndürüverdi, babamın iyileşmesi için pek az, belki de hiç umut olmadığını düşünmeye başladım. Tatil günlerim pek yaklaşmış olmasına rağmen, o günler gelinceye kadar babamla bu dünyada bir daha karşılaşmama imkân kalmaz diye korkuyordum. İki gün sonra Mary'den gelen bir mektuptan da babamın hayatından umut kesildiğini, sonunun hızla yaklaşmakta olduğunu öğrendim. Bunun üzerine, hiç vakit kaybetmeden, tatilime başlamak için izin istedim.

Bayan Murray benim büyük bir cesaretle, açık açık izin isteyişime pek şaştı, acele etmem için ortada bir neden olmadığını söyledi, ama en sonunda gitmeme izin verdi. Gene de bu meselede pek de telaşa yer olmadığını, boşuna heyecana kapılmış olabileceğimi hatırlatmaktan geri kalmadı. Hem ne varmış bunda üzülecek! Tabiatın gidişi bu değil miymiş? Nasıl olsa hepimiz günün birinde ölecekmişiz. Böyle bir acıyla karşılaşan tek insanın ben olduğumu da düşünmemeliymişim. Bayan Murray sözlerini O...'ya kadar arabayla gidebileceğimi söyle-

yerek tamamladı. "Hem, böyle üzüleceğinize, Bayan Grey, elinizdeki imkânlardan ötürü Tanrıya şükretmeye bakın. Pek çok zavallı papazın ölümüyle ailesi sefalete düşer. Görüyorsunuz ya, sizin ise bir sürü sözü geçer dostunuz var, onlar size her bakımdan anlayış göstereceklerdir."

Bana gösterdiği 'anlayış'tan ötürü Bayan Murray'e teşekkür ettim, çarçabuk yol hazırlığına girişmek üzere odama koştum. Başlığımla şalımı aldım, en büyük bavuluma telaşla birkaç parça eşya koyup aşağıya indim. İşimi daha da ağır yapsam olurmuş, çünkü benden başka hiç kimse acele etmiyordu. Arabanın gelmesi için de daha bir hayli zamanım vardı. En sonunda, araba kapıya geldi, yola çıktım. Ah, bu ne korkunç bir yolculuktu! Benim daha önceki eve gidişlerimden nasıl da bambaşkaydı! Bizim kasabaya kalkan son posta arabasına yetişemediğimden, on beş kilometrelik yol için bir araba, ondan sonra da beni tepeye çıkaracak başka bir araba tutmak zorunda kaldım.

Eve varıncaya kadar da saat on buçuğu buldu. Evdekiler yatmamışlardı.

Annem de, ablam da beni taşlıkta karşıladılar. İkisi de pek solgundu. Öylesine şaşkın, korku içindeydim ki, öğrenmek için sabırsızlandığım halde, duymaktan da korktuğum haberi sormaya bir türlü dilim varmıyordu.

Annem, pek duygulanmamaya çalışarak, "Agnes!" dedi.

Mary de, "Ah, Agnes!" diye haykırdı, gözlerinden yaşlar boşanmaya başladı.

Bir an önce haber almak için sabırsızlanarak, "Babam nasıl?" diye sordum.

"Öldü."

Bu, benim tahmin ettiğim haberdi. Gene de uğradığım sarsıntı çok ağır oldu.

XIX. Mektup

Babamın fani kalıntıları kabristana bırakılmıştı; bizler de, yaslı yüzlerle, koyu renk kıyafetlerle, pek yoksul kahvaltı sofrasının başında oturmuş, gelecek günlerle ilgili tasarılarımız üzerinde konuşuyorduk. Annemin sağlam kafası bu felaketin altında bile ezilmemişti. Maneviyatı, zedelenmekle birlikte, kırılmamıştı. Mary, benim Horton'a dönmemi, annemin de kendisiyle kocasının yanına yerleşmesini istiyordu. Kocasının da bunu en aşağı kendisi kadar istediğini, böyle bir düzenin hepsine mutlaka fayda sağlayacağını söylüyordu; çünkü annemin varlığı, tecrübesi paha biçilmez bir değer taşıyordu; onlar da kendisini mutlu kılmak için ellerinden geleni yapacaklardı. Gelgelelim, ısrarların, yalvarmaların hiçbiri annemi kandıramadı: Gitmemeye kararlıydı. Kızının iyi niyetinden zerre kadar kuşkusu yoktu, ama Tanrı ona sağlık, kudret verdiği sürece kendi hayatını kazanmak için bunlardan yararlanacak, kimseye de yük olmayacaktı; bir kimseye bağlanmakla ona yük olsa da olmasa da, kararı kesindi. Onların oturduğu kasabanın papaz evinde kirayla oturabilirse, başka herhangi bir ev yerine orayı elbette tercih ederdi; ama buna imkânların bulunmazsa, ara sıra yapacağı ziyaretlerin dışında, bu çatının altına girmeyecekti; elbette ki hastalık ya da herhangi bir felaket gerçekten onun yardımını gerektirirse, yaşlılık, hastalık kendini idare etmesine imkân bırakmazsa o zaman durum değişebilirdi.

"Hayır, Mary," dedi, "Richardson'la senin artan paranız varsa bunu aileniz için bir kenara ayırmalısınız; Agnes'le ben de başımızın çaresine bakmalıyız. Yetiştirecek çocuklarımın varlığı sayesinde, gücümü kaybetmedim. Tanrı'nın yardımıy-

la, bu üzüntüden de kurtulurum." Büyük bir çaba harcamasına rağmen, annem bu sözleri söylerken gözlerinden de yaşlar boşanıyordu. Hemen yaşları sildi, kararlı bir tavırla başını sallayıp sözlerine devam etti: "Kendimi toparlayıp kalabalık ama temiz havalı bir semtte küçük bir ev arayacağım. Orada birkaç genç kızı okutabiliriz... öğrenci bulursak. Bakalım kaç kişi gelir ya da biz kaç kişi alabiliriz. Babanızın akrabaları, eski dostlar bize öğrenci gönderebilirler, ellerinden gelen yardımı yaparlar, bundan hiç kuşkum yok. Kendi akrabalarımdan yardım istemeyeceğim. Buna sen ne dersin, Agnes? Şimdiki işini bırakıp bunu bir denemek ister misin?"

"Elbette isterim, anne. Biriktirdiğim para da evin eşyasını almamızı sağlar. Parayı hemen bankadan çekeriz."

"İhtiyaç olduğu zaman yaparız bunu; önce evi bulup ön hazırlıkları tamamlamalıyız."

Mary de biriktirdiği birkaç kuruşu ödünç verme teklifinde bulundu, ama annem işe daha tutumlu başlamamız gerektiğini ileri sürerek bu teklifi geri çevirdi. Benim paramın hepsi ya da bir kısmıyla, eşyanın satışından alacağımız para ile borçlarımız ödendikten sonra, sevgili babamızın zorlukla biriktirebildiği birkaç kuruşun Noel'e kadar bize yeteceğini umuyordu. İşte o zaman da ortaklaşa çalışmalarımızdan bir sonuç almaya başlayacağımızı sanıyorduk. Sonunda, tasarımızın bu olması kararlaştırıldı; buna göre de hemen araştırmalara, hazırlığa başlanmalıydı. Annem bunlarla uğraşırken ben de, dört haftalık tatilimin sonunda, Horton Malikânesi'ne dönecek, okulumuzun açılması için gerekli hazırlıklar hızlandığı zaman da, işimden ayrılacağımı bildirecektim.

Bunları babamın ölümünden on beş gün kadar sonra bir sabah kahvaltıda konuşuyorduk, tam bu sırada anneme bir mektup geldi. Annem mektubu eline alır almaz, son zamanlarda pek sararıp solmuş olan yüzü birden kıpkırmızı kesildi. Zarfı telaşla yırtıp açarken, "Babamdan!" diye mırıldandı. Kendi yakınlarından haber almayalı yıllar geçmişti. Mektupta yazılanları elbette ki pek merak etmiştim. Annem mektubu

okurken ben de yüzünü incelemeye koyuldum, onun öfkeyle dudaklarını ısırıp kaşlarını çatmasına da biraz şaştım. Okumasını bitirince de saygısız bir tavırla mektubu masanın üzerine bıraktı, acı bir gülümsemeyle şöyle dedi: "Dedeniz bana mektup yazmak zahmetine katlanmış. 'O talihsiz evliliğim'den ötürü pişmanlık duyduğumdan hiç kuşkusu yokmuş. Bunu açığa vurup, onun sözünü dinlememekle doğru bir iş yapmadığımı, bunun da pek yerinde olarak cezasını çektiğimi itiraf edersem, beni yeniden bir hanımefendi seviyesine yükseltebilecekmiş... Uzun süre pek bayağı bir hayat yaşadıktan sonra bu olabilir şeymiş elbette! Ayrıca, vasiyetini hazırlarken de kızlarımı hatırlayacakmış. Yazı masamı getir, Agnes, şunları da buradan kaldır. Mektuba hemen karşılık yazacağım. İkinizi de bir mirastan yoksun bırakırken, ona neler demeyi kararlaştırdığımı bilmenizi istiyorum. Bir kere, kızlarımın dünyaya gelmesinden pişmanlık duyabileceğim konusunda yanıldığını bildireceğim. Onlar benim hayatımda övünç kaynağı oldular, yaşlılığımda da bana huzur vereceklerinden kuşkum yok. En iyi, en sevgili arkadaşımla birlikte geçirdiğim otuz yılı da pişmanlık duygularıyla anmadığımı belirteceğim. Uğradığımız talihsizlikler bunun üç katı bile olsaydı, bunları babanızla paylaştığım için gene de mutluluk duyardım. Babanızın hastalığında çektiği acı gerçekte çektiğinin on katı bile olsaydı, ona bakmakla, acısını dindirmek için çalışıp çabalamakla geçirdiğim zamanı hiçbir vakit pişmanlıkla anmam... Bunu da bildireceğim. Babanız daha zengin biriyle evlenmiş olsaydı da aynı derecede sıkıntı çekmiş olacağından kuşkum bulunmadığını, yalnız, benden başka hiçbir kadının böyle bir durumda onu bu derece neşelendiremeyecek olduğunu da belirteceğim. Hani, öbür kadınlardan üstün olduğum için değil de, babanız için yaratıldığım için bunu sağlayabildiğimi ekleyeceğim. Birlikte geçirdiğimiz saatlerin, günlerin, yılların mutluluğundan pişmanlık duyamayacağımı, ikimizin de birbirimiz olmadan yaşayamayacağını, hastalığında ona bakmaktan, kara günlerin-

de onu avutmuş olmaktan pişmanlık duymadığımı da bildireceğim."

"Bu kadar yeter mi, çocuklar? Yoksa şu son otuz yıl içinde olup bitenlere hepimizin pek çok üzüldüğünü, kızlarımın doğmamış olmalarını tercih ettiğimi, nasılsa doğmuş olduklarına göre dedeleri onlara ne verebilirse, bundan minnet duyacaklarını mı yazayım?"

Elbette ikimiz de annemizin kararını alkışladık. Mary kahvaltı takımlarını toplayıp kaldırdı; ben annemin yazı masasını getirdim. Mektup çarçabuk yazılıp gönderildi. O günden sonra da bir daha, uzun bir süre sonra gazetede ölüm ilanını görünceye kadar dedemizden bir haber alamadık. Bütün varı yoğu o hiç tanımadığımız varlıklı kardeş çocuklarına kalmıştı.

XX. *Ayrılış*

Okulumuz için gözde bir kıyı kasabası olan A...'da bir ev kiralanmıştı, başlangıç olarak iki-üç öğrenci bulunacağına dair de söz almıştık. Temmuz ortasında, ev için pazarlık yapmayı, daha çok öğrenci bulmayı, eski evimizdeki eşyayı satmayı, yeni eve göre eşya almayı anneme bırakarak, ben Horton Malikânesi'ne döndüm.

Çoğu kere göçüp giden yakınlarının arkasından yas tutmaya vakit bulamadıkları, ihtiyaçlar felaket zamanlarında bile onları çalışmaya zorladığı için yoksullara acırız. Yalnız, çalışmak üzüntüyü azaltmanın en iyi ilacı değil midir? Çaresizliğin panzehiri değil midir? Belki biraz kaba bir yatıştırıcı sayılabilir: Hayatın eğlencelerinden hiçbirini tatmadığımız bir sırada hayatın gerekleriyle uğraşıp didinmek zor bir iş gibi görünebilir; yürek paramparça olmak üzereyken, perişan haldeki ruh da ancak sessiz sessiz ağlayabilmek uğruna dinlenmeyi özlediği bir sırada işlerle uğraşmak zor gelebilir. Evet, ama çalışmak o özlediğimiz dinlenmeden daha iyi değil midir? Üstelik o yorucu, işkenceden farksız işler bizi üzen felaketi sürekli olarak düşünmekten daha iyi değil midir? Hem bizler bir umut beslemeden çalışıp uğraşmayız, meraklanmayız. Bu umut da ister zevksiz işimizi bitirmek, ister gerekli bir işi tamamlamak, ister daha başka sıkıntılardan kurtulmak umudu olsun. Her neyse, annemin bütün hamaratlığını kullanabileceği kadar iş bulmuş olmasına seviniyordum. İyi yürekli komşularımız annemin, vaktiyle pek varlıklı, unvan sahibi olmasına rağmen, şimdi böylesine büyük bir sıkıntı içinde kalmasına pek üzülüyorlardı, ama ben biliyordum ki o evde kalmış olsaydı bundan üç kat daha çok üzülüp yorulacaktı: Eski mutlu günlerinin,

son acılarının geçtiği yerde kalması çok kötü olacaktı; hele kendisini başına gelen felaketi hiç durmadan düşünmekten alıkoyacak bir işi de olmazsa.

Eski evden, o çok iyi bildiğim bahçeden, küçük kasaba kilisesinden, babam otuz yıl dört duvarı arasında dua edip vaaz verdiği için çok daha büyük değer verdiğim o eski kiliseden, o eski, çıplak tepelerden, aradaki daracık vadilerden, doğduğum evden, en eski anılarımın toplandığı o güzelim yerlerden bir daha dönmemek üzere ayrılırken içimde kaynaşan duyguları uzun uzun anlatmayacağım. Doğru, bir sürü kötülük arasında tek bir zevk kaynağının bulunduğu Horton'a gidiyordum; yalnız, bu tek zevke de büyük bir acı karışıyordu: Orada ancak altı hafta kalabilecektim. Bu değerli zamanın bile günleri birbiri arkasından geçti, onu bir türlü göremedim. Ancak kilisede görüyordum. Dönüşümden sonra on beş gün böyle geçti. Bu süre, bana pek uzun gelmişti. Aylak öğrencimle de sık sık dolaşmaya çıktığımız için, belki onu görürüm diye şöyle bir umutlanıyordum; sonra da umudun yerini hayal kırıklığı alıyordu. Bunun üzerine de kalbime şöyle diyordum: "İşte ortada inandırıcı bir delil var. Seni umursamadığını görecek ya da bunu kabul edecek cesareti kendinde bulabilsen ne iyi olur! Senin onu düşündüğünün yarısı kadar o seni düşünseydi, şimdiye kadar kaç kere seni görmeye çalışırdı! Kendi duygularını şöyle bir yoklarsan, bunu anlayabilirsin. Onun için, bırak bu saçmalığı artık! Umutlanman için bir neden yok. Bu acı veren duyguları, budalaca istekleri hemen aklından çıkar da kendi görevine, önünde uzanan o bomboş hayata dön. Böyle bir mutluluğun sana göre olmadığını bilmen gerekirdi."

Sonunda, onu gördüm. Matilda'nın o eşsiz kısrağıyla gezintiye çıkmasından yararlanarak, Nancy Brown'ı görmeye gitmiş, dönüyordum. Weston uğradığım ağır kaybı öğrenmiş olacaktı. Üzüntüsünü belirtmedi, başsağlığı dilemedi. Bana ilk söylediği sözler de şu oldu: "Anneniz nasıl?" Bu da pek öyle beklenen bir soru değildi, çünkü ben ona annemin varlığından hiç söz etmemiştim. Durumu başkalarından öğrenmiş olacak-

tı, yani bildiği kadarını. Sonra, bu soruyu soruşundaki ses tonunda, tavırlarında içten gelme bir iyi niyet, hatta derin, duygulandırıcı, hiç de sıkıcı olmayan bir anlayış vardı. Ben de ona gerektiği kadar kibar bir tavırla karşılık verdim, annemin kendisinden beklenebileceği kadar iyi olduğunu söyledim. Bundan sonraki soru da: "Anneniz ne yapacak?" oldu. Birçokları bunun pek uygunsuz bir soru olduğunu düşünüp baştan savma bir karşılık verebilirlerdi, ama böyle bir düşünce benim aklıma hiç gelmedi, annemin tasarıları üzerinde ona kısaca bilgi verdim.

"Öyleyse yakında buradan ayrılacaksınız?"

"Evet, bir aya kadar."

Düşünceye dalmış gibi bir dakika kadar sustu. Yeniden konuşmaya başladığı zaman, benim ayrılışımdan duyduğu üzüntüyü belirteceğini ummuştum, ama o yalnız, "Buradan gitmeye istekli olsanız gerek, öyle değil mi?" diye sordu.

"Evet... Birtakım nedenlerden ötürü öyle," dedim.

"Birtakım nedenlerden ötürü mü? Acaba neden buraya geldiğinize pişman oldunuz?"

Bu soru bir bakıma beni sıktı; çünkü pişmanlık duymam için bir tek neden vardı ki bu da onun hiç de ilgilenmemesi gereken, çok önemli bir sırdı.

"Buradan nefret ettiğimi nereden çıkardınız?"

Kesin bir karşılık verdi: "Eh, bunu siz kendiniz söylediniz... Yani bir dostunuz olmadan hayatınızdan zevk alarak yaşamanıza imkân olmadığını söylemiştiniz. Burada da bir arkadaşınız yokmuş, böyle birini bulma imkânından da yoksunmuşsunuz. Hem, buradan hoşlanmamış olduğunuzu da biliyorum ben."

"İyi hatırlarsınız, arkadaşım olmadan dünyada hayattan zevk alarak yaşamama imkânı olmadığını söylemiştim, ya da öyle demeye getirmiştim. Her dakika yanı başımda bir dostun bulunmasını isteyecek kadar düşüncesizlik etmemiştim. Öyle sanıyorum ki, düşmanlarla dolu bir evde de mutlu olabilirdim ama..." Hayır, bu cümle tamamlanmamalıydı. Durdum, telaş-

la ekledim: "Hem, iki-üç yıl yaşadığımız bir yerden ayrılırken içimizde bir hüzün duygusu uyanmadan da olmaz," dedim.

"Tek öğrencìniz, arkadaşınız Matilda Murray'den ayrılmaktan üzüntü duyacak mısınız?"

"Bir dereceye kadar duyacağım diyebilirim. Ablasından ayrılırken de pek üzülmezlik edemedim."

"Bunu tahmin ediyorum."

"Eh, Matilda da ablası kadar iyi, bir bakıma ablasından daha da üstün sayılır."

"Bu üstünlük nereden geliyor?"

"Matilda dürüst bir kız."

"Öbürü değil, öyle mi?"

"Onun dürüst olmadığını söyleyemem; yalnız biraz kurnaz olduğunu kabul etmeliyiz."

"Kurnaz, öyle mi? Onun beyinsiz ve işe yaramaz biri olduğunu görmüştüm, şimdi de..." Weston sustu, bir duraklamadan sonra devam etti: "Şimdi de onun kurnaz olduğunu söyleyebilirim. Yalnız, bunda da öyle aşırı gidiyordu ki, kurnazlığı pek basit, gizlenmesi imkânsız bir açıklık içindeydi. Evet, bu da daha önce beni adamakıllı düşündüren birtakım basit meselelerin nedenini ortaya çıkarmış oluyor."

Weston, bundan sonra, daha genel konulardan söz açtı. Parkın kapısına yaklaşıncaya kadar da yanımdan ayrılmadı. Benimle buraya kadar gelmekle kendi yolundan da adamakıllı uzaklaşmış olsa gerekti, çünkü benden ayrılır ayrılmaz geri döndü, epey önce geçmiş olduğumuz Moss yoluna saptı. Bu karşılaşmadan hiç de pişmanlık duymamıştım elbette. Yüreğime bir üzüntü çökmüşse bile, bu da onun sonunda beni yalnız bırakmasından ileri gelmişti. Artık yanımda bulunmayışına, o tatlı konuşmanın sona ermesine üzülmüştüm. Ağzından bir tek sevgi kelimesi çıkmadığı gibi bir anlayış, şefkat belirtisi de göstermemişti, ama ben müthiş mutluydum. Onun yanında olmak, konuşuşunu dinlemek, benimle konuşmak istemesi, onun sözlerini anlayabilmek, konuşmayı sürdürebilmek mutlu ayrılmaya yetmişti.

Parktan yukarı doğru çıkarken, kendi kendime, "Evet, Edward Weston," diyordum, "beni gerçekten, derinden, bağlılıkla seven tek bir dostum olsa, düşmanlarla dolu bir evde gerçekten mutlu yaşayabilirdim. Birbirimizden pek uzakta bulunsak da bu arkadaş siz olsanız, birbirimizden pek seyrek haber alabilsek, daha da seyrek karşılaşabilsek, çevremi didinme, dert, yorgunluk da sarsa, bu benim için aklımdan, hayalimden geçirmeme imkân olmayacak derecede büyük bir mutluluk sağlardı. Ama kim bilir... Bu bir ayın neler getireceğini kim bilebilir? Şimdiye kadar yirmi üç yıl yaşadım, pek çok sıkıntı çektim, pek az zevk tattım; ama gene de bakalım hayatım sonuna kadar böyle bulutlu mu olacak? Tanrı'nın dualarımı duyup bu kasvetli gölgeleri yok etmesi, cennetin güneşinden bana da birazcık ışık göndermesi mümkün değil mi? Başkalarına kolayca verilen şeyler benden hep esirgenecek mi? Bir süre daha umutla yaşayıp bekleyemez miyim?" Bir süre umutla yaşadım, güvenle bekledim. Ne çare ki zaman eridi gitti. Haftalar geçti. Matilda ile yürüyüş yaparken bir uzaktan görme, iki de karşılaşma dışında onu hiç görmedim; kilisedeki karşılaşmalarımız bunun dışındaydı elbette.

İşte şimdi de son pazar, son ayin saati gelmiş çatmıştı. Ayin sırasında boyuna gözlerimden yaşlar boşanacak gibi oldu. Bu, ondan dinlediğim son vaaz olacaktı; başka herhangi birinden dinleyeceğim vaazların da en iyisi olduğu bir gerçekti.

En sonunda, o da bitti... Cemaat dağılıyordu; ben de gitmeliydim. Belki de bu onu son görüşüm, sesini de son duyuşumdu. Kilisenin avlusunda Matilda Green kardeşlerle karşılaşmıştı. Delikanlılar ona ablasıyla, kim bilir daha benim bilmediğim nelerle ilgili sorular soruyorlardı. Ben ise bu soruşturmayı bir an önce bitirseler de hemen Horton'a dönsek diye bakıyordum: Odamın sessizliğine, bahçenin sakin bir köşesine kavuşup kendimi duygularımla baş başa bulmak istiyordum. Son defa ağlayacak, boş umutlarımın, çılgınca hayallerimin yasını tutacaktım. Yalnız bir kere daha olacaktı bu, ondan sonra da sonuçsuz hayallere veda edecektim. Bundan böyle de ka-

famı ancak doğru, katı, acı gerçekler doldurmalıydı. Ben bunları düşünürken, yanı başımda alçak bir sesle söylenen şu sözleri duydum:

"Siz bu hafta gidiyorsunuz galiba, öyle mi Bayan Grey?"

"Evet," diye karşılık verdim. Pek şaşırmıştım. Biraz duygularıma kapılsaydım içimden geçenleri açığa vurabilirdim; neyse ki, bunu yapmadım.

Weston, "Öyleyse, sizinle vedalaşmak isterim," dedi. "Gitmeden önce sizi bir daha göreceğimi pek sanmıyorum."

"Elveda, Bay Weston," dedim. Ah, bunu sakin bir şekilde söyleyebilmek için kendimi nasıl da zorladım! Ona elimi verdim. Birkaç saniye elimi bırakmadı.

"Bir daha görüşebilir miyiz?" dedi. "Görüşüp görüşmememizin sizce bir önemi var mı?"

"Evet, sizi bir daha görmekten büyük sevinç duyacağım."

Daha başka bir şey diyemezdim. Şefkatle elimi sıktı, gitti. Şimdi gene mutluydum işte... Yalnız, neredeyse hüngür hüngür de ağlamaya başlayacaktım. O sırada konuşmaya zorlansaydım, hıçkırıklar boşanacak, gözlerimde biriken yaşları tutamayacaktım. Yüzümü yana çevirerek, Matilda ile yürümeye koyuldum. Kızın söylediği sözlerin çoğunu duymazlıktan geliyordum. En sonunda, benim ya sağır ya da budala olduğumu söyledi. O zaman kendimi toparladım, derin bir uykudan uyanmış bir kimse gibi birdenbire yanımdaki kıza baktım, bana ne dediğini sordum.

XXI. Okul

Horton Malikânesi'nden ayrıldım, A...'daki yeni evimizde oturmakta olan annemin yanına gittim. Annemi, genel olarak, içine kapanık, durgun olmakla birlikte sağlık bakımından çok iyi, morali düzelmiş, hatta biraz da neşeli buldum. Başlangıç için, ancak üç yatılı, beş-altı kadar da gündüzcü öğrencimiz vardı. Yalnız iyi bakım, iyi öğretim sayesinde, çok geçmeden, iki tür öğrencinin de sayısını artıracağımızı umuyorduk.

Bu yeni hayatın görevlerini yerine getirmek için büyük bir hevesle çalışmaya koyuldum. 'Yeni hayat' diyorum, çünkü bizim olan bir okulda annemle birlikte çalışmakla yabancılar arasında, yaşlılar, gençler tarafından itilip kakılaraktan ücretle çalışmak arasında büyük bir fark vardı. İlk haftalar hiç de mutsuz değildim. "Bir daha görüşebilir miyiz?" "Yeniden görüşüp görüşmememizin sizce bir önemi var mı?" Bu sözler hep kulaklarımda çınlıyordu, yüreğimde yer etmişti. Bunlar benim gizli avuntum, dayanağımdı. "Onu gene göreceğim... Gelecek ya da mektup yazacak." Gerçekten Umut, hiçbir vaadi kulağıma fısıldanmayacak kadar parlak, aşırı bulmuyordu. Ben ise onun bana söylediklerinin yarısına bile inanmadım; hepsine gülüyormuş gibi yaptım, ama ben düşündüğümden daha da safmışım... Bir gün, sokak kapısı vurulup da hizmetçi anneme bir beyin kendisini görmek istediğini söyleyince niye yüreğim ağzıma gelecek gibi oldu? Gelen adamın okulda görev almak isteyen bir müzik öğretmeni olduğunu anlayınca da niye bütün gün neşem kaçtı? Postacı bir yığın mektup getirdiği zaman annem... "Al, Agnes, bu mektup sana," deyip, zarflardan birini bana uzattığı zaman soluğumun kesilmesi nedendi? Mektubun bir erkek elinden çıkmış olduğunu anlayınca da yüzüm

niye kızarıyordu? Niye... Ah, niye zarfı yırtarak açtığım zaman mektubun Mary'den geldiğini, her nedense zarfın üzerini kocasının yazmış olduğunu anlayınca da o soğuk, insanı hasta edici hayal kırıklığı benliğimi sardı?

Bu da mı olacaktı... Yani yabancı birinden mektup gelmedi diye, tek kardeşimden mektup almak beni hayal kırıklığına mı uğratacaktı? Sevgili Mary'ciğim! Üstelik mektubunu öyle de güzel yazmıştı ki! Benim de bu mektubu alınca çok sevineceğimi düşünmüştü mutlaka. Ben bu mektubu okumaya layık değildim. Kendime çok kızdığım için de aklımı biraz başıma toplayıp bu mektubu okumaya hak kazanmış bir kimse havasına bürününceye kadar mektubu bir kenara bırakacaktım sanıyorum. İşte annem yanıma gelmiş, mektuptaki haberleri öğrenmek için sabırsızlanıyordu. Onun için, mektubu okuyup ona verdim, sonra da öğrencilerle ilgilenmek üzere ders odama gittim. Bir yandan kopyalarla, toplamalarla, yanlışları düzeltmelerle uğraşırken, içimden bu işe daha ciddi bir şekilde sarılmayı kararlaştırdım. Kafam kalbime, "Meğer sen ne budalaymışsın!" diyordu. "Sana mektup yazacağını nasıl aklından geçirebildin? Neye dayanıp da böyle bir umuda kapılıyorsun? Yani seni göreceğini ya da senin uğruna kendini zahmete sokacağını, hatta seni düşüneceğini de nereden çıkarıyorsun?" "Neye dayanarak..." İşte o zaman Umut o son kısacık konuşmayı gözlerimin önüne getirdi, hafızamda büyük bir özenle gizlediğim kelimeleri tekrarladı. "E, bunda ne var sanki? Kim umutlarını böylesine güçsüz bir dala asar? Bu kelimelerde ne var ki, düpedüz dostlar birbirlerine bunları söyleyemesinler? Elbette bir daha görüşebilirsiniz. Yeni Zelanda'ya bile gidecek olsan, sana bunu söyleyebilirdi. Bu sözler onun seni görmek istediğine işaret sayılmaz ki. İkinci soruya gelince, onu da herhangi bir kimse sorabilirdi. Ya sen buna ne karşılık verdin? Budalaca, alışılmış sözlerle verilmiş bir karşılıktı bu. Bayan Murray'e ya da şöyle böyle tanıdığın herhangi bir kimseye verebileceğin cinsten bir karşılık." Umut, ısrarla: "Peki, ama ya konuşurken takındığı tavırlarla, sesindeki tona ne buyurmalı?" dedi.

"Aman ne saçma! O her zaman karşısındakini etkileyecek şekilde konuşur. Hem o sırada Green kardeşlerle Matilda da yanınızdaydı, başkaları da gelip geçmekteydi, o da sözlerini herkesin duymasını istemediği için, iyice yanına yaklaşıp alçak sesle konuşmak zorunda kalmıştı. Söylediği sözlerin bir önemi yoktu ama elbette duyulmasını istemezdi." "Peki, ama o kuvvetli, aynı zamanda nazik el sıkışı, sanki, 'Bana güven' demek isteyen el sıkışı? Bundan başka, insanın kendi kendine tekrarlamasının bile büyük bir iltifat sayılacağı bir sürü güzel şey daha vardı." "Bunlar birer hayal ürününden başka bir şey değil. Böyle şeyleri düşündüğün için de kendinden utanmalısın. O sevimsiz halini, soğuk ağırbaşlılığını, budalaca çekingenliğini, seni soğuk, sıkıcı, beceriksiz, belki de huysuz yapan o dış görünüşünü bir aklına getirsene! Daha başlangıçta bunu düşünebilseydin, böyle olmayacak düşüncelere kendini hiç kaptırmazdın. Şimdi de, bir kere bu budalalığı yaptığına göre, bari pişmanlık duyduğunu açıkla da tövbe et, bir daha böyle şeyler olmasın."

Kendi öğütlerime hemen boyun eğdiğimi söyleyemem. Yalnız, zaman geçtikçe bu düşünceler daha da etkileyici olmaya başladı. Weston da ne göründü, ne de kendisinden bir haber geldi. Sonunda, ben de umutlarımı yitirdim, her şeyin boş olduğuna inandım. Gene de onu düşünüyordum. Gözlerimin önünde hayalini yaşatıyordum. Her sözünü, her bakışını, her hareketini de hafızamda tutmaya çalışıyordum. Onun iyi ya da hoşa gitmeyen yönleri üzerinde düşünüyor, daha doğrusu onunla ilgili ne duydumsa, ne gördümse hepsini aklımda tutmak için çabalıyordum.

"Agnes, bu deniz havası, yer değişikliği sana hiç de iyi gelmiyor sanırım. Seni hiç böyle berbat bir halde görmemiştim. Anlaşılan, hep oturuyorsun, okulun işleriyle uğraşıyorsun da ondan. İşleri biraz da oluruna bırakmayı, daha canlı, neşeli olmayı öğrenmelisin. Her fırsatta çıkıp gezmeye bak, en yorucu işleri de bana bırak: Bunlar benim sabrımı artırır, öfkemi biraz törpüler."

Paskalya tatili sırasında bir sabah iş başındayken annem böyle dedi. İşlerimin hiç de sıkıcı olmadığına onu inandırdım; sağlık bakımından çok iyi olduğumu, üzerimde bir değişiklik varsa bile baharın o yorucu ayları geçtikten sonra bunun da kaybolacağını, yaz gelince de onun istediği kadar kuvvetli, canlı olacağımı söyledim. Yalnız, içimden, onun görüşü beni şaşırttı. Kuvvetimin gittikçe azaldığını, iştahımın kesildiğini, huzursuz, sıkıntılı olmaya başladığımı ben de biliyordum. Gerçekten de, o benimle ilgilenemeyecekse, onu bir daha göremeyeceksem, onun mutluluğunu sağlamam yasaklanmışsa... aşkın zevkini tatmaktan, mutlu etmekten, mutlu olmaktan da ilelebet yoksun bırakılacaksam, benim için hayat bir yük olacaktı, Kutsal Yaradanım beni çağırınca da ebedi istirahata kavuşmaktan kıvanç duyacaktım. Şu var ki ölüp annemi bırakmak da olmazdı. Anneciğini bir an için unutan bu bencil değersiz evlat! Onun mutluluğundan büyük ölçüde ben sorumlu değil miydim? Küçük öğrencilerimizin iyi yetiştirilmeleri de benim görevim değil miydi? Zevkime uymadı diye Tanrı'nın önüme bıraktığı işten kaçınmalı mıydım? Benim ne yapmam, nerede çalışmam gerektiğini en iyi Tanrı bilmez miydi? İşimi bitirmeden onun emrinde çalışmaktan caymalı mıydım? Çalışıp hak kazanmadan O'nun dinlendiriciliğine nasıl sığınırdım? "Hayır! Tanrı'nın yardımıyla, toparlanıp kendimi bana verilen göreve adayacağım. Bu dünyada bana mutluluk yoksa, çevremdeki insanların iyilikleri için çalışacağım; ondan sonra da, yaptıklarımın karşılığını alacağım." İçimden öyle dedim, ondan sonra da düşüncelerimin Edward Weston üzerinde toplanmasına, ya da onu aklıma getirmeye, parlak bir eğlence olarak, pek seyrek imkân verdim. Gerçekten yazın yaklaşmasından ve güzel düşüncelerin etkisinden mi, aradan zaman geçmesinden mi, yoksa bunların hepsinin bir araya gelmesinden miydi, bilemiyorum, ama çok geçmeden içim rahatladı; vücut sağlığım, canlılığım da, yavaş yavaş da olsa, gerçekten geri gelmeye başladı.

Haziran başında Lady Ashby'den, yani eski Rosalie Murray'den bir mektup aldım. Daha önce de balayı gezisinin çeşit-

li devrelerinde ondan iki-üç mektup almıştım; hepsinde de çok neşeli, mutlu olduğunu yazıyordu. Her defasında da bunca eğlence, değişiklik arasında beni unutmamış olmasına şaşmıştım. En sonunda, bir duraklama olmuştu. Beni unutmuş olsa gerekti, çünkü aradan yedi ay geçtiği halde bir tek mektup almamıştım. Onun ne durumda olduğunu merak etmekle birlikte, mektup göndermedi diye de üzüntüyle kendimi yiyip bitiriyordum. Bu son mektup gelince de bayağı sevindim. Bir hayli gezip tozduktan sonra, Ashby Malikânesi'ne yerleşmiş, mektubu da oradan göndermişti. Beni bu kadar zaman ihmal etmiş olduğu için özür diliyordu; beni hiç unutmadığını, sık sık mektup yazmayı da tasarladığını, her defasında bir engelle karşılaştığını yazıyordu. Pek boş bir hayat sürdüğünü, onu pek kötü, düşüncesiz bir insan olarak düşünmemem gerektiğini belirtmişti. Bunlar bir yana, bir yığın düşüncesinin arasında beni görmekten pek çok hoşlanacağını da bildiriyordu:

Buraya geleli birkaç gün oldu bile. Yanımızda bir tek dost yok, pek de sıkıntılı günler geçireceğimiz muhakkak. Biliyorsunuz, hiçbir zaman dünyanın en yakışıklı erkeği bile olsa kocamla bir yuvaya sıkışmış iki tırtıl gibi yaşamak istememiştim. Onun için, bana acıyın da gelin. Öyle sanıyorum ki sizin yaz tatiliniz herkesinki gibi haziranda başlıyordur; onun için, vaktinizin olmadığını bahane edemezsiniz. Hem zaten, gelmeniz gerekiyor, geleceksiniz de, çünkü gelmezseniz öleceğim. Bir dost olarak beni görmeye gelmenizi, uzun bir süre yanımda kalmanızı istiyorum. Daha önce de belirttiğim gibi, yanımda Sir Thomas Ashby ile yaşlı hanımefendiden başka kimse yok. Yalnız, siz onları hiç düşünmeyin, çünkü varlıklarıyla pek rahatsız etmeyeceklerdir. Hem sizin de canınız isteyince çekilebileceğiniz ayrı bir odanız olacak; benim dostluğum yeterince eğlendirmediği zamanlar da okuyacak bir sürü kitap bulacaksınız. Bebeklerden hoşlanır mıydınız, unuttum. Hoşlanırsanız benimkini görmek zevkini de tadacaksınız. Hiç kuşkusuz, dünyanın en sevimli bebeği! Üstelik ona süt vermek gibi de bir derdim yok. Bununla uğraşmamaya zaten önceden kararlıydım. Ne yazık ki çocuk kız, Sir Thomas da bundan do-

layı beni bir türlü bağışlamıyor. Gelirseniz, bebek konuşmaya başlar başlamaz onun öğretmeni de siz olacaksınız, söz veriyorum. Onu gerektiği şekilde yetiştirip annesinden daha iyi bir insan olmasını sağlayacaksınız. Benim köpeğimi de göreceksiniz. Paris'ten getirttik, ufacık bir maskara! Ayrıca çok değerli iki İtalyan tablosunu da göreceksiniz... ressamının adını unuttum. Ben bu tabloların değerini şöyle üstünkörü sezinleyebildiğim için siz onların gerçek değerini anlayıp bana da anlatırsınız sanıyorum. Bunlardan başka, Roma'dan, daha başka şehirlerden getirdiğim öteberiyi de göreceksiniz. Yeni evimi de –hani şu, pek büyük bir hevesle sahip olmak istediğim evimi de– göreceksiniz. Ah, ne yazık ki umutların yerine gelmesini beklemek, bunlara sahip olmaktan çok daha zevkliymiş! Ne güzel bir duygu bu! İnanın bana, daha şimdiden ağırbaşlı, yaşlı bir hanım oldum çıktım. N'olur, yalnız bu güzel değişikliği görmek için bile olsa gelin! Mektubumun karşılığını ilk postayla gönderiniz, tatilinizin ne zaman başlayacağını, hemen ertesi gün de yola çıkacağınızı, tatiliniz sona ermeden bir gün önce döneceğinizi bildirin. Benim hatırım için yapın bunu.

Sizi seven,
Rosalie Ashby.

Bu garip mektubu anneme gösterdim, ne yapmam gerektiğini onunla tartıştım. Annem gitmemi tavsiye etti. Ben de, Lady Ashby ile bebeğini görebilmek, ona yararlı olacak herhangi bir şey yapıp bir tavsiyede bulunmak, ya da onu yatıştırmaya çalışmak için seve seve gittim. Çünkü onun mutsuz olduğunu anlamıştım; yoksa bana böyle yalvarmazdı. Yalnız, bu daveti kabul etmekle de kendi bakımımdan pek büyük bir fedakârlıkta bulunmuş, duygularıma kötülük etmiş sayılırdım. Oysa Baron Hazretleri'nin hanımı tarafından evine bir dost olarak çağrılmanın vereceği şereften ötürü sevinmem gerekirdi. Her şeye rağmen, ziyaretimin en çok birkaç gün sürmesine karar vermiştim. Ayrıca, Ashby Malikânesi Horton'dan pek uzakta olmadığına göre, Weston'u da görebileceğimi düşünerek biraz avuntu bulduğumu inkâr etmeyeceğim.

XII. Ziyaret

Ashby Park gerçekten pek hoş bir malikâneydi. Köşk dışarıdan pek gösterişliydi, içerisi de pek kullanışlı, pek zarifti. Park da çok geniş, güzeldi; daha çok o şahane yaşlı ağaçlarıyla, geyik sürüleriyle, geniş çaylarıyla, parkın ötesine uzanan eski koruluklarıyla dikkati çekiyordu. Yalnız, parkın ötesinde manzaraya güzellik katan herhangi bir özellik yoktu. İşte, Rosalie Murray'in bunca zaman kendisinin olması isteğiyle kıvrandığı yer burasıydı demek! Kim bilir ne gibi şartlar karşılığında şimdi burası onun olmuştu! Buranın hanımı unvanını kazanmaya karşılık kim bilir neler ödemişti! Böyle bir malın mülkün sahipliğine kim bilir kim ortaklık ediyordu! Neyse, şimdi bunları inceleyecek değilim.

Beni pek iyi karşıladı; yoksul bir papazın kızı; bir özel öğretmen, okul sahibesi olmama rağmen beni evine katkısız bir sevinçle buyur etti. Asıl beni şaşırtan, ziyaretimin eğlenceli geçmesi için de bir hayli uğraşması oldu. Çevresindeki tantananın beni şaşırtmasını beklediği bir gerçekti. Benim bu derece tantana karşısında şaşkına dönmemi önlemek için belirli bir şekilde uğraşmasına biraz da canım sıkıldı. Kocasıyla kaynanasının beni yadırgamalarını, kılıksızlığımdan utanç duymalarını önlemek için de elinden geleni yaptı. Ben ise hiç de utanmamıştım. Kıyafetim pek sade, değersiz olduğu halde ev sahibem benim aşağılık duygusuna kapılmamı önlemek için böylesine büyük bir çaba harcamasaydı çok daha rahat olacaktım. Onun çevresini saran şatafata gelince, gördüğüm hiçbir şey beni Rosalie'deki değişiklik kadar şaşırtmadı. Yaşadığı modaya uygun boş hayattan ötürü de olsa, başka bir kötü nedenden ötürü de olsa, ortada bir gerçek vardı ki o da on iki aydan da-

ha kısa bir süre onu ancak yılların yapabileceği kadar zayıflatmış, teninin parlaklığını bozmuş, davranışlarının kıvraklığını, neşesini kaybettirmişti.

Onun mutsuz olup olmadığını bilmek istiyordum, ama bunu sormak haddim değildi; onun sırdaşı olabilirdim, ama evlilik hayatıyla ilgili dertlerini benden saklamak isterse yersiz sorularla onu üzemezdim. Bunun için de, önce hal hatır sordum, sonra parkın ve oğlan olması gereken küçük kızın güzelliği hakkında birkaç söz söyledim. Çocuk yedi-sekiz haftalık narin bir bebekti, ama annesi ona kendisinden beklediğim kadar büyük bir ilgi, sevgi göstermiyordu.

Varışımdan kısa bir süre sonra Rosalie, hizmetçisini çağırdı, beni odama götürmesini, ihtiyacım olan her şeyin sağlanmasını söyledi. Bana ayrılan yer küçük, gösterişsiz, çok rahat bir bölümdü. Böylece odama çekilip yol kıyafetimi değiştirdikten, ev sahibemin duygularını göz önüne alarak tuvaletimi özenle tamamladıktan sonra, Rosalie beni, yalnız kalmak istediğim, kendisinin ziyaretçilerle meşgul olduğu, kaynanasının yanında bulunmak zorunda kaldığı, ya da benim arkadaşlığımdan yararlanmasına imkânın bulunmadığı zamanlar kullanacağım odaya götürdü. Burası sakin, derli toplu küçük bir oturma odasıydı; böyle sığınacak bir liman bulduğuma da hiç üzülmedim elbette.

Rosalie, "Başka bir zaman da size kitaplığımı gösteririm," dedi. "Rafları hiç karıştırmadım ancak, çok güzel kitaplarla dolu olduğunu söyleyebilirim. Canınız ne zaman isterse gidip oradan dilediğiniz kitabı alabilirsiniz. Birazdan çayınızı içeceksiniz. Yemek vakti yakın, ama saat birde yemek yemeye alışkın olduğunuzu bilirim, bu sıralarda çay içmek isteyeceğinizi, sonra bizimle yemek yiyebileceğinizi düşündüm. Hem, biliyor musunuz, çayınızı da burada içebilirsiniz, böylece, Lady Ashby ve Sir Thomas'la yemek yeme derdinden de kurtulmuş olursunuz. Zaten bu da biraz garip kaçardı ya; yani, garip kaçmazdı, ama biraz şey olurdu..., canım, ne demek istediğimi biliyorsunuz. Sizin hoşlanmayacağınızı düşündüm, he-

le zaman zaman başka hanımlar, beyler de bize yemeğe geleceklerine göre, sizin için büsbütün can sıkıcı olabilir."

"Elbette," dedim. "Sizin isteğinize göre hareket etmeyi daha doğru bulurum. Hem, sizce bir sakıncası yoksa yemeklerimi hep bu odada yemek isterim."

"Neden öyle istiyorsunuz?"

"Çünkü bunun Lady Ashby ve Sir Thomas'ın daha çok hoşuna gideceğini düşündüm."

"Hiç de değil."

"Her neyse, böylesi benim daha çok hoşuma gidecek."

Rosalie, bu karara hafiften karşı koymak istedi, ama çok geçmeden kabul etti, bu teklifin onu hayli rahatlattığını da sezmiştim.

"Şimdi de buyurun salona gidelim," dedi. "Giyinme çanı çaldı, ama ben daha gitmeyeceğim. İnsanı görecek bir kimse olmadıktan sonra giyinip kuşanmanın bir anlamı yok. Hem, sizinle biraz konuşmak istiyorum."

Salon gerçekten pek güzel döşenmiş, göz kamaştırıcı bir yerdi. Yalnız, içeri girdiğimiz sırada evin genç hanımının benim bu manzaradan ne derece etkilendiğimi anlamak için yan gözle bana baktığını sezinledim, bu yüzden de sanki hiç de şaşılacak bir manzarayla karşılaşmamışım gibi ilgisiz görünmeye çalıştım. Bu, ancak bir saniye sürebildi; hemen sağduyum şöyle fısıldadı: "Niye kendi gururumu kurtarmak uğruna onu hayal kırıklığına uğratayım? Hayır, ona şöyle küçücük saf bir minnet duygusu verebilmek uğruna kendi gururumu feda etmem daha doğru olur." Gerçekten de çevreme bakındım, pek kibar bir salon olduğunu, büyük bir zevkle döşendiğini belirttim. Rosalie pek az konuştu, ama bundan hoşlandığını anladım.

İpek bir yastık üzerine kıvrılmış yatan tombalak Fransız köpeğini de, o iki İtalyan tablosunu da gösterdi; yalnız, bunları incelememe fırsat vermedi, başka bir zaman rahat rahat bakabileceğimi söyledi. Buna karşılık, Cenevre'den almış olduğu küçük elmaslı saati görmemi ısrarla istedi. Sonra, beni salonda

dolaştırıp İtalya'dan aldığı parlak, cicili bicili eşyayı gösterdi. Bunların arasında pek zarif bir saat, beyaz mermerden bir sürü küçük büstler, vazolar vardı. Bunlardan hararetle söz ediyor, benim hayranlık belirten sözlerimi de kıvanç dolu bir gülümsemeyle dinliyordu. Hemen biraz sonra bu da kayboldu, yerini tasalı bir iç çekmesi aldı. Bütün bu gösterişli şeylerin insan kalbinin mutluluğunu sağlamaya yetersiz olduğunu, kalbin isteklerini yerine getirmek konusundaki güçsüzlüklerini belirtmek ister gibiydi.

Sonra, bir kanepeye uzandı, bana da karşıda ocağın önünde değil de, büyük bir pencerenin önünde duran koltuğa oturmamı işaret etti; yaz mevsiminde olduğumuz unutulmasın. Haziranın ikinci yarısında tatlı, ılık bir akşam vaktiydi. Birkaç dakika, sessiz oturup, durgun temiz havanın, karşımda uzanan güzel manzaranın zevkine varmaya çalıştım. Yalnız, bu duraklamadan da yararlanmalıydım: Soracağım şeyler vardı; bir hanımın mektup yazarken en önemli haberleri sonuna eklediği gibi en önemli sorum da sona kalacaktı. Onun için, Bay ve Bayan Murray'in, Matilda'nın, delikanlıların hatırlarını sormakla işe başladım.

Anlattığına göre babası damla hastalığına yakalanmış, bu da kendisini çılgına döndürmüştü; o seçme şaraplarından, güzelim yemeklerinden vazgeçemiyormuş; böyle düşüncesizce yaşadıkça ilaçların hiçbir işe yaramayacağını söyledi diye doktoruyla da kavga etmiş. Annesiyle çocuklar iyiymişler. Matilda gene vahşi, yaramazmış, ama pek derli toplu bir öğretmeni varmış, kızın davranışlarını iyice değiştirmiş, düzeltmiş; Matilda pek yakında toplum hayatına girecekmiş. Tatil için eve dönmüş olan John ile Charles da her şeye rağmen 'yakışıklı, cesur, söz dinlemez, yaramaz çocuklar'mış.

"Peki, ya tanıdıklar nerede?" diye sordum. "Mesela Greenler?"

Rosalie zoraki bir gülümsemeyle, "Biliyorsunuz, Bay Green kalbinden yaralı," dedi. "Uğradığı hayal kırıklığının etkisinden daha kurtulamadı; öyle sanırım ki, hiçbir zaman da

kurtulamayacak. Yaşlı bir bekâr olmaya mahkûm o. Kız kardeşleri de evlenebilmek için ellerinden geleni yapıyorlar."

"Peki, ya Melthamlar nerede?"

"Eh, onlar da geçinip gidiyorlardır besbelli. Ben zaten onları pek az tanırım... şey bir yana, yani Harry'nin dışında, demek istiyorum." Rosalie hafifçe kızarıp gene gülümsedi. "Londra'dayken onu sık sık gördüm, çünkü bizim orada olduğumuzu duyar duymaz, kardeşini görmeyi bahane edip Londra'ya geldi, ya bir gölge gibi hep peşimde dolaştı, ya da her köşe başında, aynaya vuran hayal gibi karşıma çıkıverdi. Buna o kadar şaşmanız gereksiz, Bayan Grey. Pek ağırbaşlı davrandığıma inanmalısınız; yalnız, hayranlık uyandırmamak da insanın elinde değil ki. Zavallıcık! O bana tapmakla kalmıyordu, hayranlarım arasında bana en çok bağlananı da oydu. İşte o iğrenç... ehem... yani Sir Thomas da buna öfkelendi; belki de düşüncesizce para harcamama ya da kesin olarak bilemediğim başka bir şeye kızıp beni hemen köye getiriverdi. Öyle sanıyorum ki burada ömrüm boyunca rahibeler gibi yaşayacağım."

Genç kadın dudaklarını ısırdı, bir zamanlar kendi malı olmasını büyük bir hevesle istediği bu şatafatlı malikâneye dolu gözlerle baktı.

"Ya Bay Hatfield, o ne oldu?" diye sordum.

Rosalie gene canlandı, buna neşeyle karşılık verdi: "Ha, o da evde kalmış yaşlı bir kızla avunup kısa bir süre önce de onunla evlendi; kızın dolu kesesi etkisini kaybetmiş zarafetine karşı ağır bastı, adamcağız aşkta kendisinden esirgenen huzuru altında bulacağını umdu, ha-ha-ha!"

"Eh, sanırım başka soracak kimse yok... Bir Bay Weston kaldı. O ne yapıyor?"

"Valla, bilmiyorum. Horton'dan ayrıldı."

"Gideli ne kadar oldu? Acaba nereye gitti?"

Rosalie, esneyerek: "Onun bir ay kadar önce Horton'dan ayrıldığından başka bir şey bilmiyorum," dedi. "Nereye gittiğini de hiç sormadım." Başka bir işe mi, yoksa sadece başka bir

kiliseye mi gittiğini soracaktım, ama bunu sormamamın daha doğru olacağını düşündüm. Rosalie, "Kasabalılar da onun gitmesine pek üzüldüler," diyordu. "Bunu önemli bir mesele yaptılar. Bay Hatfield'in de buna pek canı sıkıldı elbette. Ondan hiç hoşlanmazdı çünkü. Yoksullar üzerinde büyük etkisi var, kendisine pek boyun eğmiyor diye... Daha başka bağışlanamaz suçları var diye onu bir türlü sevmezdi... Neyse, ben artık gidip giyinmeliyim; ikinci çıngırak da neredeyse çalar... Bu kıyafetle sofraya otururum artık Lady Ashby'yi susturamam. İnsanın kendi evinin hanımı olamaması çok acı doğrusu. Siz çıngırağı çalıverin de hizmetçimi çağırtayım, size çay getirmelerini söyleyeyim. Ah, ne çekilmez kadın, bir bilseniz!"

"Kim, hizmetçiniz mi?"

"Hayır, kaynanam! Bir talihsizlik eseri yaptığım yanlışlık! Ben evlendiğim zaman, kendisinin teklifine uyarak onun başka bir eve yerleşmesini isteyecek yerde, gene burada oturmasını, benim yerime evin idaresini üzerine almasını istemekle hata ettim. Çünkü birincisi, yılın büyük bir kısmını şehirde geçireceğimizi düşünmüştüm; ikincisi de, pek genç, tecrübesiz olduğum için, bir ev dolusu hizmetçiyi idare etmek, yemek siparişlerini vermek, eğlentiler düzenlemek, daha birçok işlerle uğraşmak bana korku vermişti, kaynanam tecrübesiyle bana yardımcı olur sanmıştım. Onun hileyle benim yerimi alacağını, zalim, sıkıcı, casus, tiksinilecek her türlü özelliğe sahip biri olacağını hiç aklıma getirmemiştim. Ölse de kurtulsam!"

Bundan sonra, yarım dakikadan beri kapı önünde durmuş, sözlerinin son yarısını da dinlemiş olan uşağa emirler vermeye başladı. Adam da onun sözlerinden kendine göre birtakım sonuçlar çıkarmıştı elbette. Rosalie, daha sonra, sözlerini uşağın da duymuş olması ihtimalini belirttiğim zaman, "Aman, önemi yok!" dedi. "Ben uşaklara hiç aldırmam. Onlar birer makineden başka bir şey değildir. Hanımlarının, efendilerinin neler söylediği, neler yaptığı onları hiç ilgilendirmez. Bunları başkalarına söylemeye de cesaret edemezler. Neler düşündük-

lerine gelince, düşünmesini bilseler bile hiç kimse onların düşüncelerine aldırmaz ki. Hizmetçilerimiz yüzünden dillerimiz bağlansaydı hoş olurdu, doğrusu!"

Rosalie, böyle diyerek, çarçabuk süslenmek için tez yanımdan ayrıldı, ben de kendi kendime odama gittim. Biraz sonra bir fincan çay getirdiler. Ondan sonra, Rosalie'nin geçmişteki ve şimdiki durumu üzerinde düşünceye daldım; ayrıca Weston'la ilgili olarak edindiğim bilgiyi, bir daha o sakin, renksiz hayatım boyunca kendisini görebilmeme pek imkân olamayacağını düşündüm. Bundan sonra, yağmurlu günlerle, yağışsız, kara bulutlarla kaplı günler arasında bir seçme yapmaktan başka çarem kalmayacaktı. Yalnız, sonunda, düşünmekten de bıkkınlık geldi, ev sahibemin sözünü ettiği kitaplığın yerini bilmediğim için de üzüldüm. Yatma vakti gelinceye kadar burada oturmak zorunda mı kalacağım, diye de merak ediyordum.

Bir saat edinecek kadar zengin olmadığım için gittikçe uzamakta olan gölgeleri pencereden seyretmekten başka zamanın nasıl geçtiğini öğrenme imkânım yoktu. Pencereden görünen manzara da pek güzeldi. Parkın bir köşesini, ağaç kümelerini, som tahtadan büyük bir kapısı olan yüksek duvarları görebiliyordum. Bu kapının da ahırla bağlantı sağladığı muhakkaktı, çünkü parktan kapıya doğru geniş bir araba yolu uzamaktaydı. Çok geçmeden, bu duvarın gölgesi bütün çevreyi kaplayıverdi, güneş ışınlarını da karış karış gerilemeye, sonunda ağaçların tepelerine sığınmaya zorladı. Derken, ağaçların tepeleri de gölgede kaldılar... Bunlar uzaktaki tepelerin ya da dünyanın kendisinin gölgesiydi. Ağaçlar arasındaki kuşlara sevgi beslediğim için, az önce ışık içinde yüzen yuvalarının daha aşağıdaki dünyanın kasvetli hay huyuna, kendi dünyama karışmasına üzüldüm. Her şeyin üstünde dolaşan bu kuşlar bir süre daha o parlaklığı kanatlarında taşıyabilirler, bu da saman sarısı rengindeki tüylerine koyu kırmızı altın parlaklığı verir. En sonunda bu da geçti. Günbatımına sıra geldi. Kuşlar daha bir sessizleştiler; benim de yorgunluğum arttı, ertesi gün evi-

me dönmek istedim. Sonunda ortalık kararda. Bir mum istemek için çıngırağı çalmayı ve yatağıma yatmayı düşünürken, ev sahibem geldi, bu kadar zaman benimle ilgilenemediğinden ötürü özür diledi, bütün suçu o 'kötü niyetli ihtiyar kadın'a yükledi. Kaynanasından bu şekilde söz ediyordu.

"Sir Thomas şarabını içerken onunla birlikte salonda oturmazsam, kadın beni bir kaşık suda boğar. Sir Thomas gelir gelmez odadan ayrılmaya kalkışsam, bu da onun sevgili Thomas'ına büyük bir hakaret olur. Kendisi kocasına hiçbir zaman böyle saygısızlık etmemiş. Şefkate gelince, günümüzün evli hanımlarının bunu hiç hesaba katmadıklarını görüyormuş; onun zamanında her şey başka türlüymüş. Adam neşesiz olduğu zamanlar homurdanıp ağzına geleni söylemekten, neşeli olduğu zamanlar da iğrenç saçma şeyler konuşmaktan, ikisini de yapamayacak derecede aptallaştığı zaman da kanepeye uzanıp uyumaktan başka bir şey yapmadığına göre, odada kalmanın ne faydası olur, bilemiyorum. Hele son zamanlarda şarabını içip sarhoş olmaktan başka yapacak bir işi olmadığı için kanepe üzerinde uyuklamalar daha da sıklaştı."

"Peki, ama siz onun kafasını daha ilginç konularla meşgul etmeye çalışamaz mısınız? Onu bu tür alışkanlıklardan caydırmak için yeni meşguliyetler bulmasına yardımcı olamaz mısınız? Sizde birçok hanımın gıpta edeceği, inandırıcı güçlerin, özelliklerin bulunduğundan kuşkum yok."

"Yani onu eğlendirmek için kendimi sıkıntıya sokacağım, öyle mi? Hayır! Benim bildiğim, bir erkeğe eşlik etmek bu değildir. Kadını eğlendirmek kocanın görevidir, kocayı eğlendirmek kadının görevi olamaz. Erkek de karısından yeterince memnun değilse, ona sahip olduğu için minnet duymuyorsa, erkeğin bu kadına layık olmadığı anlaşılır, hepsi bu kadar. İnandırıcılığa gelince, şunu bilin ki böyle şeylerle kendimi yoramam ben. Onu düzeltmek bir yana, bu haliyle bile adama katlanmak bana yetiyor. Sizi böyle uzun zaman yalnız bıraktığım için üzgünüm, Bayan Grey. Vaktinizi nasıl geçirdiniz?"

"Daha çok kuşları seyrederek."

"Aman, kim bilir ne sıkılmışsınızdır! Size gerçekten kitaplığı göstermem gerekiyor. Siz de, sanki oteldeymişsiniz gibi, bir şeye ihtiyacınız olunca hemen çıngırağı çalın, rahatınıza bakın. Sizi burada mutlu etmeyi istemem de bencilce duygulara dayanıyor. Birkaç gün sonra kaçıp gitme niyetinizi gerçekleştiremeyip hep benim yanımda kalmanızı istiyorum."

"Her neyse, bu gece sizi daha uzun zaman salondan uzak tutmama fırsat vermeyin, çünkü şimdilik yorgunum, yatmak istiyorum."

XXIII. Park

Uzaktan sesi gelen saatten anladığıma göre, ertesi sabah sekize doğru aşağıya indim. Görünürde kahvaltı falan yoktu. Kitaplığa gidebilmek için sabırsızlıkla bir saatten daha uzun bir süre kahvaltıyı bekledim. Tek başıma kahvaltımı da bitirdikten sonra, ne yapacağımı bilmez bir halde, kuşku, huzursuzluk içinde, bir buçuk saat kadar daha bekledim. Sonunda, Rosalie bana iyi günler dilemeye geldi. Az önce kahvaltı etmiş olduğunu, şimdi de kendisiyle birlikte parkı gezmeye çıkmamı istediğini bildirdi. Yataktan kalkmamdan kahvaltıya ne kadar zaman geçtiğini sordu, bunu öğrendikten sonra da pek üzüldü. Gene bana kitaplığı göstereceğine söz verdi. Bunu hemen yapmasını, bundan sonra da hatırlamak ya da unutmak yüzünden sıkıntı çekmesine neden kalmayacağını söyledim. Şimdi kitap okumaya ya da onları düşünmeye kalkışmayacağıma söz verirsem bunu yapacağını söyledi, çünkü bana bahçeleri göstermek, hava daha çok ısınmadan parkta benimle gezmek istiyordu. Gerçekten de ortalık ısınmaya başlamıştı bile.

Parkta gezip, ev sahibemin yolculuğu sırasında görüp geçirdiklerinden konuşurken, atlı bir bey yanımızdan geçti. Geçerken bizden yana döndüğü için yüzünü iyice görmek fırsatını buldum. Uzun boylu, zayıf, omuzları çöküк, soluk yüzlü, gözlerinin altları kızarmış, çirkin, ifadesiz bir adamdı. Kötü niyet ifade eden dudakları, sıkıcı, ruhsuz gözleri vardı.

Adam yanımızdan ağır ağır geçerken Rosalie acı bir sesle, "Bu adamdan tiksiniyorum!" dedi.

Kocasından bu şekilde söz etmesini istemediğim için, "Kim bu adam?" diye sordum.

Korkunç bir soğukkanlılıkla, "Sir Thomas Ashby," diye karşılık verdi.

"Siz de ondan tiksiniyorsunuz, öyle mi, Bayan Rosalie?" dedim, çünkü onda Rosalie'nin yeni adını aklıma getiremeyecek derecede şaşırmış bulunuyordum.

"Evet, tiksiniyorum, Bayan Grey! Ondan nefret de ediyorum. Onu tanısaydınız beni bundan ötürü suçlamazdınız."

"Peki, ama onun ne biçim bir insan olduğunu evlenmeden önce de biliyordunuz."

"Hayır, bildiğimi sanıyordum; gerçekte onu yarı yarıya bile tanıyamamışım. Beni o zaman bu adama karşı uyarmak istediniz, biliyorum. Keşke sizi dinleseydim! Şimdi de pişman olmak için geç kalmış sayılmam. Annemin onu ikimizden daha iyi tanıması gerekirdi, o da bu evliliği kötüleyecek bir tek söz söylemedi; tam tersine, hep destekledi. O zaman adamın bana bayıldığını, beni kendi halime bırakacağını sanıyordum. Başlangıçta da gerçekten öyleymiş gibi davrandı, ama artık bana zerre kadar aldırdığı yok. Hoş, bunu hiç önemsemeyebilirim; kendimi oyalamak, Londra'da kalmak, ya da burada birkaç dost edinmek için izin koparabilsem, o da canının istediği şekilde davransın, bana vız gelir. Gelgelelim, o dilediği gibi yaşıyor, ama ben bir tutuklu, bir köle gibi yaşamak zorundayım. Onsuz eğlenebildiğimi, başkalarının benim değerimi daha iyi anladıklarını gördü mü, bu bencil sefih adam beni flörtçülükle, gösterişçilikle suçlamaya başlıyor, Harry Meltham'ın aleyhinde atıp tutuyor. Oysa Sir Thomas onun pabucu bile olamaz. Bir de onun şerefine leke sürerim ya da kötü duruma düşmesine yol açarım diye beni köyde rahibeler gibi yaşatıyor. Sanki her gün kumarcılığıyla, operadaki figüran kızlarıyla, şu hanımla, bu hanımla... evet, şarap şişeleriyle, konyak kadehleriyle kendisi büsbütün itibarını kaybetmiyormuş gibi hep suçu bende buluyor. Ah, yeniden Rosalie Murray olabilmek için on binlerce dünyayı feda ederdim! Böyle kaba biri uğruna hayatı, sağlığı, güzelliği, hiç doymadan, zevkini çıkaramadan ziyan etmek çok kötü." Rosalie, öfkesinden ağlamaya başladı.

Ona çok acıdım elbette. Mutluluk hakkındaki yanlış inancına, görevine ilgisiz kalışına olduğu kadar o kötü adama kaderinin bağlanmasına da üzülmüştüm. Onu yatıştırmak için dilimin döndüğü kadar bir şeyler söylemeye çalıştım, aklımın erdiği kadar bazı öğütler verdim. Şöyle ki, önce kocasını yola getirmek için birtakım çarelere başvurmasını söyledim. Önceleri, sakin sakin, mantık yoluyla onu düzeltmeye çalışmalıydı. Elinden gelen her şeyi yaptıktan sonra da, kocasının yola gelemeyeceğini anlayınca, kendisini kocasından uzaklaştırmaya bakmalıydı. Kendi dünyasına dalmasını, kocasını da elinden geldiği kadar az düşünmesini, onunla hemen hiç ilgilenmemesini tavsiye ettim. Tanrı'ya olan görevlerini yerine getirmek, ahirete bütün kalbiyle güvenmek, küçük kızının bakımıyla, eğitimiyle ilgilenmek de onu yeterince oyalayabilirdi. Bu yaptıklarının karşılığını da ileride mutlaka alacağını belirtmekten geri kalmadım.

"Peki, ama kendimi bütün bütün bir çocuğa veremem ki," dedi. "Üstelik çocuk ölebilir de... Hani bu da pek uzak bir ihtimal değil."

"İyi bakım sayesinde pek çok hastalıklı çocuk kuvvetli bir erkek ya da kadın olmuştur."

"Fakat dayanılmasına imkân olmayacak derecede babasına benzeyebilir, işte o zaman ben de çocuktan nefret ederim."

"Böyle olacağını sanmam; küçük bir kız o ve annesine daha çok benziyor."

"Her neyse... Çocuk oğlan olsaydı, daha çok hoşuma giderdi. Hoş, babası ona har vurup harman savuracağı bir servet de bırakacak değil ya. Bir kızın büyüyüp beni gölgede bırakmasını, hayatım boyunca bana yasaklanan eğlencelerin zevkini çıkarışını seyretmekten ben ne zevk alabilirim ki? Bundan hoşlanacak kadar iyi niyetli olduğumu düşünsek bile o daha küçük bir çocuk; ben ise bütün umutlarımı bir tek çocuğa bağlayamam. Bu insanın kendini bir köpeğe bağlamasından ancak bir gömlek üstün sayılır. Bana aşılamaya çalıştığınız bütün o mantıklı, iyi kalpli davranışlara gelince, bunların hepsi çok doğru, çok... Yirmi yıl daha yaşlanmış olsaydım, bundan yararlanabilirdim. Ne var ki insanlar gençken eğlenmeye bakmalılar; başkaları onlara

izin vermezse... Eh, o zaman da bu insanlardan nefret etmek zorunda kalırlar elbette."

"Sizin için en iyi eğlence doğru olan işi yapmak, kimseden nefret etmemektir. Dinin amacı bize nasıl öleceğimizi değil, nasıl yaşayacağımızı öğretmektir; ne kadar çabuk akıllanır da iyi bir insan olursanız o kadar mutluluk elde edersiniz. Şimdi, Lady Ashby, size verilecek bir öğüdüm daha var ki o da kaynananıza düşman olmamanızdır. Onu kendinizden uzak tutup kıskançlık dolu bir güvensizlik içinde göz hapsine almayın. Onu hiç görmedim, ama hakkında iyi sözler de, kötü sözler de duydum. Bana öyle geliyor ki, genel görünüşündeki soğuk, sert havaya rağmen, isteklerinde ısrarcı olmasına rağmen, kendisine yaklaşabilenlere karşı da büyük bir şefkat besliyor. Oğluna da körü körüne bağlanmış olmakla birlikte, pek de öyle faydalı düşüncelerden, ya da mantığın sesini dinleme yeteneğinden yoksun değil. Onunla birazcık daha iyi geçinebilseniz, açıkça dostluk gösterilerinde bulunabilseniz, dertlerinizi bile ona açabilseniz –yani şikâyet etmeye hak kazanmış olduğunuz gerçek dertleri demek istiyorum– kısa zamanda sizin sadık dostunuz olacağını, anlattığınız gibi size tepeden bakacak yerde sizi avutup akıl vermeye çalışacağını sanıyorum." Korkarım ki, öğütlerim talihsiz küçükhanımın üzerinde pek az etki yaratabilmişti. Pek az işe yaradığımı anlayınca da Ashby Park'ta kalmak bana bir kat daha sıkıcı gelmeye başladı. Gene de, önceden söz verdiğim gibi, o günü ve ertesi günü orada geçirmek zorundaydım; ziyaretimi biraz daha uzatmam için yapılan bütün ısrarlara, yalvarmalara rağmen, ertesi gün yola çıkmakta ayak diredim. Annemin bensiz pek yalnız kalacağını, dönüşümü sabırsızlıkla beklediğini bahane ettim. Zavallı Rosalie ile vedalaşıp onu sultanlara layık evinde bırakırken yüreğime bir ağırlık çökmüştü. Benim varlığıma bu derece bel bağlaması da onun mutsuzluğunun bir işaretiydi. Öyle ya, benim zevklerim, düşüncelerim onunkilerle dünyada bağdaşamazdı. Zaten kendisi de iyi günlerinde beni aklından çıkarmıştı; içinden geçirdiklerinin yarısına bile sahip olabilse, benim varlığım onun canını sıkardı.

XXIV. Kumsalda

Okulumuz kasabanın merkezinde değildi. A...'ya kuzeybatıdan girilince, geniş beyaz caddenin iki yanında birer dizi güzel görünüşlü derli toplu evler göze çarpar. Bunların önlerinde de daracık bahçeler vardır. Pencerelerinde Venedik storları göze çarpar. Pirinç tokmaklı kapılara birkaç basamak merdivenle varılır. İşte, bu evlerin en büyüklerinden birinde annemle ben, dostlarımızla halkın bize emanet ettikleri küçükhanımlarla birlikte oturuyorduk. Denizden bir hayli uzaktaydık, arada bir yığın dolambaçlı yollarla evler bulunuyordu. Gene de deniz benim eğlence kaynağımdı. Tatillerde öğrencilerimle, annemle, hatta tek başıma bile deniz kıyısında gezinebilmek için kasabanın öbür ucuna kadar hiç zorlanmadan gidiyordum. Deniz bana her zaman, her mevsimde güzel görünüyordu, ama asıl denizden doğru sert rüzgâr estiği zamanlar, bir de yaz sabahının parlak tazeliği içinde pek hoşuma gidiyordu.

Ashby Park'tan döndüğümün üçüncü günü sabahleyin erkenden uyandım. Perdenin arkasından güneş parlıyordu, dünyanın yarısı yatağında uyurken sakin kasabayı geçip sessiz kıyıda gezinmenin ne kadar zevkli olacağını düşündüm. Karara varmakta, bunu yerine getirmek için de hazırlığa başlamakta hiç gecikmedim. Annemi rahatsız etmeyecektim elbette; onun için de, gürültü yapmadan, yavaşça aşağı indim, gene sessizce kapının sürgüsünü açtım. Kilisenin saati altıya çeyrek varken, ben, giyinmiş, sokağa çıkmıştım. Kasabanın sokaklarında bir tazelik duygusu, bir canlılık vardı. Kasabadan kurtulup da ayaklarım kumlara değince, yüzümü de geniş, parlak kıyıdan yana dönünce o uçsuz bucaksız gökyüzü ile okyanusun, yeşil tepelere, kumsala, kayalara –aşağı kıyıdaki

yosunlarla bezenmiş kayalara–, hepsinden çok pırıl pırıl parlayan dalgalara vuran sabah güneşinin bende yarattığı etkiyi hiçbir kelime anlatamaz. Ya havanın saflığı, tazeliği! Hafiften esen rüzgârın serinliğini gidermeye yetecek kadar sıcaklık vardı, dalgaların beyaz beyaz köpüklenerek kıyıya vurmalarını sağlayacak kadar da rüzgâr esiyordu. Başka hiçbir şey kıpırdamıyordu, benden başka da görünürde bir canlı yoktu. Kum yığınlarına basan ilk ayaklar benimkiler oldu. Gece sular çekildiği zaman kıyıya yığılan kumlar üzerinden benden başka geçen olmamıştı.

Dirilmiş, rahatlamış, güçlenmiş olarak, bütün dertlerimi unutarak, sanki ayaklarıma kanat takmışım gibi bir duygu içinde dolaşmaya başladım. Hiç yorulmadan en aşağı altmış kilometre yürüyebilirdim, gençliğimin ilk günlerinden beri yabancısı olduğum bir neşe içindeydim. Saat altı buçuğa doğru seyisler efendilerinin atlarını hava aldırmak için kıyıya getirmeye başladılar. Önce biri geldi, öteki, falan derken bir on-on beş atla beş-altı da seyis kıyıya varmıştı. Yalnız, bunun beni tasalandırması gereksizdi, çünkü benim şimdi yaklaşmakta olduğum kayalığa kadar herhangi birinin gelmesine imkân yoktu. Kayalara varmış, yosunlara basıp ayağımın kayması tehlikesini de göze alarak kayalar arasında bir hayli yürümüştüm. Derken, arkama dönüp, gelen var mı, yok mu diye baktım. Erkenci seyislerle atları gene oradaydılar. Başka bir adam daha vardı. Koyu renkli, küçük bir köpek de bu adamın önünden koşuyordu. Bir su arabası da kasabadan çıkmak üzereydi. Bir iki dakika sonra uzaktaki su çıkrıkları çalışmaya başlayacak, düzenli yaşamaya alışmış yaşlı beylerle Quaker mezhebinden ağırbaşlı hanımlar sabah yürüyüşlerini yapmak için kıyıya geleceklerdi. Böyle bir manzara ne derece ilginç olursa olsun, bunu seyretmeye kendimi zorlayamadım, çünkü o yana bakarken güneşle deniz gözlerimi öyle bir kamaştırdı ki, ancak bir kerecik bakıp hemen başımı öbür yana çevirdim. Denizin kıyıya vuruşunu, kayalar arasındaki su birikintilerinin çalkalanışını seyretmek pek zevkliy-

di. Sular yükselmeye başlamıştı; körfezler, gölcükler dolmaktaydı; akıntıların hızı gittikçe artıyordu. Kendime daha güvenle gezilecek bir yer bulmalıydım. Onun için, düşe kalka, kayaları geçip yumuşak kumsala vardım, ilerideki kayalara kadar gidip dönmeyi kararlaştırdım.

Derken, arkamda bir burun çekişini andıran sesler duydum, hemen sonra da bir köpek geldi, kuyruğunu sallayarak ayaklarımın dibinde dolanmaya başladı. Bu, benim Şimşek'ti... Küçük, kara, kıvırcık tüylü köpeğim. Adıyla çağırınca hemen üstüme atıldı, sevinçle havladı. Ben de bu karşılaşmaya onun kadar sevinmiş bir halde, küçük yaratığı kucakladım, durmadan öpmeye başladım. Gökyüzünden düşmüş, ya da o kadar yolu tek başına gelmiş olamazdı; ya efendisi av korucusu, ya da bir başkası onu buraya getirmiş olmalıydı. Onun için, hayvanı biraz daha okşayıp kokladıktan sonra çevreme bakındım... Weston'u gördüm!

Ne yaptığımı doğru dürüst bilmeden uzattığım elimi hararetle sıkarak, "Köpeğiniz sizi pek iyi hatırladı, Bayan Grey," dedi. "Maşallah erkencisiniz."

İçinde bulunduğum duruma göre şaşılacak bir soğukkanlılıkla, "Her zaman bu kadar erken kalkmam," diye karşılık verdim.

"Yürüyüşünüzü nereye kadar uzatmak niyetindesiniz?"

"Dönmeyi düşünüyordum... Sanırım ki artık tam vaktidir."

Saatine baktı –altın saati vardı–, daha yediyi beş geçtiğini söyledi.

Benimle birlikte kasabadan yana dönerek ağır ağır yürürken, "Siz bir hayli yol yürümüş olacaksınız," dedi. Adımlarımı iyice ağırlaştırdım, o da yanımda ilerliyordu.

"Kasabanın neresinde oturuyorsunuz?" diye sordu. "Bunu öğrenemedim."

Öğrenememiş miydi? Demek beni bulmaya çalışmıştı? Ona oturduğumuz semtin adını verdim. İşlerimizin ne durumda olduğunu sordu. Pek iyi olduğunu, Noel tatilinden sonra öğ-

rencilerimizin sayısının adamakıllı artığını, bundan sonra daha da artacağını söyledim.

"Pek usta bir öğretmen olsanız gerek," dedi.

"Hayır, ben değilim, asıl annem iyi bir öğretmen. Öyle canlı, öyle akıllı, iyi kalpli ki, işler bu sayede pek güzel gidiyor."

"Annenizi tanımak isterim. Bir gün size gelirsem beni kendisiyle tanıştırır mısınız?"

"Evet, hem de seve seve."

"Peki, eski bir dost gibi ara sıra size uğramama izin verecek misiniz?"

"Evet... sanırım ki... olur."

Bu, pek budalaca bir karşılıktı, ama gerçekte de annemin haberi olmadan evine konuk çağırmaya kendimde hak göremiyordum. "Annem izin verirse gelebilirsiniz," deseydim, sorduğu sorudan daha başka anlam çıkardığımı düşünebilirdi. Onun için de, annemin izin vermemesi ihtimalini de düşünerek, "Sanırım ki olur," demiştim. Yalnız, aklım başımda olsaydı daha doğru dürüst, kibarca bir karşılık verebilirdim elbette. Bir dakika kadar sessiz sessiz yürümeye devam ettik. Bereket ki, çok geçmeden, Weston'un sabahın güzelliğinden, güneşin parlaklığından söz etmesiyle aradaki sessizlik bozuldu. Daha sonra da A... kasabasının öbür yazlık yerlerden üstün yanlarını saymaya koyuldu.

"Buraya niye geldiğimi sormuyorsunuz," dedi. "Kendi zevkim için gelecek kadar zengin olduğumu düşünemezsiniz sanırım."

"Horton'dan ayrıldığınızı duymuştum."

"F...'de çalıştığımı duymadınız mı?"

F... kasabası A...'dan dört kilometre kadar uzaktaydı.

"Hayır," dedim. "Burada bile dünyadan öyle uzak yaşıyoruz ki, gazetedekilerden başka bir haber alma imkânı yok. Yalnız, umarım ki yeni çalışma bölgenizi beğenmişsinizdir. Başarınızdan ötürü de sizi kutlayabilir miyim?"

"Aklıma koyduğum birtakım yenilikleri yaptıktan sonra çalışma bölgemi daha da çok seveceğim. Yalnız, beni şimdiden

de kutlayabilirsiniz, çünkü bir bölgeyi tek başıma yönetmek, hiç kimseyi işlerime karıştırmamak, tasarılarımı bozmasına meydan vermemek de pek hoşuma gidiyor; üstelik yılda üç yüz pounda kiraladığım güzel bir evim de var. Gerçekten, yalnızlıktan başka hiçbir şikâyetim yok, bir arkadaştan başka da bir şey istemiyorum."

Weston, sözlerini bitirirken bana baktı; kara gözlerindeki şimşek yüzümü yakıp tutuşturuvermişti. Bu da pek canımı sıktı; çünkü böyle bir zamanda şaşkınlık belirtisi göstermek doğru olmazdı. Bu sözlerden kendime bir pay çıkarmamış olmak için de pek kötü bir şekilde, bu çevrede iyice tanınıncaya kadar beklerse dost ihtiyacını F... halkından ya da A...'ya gelenler arasından bir seçme yaparak giderebileceğini belirttim. Bu sözlerimin bir bakıma övgü sayılacağını da kendisi bana hatırlatıncaya kadar sezemedim.

"Ben buna inanacak kadar haddini bilmez bir insan değilim," dedi. "Yalnız, öyle de olsa, kendime hayat arkadaşı seçerken titiz davranmak isterim, hem belki de sizin söz konusu ettiğiniz hanımlar arasında isteğime uygun birini bulamam."

"Kusursuz olmayı şart koşuyorsanız, asla bulamazsınız."

"Hayır, zaten kendimde böyle bir istekte bulunmaya hak göremiyorum, çünkü ben de kusursuz bir insan olmaktan pek uzağım."

Artık kumsalın kalabalık kısmına geldiğimiz için, bu sırada yanımızdan bir su arabasının geçmesiyle konuşmamız yarım kaldı. Bundan sonraki sekiz-on dakika süresince de kumsaldan geçen arabaların, atların, eşeklerin, insanların gürültüsünden rahat rahat konuşmaya pek fırsat bulamadık. Ancak sırtımızı denize dönüp de kasabaya doğru yol almaya başladıktan sonra durum değişti. Burada yol arkadaşım bana kolunu uzattı, ben de bunu bir dayanak olarak kullanmaya niyetlenmemekle birlikte, hemen koluna girdim. "Galiba siz kumsala her zaman gelmiyorsunuz," dedi, "çünkü buraya yerleştiğimden beri sabahları da, akşamları da burayа sık sık geldim, bugüne kadar size rastlamadım. Üstelik kasabanın içinden geçerken

de sizin okulu araştırdım, ama ... Yolu'na bakmayı düşünmedim. Bir-iki kere de sizleri soruşturdum, istediğim şeyi bir türlü öğrenemedim."

Kasabanın kalabalık bölümüne geldiğimiz zaman kolumu çekmek istedim, dirseğini hafifçe kısarak beni bırakmaya niyetli olmadığını belirtti; ben de onun isteğine uydum. Kasabaya girdikten sonra çeşitli konular üzerinde konuşarak bir sürü sokağı geçtik. Benimle gelmiş olmak için yolunu uzattığını anlamıştım. Kibarlık uğruna kendini sıkıntıya sokmasında korkarak şöyle dedim: "Sizi yolunuzdan alıkoyuyorum galiba, Bay Weston. Yanılmıyorsam F...'ye giden yol öbür yanda kaldı."

"Sizi öbür sokağın sonunda bırakacağım."

"Peki, annemi görmeye ne zaman geleceksiniz?"

"Tanrı izin verirse, yarın gelirim."

Öbür sokağın sonu hemen hemen benim de yolumun sonu sayılırdı. Weston orada durdu, bana iyi günler diledikten sonra Şimşek'i çağırdı. Hayvancağız eski hanımının mı, yoksa yeni efendisinin mi peşinden gideceğini şaşırmıştı. Sonra, yeni efendisi çağırınca onun arkasından yürümeye koyuldu.

Weston gülümseyerek, "Onu size geri vermeyi teklif edemeyeceğim Bayan Grey," dedi, "çünkü bu hayvanı ben pek seviyorum."

"Ben de onu istemem zaten," dedim. "Artık iyi bir efendisi olduğuna göre benim için mesele yok demektir."

"Benim ona iyi bir efendi olduğuma inanıyorsunuz demek?"

Adamla köpek yanımdan ayrıldılar, ben de bu kadar büyük bir mutluluğa beni kavuşturduğu için Tanrı'ya minnet duygularıyla dopdolu bir halde eve döndüm, umutlarım gene kırılmasın diye de bol bol dua ettim.

XXV. Sonuç

Annem benim havanın sıcaklığını, uzun yürüyüşümü öne sürerek fazladan bir fincan kahve daha içip hiçbir şey yemediğimi görünce, "Bak, Agnes, bir daha kahvaltıdan önce böyle uzun bir yürüyüşe çıkma," dedi. Gerçekten ateş basmıştı, yorgun hissediyordum kendimi.

"Ne yapıyorsan hep abartıyorsun. Artık her sabah *kısa* bir yürüyüş yapmaya karar verdinse, bunu sürekli yaparsan, sana faydası olur."

"Tamam anne, yaparım."

"Yatakta yatmaktan ya da kitapların üzerine eğilmekten bu daha da kötü. Sen kendini adamakıllı hasta ettin."

"Bir daha bu kadar uzun yürümem," dedim.

Anneme Weston meselesini nasıl anlatacağımı düşünmekten kafam çatlayacak gibi olmuştu. Anlatmak zorundaydım da, çünkü onun ertesi gün kendisini ziyarete geleceğini bilmesi gerekiyordu. Gene de kahvaltı sofrası toplanıp da biraz daha sakin, serinkanlı oluncaya kadar bekledim. Sonra da resim yapmaya koyulduğum sırada söze başladım: "Bugün kumsalda eski bir dostla karşılaştım, anne."

"Eski bir dostla mı? Kim olabilir?"

"Aslında iki eski dostla karşılaştım. Bunlardan biri köpekti." Bu sözlerden sonra ona Şimşek'i hatırlattım. Hayvanın hikâyesini daha önceden anlatmıştım. "Öbür dost da," diye sözlerime devam ettim, "Bay Weston. Horton'ın papazı Bay Weston."

"Bay Weston mu dedin? Ben bu adamın adını hiç duymadım ki."

"Yo, duydun! Yanılmıyorsam birkaç defa ondan söz ettim, ama sen hatırlamıyorsun."

"Senin Bay Hatfield'den söz ettiğini duydum."

"Bay Hatfield başpapazdı, Bay Weston da onun yardımcısıydı. Onun Bay Hatfield'den daha üstün bir din adamı olduğunu anlatırken adı geçmişti. Her neyse, işte bu bey sabahleyin kumsaldaydı, köpek de onunla gelmişti. Onu av korucusundan almış sanıyorum. Köpek gibi o da beni hemen tanıdı. Belki de hayvancağızın yardımıyla tanımıştır. Birlikte yürüdüğümüz kadar onunla şöyle biraz konuştum. Bu arada okulumuzu sordu; ben de senden, okulun yönteminde gösterdiğin başarıdan söz ettim; o da seni tanımak istediğini belirtti, yarın buraya gelip seninle konuşup konuşamayacağını sordu. Ben de gelebileceğini söyledim. Acaba böyle demekle iyi mi ettim?"

"Elbette iyi ettin. Nasıl bir adam bu?"

"Pek saygıdeğer bir bey sanıyorum. Zaten yarın kendisini göreceksin. F... nin yeni papazı. Buraya geleli de ancak birkaç hafta olduğu için daha dost edinememiş, bir-iki laf edecek insana ihtiyacı var."

Ertesi gün geldi çattı. Sabah kahvaltı saatinden öğleye kadar, yani o gelinceye kadar, büyük bir telaş, tasa içinde kıvrandım. Onu annemle tanıştırdıktan sonra işimi alıp pencerenin önüne çekildim, bu konuşmanın sonucunu beklemeye koyuldum. Birbirleriyle pek iyi anlaşmışlardı. Buna da ben pek sevindim, çünkü annemin Weston'u nasıl bulacağını pek merak ediyordum. Weston, bu ilk gelişinde evimizde fazla kalmadı, gitmek üzere ayağa kalktığı zaman annem ona bir daha ne zaman imkân bulur da gelirse kıvanç duyacağını belirtti. O gittikten sonra da annemin şöyle demesi beni pek sevindirdi: "Eh, bana kalırsa, Bay Weston pek aklı başında bir adam. Yalnız, sen niye öyle geride oturdun, Agnes? Hem niye o kadar az konuştun?"

"Sen çok güzel konuştun da ondan, anneciğim, benim yardımıma ihtiyacın yok diye düşündüm. Hem o senin konuğundu, benim değil."

O günden sonra da Weston hafta içinde birkaç defa daha geldi. Daha çok annemle konuşuyordu; buna da şaşmamalı,

çünkü annem konuşmasını iyi bilir. Annemin o pürüzsüz, canlı konuşmasını biraz da kıskanıyordum, ama bu pek de önemsenecek bir duygu değildi, çünkü aynı zamanda oturup herkesten fazla sevdiğim iki insanın tatlı tatlı, akıllıca, güzel güzel konuşmasını dinlemekten de büyük bir zevk duyuyordum. Yalnız, ben de hep susmuyordum; ihmal de edilmiyordum. Tam tersine, benimle de gerektiği kadar ilgileniyorlardı. Tatlı sözler, şefkat dolu bakışlar, sonu gelmek bilmeyen ilgilenmeler kelimelerle anlatılamayacak derecede hoşuma gidiyordu.

Çok geçmeden aramızdan resmiyet kalkmıştı. Weston, dilediği zaman evimize gelebiliyordu, bize de hiç yük olmuyordu. Hatta bana 'Agnes' diye hitap etmeye başlamıştı. Başlangıçta adımı ürkek bir tavırla söylemişti, sonradan benim bunu hiç de hakaret saymadığımı anlayınca 'Bayan Grey' yerine adımı kullanmaya alıştı. Onun gelmediği günler ne yorucu, kasvetli oluyordu! Yalnız, hiç de üzüntülü günler değildiler, çünkü son gelişinin anılarıyla kafam dolu oluyordu, bundan sonraki gelişinin beni neşelendireceğini umuyordum. Onu göremeden iki-üç gün geçirince de çok meraklanıyordum. Bu da, pek saçma, gereksiz bir meraktı; çünkü ne de olsa kendi işleriyle de uğraşmak zorundaydı, bunlara da zaman ayırması gerekiyordu. Benim de işe koyulmam gerekeceğini düşünerek tatilin sona ermesini hiç istemiyordum. Çalışmaya başlayınca onu sık sık göremeyecektim; ama kimi zaman, annem derste olunca onunla yalnız kalmam ihtimali belirecekti. İşte evin içinde de böyle bir durumla karşılaşmayı hiç istemiyordum. Dışarıda ise onunla buluşmak, yanında yürümek hiç de üzücü, can sıkıcı olmuyordu.

Her neyse, tatilin son haftasında bir akşam hiç beklemediğimiz bir sırada çıkageldi. Öğleden sonra gök gürültüsüyle birlikte başlayan sağanak o gün Weston'u görme umudumu hemen hemen ortadan kaldırmıştı. Şimdi ise fırtına geçmişti, güneş parıl parıl parlıyordu.

Weston kapıdan içeri girerken, "Güzel bir akşam, Bayan

Grey," dedi. "Agnes, benimle ...'ye kadar gelmeni istiyorum." Kıyıdaki semtlerden birinin adını vermişti. Orası manzarasının güzelliğiyle ün yapmıştı. "Yağmur tozları bastırdı, havayı da serinletip berraklaştırdı. Böyle bir havada oraya gitmek pek zevkli olur. Gelir misin?"

"Gidebilir miyim, anne?"

"Elbette gidebilirsin."

Hazırlanmak için odama gittim, hemen biraz sonra döndüm geldim. Yalnız, tek başıma alışverişe çıkarken giyinmeme ayırdığım zamandan biraz daha uzun zaman ayırmıştım bu işe. Gök gürültüsüyle birlikte yağan sağanak halindeki yağmur gerçekten de havayı pek güzelleştirmişti. Weston gene kolunu bana verdi. Kalabalık sokaklardan geçerken pek az konuştu, çok hızlı yürüdü, pek ciddi, dalgın göründü. "Nesi var acaba?" diye merak ettim, kafasının içinde kötü düşüncelerin yer almasından korktum. Bu düşünceler, tasalar beni de ciddileştirdi, susmaya zorladı. Kasabanın dışına vardığımız zaman bu kuruntular sona erdi. Eski kilise, ... Tepesi, onun ötesindeki derin mavi deniz gözlerimizin önüne serilince yol arkadaşımın gene yeterince neşelenmiş olduğunu gördüm.

"Galiba benim yürüyüşüm senin için fazlaca hızlıydı, Agnes," dedi. "Kasabadan bir an önce uzaklaşmak için sabırsızlanırken senin durumunu düşünmeyi unuttum. Şimdi istediğin kadar yavaş yürüyebiliriz. Batıdaki bulutlardan güneşin batışının da pek güzel olacağı anlaşılıyor. Batan güneşin ışınlarının denize vuruşunu görebileceğiz."

Tepenin yarısına geldiğimiz zaman gene aramıza bir sessizlik çöktü. Bu sessizliği her zamanki gibi gene Weston bozdu elbette. Gülümseyerek, "Evim hâlâ boş," dedi. "Oysa bölgemdeki hanımların hepsiyle, bu kasabanın hanımlarından da birkaçıyla tanıştım; daha bir sürü hanımla da göz tanışıklığım var, bir kısmını da görmeden haklarında bir sürü bilgi edindim. İçlerinden hiçbiri bana arkadaş olacak nitelikte değil. Yeryüzünde bana arkadaş olabilecek bir tek insan var: O da sensin. Kararını bilmek istiyorum."

"Niyetiniz ciddi mi, Bay Weston?"

"Ciddi de söz mü! Böyle bir meseleyi şaka niyetine ele alacağımı nasıl düşünebiliyorsun?"

Elini kolu üzerinde duran elimin üzerine dayadı. Sanırım ki elimin titrediğini fark etmişti. Olsun, artık bunun önemi yoktu.

Ciddi bir sesle sözlerine devam etti.

"İnşallah fazla acelecilik etmemişimdir. Öyle övgü dolu sözler söylemeye, gereksiz saçmalıklar yapmaya alışkın olmadığımı anlamışsındır sanıyorum; içimde duyduğum hayranlığı bile açıklamaktan hoşlanmam. Benim bir bakışımın, ağzımdan çıkacak bir tek kelimenin başka birçok erkeğin yaldızlı sözlerinden, aşırı ilgi gösterilerinden daha etkileyici olduğunu sanıyorum."

Annemi yalnız bırakmayı istemediğime, onun iznini almadan hiçbir şey yapmadığıma dair bir şeyler geveledim.

"Sen başlığını giyerken ben annenle her şeyi konuştum," dedi. "Senden olumlu karşılık aldıktan sonra kendisinin de bu teklifi kabul edeceğini söyledi. Olumlu karşılık almak mutluluğuna erişirsem bizim yanımızda oturup oturmayacağını sordum. Çünkü senin de buna sevineceğini düşünmüştüm. Ne yazık ki teklifimi geri çevirdi. Yanına bir yardımcı alabileceğini, kendine sürekli gelir sağlayıncaya kadar da okulda çalışmayı düşündüğünü belirtti. Yalnız, bu arada tatillerini sırayla bir senin, bir ablanın yanında geçireceğini de sözlerine ekledi. Sen mutlu olursan kendisinin durumundan şikâyetçi olmayacağını ayrıca belirtti. İşte böylece annenle ilgili itirazlarını işe yaramaz hale getirdim. Daha başka itirazın var mı?"

"Hayır, hiç yok."

"Öyleyse beni seviyor musun?"

Weston bunu hararetle elimi sıkarak sordu.

"Evet."

***

Burada duruyorum. İçinden bu sayfaları derleyip toparladığım anılarım bundan biraz daha ileriye gidiyor. İstesem, yıllar yılı yazmaya devam edebilirdim; o zafer dolu yaz akşamını asla unutmayacağımı, o dimdik tepeyi hep sevgiyle hatırlayacağımı eklemekle yetiniyorum. O akşam tepeden güneşin batışını, ayaklarımızın altında uzanan o huzursuz su dünyasını yüreklerimiz Tanrı'ya minnetle, mutlulukla, sevgiyle dolu olarak seyredişimizi hiç unutmayacağım.

Birkaç hafta sonra annem kendine bir yardımcı bulur bulmaz Edward Weston'un eşi oldum. Buna pişman olmak için de asla bir neden bulamadım, hiçbir zaman da bulamayacağıma eminim. Aramızda anlaşmazlık çıktığı oldu; bundan sonra da olacak, biliyoruz; ne var ki biz bu meseleleri birlikte pek güzel çözümlüyoruz, kendimizi son ayrılığa hazırlamaya da çalışmaktan geri kalmıyoruz. O zaman en büyük acıyı geride kalan çekecek elbette. Yalnız, o muhteşem ahireti, tekrar buluşacağımız, günahtan, kederden yoksun öbür dünyayı da hep aklımızda tutuyoruz. Bu arada da yolumuza pek çok iyilik serpiştirmiş olan Yaradan'ın hoşuna gidecek bir şekilde yaşamaya çalışıyoruz.

Edward, kişisel çabalarıyla çalışma bölgesinde inanılmaz yenilikler yarattı, cemaati de onu sayıp seviyor. O bunu çoktan hak etmişti. Evet, kusursuz insan yoktur, ama Edward'ın da insan olarak kusurları varsa bile bir papaz, bir koca, bir baba olarak ona kusur bulmaya çalışanlara meydan okuyabilirim.

Çocuklarımız –Edward, Agnes, küçük Mary– ilerisi için iyi şeyler vaat ediyorlar. Onların öğrenimleriyle de şimdilik daha çok ben uğraşıyorum. Bir annenin dikkatli bakımının sağlayacağı imkânın hiçbirinden yoksun kalmayacaklar. Az buçuk gelirimiz ihtiyaçlarımızı bol bol karşılıyor. Kötü zamanlarda yaptığımız gibi tutumlu davranarak, daha zengin komşularımızı taklit etmeye kalkışmadan, yalnız pek rahat bir hayat sürmekle kalmıyoruz, her yıl çocuklarımız için, ihtiyacı olanlara yardımcı olabilmek için birkaç kuruş da biriktirebiliyoruz.

Artık yeteri kadar konuştum sanırım.

Agnes Grey'de *Anne Brontë*, Viktorya dönemi İngiltere'sinde, bir mürebbiyenin toplumsal sınıflar arasına sıkışmış yaşamını anlatır. Romancı olan diğer kardeşleri Emily ve Charlotte'a göre, daha doğrudan ve naif bir üslupla yazan *Anne*, kendi hayat hikâyesinden sahneleri de malzeme olarak kullanır. Katı bir sınıf sistemine sahip, okuryazarlık oranının düşük olduğu Viktorya döneminde *Brontë* kardeşler, aldıkları eğitime rağmen mütevazı bir yaşam sürdürmüşlerdi. Romanlarını pastoral yaşam, ilişkilerdeki görünmez kurallar, kaba, doğal ama özgür ruhlar, ahlaki yargılar üzerine kurmuş, yazdıklarıyla toplumlarının dönüşmesine de katkıda bulunmuşlardı. Entelektüel yoğunluk, duygusal açlık ve ahlaki sorumluluk arasında kurulmaya çalışılan dengenin yansıtıldığı *Agnes Grey*, toplumsal yaşama dahil olmaya çalışan kadınlar üzerine gerçekçi gözlemleriyle, romantik bir klasiğin ötesine geçmektedir.

ISBN 978-9944-88-028-4